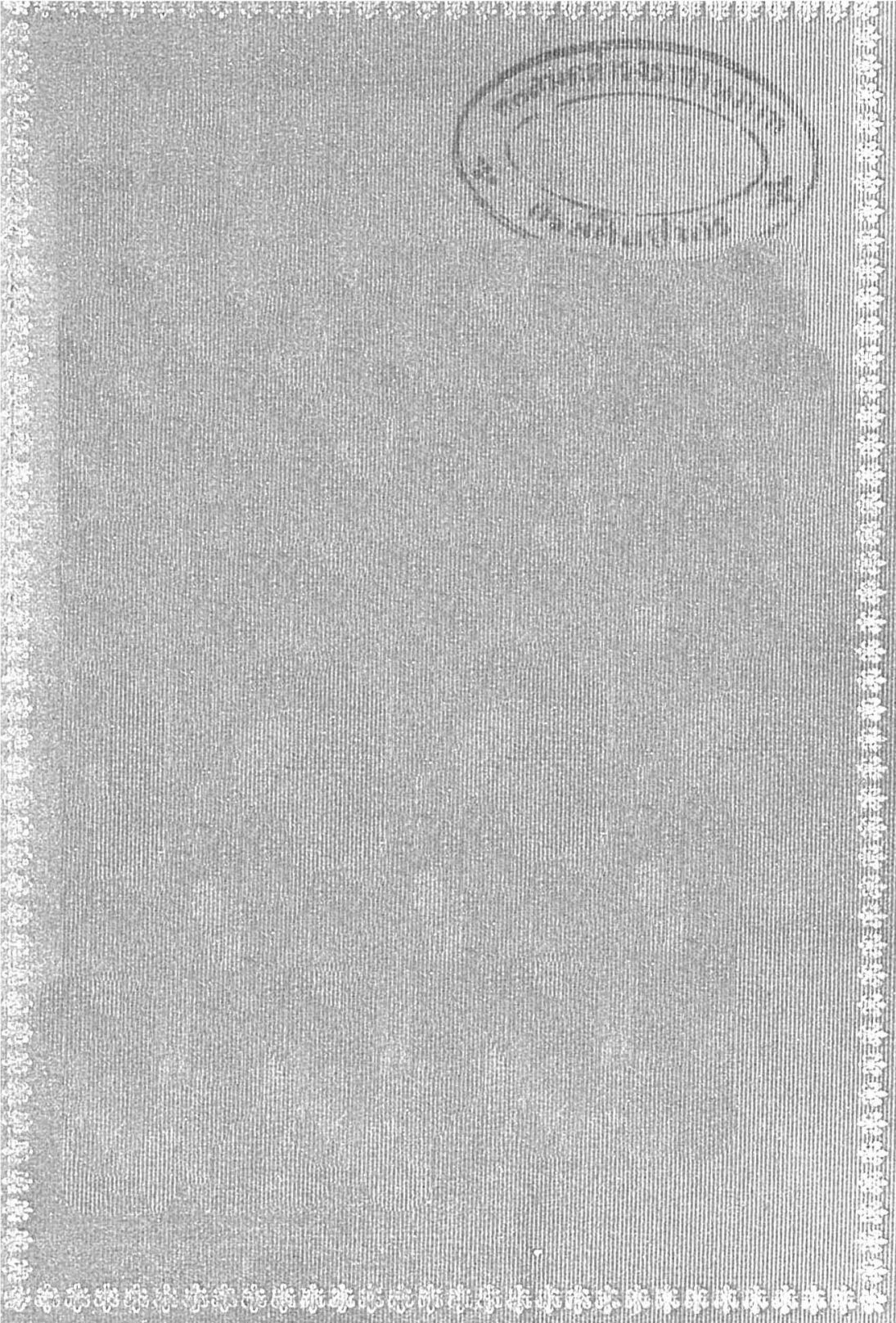

ឈ្មោះ ៣,

ឈ្មោះ ៣,២១

ក្រុមហ៊ុន

NATIONAL LIBRARY OF THAILAND

31111005350242

บานแพนง

๑	โคลงภาพรวมเกียรติคุณพระเชตุพน	หน้า ๕๓
๒	โคลงรวมเกียรติคุณพระศรีรัตนคำถ์ดาราม	” ๑

โคลง รามเกียรติ์
จารึก ที่ ศิลป ๕ ถักเป็น ภาพ รามเกียรติ์ ที่ พนัก รอย
พระ อุโบสถ วัด พระเชตุพน

๑ รวงเรขราเมศทั้ง	เทอมแสงง เรืองฤา
รอนมฤคมาวิศแปลง	พ่อไท
คองเคาณผ่านพิงค์แขวง	ประสยพระ นุชนา
เสนอเหตุอุกเรธไช้	ตีกเข้า ตาม องค์
๒ แสดทง ภาพ ทศภักตรอุ้ม	ขรยี่ ทาเอย
รีย ออก นอก กุญ	ทวนเข้า
ชั้น รล เลื่อน ลอย ลี	เลอลาศ มา แช
หงศ์ ไรช สุก เทวศ เครั้า	สวาศคี ร้าง ท่างเกษม
๓ ไม่เห็น ทัว อักษร รูปภาพ เน้น เมื่อ ทศกรรฐ์ พย สดาบุ	
๔ วิรูป ราม วาศไท้	เทพี
สถิตย์ อยู่ยัง กัทลี	ข่างว้าง
สครีพ ราช กระบี่	ทล ยาท พระฤา
เชิญ ปราย พาลี ล้าง	ชีพด้วย แสง ศร
๕ ย่าง พระยา พานเรศเจ้า	ชีคชิน
ออก หม่ มาตยา ผิน	ภักตร พร้อง
สครีพ เหาะ เบาะ ยิน	คำ หยาย หยาย แช
ออก จาก คุกาศ ห้อง	เหาะ เข้า รณรงศ์

ว่า ๕๔

วชิรญาณ

๖ จักรกฤษณ์พิศณุชั้น
คอยฆ่า พาลี หมาย
เห็น ฤทธิ คึก เสีย ตาย
จน จิตร จำใจ ท้าว

๗ พาลี ที่ ค่อย น้อย
คร จักร ชัก ออก หัก ถัด
เหลือย เห็น พระจักรวัศ
คล้าย โกรธ น้อย ร้องไห้

๘ จำหลัก จักร กฤษณ์ ให้
องค์ก ชมภูพาน
คุมพล สี่ สมุท ชาญ
ไป สืบ หน ทาง เต้า

๙ แสกร รูป สุกวิพ เฝ้า
สืบแปก มงกุฎวงษ์
สิง เล็กไฟร์ หลวง คง
ตาม ที่ มี นัย ร้อย

๑๐ ลำ คับ จับ ที่ นั้
รับสั่ง องค์ อวดาว
ภาพล ออก จาก สถาน
หมาย มุ่ง เมือง มวย เข้า

ครสาย

มุ่ง หน้า

เพราะ ศักดิ์ เสีย นา

ถัน ถ้าง วาง คร

เฉวียนร ฌวัศ

จับไว้

เป้น สี่ กร แซ

สั่ง แล้ว ลา ทาย

ศุณมาน

วัย เร้า

ไซเยศ

หนึ่ง ทัง ถวาย แหวน

บาทของษั

ใหญ่ น้อย

มี ชื่อ

มอบ น้อม ทูล ถวาย

สาม ทหาร

ไล่ เกล้า

คัมภีรมาทน์

เขตร แคว้น นคร พนม

๑๑ ไม่มี ทั่ว อักษร ภาพนั้น เมื่อ บัณฑิต ขึ้น จาก สระ

ตาม ทหาร นอก ทัพ

๑๒ อสุรีที่ ท่อ ทั่ว

อังกาบ

อังกาบ ทั่ว รากษ

จักมล้าง

บัณฑิต เลื่อม เล็บ พยัค

ขอโทษ

ต่าง ใต้ ตาม นาม อ่าง

เรื่อง กัน ทน แดง

๑๓ หลาน อินทร์ ชิน บัณฑิต บ่อน

ตาม ตา ทาง แ

บัณฑิต นอก ทาง ลงกา

เกาะให้

อังกาบ ลูบ เกษา

ตลอด ทั่ว หลัง เม

บัณฑิต พัน สาย ใต้

สี่ ฟา เสวย รมย์

๑๔ วาญตร บุก หอบอก นื่อง

นาง สวรรค์

เทพบุตร มาลี ฝน

ภักตร์ พ้อ

ถึง ทาว คุ้ม ทาว ทวัน

จันทร์ จาก โยษ ชู เษ

นาง นิยม ชม อ้อ

แอม ชู ชวน เกษม

๑๕ ลูก สม ส้มสุข ทั่ว

ทอง สมร

นาง ว่า วาน วานร

สี่ ฟา

วาญตร หัก อารณ

สี่ วา

อัม ภูษ สุข สวาส ทั่ว

คว่าง ชน เสวย สวรรค์

๑๖ พบ นกโกลน หัดขึ้นชื่อ

รู้แห่ง ทางลงกา

วาน ถึง ไหล่สามลา

วายุบุตร ขึ้น ชั่ว แล้ว

๑๗ สืบเสาะ สมุท อ้าโอษฐ์

กวัค แกว่ง กระบอง บิด

หตุมาณ ผาก แผลง ฤทธิ

เข้า ปาก แหวะ แหวะ ท้อง

๑๘ สายัณห์ บิน ลุ ค้าว

นาม ขรรณ นารท

หตุมาณ มาท หมาย ทด

วอน ว่า มาชา ย้อม

๑๙ แปลง ทนโต มีน คั้น

ทอง ฤทธิ พระสิทธิ

บันทาส เรือก ลม ภา

ถึง เข้มก ยับ รัย แพ้

๒๐ ขาวกร นกสิทธี แสร้ง

สาย สัก คอบ กัด ถึง

หตุมาณ คั้น ทน ทิง

ปลิง เกาะ กัด คาง ปล้ำ

ลำพา ที่เอย

เกาะ แก้ว

โถมงอก งาม แช

นก เน้น ผัน ผยอง

ขึ้น บิด ทาง แช

แยก จ้อง

เร็ว รัย

ยักยัก ร้าย วาวยสมณ์

คาบศ

ห่อ มง จัณ

ทอง ฤทธิ ทำน หนา

อ้อยยัง ยิง สถาน

เต็ม คา ลา เอย

ทำน แก้ว

ฝน สาค ช้ำ ฤ

สิ้น เท้า หनाव ฝน

เปณ ปลิง

ที่ หน้า

ลง สี่ สระ แช

ปลิง กัด ฤ ฤ

๒๑ วาญบุตรสารภาพแพ้	วัยฉีก
นารทเมืงทาจิตร	ปลดกให้
พลางตามทีทางทิศ	อสุเรศ
ทวยศขอกจำไ้	ได้วีแล้วถาวร
๒๒ กองตระเวนอากาศห้อม	แห่ลง กาเซย
เห็นบุตรพระพายทรง	สั้แก้ว
เร่งพลรกรณรงค์	รมจับ กระบี่แซ
กระบี่กระบี่กชัคคั่น	ไล่ล้ากลางโพยม
๒๓ หอมนาคาญหักเข้า	โหมจับ
อากาศตะไลยวัย	รบด้วย
หอมนาคหักเคียวกับ	แซนชาต ลงแซ
อากาศตะไลยม้วย	มอกลึงกลางกิน
๒๔ เห็นนางนอนแนบท้าว	ทศกรรฐ์
หมายแม่หนีควาพรณ	เพริศพริ้ง
หอมนารับทวีคั่น	กวัคแก้ว
ภอแว้วสำเนียงจิง	ยกยั้งหุยกถวิล
๒๕ โยษของคนแก้หน้า	นำคย โคมแซ
ตำรวจแปดกรมครม	เพียบพัน
โคยเสกจักรพาฬภาพ	อสุเรศ ท่านนา
เสโดค้โตมรตรกัณ	กายลัอมแอตถณ

๒๖ พงษ์พรหมบ่ม่านารตเจ้า

เสด็จจากอุทยานเร็ด

วิษณุตจรอด

ถึงนิเวศวังเข้า

๒๗ ทศเคียวเพียรผูกเกล้า

นรลักษณ์ภักดี

ถึงคำเปรียบขอสรี

รักนักจกหนึ่งใกล้

๒๘ ภอสยามยาม่าหมอง

ขึ้นผกพระศอกกับ

หณมานมุ่งมองขยับ

ภอโลกครองรับไค้

๒๙ วายุมุตรอภิวาทไหว

นางวิมาทรวงแสน

แจ้งเหตุพระทนต์คน

นางโคกลิงชยเกล้า

๓๐ หณมานวางวังเข้า

พรวรรณมากทนต์ทรวน

รากษษยักษาชวน

ก่งกระสุนสายลัดม

จอมยักษ์

รุ่มเร้า

อ้วนเทวศ มาณา

สัหองหวดลวิต

โลมณี คาเซย

ปักไม้

เห็นชอบ อิกนา

เร้าร้อนฤาหยา

คนหลับ

ถึงไม้

คอบอ้อย

ตักผ้าวางลง

ถวายนแหวน

โคกเคี้ยว

เค็นป่า มาณา

เกลือกกลั่นกรรแสง

หักสวน

โค่นค้อม

ถันวิ่ง มาแซ

ไล่เลี้ยวจับถึง

๓๑ วายุบุตรฤทธิรา

ไถ่ฆ่าภุมภักดีพล

ยักษ์มารบทานทน

ตายแตกยับเยินร้อย

๓๒ พันองค์โอรสเจ้า

รู้รบพากันมา

วายุบุตรอาของค์สา

ฆ่าสหัสศึกมารม้วย

๓๓ โอรสทศภักตร์พ้อง

ย่นรตเห็นลูกกลม

ยักษ์มารฆ่าชกชก

จับพระแสงศรนำว

๓๔ ศรเปเนนาคราชร้าย

วายุบุตรจับงูพิษ

พลยักษ์ช่วยกันมัต

วายุบุตรทำเอณกลิ้ง

๓๕ หอมนานชาญเทศหัว

เข้าหว่างกลางพลยักษ์

หม่อมมารบทานคัก

มีกคชชาแซนขว้าง

แรงรณ

แหลกหย้อย

ทรคท้าว หนีแซ

ต้นครนเครงเสียง

ลงกา

ถือ ค้วย

มารถแต่ เคี้ยวแซ

มอกลั่นฤๅหลอ

พงษ์พรหม

ไถ่ล้าว

แตกฟ่าย มาแซ

มั่งล้างวางสาย

เร่วรัก

ฟาคทั้ง

เป่นหม

ยักษ์ปล้ำนำถวาช

หาญหัก

ไถ่ล้าง

คาเทศ

เกล็ดเกล็ดกลางคูน

๓๖ ลูกกลมเรื่องฤทธิร้าย
 ชนกลุ่มมฤตกาเฉย
 ฤทธกลักรัทธิกลางพล
 บ้าง หัน พัน หั้ว หั้ว

๓๗ อสุรพล ยักษ์ ร้าย
 รุมจับขมวายุบุตร
 ย่างเอาสาครวายุ
 ฤทธกลักรัทธิให้

๓๘ กุมภคัทพีเพชฌัญญา
 ถึงไล่ลงในกรก
 กำแหงหฤตมานชก
 ไถ่ขันธ์ชั่ว

๓๙ มัทลึงกับหลักกลิ้ง
 ไสสารชัยมันแกว
 วายุบุตรหลกโลกแรง
 ฝนณียักษ์ หักครุฑข้าง

๔๐ มัทลึงเอาหุ้ยนคฤก
 พระยายักษ์เห็นยกหุ้ย
 จับหอกแกว่งคว้นคฤ
 เพลิงวับจับฤทธิ

แรงรณ
 จับพลว
 มารพ่าย ทนินา
 คว้างคว้างกลางแปลง

อสุรกลุ
 มัทไว
 พันฟาก
 ยักษ์ร้ายวายุชนม์

รุมยก
 ไชลกัว
 ชิงสาก ไม้แซ
 ยักษ์ร้ายคายเคียน

กลางแปลง
 คว้างคว้าง
 เร็วรวดเร็ว
 ทัพม้วยหมอกวายุ

ยุบยุบ
 เข็มมยม
 เปลวปลาน
 มุมนไหมไฟโพลง

๕๑ ลูกกลมกลนแล่นล้าว

จากทุกมขมณเทียร
เรือนคตงนอกในเทียบ
คึกคักนักนัยร้อย

๕๒ ทศเคียรเวียนวังร้อง

เรือกหม่มมาตโย
รุ่งกรมิ่งมณโฑ
ทรงรณทวารอ้อม

๕๓ อินทวิชิตสุกฤทธิร่อน

ภาสุวรรณ์กรรมา
พิภกตาทริชฎา
ปวงหม่มสาวสนมชวร้อง

๕๔ กุมภกรรฐ์กมตอกแก้ว

รุ่งจันทรวคึก
ทุกกรมสนมพนัก
วถวิ้งทั้งของเข้า

๕๕ พระสนมรมอยร่อน

วังเกล็ดเข็กเบ้ง
ไปยังที่ซาบเชิง
ต่างรำต่างเรือกร้อง

ฉวักฉวียร

ใหญ่ผ้อย
ตลอกลต่ง ทานา
หมกไหม้ไฟเผา

เปณโก ลาเอช

ฉิศพร้อม
ทั้งฉิศ คีนา
ชอกข้างทางฉนวน

ภาษา

จากห้อง
เคียนค้วน
แซรคหน้ามาตาม

โมชคักก็

เวศเค้า
งานเคื้อง
รียร่อนตามมา

เปลวเพลิง

ข้าวพ้อง
เขาสัต นานา
รำร้องหากัน

ห้องที่ ๑๑

ขุนโสภาทวารกิจ

(คนเดียวกันกับห้องที่ ๑๐)

๑	ทพัสต์ดับถ้อย	เทอมบุตร
	โจนจากฝั่งสมุทร	มุ่นคว้าง
	ตู้พัสธารุด	เร็วรับ มาแฮ
	หมายจิตร คิดจกมด้าง	ชีพเจ้าจอมผา
๒	รับวัดคตทุ่งข้าม	ศรี
	โดยจิตรเปรมปรีดิ์	ผ่องแผ้ว
	ถองเชิงเดี่ยวหวดดี	ลุยหัก ดับนัย
	ถึนไกรดาศแล้ว	หยดยงย่นทยาน
๓	เงยภักตร์พอบพบเจ้า	จอมไศล
	ทรงลักษณะงามวิไล	เลิศแล้ว
	องค์ประดับดาษอุไร	เรืองรุ่ง อร่ามแฮ
	เนายอดบรรพตแพรว	เพริศพร้อยขจรฉาย
๔	จึงมัจฉาจะเขื่อน	อศธประจักษ์
	ดูก่อนเทพารักษ์	เลิศล้ำ
	ภาว่าว่าสัททศิกดิ์	ใครเทียบ เทียมนอ
	เวรมหิงษ์แต่ฤทธักถ้ำ	อยากแย่งรณรงค์

โคลงรวมเกียรติ

๒๓

๕ ปางไท้เทวด์เจ้า	จอมสวรรค์
ยนิอรรทวจนะอัน	อียบาข้า
จึ่งเผยพจน์เทพย์บุญ	ชาตวิธ
เหม่ ๆ มิ่งนี้ทำ	กล่าวถ้อยทารุณ
๖ เผยอภัยค้ำเขย่งอ้าง	อวดหาญ
ทุดถ้อยทวิพาด	พูดเพ้อ
หยามหยาบหยิ่งทยาน	จักยทุธ กุฎา
ยนิชงักแหงนชเง้อ	ยนิหน้าทาทาย
๗ เหวย ๆ มิ่งไม่รู้	ศักคัว
อวดฤทธิ์จิตรเหมายว	โม้หักลุ่ม
มิตุเรศเหตุเกิดหัว	ห่อนคิด คุณแฮ
บาทเท่าบิดาตั้ง	เลี้ยวตั้งตั้งญชมนม
๘ กูเป็นทพ่งทง	ไทรภพ
ทวเทพย์ประจักษ์จบ	อยู่แจ้ง
แม้ออกกรุกรบ	รณยุทธ์ ยงนา
โตกยจักสัตว์ดแต่ร้าง	เยาะเย้ยไยไพ
๙ มั่นเองหวังอวดอ้าง	คักดา เดชเฮย
กูจักบอกรมรรคา	เขตรั่วตัว
ไปตั้งตั้งชินธา	นัรราช นามฤา
จอมกระบิรินทร์หิศร์หัว	ฤทธิ์ถ้ำภาษว

หน้า ๖๘

วชิรญาณ

๕๖ พิกะภูฏกัฏกตรเบ้อง

พิ้งพระโองการตรัส

ทูลถวายสนธิ์สัคย์

โคบซ้อสุริทเท้า

๕๗ พิกะพิพัคทั้ง

เชิญพระแสงสงฆาร

สคริพอ่านสารบาญ

ท้าวพระบาพานเวศพร้อม

๕๘ พิกะภะระนตเบ้อง

บุชีกครสาขาน

จับจอพิพัคฆาร

กลางหมู่มาคบาแกลัว

๕๙ จำหลักจักร กฤษณ์แกลัว

เสด็จออกพานรมา

ตรัสสั่งสคริพภา

ทูลเกล้าพานรพร้อม

๖๐ สคริพรับสั่งแล้ว

ภาพิภะกถอยคถาน

มายัง หน้าพระถาน

ทูลทูลถึงไฉญน้อย

มทริช

ซุ่มเฝ้า

สาริกักก็ พระพา

ทราช่ม้วยเมื่อมรณ

ตามการ

สวกซ้อม

โคบสาทร

พรงหน้ามาประชุม

มทมาลย์

เสร็จแล้ว

เฝ้าเกษ กิณแซ

เกลื่อนหน้าเป็นพยาน

โลกา กรเอย

เนกน้อม

พิภะก ไปแซ

หักเหล้นเป็นเกษม

กรายกราน

เคลื้อนคัลชัย

โคบควน

ท่างอ้างอวกแสงคง

๖๑ พิเภกเห็นฤทธิพ้อง
 สันเขยเกรงเคชชิน
 เพียงเทพวิสัยอิน
 สามารถอาจของคัมภีร์

๖๒ นานาพานเวศอ้าง
 ข้างขัณฑ์ทราทิพย์
 ข้างเหาะหักเขาคิช
 ข้างแทรกดินเนินน้ำ

๖๓ จักรกฤษณ์พิศณุไท้
 สถิตย์อาศน์คันธฉภา
 ชมภูษิตชินพา
 คอยราชคำวิธเฝ้า

๖๔ พิเภกไทรเพทแจ้ง
 เห็นสุกกระสาณลาม
 ปลอมลึงเทียวฟังความ
 ทลุมยลเหตุให้

๖๕ สคริพทราญเหตุแล้ว
 เวียกเหล่าพานรเก็น
 ถึงกองนิลเอกเก็น
 ที่ต้นทาลาล้า

พานรินทร์
 บึงอ้าง
 ศรเศก สายญา
 ไล่ล่าวทมิกร

ขวฤทธิ
 มีคคัล
 ญาคว้าง กั้นแซ
 เมืองหล้าสาภ

ทิวา วงษ์เฮย
 เมื่อเข้า
 นรนบ ยาทแซ
 นักร้อยคอบฟัง

เจนยาม
 ถอยไคล์
 ในค้าย
 ทรวทหน้าพลากร

ญาเมิน คานา
 ทรวทหน้า
 ถึงหนึ่ง
 เล่ห์เลี้ยวหลักหน้

๖๖ วาญบุตรวางว้างเข้า
โหมจับสุกกระแสนรัก
สิงเลวชั่วร้ายกันมัท
เอาเชือกผูกคอให้

๖๗ ทำรวราวาณเรศร้าย
คาใจคอขยี้ขยี้
ลงทวายนพตลงซัก
ใบจึงมึงมาคือ

๖๘ สุกกระแสนสารภาพพร้อม
แจ้งเหตุตามจริงจิตร
ขอโทษแต่ชีวิตร
ต้องสัณห์หน้าคลาคล้อย

๖๙ ทศเคียรหาเลศได้
ตรัสเรี่ยกเบญจกาย
แปลงเปลี่ยนภิกษา
เบญจกายรับคำไท้

๗๐ เบญจกายลีลาชื่น
พร้อมพร้อมอริวิบศ
สนมกรมวังยี่ระนค
เจ้าแก้วกำเนิดพร้อม

กรรศักดิ์
รวบไว้
เย็นหมื่น
ลักหลัดมามา

ยักหลัด
เชือกขยี้
หาเหตุ
บอกโล้ใจจริง

รับผิด
ถ้อย
คงรอด
คลาคล่ำเมืองมา

ชบายน
สั่งใจ
ลงพัก พระนา
ชีราชด้วยจำเ

ทรงรอด
รอดล้อม
น้ำเสด็จ
แซวคหน้ามาตาม

๗๑ ถึงสวนโคยท่วนเฝ้า	ชนนี้ ถามนา
ไยยอกเขาวลัษณลี	ลาศไค้
เบญญาทอคทนต์	ทรวงเทวศ
แจ้งเหตุทศกรฐ์ไช้	เสร์จแล้วทูลลา
๗๒ ขึ้นเฝ้าเขาวเรศสร้อย	นิภา
ท่าโคกพลางชายตา	ม่ายเมียน
จำนพระลักษณลลา	ลีลาศ
สัท่าวาริเพี้ยน	รูปแล้วลอยไป
๗๓ แดลงความรามราชไต้	สรงสาย สิ้นธุ้เฮย
เห็นรูปเบญญาทอมาย	แม่น้อง
ซ้อณเกษไต้คักฟาย	ชลเนตร
ท้พระลักษณพลอยชว้อง	โคกชั้นกรรแสง
๗๔ บัณภาพานเรศเฝ้า	มทมาลย์
ท่างโคกแสงแสงสาร	อัยเกล้า
แก้ศรืหลุมานชาญ	ญาเชื้อ ใจเลบ
ขอศพช้สัศร์เข้า	ไต้ไต้เชิงตะกร
๗๕ ปางบุครมารุทร้าย	รายพล รอยแซ
กองก่ออัคคีกลน	รุ่มเร้า
เบญญาทสุดแรงทน	เพลิงเหาะ ทนินา
วายุบุตรโหมจิกเกล้า	ชัยไค้มาถวาย

หน้า ๖๘

วชิรญาณ

๗๖ สักริพเคื่องชู้คน
เรียมกเหล่าราชมัญญัก
เบญกายรัยเปสัจ
สักริพเห็นจวังไค้

๗๗ จักรกฤษณ์พิศณุเอื้อน
อันอึเบญกายมาร
บกโทษทคบำนาญ
วามบุตรมารุท้วย

๗๘ ท้าวพระบาพานเรศน้อม
คอบราชโองการทรัส
สักริพกษนิลพัท
รัยสั่งไปถมท้อง

๗๙ สักริพนิลพัททั้ง
ภาพกพลถึงสถาน
ร่วมคึกแย่งบวิวาร
ผลัดรับผลัดชนปล้า

๘๐ นิลพัทมิทชัคพ้อง
ชนกัศศิขรภู
แต่ทณแบกผาฐ
ร้องเรียมกคณมานถ้า

ชัคชัค
ชัคไช้
สารภาพ
เสร์จแล้วทูลฉลอง

โองการ
โทษม้วย
พิเภก พ่อนา
สั่งให้ไปเมือง

นยหักถ์
สั่งช้อง
วายุบุตร
ทำน้ำทำถน

คณมาน
ทำน้ำ
สองพวก
เปลี่ยนครั้งคราวแรง

ชมภู พลเดช
คัณหน้ำ
สองหักถ์ มาแซ
รัยทั้งถมถน

๘๑ วายบุตรโยกหักถักห้าม	เขาที
นิลพัชไ้ไยคิ	ว่าช้า
ทั้งท่มโขกคิรี	ทั้งคิ ลงแฮ
วายนบุตรโกลลอบควา	รับไ้โดยใจ
๘๒ โยชาพานเวค้อ	มออัก
หอบหักคิขรคัก	เกลื่อนกลั่ง
พานรชีกชินชนัก	นาเนก
ชนสงฆ์ชมภูทั้ง	ท่มทั้งสาคร
๘๓ วายบุตรคุมเคียบคัก	นิลพัช
หักโขกคิขรคัก	คว่างคว่าง
เสี้ยนขมทุกขนมัก	เขาชอก เสนอหา
เย็บเยว่นิลพัชอ้าง	อวดแล้วสลัดลง
๘๔ บักบักนิลพัชหัว	หาญสมร
มาแระรับคิขร	คว่างคว่าง
สุกแรงรับสองกร	ผาทแบ่ง เขาเอษ
วายนบุตรสุคคักอ้าง	ออกร้ายณรงค์
๘๕ สุกรวิพริบเร่ง.ช้า	กิดถาง
บักหักถักสองนายทาง	ขัค
สองนายนั่งลงพลาง	ยกลีค กั้นนา
สุกรวิพริบภาชั้น	สั้วท้าวทูลถวาย

๘๖ จักร์พีโรธแล้ว

นิลพัททณฺฑมานพาด

ทำการขบเณการ

สุควิพวงปฤกษาชี

๘๗ สุควิพทูลทำเไท้

อุกชินชอบนิลพัท

เกณท์พลพฤกษาจัก

ทณฺฑมานมอชพลทั้ง

๘๘ กระบี่วายุบุตรพร้อม

แสงคงเกชหักศิขร

เหล้าถึงวังชเคอน

ถึงท่าวาริทั้ง

๘๙ นานาพานเรศชว้อง

หักหอบไซกเขาชน

นัยสมทศภูฏกถ

ถันถันถึงท่มทอง

๙๐ มัจฉานาเรศไช้

คอบคายศิลาภา

ไวเวเรียบงคา

วายุบุตรเห็นเหตุร้าย

บรรหาร

พวกนี้

เกิดก่อ กวนนา

ชอบไช้เย็บไฉน

โดยชบัก

อยู่ริ

มาส่ง

หมกให้ทำถน

พานร

เกลื้อเกล้ง

หามดาบ มานา

ท่มทองสาคร

สัยส

แซ่ชว้อง

คาสเฟิก พังแซ

ทำน้ำรำไร

ฝูงปลา

ส่ายทราย

กินคำ หายแซ

เว้งร้อยใจเวิล

๙๑ หนุมานสงโล่คั่น	คงคา
พิฆาฏพรรณผุปลา	นิยร้อย
พยภักตรมึงมีฉา	เขาวเรศ
จัมปนาทปลาฉอย	แนบไว้กับทรวง
๙๒ เสรีสองสังวาศแล้ว	โสมลา
วอนว่าวานนางปลา	ข้าวพ้อง
คืนคายศิวามา	คุ้งก่ง เคอเมษ
ครั้นเสรีโสมลาห้อง	สั้วท้าวทูลแถลง
๙๓ แดงความรามเมศไค้	เทวียมพา นรแซ
มาทูลนำรณมา	กรายเกล้า
เสด็จทรงรถอินทรา	เป็นฤกษ์
ยกพยุหยาตราเข้า	เขตรแคว้นแดนमार
๙๔ ทิวหนึ่งสือไม่มี	ทิวภาพเมื่อยกพล
๙๕ ประโคกนพเพนข้ารู้	สามภักดิ์
นำเสด็จพระหริรักษ์	ผ่านเผ้า
ภาทลงถ่วงแกนนกษ	ภาณุราช
พระพิโรธเร่งเร้า	สั่งให้สังหาร
๙๖ อสุราภาณุราชร้าย	นฤมิตร
พรวณพิชผลไม่พิศ	พ้อไว้
แปลงทนเคิบโตคิก	คอยฆ่า พระแซ
นรราชชนนชอนทนไค้	ท่าเบื้องบังกาย

๙๗ วาญบุตรฤทธิรู้

ข้าแยกพลาผลัก

โจกษรากษยชก

เขาบาทคืบหัวหัว

๙๘ ชูเคียรภาณราชน้อม

พร้อมหม่พานรนาบ

สมเคียรพระนารายณ์

ยกชอขหม่มาณย์น้อม

๙๙ แสทงองค์ราเมศเรือง

อลกาศนี้เขามรกฎ

บัญญัติสั่งของกค

โคยเขียร สงครามไค

๑๐๐ ขคทางเทียมแท่นท้าว

ชวทอ่านสารสารพัน

พญาमारพิโรชบัญญัติ

บัญญัติสมนทวิรวั

๑๐๑ อสุวิทั้งสี่เข้า

องคคณเคียรวิชัย

ฟาคสี่อสุวิชัย

บัญญัติสมนทวิชัย

กลบักษ์

พลิกพลว

ทริคัก เคียรแซ

เหาะแล้วภามา

นำถวาย

แท่นน้อม

เลอโลกย์

ยศเขอนสรวเสวิญ

เรืองยศ

ที่ไกล

ไปสี่ สาร์แซ

เขียรขขึ้นชานเมือง

ทศกรรวิ

กล่าวกล่า

ชาสี่ พลเยบ

วิชัยอนจับท้าว

โหมจับ

รบท้าว

ปราสาท

มอชกลึงกลางคิน

โคลงรามเกียรติ์ภาพสลัก

หน้า ๗๓

๑๐๒ องคตยัคชิ่งเชื้อ	ชายที่ห้าม
เป้นทุตถิธราชสาร	สืบเชื้อ
นวยประคยเข็คยาน	ทวาเรศ รับเน
ถึงดิมทวารวังให้	หักสั้มพังลง
๑๐๓ นนยวิถิวยะเวกเณอ	นัคคา
รัยสังฆอมลงกา	ไล่เกลัว
ชีชัยอศรร	เร็วรัย มาตุๆ
ชำแรกขาคาลเข้า	สัท้องโรงคัล
๑๐๔ ไมยราฟ้ออกอากนเอน	โอยรูตาม
นนยวิกทลสงคราม	คิกก้าว
ลงกายมีคววม	คุชลัก ทบาคเณย
พญายักษ์ใช้เชิญท้าว	ช่วยรื้อนรณรงค์
๑๐๕ ไมยราฟทรวาเหตุแล้ว	ไปลา แม่หา
พระแม่เห็นอัปวา	ครัดห้าม
ไมยราฟประทุษฐุทา	รุดโทษ
แกว่งรดประชัฎกกร้าม	เขารเยยชนนี
๑๐๖ ไมยราฟแปรภาพเพียง	กามศ
ร้ายเวทหุงโอสถ	ไล่ถล้อง
เพลายัยฎงคก	กอบฏกษ
มาที่พลัษพลาศัยง	บ่างเข้าเข้ายร

๑๐๗ วายบครองอาช้าง
 ข้าโอยรู้^๑อมพลัยปลา
 ท้องพิศม์วิททยาว่า
 ยักษ์ของเข้าปากไค้

๑๐๘ วิภาพไมยราพเข้า
 บ้าแยกพระหริวงษ์
 ข้าแรกแผ่นคินลง
 กรงใส่ไว้ยักษ์เฝ้า

๑๐๙ ไม่มีตัวอักษร
 ๑๑๐ ไม่มีตัวอักษร
 ๑๑๑ ไม่มีตัวอักษร
 ๑๑๒ ไม่มีตัวอักษร
 เทำคียหัวไมยราพไปค้วย

๑๑๓ ทศเคียรเคื่องเคียบคักัน
 ขอกอาศน์มาตยาคัก
 ยัญชาลัษฏมภกรรัฐ
 คุ่มพยุหโยธาเถ้า

๑๑๔ เสนามารมาตย์รู้
 เตรียมทรวาโยธามาร
 ม้ารถคชสารชาญ
 เทียบมรถเทียบขเภยแก้ว

อาษา
 มีคไว้
 ไมยราพ
 ห่อหริสีกสกนซ์
 ถึงองค์
 วิวเถ้า
 ยิงภพ คณนา
 ห่อหริให้ใครปลอม

ภาพนั้น^๕หตุมานรบกับมัจฉาณู
 ภาพนั้น^๕นางพิรากวรทักน้ำ
 ภาพนั้น^๕หตุมานรบกับไมยราพ
 ภาพนั้น^๕หตุมานแยกพระรามา

แสนศัลย์
 คึงเฝ้า
 นชนารถ ทำนนา
 ห่อค้วยคัยกร

วังการ
 ห่มแก้ว
 ไซเยศ
 กราขเกล้าทุกแลลง

๑๑๕	กมุภกรรัฐอสุเรเวียง	เทไช
	ทรงรถเทียมสิงโต	เคี้ยเค้น
	ไต่ฤกษ์เล็กพลโย	ชาชักย์ มาแญ
	ออกจากลงกาเขม้น	มุงมล้างไพรินทร์
๑๑๖	โยธากองทัพท้าว	กมุภกรรัฐ
	หลายพวงหลายพรวกนัณฑ์	นัยถ้าน
	ผงกลัทรดขวัน	มัวมีค
	ปะทะทัพซันกันค้ำ	คู่อภัยพนา
๑๑๗	องค์ทวารวึงเข้า	โหมหัก
	รบรบทัพหน้าชัก	ควังคว้าง
	หวดซ้ายซ้ายขวาซัด	ชาชัก
	ฟากฟักคักหัวขว้าง	เกลื่อนกลัดกลางคืน
๑๑๘	วายุบุตรโหมจับจ้อง	โหมผจญ
	ล้างเหล่าอสุรพล	เผ่าร้าย
	ตายกลาตกายกินกล	กาถิ่น
	แตกย่อยนพนท้าย	รถท้าวกมุภกรรัฐ
๑๑๙	จักรีวิราชเวียง	ฤทธิรงค์
	จับพระแสงศรทรง	หน่วงหน้า
	พระเนตรมุ่นหมายองค์	อสุเรศ
	กระษัตริย์จากสายท้าว	ไล่ล้างไพรินทร์

๑๒๐ ครคักคักขักออกท้าว
 見えประทศุควำพรณ
 พิเภกตกใจถลัน
 ท่างโศกกำครกร้อง

๑๒๑ อินทรชิตฤทธิรุตขึ้น
 กลายกลัปเป็นนาคมาศ
 ไถ่รักเหล่าถึงกาย
 ทั้พระลักษณณ์ฤๅพัน

๑๒๒ แดงปางหวิรักษ์รัฐ
 เห็น พระนุชนาคนัด
 พิเภกท้าวทูลวัก
 มัทพระแสงงศวไฉ

๑๒๓ สุขวรรณเรื่องฤทธิรัฐ
 โจมัยจินนาคินทร์
 ฝูงนาคซ่อนแตรรถดิน
 ปวงเหล่าพานรณัน

๑๒๔ พญาครุฑนุคแบ่งยุด
 ปากจิกสองขักถิ
 นาคาฤทธิราวี
 พระลักษณณ์สอมกลัปพัน

กมกรรรัฐ
 เวียกน้อง
 กรกอก ฟัน
 สักเศรวิสงสาร
 ศรสาคร มาฤ
 พานพัน
 คาอัย
 สดมสันตมประคิ
 วิษวิก
 ไร่ให้
 เหตุราช
 ครุฑรู้เร็วมา
 ธิษณิน
 คามคัน
 กลัวเกช ครอบนา
 รอกไถ้ทุกคน
 ชาติ
 ครุฑคักฎาน
 วาบวอด
 สติตั้งองค์ทรง

โคลงรวมเกียรติภาพสลัก

หน้า ๗๗

๑๒๕	น้องรามเรือรเทศค้าว	ดินแดนคง	
	กรก่งทรวงครแผลง	ฤทธิก้อง	
	ค้องบัณเฑาะหลอกลางแปลง	ทวยกลาก	
	เฉวียนรวัคคะมัทค้อง	บุตรท้าวทศกรรฐ์	
๑๒๖	ไอรศทศภักตร์ค้อง	กรทรวง	
	มีกอกทะระหลอของค์	แน่นแผ่น	
	ร่ายเวทเข้าแผลง	ฤทธิหลก เดบนา	
	สุกจิตรคิกแก้แค้น	ลาคเข้าเมืองมาร	
๑๒๗	ขึ้นเผ่าชนนิกไท้	ทูลวอน	
	เสวยกนิระสินธุ์ศร	หลกแล้ว	
	ทูลลาบาทบิกร	มาตุเรศ	
	เทวียมหม่มมารทวยแก้	ชอกรารณรงค์	
๑๒๘	ไม่มีตัวอักษร	ภาพนั้นอินทรชิตทั้งพิชิต	สุครีพ
	หฤมาน องค์ท ทำลายพิชิต		
๑๒๙	จักรวีธิราชไท้	อรณ	
	เห็นวิรุณมุขหนี	แถมอ้อม	
	วางศรฤทธิพิริ้ว	รณภาพ	
	เป่นซ้ายเพ็ชรวงล้อม	คันไวกกลางพล	
๑๓๐	ไม่มีตัวอักษร	ภาพนั้นวิรุณมุขขึ้นน้ำถึออกอยู่ในซ้าย	
	เพ็ชร หฤมานจับได้		

หน้า ๗๘

วชิรญาณ

๑๓๑ ไม่มีตัวอักษร
สุทวิเพนพระลาการ

ภาพนั้น วิรูปุณท์ต้องใส่คาเข้บเน

๑๓๒ ไม่มีตัวอักษร
ปล่อยไป

ภาพนั้นถึงเลวคักหน้าวิรูปุณท์ แล้ว

๑๓๓ อินทรวชิทอสุเรศเรือง
ทรงรถเทียมสี่ล้อยาน
มาถึงขอบจักรวาล
สั่งยักษ์โยธาเข้า

ไชยชาณู
วิมเว้า
โดยท้วน
ไล่ล้างวามร

๑๓๔ อินทรวชิทวางวิ้งเข้า
พระลักษณณ์บริษัณณ์
คิทัตยบทรทศภักตร์
สู้ญทช้สุทคิกเข้า

โหมหัก
กล้องเกล้า
ชวนชก ไปแธ
เมณลัดของค์

๑๓๕ นื่องพระราเมศเรือง
บงเพชรเห็นองคค
คอบริษัณณ์ระลุทศ
ทรงเลียงศรมล้าง

เรืองยศ
อาจอ้าง
ภักตร์อยู่ นั้นแซ
ไล่ล้างอสุริท

๑๓๖ ครวไชยไปคักเกล้า
ชาทกระเท็นทูลิก
องคทเลียงภาทช้
คอบริษัณณ์เคียวมารได้

อินทรวชิท
ลูกไม้
เร็วรีบ
ท้วนเข้ามาถวญ

๑๓๗ มุลพลำทศกัณฑ์เจ้า	ปางตาล
สามกษัตริย์เสวยไชยขาน	ผ่องแผ้ว
ตำริห์ราชการราญ	อรินราช
กำเวียศฤไทยแกลัว	กล่าวอ้างอวดหาญ
๑๓๘ นางรบ้ำสำรับน้อย	เรียงราย
จับระบ้ำรำกราย	กรีกพื่อน
บ้ำเรอบทเรศถวาย	สามกษัตริย์ ท่านนา
เมียงม่ายชายทาค้อน	ต่อให้ไหลหลง
๑๓๙ ปางตาลมารมาตย์พร้อม	โดยคัย กัณหา
วางรอกสร่าจับ	คัยแกลัน
เมามัวทัวทั้งทัพ	อวดทอ
อ้อมาตย์ลงกาแน้ม	ยั่วให้ใจเหิม
๑๔๐ ปางตาลมารไพรข่า	ยักยั่น
เหล้าเค็มเค็มเมามัน	โกรธเกรี้ยว
ทำเพลงศฤกเกรงคุณ	ลุดโลก
ทั้งท่วยถวยขามเคี้ยว	อวดโอ้โวหาร
๑๔๑ ท้าวสหัสเศษเจ้า	ภมรพันธ์
ทรงรตนางกำนัล	นึ่งน้อม
ราชสีห์สี่สิบพัน	ภารุค เรวฤ
ปวงหม่พลมารห้อม	แห่ซ้ายแซงขวา

๑๔๒ โยฆพลทพัท้าว
 ชั่วแวกเสื่อสี่ศัทยาน
 นิมิตร์บิทรูปมาร
 เสียงไค้โกกลาถัน

๑๔๓ มุลพล้าอสุเรศเรอชิง
 ทรงหอกลัศทโลหะ
 วิบรณราชพาหะ
 สมเก้ไชยฐาทั้ว

๑๔๔ พลมารทพัทหน้าคุ่ม
 ไทเคียบกำยำค้ำ
 ชั่วไค้ทะกวน้ำ
 นัยโกฏินัยแสนอ้อ

๑๔๕ พระรามสามโลกย์ถ้ำ
 ทรวงรตเทียมสินะพ
 ไก้ฤกษ์เล็กพลรบ
 ออกกรากพลัมพลาย้าย

๑๔๖ นานาอเนกพ้อง
 ชั่วแกระแสะเสื่อสิงห์
 ชั่วไค้มทิงษ์กะทิง
 อวัคแกว่งอาวอวกว้าง

ปางทาส
 รุกข์
 ทลายหม่น
 แล่นก้าวกินไค้

เกชะ
 ชักท้าว
 นำเสก
 ธิราชเจ้าจอมมาร

มุลพล้า
 คุต
 พลพรรค มาฤ
 กาจากลักกลางสมร

ฤาถ
 แผ่นผ้า
 เร่วเร้ง มานว
 ยศพะพานว

พลลิง
 แวกข้าง
 ถึกเถื่อน
 วังช่องล้นสฬ

๑๔๗ มุลพลำพระลักษณเจ้า	โหมริษ กันหา
เปลี่ยนท่า เปลี่ยนที่รับ	ยะหยัง
ท่าม่งท่าหมายชัย	ผลาญชีพ
พญาอักษรไท้ที่ผู้	หอกให้สังหาร
๑๔๘ ถูกขงษ์พระลักษณลัม	ชวลง
องครักษ์รององค์	โอบไว้
หุดมาหน้ามณฑิตร	แผลเข้า
หอกหุดพระลักษณไท้	สติพันสมประภัก
๑๔๙ นื่องพระหริรักษ์เรือง	รณรงค์
เหยียบฆ่าวายุมครองค์	เอกอ้าง
รับศรพาศสายทรง	แผลงผาก มาฤา
นฤนาทเลียงเพิงมล้าง	โลกย์ควยเคชา
๑๕๐ ศรไชยไล่ล้างเหล่า	พลมาร
ม้าวรคชสารถาญ	แหลกหลัม
มุลพลำอหังหาญ	หาโทษ
ศรศักดิ์ยกคอคลัม	พินาศกลึงกลางกิม
๑๕๑ หุดมาหน้าเล่ห์ลัษ	ลวงยักษ์
ไค้ตระกูลเพ็ชรหัก	กว้างทั้ง
โถมถีบอสรศักดิ์	ทกรถ สงแซ
ฝูงนาญนักสนมกลึง	เกลื่อนหลัมกลางคณิ

หน้า ๘๒

วชิรญาณ

๑๕๒ วายมครองธารน้ำ

ชาญพระ

เจ้ารัชต์เดชะ

เทษยมไว

จักรีที่ระ

พะฟาก

จักเกษักกรให้

พินาศก้วยเคชา

จบเท่านี้

โคลงรามเกียรติ์

ด้วยเมื่อปีเถาะเอกศกจุลศักราช ๑๒๔๓ ทรงพระราชดำริให้เริ่ม
การปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เพื่อให้สำเร็จบริบูรณ์
การฉลองในปิ่นมณีจัตวาจุลศก จุลศักราช ๑๒๔๔ ซึ่งบรรจบรอบร้อยปี
ตั้งแต่ประดิษฐานกรุงเทพมหานครอมรรัตนโกสินทร มหินทรายุทธยานี้มา
การนั้นได้สำเร็จทันการฉลองตามพระราชประสงค์

ในพระเนียบรอบวัดพระศรีรัตนศาสดารามนี้ ได้เขียนรูปภาพเรื่อง
รามเกียรติ์มาแต่เดิมแล้ว ในการปฏิสังขรณ์คราวนี้ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ให้ขอแรงผู้ที่ทราบวิธีแต่งโคลง ให้แต่งโคลงราม
เกียรติ์ ประจำห้องพระเบญจ คนหนึ่งแต่งแต่ห้องหนึ่งสองห้องขึ้นไป
ตามกำลังที่จะทำได้ แต่ได้พระราชทานพระราชนิพนธ์ด้วยหลายห้อง เมื่อ
เสร็จแล้วโปรดเกล้าฯ ให้จารึกแผ่นศิลาติดไว้ตามเสาพระเบญจแล้วเสร็จ
พร้อมกับการปฏิสังขรณ์พระอาราม

เห็นว่าโคลงรามเกียรติ์นี้เป็นเรื่องใหญ่ ส้มควรจะรวบรวมไว้ในสมุด
จึงได้จัดการพิมพ์ขึ้นตามจารึกในแผ่นศิลานี้

ฯ

วชิรญาณ

ห้องที่ ๑

พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย)

๑ ปางราชดาบศไต้	ชนกนาม
เนาภูนิพนาราม	น้ำกว้าง
แต่ฝั่งบุตรร้าง	จำเอน ไว้เสีย
กลัมนิยมคัดธำร้าง	พรตพร้อมพรหมจรรย์
๒ จิตรมุ่งหมายได้ฤ	โตกัย ฌานเสีย
เพียรพยายามทวี่	คำเข้า
นับน่านเนิ่นนานถึ	ถาศถ่วง หดายนา
ยังบยดย่างเข้า	เขตรหึงฌานชม
๓ หน่ายจิตรกิตตทกั	ทางเรียน
ใจบ่วนหวนวนเวียน	วากเว
ทำเพียรบดัมเพียร	เพียรเปล่า แล้วพอ
จกบวชรักโอ้เอ	อยู่ด้วยอันใด
๔ จักค้นกลัมนเข้าสู้	บุรี
สมนัดสัสมมรณณ์	มากพร้อม
บำรุงประชาชี	ฉนั้นเช่น ก่อนเฮ
จำกลัมนเดินทางอัน	ออกธำร้างทางทาน

โคลงรวมเกียรติ

๕

๕ หวนคิดถึงถนอัย	ในดิน
ครวญเรียกนาย ไส้ผดิน	ถาคะตำ
ยังรมนิโครธิน	ภักตร์สั่ง ไส้ผเอย
ขุดถุกจากเจ้า	เขตรควั่นครก
๖ นายไส้ผรับสั่งแล้ว	ขมิ้นมัน
จับจอบจากดินพัน	งักไ้
บ่ประสมสิ่งสำคัญ	ผอบบุตร ทานนา
ทั้งจอบนั่งร้องไห้	เหตุแจ้งจอมธรรม
๗ องค์พระชนกได้	สดับกิจ
ตกคิดถึงถนอิจิตร	อึดอัน
ออกหวนฟุ้งชีวิต	จักวอด วายแฮ
เกิดสติกลับถน	ไศกแล้วสั่งไส้ผ
๘ ถุกถุกควรรู้เจ้า	จักรพรรดิ
บุญหนักศักดิ์ใหญ่ชัด	เชื่อได้
จักถึงชีพพิบัติ	เห็นหลาก นกนา
จำจากเกณฑ์ไถให้	พอกพันดินหา
๙ ไส้ผเอยเข่งรับเข้า	บุรินทร์
บอกแก่ขุนเสนาินทร์	อย่าช้า
ให้จัดทศโยธิน	ทุกหมวด หมายถึง
พดขรรณมิงม้า	ครบถ้วนจักรวงศ์

๑๐ ให้เตรียมไถแอกทั้ง	โคกา ษรเฮย
เร็วเร่งรีบออกมา	๕๕ ทน
ไถคันพระธิดา	ดวงจิตร์ ภูนา
ไปอย่าเนิ่นนานถึ	หลบเข้ามาเร็ว
๑๑ นายโสมรับสั่งแล้ว	ถาจุร
กัณท์กัณท์บ่แรมรอน	พักช้า
ถึถึงพระนคร	ประเวศสู่ วังเฮย
พบพวกรุ่นนางว่า	ดูนแต่ทักถาม
๑๒ โสมเรียนแต่ท่านผู้	อธิบดี
ตามสั่งพระมุนี	ถ้องถ้วน
กระบวนาตหมายมี	เกณฑ์ทุก กรมแฮ
จัดพลพลถ้วน	ฮักหาหาญณรงค์
๑๓ เกณฑ์กรมเกษตรทั้ง	กรมจร
ไถแอกโคกาษร	เสร์จพร้อม
ยกพวกพลากร	จากนัค เวศฎา
จึ่งตั้งนายโสมด้อม	คุ่มหน้านำพล
๑๔ ฤๅษเฐรอาวาสเว้ง	วันธณัท
ให้กระบวรพล	พักยัง
ภายนอกบิรมณฑล	เขตรวัด ๕ นันทา
พาพวกรุ่นนางทั้ง	หมวดเฝ้าพระมุนี

วชิรญาณ

๒๐	๑	ศรีเสด็จทรงเสด็จด้วย	บารมี
		แม่นมมาครบครัน	เกียรติ์ดำ
		ควรเป็นบรรพชา	จักรพรรดิ ราชนา
		เผด็จทุกขมตุงคำ	โลกให้สุขเกษม
๒๑	๑	ขอจงอุทิศ	อาชา ไนยเฮย
		ไถจรตจรงพา	พบแก้ว
		อีกอำนาจเทวา	รักษช่วย นำเนอ
		เสด็จเสด็จสัทยาแก้ว	จึงจ้องจรดไถ
๒๒	๑	โค่นำจำเพาะพ้อง	พำนประสพ
		ดอกประทุมห่อผอบ	กตักถุ่ม
		บานกตักถิ่นตระหลบ	เลวกรีน รศนา
		พระจึงเผยผอบอัน	บุตรแก้วรับขวัญ
๒๓	๑	มนตร์ทุกถ้ำขร้ง	ธรรมเสริญ
		โคมพระธิดาเจริญ	จิตรข้อง
		พร้อมเบญจกษัตริย์เพดิน	เนตรโลก เณติมเฮ
		อึ้งเอิกอวยพรพร้อง	สนั่นน้อมถวายกร
๒๔	๑	พระเสด็จนำทูลน้อย	นวดจันทร์
		คืนสู่อาศรมพถัน	กล่าวอ้าง
		พ่อไว้ตะไนยสัน	ศศิราษ วงษ์เฮย
		จึงละธมบคิธร้าง	พรคตัญ พยายาม

โคลงรวมเกียรติ

๗

๒๕ กุศลดนนะได้	ดวงจิตร
เบนนุตรดุดมคติ	พ่อแก้ว
พ่อจกเศกนามสฤษดิ์	พรสวรรค์ แม่
จงชื้อชื่อนี้แก้ว	เกิดเกอบุญธรรม
๒๖ นางประนตบพรเศไ้	ทูลสนอง
พระเดชพระคุณปอง	ปกเกล้า
ถูกรักจักรขอรอง	บัวบาท พระนา
คุงษ์พชาติญเข้า	ซ้ายซ้องมฤตยู
๒๗ มนตรทงส์ชา	สรวเสริญ
ได้ของทูลอัญเชิญ	ราชท้าว
สรวมเสด็จราชดำเนิน	คินนัค เวศนา
ครองพิภพผ่านด้าว	ดุจดั่งเดิมครอง
๒๘ ทวงวันอายุจแก้ว	พัตินดา พรตเฮย
ชั้นตั้งเทียบโยธา	ยาตรเท้า
ทวงรกร่วมธิดา	ดวงจิตร ทานนา
ถันถันถึงถันเข้า	เขตรท้ายธานี

จวิฏาณ

ห้องที่ ๒๓

พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย)

๑ ฝ่ายชาวนครศรีธรรมราช บุรุษนา รินา
 ทราบเหตุแห่งราชา ผ่านเฝ้า
 ได้วชิรธิดา พรตกลับ กรุงเทพฯ
 โยงรักชวณตูกเต้า เหมื่อยเมื่อเหลือหลตาม

๒ ชุมชนกถันเกิดเอนทอ้ง ทางหลวง
 คับคั่งคือนานคง เบียดบัง
 พิศเพ่งธิดาดวง จิตรวราช
 ชมว่าเทพยตร์รแสง จากพามาเมือง

๓ พระเจ้าทรงรถเข้า วงใน
 รถประทับกับเกยไชย บ่ช้า
 เสด็จนำธิดาไคย ปรางค์มาศ
 เอนกอนงค์เอนอนหน้า แน่นทั้งวงหลวง

๔ เอกองค์อรรคเรศไท่ เทพี
 นามรัตนันนี นุ่มเหน้า
 พระสนมนาฏนารี นุ่มนึ่ง
 เรียงรอบหมอบเพียมนเฝ้า บาทเบองจักรพงษ์

โคลงรวมเกียรติ

๙

๕	ต่างพิศต่างเพ่งสรว้อย	ษัตา
	โฉมเนติเนกเมษมา	แม่นมั่น
	เนกอจันรประภา	ประไพผ่อง ภาครัย
	บงบอ้นคิดค้น	เคียดเค้นคนบง
๖	พระชนกบรมนารถไท	ธิปดินทร
	ตรึงแต่อรรคยุพิน	นาฏเฝ้า
	ได้บุกรุดด้อมกวิต	ฝากแม่ ถ้วน
	เป็นดิถีหมอบแต่เจ้า	จูงเลี้ยงผดุงขวัญ
๗	มหรณ์รับสั่งถ้อย	ทนต์ของ
	ถ่มจิตรข้าคิดปอง	เนินงิ้ว
	ตุลาภมยุรีครอง	ถ่มเด่นหี ชำนา
	พถางประโคมตกแก้ว	กอดขึ้นประหิยเพลา
๘	องค์เยาวเรศสรว้อย	ษัตา
	กราบแทบพระบาท	พริ้วพริ้ว
	ถูไรวัดรมา	ศุภญาติ วงษ์ไชย
	ขอพระเดชสองบ้อง	ปกเกล้าเจ้าเย็น
๙	เทพโสมถนุแก้ว	รับขวัญ
	พระสถิตยปรางค์สุวรรณ	รัตนพร้อย
	ถ่มบดแบ่งบุญปัน	ครบตั้ง
	เวรดีครั้นบร้อย	รับใช้น่างโฉม

ดัดตนแก้ลมปะกั

๓๐ กาลชฎิลกัฒลาง ลมทุ
ไคลขมัยยัฒน นวกเนน
มันเคียวมคักกั
ไวณยัฒนออกเส้น ประสิทธิแก้ลมปะกั ฯ

เจ้าพระยาพระคลัง

ดัดตนแก้ตะโพกสลักเพ็ช

๓๑ สรวิงคักายคักัง คนตรง
ถ่างบาททั้งสองทรง แยะแต่
กำหมักคักกรณาง กคคัก ขานา
ตะโพกสลักเพ็ชแม่ เมื่อยลำซาหาย ฯ

พระอมรโมลี

ดัดตนแก้ลมชักปากเบี้ยว,

ลมถันตาย, ลมเท้าเหินบ, ลมมือเหินบ

๓๒ ผิวลมเข้าคอกั้ง เหน็บหนัก
กายสันพันชิตชัก ปากเบี้ยว
พระกาลสิทธิแถมลงถักษณ เลศท่า แก้นอ
เหนียวไหล่หนองเท้าเอียว ออกไออันจิง ฯ

หลวงลิขิตปรีชา

ตัดตนแก้เข้าขัด

๓๓ นักสิทธิโสภาคย์พร้อม พรหมจรรย์
 ช่อมหาสุธรรม เลิศแท้
 เท้าเหยียบคืบคดัดยัน ขยำเข้า สองนา
 ขบขัดข้อเข้าแก้ เมื่อยล้าลมถอย ฯ

พระอมรโมลี

ตัดตนแก้ลมในลำไส้

๓๔ อัครคชะเพียง เพลิงผลาญ ภพฤ
 ถวายเกรวองศ์อวตาร ท่านนั้น
 นังคักหักคดสองผาน พนมนิ่ง อยู่เนา
 เพอขบขั้วสวระอัน ออกได้โดยใจ ฯ

พระอมรโมลี

ตัดตนแก้มือแก้เท้า

๓๕ พระสุทนต์สถิตยถา เถอนรทง
 ครอบครองนักสิทธิทรง ห่อเกล้า
 ลมคั่งค่อหักคดขงม หักคดช่วย คัดแซ
 นังกระหย่งยุคเท้า หักคดช่วยเช่นรำ ฯ

พระยาวิเบศร์ขนิ

๒๐	ธรรมการเกณฑ์ให้ออก	อาวัญ
	เผด็จคณะนักรรรม	ทุกตัว
	อุกาทะกันวัน	กำหนด แม่เฮย
	ตามฤกษ์วิราชท้าว	โปรดเขื่อนโองการ
๒๑	มณฑปจักร์คัง	ตากโพยม
	ผ้าตาขาวคือโถม	ต้องหล้า
	แต่เดิเล็กับรร โถม	คาโลก เฉลิมเฮ
	ตั้งขึ้นคิซอฟ้า	ตชณังนินาย
๒๒	เพกานตัตเรียบร้อย	วิมวใบ
	ดาวมาศตาช้ำไฟ	ผ่องแผ้ว
	ร้ายวนหมู่มาไถย	เดวงกถัน คตมนา
	ปฐาพิตตะพนแก้ว	ถาดถ้วนพรมถาย
๒๓	โดยรอนมณฑปกัน	ราชวัตร
	วางเรียบระเบียบฉัตร	นิคชน
	หน่ออ้อยอีกหน่อกัท	ทตัสต เตียตนา
	กุมภาทกทุกหว่างชั้น	เขตรวัณฉัตรไชย
๒๔	ท่ามกถางมณฑปคัง	เตียงมณ ทตเฮย
	อีกแท่นกาญจนถกต	ก้องแก้ว
	คังพานอุไรยต	งามสง่า นักรพอ
	รองธนูศัตร์แพรว	พริ้งพริ้วมสการ

โคตงรามเกียรติ์

๓๓

๒๕ ๑ ผู้กวาดลาดอาศน์พื้น	โหมพัศ
ขันตักพานเกล็ดขี้	เส้ร้ลุดัง
น้ำชาอ้อกน้ำอัฐ	บานควบ ครันนา
ดำหรับดับค้ทั้ง	ใหญ่่น้อยนักรวม
๒๖ ๑ หมายถึงกวีเคษทง	คาวหวาน
เตรียมเครื่องโภชาหาร	ช่อมช่อน
กรมธรรมการงาน	เผดียงสดุด ฉันทนา
กรมทนายเลื้อกต้อน	รับตังโตะเรียง
๒๗ ๑ กรมพราหมณ์พฤตนิบาตทง	หุระดา จารยโฮย
ดมทบทกรมโหรมา	ท้วถ้วน
ประจำจัตบุชา	เทวฤกษ์
วิเคษต่งกระยาต้วน	เดรื่องเต้นตังเวย
๒๘ ๑ เตรียมเส้ร้จเส้นศิร้ทง	ดีทูล
บวบทนเรนทรธูรย์	ทวณแถ้ว
ทรงโสมนศัพณ	ปราโมท
เบิกพระกระมณแผ้ว	ผ่องด้วยสมถวิต

พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย)

๑ เจ้าคณะนักสิทธิ์ผู้	สมภาร
ทราบเหตุแต่ธรรมการ	บ่ช้า
นั่งก่ยวมออกชาน	คณะนัก พรตนา
รู้ข่าวต่างวุ่นว้า	ทั่วทั้งขมิดตง
๒ คากรองครองแก้วจับ	คาถับตร
แบกรวดย่ำมเกดซ์	ตอดคด้อง
ธารกรจรดหยด	เหยาเหยา
ต่างชักพวงโย่งพ้อง	ม่งหน้ามาเมือง
๓ ถึงพร้อมนั่งถ่มแทน	มณฑล
สวดเวทสาธยายมนต์	มีก้อง
คามคณะบ่แปรปน	เปนเหล่า กันนา
ถือพัคชนนกับ้อง	บีดหน้าดำรวมกาย
๔ ปางกระษัตริย์เกษตร์แคว้น	สาเกต นครเขย
โดยรอบขอบมณฑล	ทั่วหล้า
ต่างทราบกิจนุสนธิ์	โดยราช สำนันา
ว่าบัดนี้ชนกท้าว	ธิดาไท้มีภิดา

โคลงรวมเกียรติ

๑๕

๕ ไปทรงผนวชแล้ว	หลายปี
ได้บวชในประทุษ	ท่านนั้น
ถาวรคณับบุรี	ครองราชย์ ใหม่อย
จักเศกนุทวีชั้น	สั่งให้ส่งสาส์น
๖ ให้กระษัตริย์ไปเลี้ยงช้าง	บารมี
ยกรณโมฬี	เลิศแล้ว
ไกรยกรณศรี	สัตว์ดีเชิด ได้นำ
จักกัเศกนางแก้ว	กับผู้พยุหกิจ
๗ นานาอเนกร้อย	เชื้อกระษัตริย์
ต่างยกพลหรร	รับฝ่าย
ดลแดนเขตรจังหวัด	เมืองมิ ถิธาเย
ตั้งพลับพลาแยกย้าย	รอบด้าวแดนกรุง
๘ แอียดชนดิ	พลหลาย หมื่นแ
ตั้งทัพกระท่อมราย	รอบล้อม
คงคัมคณานาย	อีกไพร่ พดนา
ทะค่ายตะกองพร้อม	พร้อมด้วยจตุรงค์
๙ ศกัญญกฤกก้องพวก	พลชั้น
เซ่งแซ่เสียดแจจัน	โจทพร้อม
นักรถชอนันต์	อเนกแน่น ดนามนา
เลี้ยงดัดเลี้ยงขมบ้อง	ด้นด้วยดุริยางค์

๑๐ ราตรีตรวจกายซ้อง

จงง่อก้องกังวาท

ซ้องยามย่ำระตนดาด

เสียงประโคมแทรกฤๅน

๑๑ เฒ่านายไพร่พร้อม

บ้างก็ว่าเริงคนอง

บางพวกนั่งเซาครอง

บางเหต่าใจซุ่มซน

๑๒ แม่นในนพระผ่านเฝ้า

จงยกฐศึคป์

ตุลาภเลิศนรินทร์

เศกกว่าพี่ขงให้

๑๓ ปางปวงกระษัตริย์รัง

คอยฤกษ์เขตรดำคัญ

นับเร่ราชครุผัน

ยืนกระหยิ่มจิตระจ้อง

๑๔ ฝ่ายพระวดีรัฐทั้ง

ทราบเหตุพิรุธ

เรียกรามถักษณต์องคิษย์

บอกข่าวราวเรื่องให้

กะเตชาน

เพี้ยกพน

ตั้งครัน ครอบนแฮ

คฤกค้ำแดนเวียง

ทุกกอง

ذنุกคฤๅน

ตฤกเขตร คามเฮย

ช่วยเจ้านายตน

ชรณินทร์ เรานา

ศตวณได้

รับตั้ง นครเฮย

ผ่านเกล้าสมถิต

แรมวัน

ท่านพร้อง

ทุกคำ คินนา

แข่งตั้งคฤๅน

ศวามิตร

ราชไท้

มาตั้ง ท่านนา

ถักษณต์ทั้งรามพั่ง

โคลงรวมเกียรติ

๓๗

๑๕ เดิมราชชนกไว้	เขารส
ท้อหญ่ไทยวันท	หน้ายั่ว
ละลัมบ์ทรงพรต	เนาพนัด พนมนา
ได้บุตรี่ประดุจแก้ว	เกิดห้องประทุมมาลัย
๑๖ หวนคิดระผนวชเข้า	ครองภา ราแะ
๕ เถยงถนอมอริธา	ท่านไท
จนเจริญพระชนมา	ยุศม์สืบ หกแฮ
เธอคิดฝังปลุกให้	สืบเชื้อสรีรวงษ์
๑๗ จึ่งเริ่มดำหริตง	พิธ
ยกรนุโมพี	เลิศแล้ว
บ่าวกระษัตริย์ทุกธานี	มาพรัง พร้อมแฮ
ท้าวจกเด็กอกเขยแก้ว	เลี้ยงด้วยบารมี
๑๘ อันธมณเฒ่น์เลิศ	เลอไคร โลกเฮย
มีศักดาเดชไชย	เชี่ยวชาญ
เป็นของพระจอมไกร	ดาศปราบ อสุรนา
พิฆาฏตรีบุร่าแล้ว	เด็กไฉ่ มิถิตา
๑๙ องค์ไดยกเชิดได้	โดยหมาย
ท้าวจะอภิเศกส่าย	สวดดีสร้อย
๕ ทงเกียรติจักขจาย	ขจรจบ โลกนา
ยกบได้จักน้อย	เนตรหน้าสำอาง

๒๐	๑ สองเจ้าเฝ้าราชเชื้อ	เทวัญ
	ทรงเดชดุริยฉันทัน	นิคตฟ้า
	เขาจะแข่งฤทธิ์กัน	ชิงมิ่ง สัมรเฮย
	ไปกับไอยกาถ้ำ	ช่องใต้ไชยชิง
๒๑	๑ ชวนหลานแก้วผดผ้า	คากรอง
	หนังพยัคฆ์สไบครอง	ห่อเกล้า
	พาหน่อกระษัตริย์สอง	เสด็จจาก ภูนิษา
	เดินยะเหาะเหยาเข้า	ถิ่นท้องทางพนม
๒๒	๑ พลงชมพรรณมิ่งไม้	ในดง
	จำบทหาหงษ์	เกิดแก้ว
๒๓	๑ จำบบบประยง	ยวนกถัน ขจรนา
	คาตุ่มมคาคั่ว	หมากค้องตาเสือ
๒๓	๑ โยมโดยดอกแย้มขอ	ชูไส่ว
	ถ่ายหยดอุไทยไซ	ถิ่นเกล้า
	ปรีกปรุประตูใน	ดงต้น ดาษแด
	พวงพยอมย้อยรย้า	ยั่วเข้าภิรมย์ชน
๒๔	๑ เดินทางหว่างโขดชน	ถึงขร
๒๕	๑ เงามงัดง่อนงอน	ช โง่งงำ
	ยถยอดจาดอำพร	พยับหมอก มัวแด
	โกรกรอกชอกเหวดดำ	ถิ่นท้องธารไหล

โคลงรวมเกียรติ

๑๘

๒๕ ๑ ชมสัตว์จุฑาบทัน	ตามพง
หม่เม่นพิชัยยัง	ย่องจ้อง
คำโองอิกกระจง	โจนว้าง หนึ่
จามร้นช้อง	หยุดเปิดองปดทชน
๒๖ ๑ บดยถพิชัยร้าย	ราวี่
โผเผ่นปะทะหมี่	มุ่นถ้าง
หมี่โถมรับทันที่	ทยานตบ เลื้อย
แข่งค่อแข่งดัง้าง	ปลุกปล่าณะจำหงาย
๒๗ ๑ งูเห่ลอมเลื่อยไถเนอ	เวียนวง
หางควัดรัดกวางดง	แควดิน
ดิกดิกบ่ทันปลง	ชีพสันท เถยนา
งูชยอกกถันสัน	อ้อมเทอรทวยกาย
๒๘ ๑ ชมพตางทางรับเต้า	ดำเนิน
การคว่นบ่ชวนเพดิน	เพดิดซ้ำ
คุ่มดัดดัดทางเถิน	ทิวพฤษ ไพรพ้อ
ถุทวารเวียงถ้ำ	เลื้อยข้ามทจร

วชิรญาณ

ห้องที่ ๔

หลวงฤทธิพลไชย

(คือพระราชเดชภักดิ์ บัว ในบัดนี้)

๑ พระวดีรัฐวามิตรโยธ	ยาตรา
นำพระทักษณารามา	ค่อยคด้อย
เข้าในมณฑิลา	ตามนคร เสงแซ
แถววิถิใหญ่น้อย	ปราบพินภูมิเดิม
๒ ปราการประกอบแก้ว	ผลัดตาย
หอรบนางจรัตราย	รอบล้อม
เชิงเทินเกลี่ยกรวดทราย	สัมาศ อเนกนา
ประจุประจําบ้อม	ทั่วทั้งวง
๓ สุนัขนานปานเปรียนตัว	แดนสวรรค์
รามรินหนทางจรัถ	ร่มไม้
เรือนราชูรือเนกอนันต์	นับหมื่น แด่นา
แตกตาดดึกแก้งไถ	เกิดขึ้นข้างทางจร
๔ แถวผลุดพิลัดวัน	ธงฉัตร
วายุแกว่งไกวสมบัติ	โบกฟ้า
รายเรียงเรียบราชวัคร	ตลอดถึง
เพดินนคร์หลังแดชะ	ขึ้นขึ้นชวนชม

โคลงรวมเกียรติ

๒๓

๕ เรียบทางสองข้างรวด	รติยา
สาวหนุ่มพฤตพิราพมณา	นั่งร้าน
ชายแพรม่วงพัตรา	โหมดดาษ
ขัดดัดฝ้ายก้าน	แย่ง ^๕ เกยวกรวยทอง
๖ บ้างชายเครื่องแก้วเทียม	ถวดตาย
โคมกึ่งตะเกียงราย	เรียบตั้ง
กระจกกระจำนายน	ฉากรูป ภาพนา
โตะถาดทองชาวทั้ง	ซ่อมซ้อนจานชาม
๗ บ้างแห่งแต่งร้านเรียบ	เจริญตา
ชายเครื่องสูงนรา	รศ้เจ้า
หอมตระหลบอบนาคำ	สองกระษัตริย์ ท่านแด
เพตินพิศพลางไต่เต้า	คิดค้อยตามครุ
๘ เถยเข้าทวาวเรศชั้น	ปรางการ ในแซ
พิศเพ่งเงวราชถาน	ทวัพิน
แสนสนุกศุขล้ำราญ	นักเรศ ท่านนา
ดุสง่างามครึกกรัน	ทวทงราชถาน
๙ หอคอยถอยถิวห้อง	คึกคณานต์
สูงแข่งเงราคาร	คู่ตัว
ทิมแถวที่เทพสถาน	สิ่งสถิตย์ เสด็จยรนา
ถึงถัด โรงทันท้าว	อุทิศตั้งตามถนน

๑๐ โรงกรโรงรหมา	มีครบ ครันแฮ
ชันามคชประตองรบ	เรียบพัน
พิศเพียอมรภาพ	ภูมิกาศ
แต่ไถ่ตอครัน	ครีกถาชันามหลวง
๑๑ โรงทหารหัดฝึกซ้อม	ถรรพยุทธ์
คลังเครื่องศาสตราวุธ	แต่งตั้ง
โรงบนคาบถมอชุด	ชนวนนก สับแฮ
คักไถ่ดินดำทั้ง	มาดกอนดินประสิด
๑๒ โอโงโรงพักร้อน	ระโหถาน
ปแผ่นศิลาถาน	ถาศแผ้ว
ศาลาถุกขุนศาล	สุวัศ วดีแฮ
โรงหล่อต่อตถังแก้ว	แก้ตโกถักถังทอง
๑๓ ทิมดาบองครักษัทั้ง	แปดกรม อยุ่นา
หอพระศาสตราคม	บิตบอง
โรงพักจัตุสดมภ์	ดุสอาด เนตรนอ
ทิมดาบกรมวังห้อง	เครื่องทงทมสงฆ
๑๔ เวื่อนหลวงประเทห์เม้น	วิมาน แมนเฮย
ปราสาทรัตนากาญจน์	กำฟ้า
มุขตถี่เหลี่ยมบาน	บังอวด อูไรแฮ
ถอยถักถะเกศห้า	ยอดเพื่อยฟูโพยม

๑๕ พระปรักธัมโยคแก้ว	กาญจนา
เรื่องรัตนมณทิรา	อร่ามรุ่ง
โรงศัตราสธรรมา	คารเพริศ เพราหอ
มุนเฒ่เจ้เต็นนาศดั่ง	ประดับแก้วกนกแกม
๑๖ ตักถันมค้ำหนักตั้ง	ตลอดแด
บงเม็กบานพระแกด	ทุกห้อง
รอนรูตวิสูตรพร	ผูกพู่ ถิ่นเอย
ตาข่ายแขวนชิงคดอ้ง	เครื่องห้อยตระหลบหอม
๑๗ จักรกฤษณพิศภาคพื้น	ไพชยนต์
ชายเนตรม้งแกดบน	เบิกไฉ
หวังจิตระคิดจกยถ	เยาวลักษ์ ษัมนา
เพรงบุพเพตถให้	ประดับสรวัยศรีธรรม
๑๘ ปางองค์เยาวเรศธำ	ดักษมี
ถกิตยแทบปราสาทสี่	หาศน์ห้อง
ดลใจนาฏกฤษดี	โดยช้อง แกดแด
ในยเนตรนางเงดอ้ง	เนตรไต้ทมสนธิ์
๑๙ กุศลธองก่อนธวัง	ทันถึง
เสียวจิตรพิศวาสรี	วักรอัน
ต่างองค์ต่างหลงคดถึง	ตานเด่นหี กัณนา
พระเหลือบเยาวลักษณค่อน	คอบให้ ในที่

๒๐ จักรรัตนประวัติกว้า	สวาคีครัน
เขาวัดกษณัดานทรงวงกระศัลย์	เด่นห์ไท้
เคยครองบทเรศธรรม	มิกราช มานา
ความรักรมจิตรให้	เรารัชนัญญจวต
๒๑ อวตารดาตเด่นห์ด้วย	นวดอนุช
แต่นรกอรรถเรศศักดิ์	สวาคีตา
จะยาตร์ไวยยาตร์หยด	ยื่นเพ่ง เพดินนา
บงนาฏบอมน้ำ	จิตรปลมถิมองค์
๒๒ พระลักษณะเห็นหริเพยน	จิตรลิต
กระษัตริย์ขจรสถิต	กต้าวถ้อย
ตั้งญาพระทรงฤทธิ์	ร่อยอยู่ ไฉนนา
เชิญเสด็จยุรยาตร์คต้อย	คตาศไท้นักรวม
๒๓ พังองค์พระอนุชโธ	อดสู ใจนา
ฝืนจิตรจรตามผล	เหลือบซ้าย
ถวากถัมมาตุ	ดวงสวาคี พื้เอย
กอนทอดหญ่ไทยย้าย	ย่างเยองยถสมร
๒๔ ดุไต่ไปปล่มเปรียบ	บังอร พื้เอย
แต่นสุดอาไถยสมร	แม่น
เงยภักตร์เพ่งมัญชร	ทุกช่อง แกลนา
แตกคอดจนถ้	ถัมถั่วเคยจร

โคลงรวมเกียรติ

๒๕

๒๕ ๑ ถักขมมีศรีสวัสดิ์แก้ว	กัทยา ณะเฮย
พิศเพ่งพระจักรา	คตาศะคตั่ว
นางเด่นสุดเสนาหา	หริวัณษ์ ทานเฮย
แด่ถ่งถับเนตรแก้ว	หับห้องโหยหวน
๒๖ ๑ พระวดีรัฐวามิตรเต้า	คามถนน
กอบกิจตำรวมจกนร	แซมซ้ำ
พระถักขมรับจรต	โดยด้วน มานา
หริวัณษ์ รังจิตรว้า	วุ่นด้วยดวงสมร
๒๗ ๑ เหล็กยวหลังแด่ถับแก้ว	จรตี
ตามพระดาบศทวี่	เทวศเคร้าว
ถั่งโรงราชพิธ	ทองเพริศ พรายนา
พระวดีรูงนำส่งเข้า	ตั้งพนมมัสถาน
๒๘ ๑ ถักขมยี่ห็นอราชอาศน์พน	พรมบุ
ชายเนตรซ้ำเดื่องดู	เครื่องตง
จักรกฤษณพิศเพ่งพรุ	นักรกระยิม ใจนา
คงจักถ่มคิดคร่ง	คาบนตรระหนักเห็น

จบห้องที่ ๔

วชิรญาณ
ห้องที่ ๕

หลวงฤทธิพลไชย

(คนเดียวกันกับห้องที่ ๔)

๑	ปางองค์อมเรศวรเจ้า	จอมไตร	ตรึงษ์เฮย
	ทราบกิจกระแห่นใน	ชนกท้าว	
	จะอภิเษกอรทราญวอย	วรตัก	ษมนั้แฮ
	ปาววราชร้อยเอ็ดจ้าว	คั่นหน้ามาประชุม	
๒	เลี้ยงศิษฐ์โมฬิศตัง	พิรุ	การแฮ
	กระษัตริย์องค์ไฉน	เดชแก้ว	
	ยกศิษฐ์สิทธิ์โมฬี	ชูเชิด	ได้นา
	จะเค็กเปนเชยแก้ว	ก่อเกื้อวิหาทการ	
๓	คามันพระกฤษณดา	เลิศไกร	
	พระจะยกศิษฐ์ไชย	เชิดฟ้า	
	จำเรจกตงไป	เป็นที่	พำนัถ์นา
	คอยด้นวิหาทว่า	วุ่นให้เหือดหาย	
๔	ส่ของเหตุเห็นเลวเจ้าท้าว	มัมพาน	
	ออกจากรัตนพิมาน	มาศเต้า	
	นำฝูงเทพมรวิวาร	แหวกเมฆ	มาแฮ
	ถึงนิเวศน์वासพเข้า	สุ่พื้นโรงทอง	

๕ ปางนรินทร์ชนกเจ้า	จอมนรา กรแย
ทรงพระไธสมันคัปรา	รภาเร้า
ครันหมุ่เทพยดีธธา	สถิตย์ที่ ประชุมนอ
จึงเสด็จบทรเจ้า	สู่ห้องสงวน
๖ เสด็จสงวนทรงเครื่องแก้ว	จรวดี
สรวพล้ำสุรเสนี	แห่ห้อม
ถึงโรงราชพิธี	ประทับแทน ทองแย
อภิวาทเทเวศร์พร้อม	ทั่วทั้งฤๅษี
๗ จึงพระภวนารถไท้	ทศนา
ร้อยเอ็จกระษัตริย์มา	มัวพร้อม
แต่งองค์ประดับชา	ภรณ์เพริศ เพราแย
สถิตย์ที่ประชุมล้อม	รอบเฝ้าฟังกระแส
๘ พระยตราเมศทั้ง	อนุชา
งามยิ่งกระษัตรา	ทุกด้าว
จึงถามพระดีธธา	ศิษย์ท่าน สองฤๅ
เป็นหน่อกระษัตริย์ท้าว	เขตรแคว้นแดนไหน
๙ พระวสุจึงตอบถ้อย	แถงความ
ศิษย์รูปชื้อดกษณราม	พี่น้อง
เป็นหน่อทรรฐนาม	บิตุเรศ สองนา
ผ่านอยุธยาเคยบ้อง	ไพร่ฟ้าประชาเกษม

๑๐ ยินข่าวบพิตรตั้ง	พิธี การเส
ทรงเสด็จสร โมฬ	เลิศอ้าง
จึงพากษย์ส่งต	ลาคส์ู่ สถานนา
เพราะไกร้อยากยกบ้าง	แต่โพ้นห่อนเห็น
๑๑ ทรงดัดบิตามศอ้าง	ออกความ ชัดแฮ
ประจักษ์สรียวงษ์นาม	นิเวศน์ด้าว
นักรักพระลักษณราม	วังจิตร พระนา
ถวิลหาบุญไทยท้าว	ใครได้เป็นเชย
๑๒ ตรองจิตร คติยกย่อง	ชยัชชยาย ยากนา
กระษัตริย์มามากหลาย	แหล่งถัน
ทวีปต่างคว้งถามนารายณ์	ทรรฐ์ ศุภญา
เสวยสวัสดิ์พิพัฒน์พัน	เค็กเลี่ยนเบียรโณ
๑๓ จักรกฤษณ์อัญชุตีศแก้ว	ทูลด้าว
นิคเรศดำรงสถาน	ท่านไท
นฤททุชศุขตำราญ	นักเรศ เรืองแฮ
ทุกทวยทวยราชภูริได้	ศุขพร้อมไพบูลย์
๑๔ พังหริทูลเดรัจฉัก	พระภู ธรแฮ
ตั้งสัตย์ทรงเสด็จนุ	นักพร้อง
ใครควรริดาญ	จงยก ชันนา
เดรัจฉักเสด็จส่งมาญ้อง	หิงให้ไชยฉนิม

โคลงรามเกียรติ์

๕๘

๓๕ ร้อยเอ็จกระษัตริย์ได้	สถับเสียง ฆ้องแอ
ต่างดวนดำเนินเคียง	แข่งหน้า
ยดเยียดเบียดเสียดเคียง	กันวุ่น วายนอ
อตุตถดุจราทำ	ยุทธอ้างอวดหาญ
๓๖ อมเรศวรเห็นกระษัตริย์ถึง	เคียงกัน วุ่นเ
โบกหัตถ์ควงห้ามพลัน	กล่าวอ้าง
คิดบ่พระศิวจอมจรร	โองเล่ม นินอ
ควรคู่ผู้ก่อสร้าง	สิ่งพร้อมอภิหาร
๓๗ บุญนิตฤทธิ์น้อยอย่า	นึกประสงค์ เถยนา
ต่อคู่พระยุพพง	ยกได้
เรามาจักเปนองค์	ประธานแก่ ท่านเอย
กำหนดผลัดกันให้	ยกครั้งคราวตะองค์
๓๘ ทุกกระษัตริย์ โดยสั่งท้าว	สหัสไนย
ผลัดเปลี่ยนกันเข้าไป	ทวนหน้า
ยกศิลาบ์แต่ละไหว	ถักนิต เป่าแอ
สุดฤทธิ์สิ้นแรงถ้ำ	ถ้ำถั่วถอยหลัง
๓๙ ชนกยถวาชรัยเอ็จ	ยกศิลาบ์
ไมเค่ถอนส้มเหมื่อนถวถ	จิตรไว้
จึงจอมจักรวดีผิน	ภักตร์พจน์ พด้นแอ
ตั้งพระถักษณรามให้	เร่งเข้ายกศร

๒๐ ทรงตั้งรับตั้งแก้ว	อวยกนิฐ ก้อนแฮ
พระทักษณโศภายธัญชุตติ	เสร็จเต้า
กรายกรจัมศรดีทรี	จะเยื่อนขยิม ใจนา
จึงกถัมสู่ที่เฝ้า	ท่านไท้ธรรมสันธุ
๒๑ กฤษณรุกรัษร	ที่องค์ อนุชแฮ
จึงเล็ดจดำเนนหงษ์	แซมช้อย
ยื่นหัตถ์ยกศิลาปทรวง	ชูเชิด ไว้นา
จะหนักกับดักกันขย	หนึ่งนนญามี่
๒๒ เสร็จแสดงวรรณาว	สายศิลป์ ประดองแฮ
ไหวหวนทั่วปกพัน	แผ่นฟ้า
พโยมพยับอับเมฆิน	ครวชิต ชวงนา
วายุพัดบัดเม้าหล้า	โลกแจ้งแสงสุริย
๒๓ ปางองค์เทวราชไท้	ทศินา
ราเนศรียกศิลป์ปรา	กฏแกถั่ว
จึงเบ้าพิไชยมหา	ตั้งขเฒาะ เฌียงเฮย
โหรถันฆ้องประโคมแก้ว	อ่านช้างอวยพร
๒๔ ร้อยเอ็จกระษัตริย์ได้	ทฤษดิ์
หริรักษัยกศรกี	เหนียวน้ำ
อัปยศยันนฤทธี	ถวิลสดาคี วุ่นแฮ
ถาบาทเทวราชท้าว	ชนกแก้วคั่นนคร

โคลงรามเกียรติ์

๓๑

๒๕ ๑ วชิรวิทย์เทพทั้ง	อมร มากนา
นักสิทธิ์วิทยาร	ทวหน้า
ประชุมที่ยกศร	ศุภกิจ แถ้วแฮ
ถาชนกคั่นถ้ำ	แหล่งด้าวแดนตน
๒๖ ๑ จักรวศวัตต์ด้วยพระ	ดาบศร ส่องเฮย
จะเศกสองเยาวยศ	ยิ่งไท่
ข้าจักส่งสารจรด	จอมอยุทธ ทานแฮ
มากอบบิวดาห์ให้	พรักพร้อมพงษ์ประยูร
๒๗ ๑ บัดสั่งฮาดักษณผู้	ผจงสาร เสรีจนา
จากฤกได้แผ่นกาญจน์	กล่องแก้ว
แต่งทูตมุงมาสถาน	อยุทธถัน ถึงแฮ
ตรงสู่ตฤกขุนแก้ว	เด้าแจ้งแถงไข
๒๘ ๑ ส่งสารเสนีศรีน้อม	ทูลทรร วรนา
ทราบเสด็จให้หาพรต	สัตว์รุกเฝ้า
ขุนแตรรับสั่งบท	จรจาก อยุทธแฮ
ถึงถิ่นไทยเกษเข้า	สู่ไท่ทูลแถง

วชิรญาณ

ห้องที่ ๒

พระยาสุนทรนุรักษ์ (เผื่อน)

(ภายหลังเป็นพระยาราชโยธา)

๑	พระพรตสัตว์ตบแต่ง	พจนาน
	ในศฤงคารณสาร	ชนกไท้
	โสมนัสสุดจักปาน	ใดเปรียบ
	เสนมรศอัมฤตย์ได้	ตบให้เย็นกมล
๒	สองเสด็จโดยด่วนเฝ้า	ไวยกา
	นบนาททุกจอนนรา	ธิดาทั่ว
	หัตถนวกักขธดา	บัวนาท พระเอย
	ไปยทศยาตัว	ดูได้สัตว์สาร
๓	ด้วยองค์มิ่งกุญเจ้า	จอมอยุท ทยาเอย
	จะอภิเศกพระทรงครุฑ	แก่นไท้
	กับพระลักษมีสุด	โสมนัส ยิ่งนา
	ในมิกิตานครให้	แต่งคงสยามพร
๔	ปางนั้นไทยเกษแก้ว	กรุงกระษัตริย์
	เปรมกมลสุขพิพัฒน์	ไซ้หยอ
	สัตว์สองวรรษนัต	ดากถ้าว ทูตแฮ
	จึงพระตำรับถ้อย	สัตว์สัตว์ให้ ไชยเฉลิม

โคลงรามเกียรติ์

๓๓

๕ หาดนรกจักรวาลอัน	เร็วพลัน
ไปอยู่ทศโดยวัน	เริ่มไว้
กอบการวิหาหวัตร	ศุภฤกษ์ สองนา
ตามพระราชสาส์นให้	ท่านท้าวบิคุรงค์
๖ ต้องจงทูลบาทไท้	ทรรฐ์
อีกพระกฤษณ์ปรากฏ	เกียรติ์แกตัว
จงเจริญพระชนมยศ	สัตว์ดียิ่ง ยินนา
เป็นมื่นจรรโลงแผ้ว	ผ่องพ้ามหาสถาน
๗ เสร็จตั้งสองราชแก้ว	ศรีสวัสดิ์
ส่งจากไอยถาจร	จิตรว่า
จะยาตรพยุหรอน	แรมเถื่อน
ไครตรวจพลช้างม้า	แวดล้อมวงระวง
๘ ย่ำหมื่นประมาทด้วย	เดินทาง
ไภยเภทถึงสัตว์กตาง	นาร้าย
บีค้ำจัญตบราง	ความหลุดออก หลอนแฮ
จะยกจะยาตรย้าย	ขยดัยังระวงองค์
๙ จงผันจงผ่อนให้	พักพล
แรมอยู่ดรอแรงคน	ถ้าถ้า
หายเหนื่อยจึงจรดถ	พยุหยาตร ไปนา
พลบค่ำชราอำพา	อย่าได้บัทจร

๑๐ จงจำกำหนดข้อ	คำสอน
เทวีจประดาทอวยพร	เพิ่มให้
จงสัตว์ดีดั่งถาวร	เจริญคู่ช ุ หาดานเอย
สัตว์พทุทุกซุกเขื่อนไช้	อย่าช้องระคายเคือง
๑๑ พระพรคตศรุดน้อม	ประนมกร
รับตั้งรับคำสอน	ใส่เกล้า
ตั้งได้อมฤตยพร	ภูตเพิ่ม
ถาบาทไอยกาเจ้า	แผ่นพื้นภูวดล
๑๒ เสด็จจากถัมปราสาทแก้ว	มรกฎ
ทรงประทับมธุรด	เพื่องห้อย
พระเมยมธุรพจน์	ประภาษ ตั้งเอย
อำมาตย์ผู้ใหญ่น้อย	เร่งให้เตรียมพด
๑๓ เสด็จลงถันน้อม	ประนมถวาย กรณา
รับตั้งน้อมนารายณ์	รับรื้อน
คู่คำตถุทจนหมาย	ทุกหมวด กองแ
เกณฑ์หมู่จตุรงค์ก่อน	จัดเข้าตามขบวน
๑๔ พดศจัตศเชื้อ	ฉันทันต์
เสยถ่ายซิมซิมมัน	นำท้าย
ผูกเครื่องคว่าสุวรรณ์	ฉลุฉลุ ถายแ
ขุนคชขันธยายย้าย	ย่างเยื้องยืนทยาน

โคลงรวมเกียรติ

๓๕

๓๕ พดน้ำผูกมาชาติ	ถิ่นรพ
เริงร่ารณรงค์รบ	ร่านร้อง
เครื่องผูกประดับครบ	ดาวมาศ มณีน้า
ขุนขมจับทวนจ้อง	จิตรหัวฮักหาญ
๓๖ พดรกจัดรกร้า	รณรงค์
เทียมเทียบถิ่นรพอง	อาจหัว
ธำระถ้ำทำที่ยง	ยดสง่า งามเอย
กรก่งเกาทันหน้า	เหนียวจ้องจักแมง
๓๗ พดรบเริงร่าร้าย	ฤทธิ์
กวัดแกว่งดาวท่าที่	เทิดท้ำ
เซนทองโต่กฤษกรี้	ธนู่นา ไม่เฮย
แตะสระพริบเพียบหล้า	ดัดบัตวนขบวนพล
๓๘ จัดขบวนพยุหริ้ว	รายรง
ขุนรกจัดรททรง	เสด็จพร้อม
บุษบกสุวรรณ์อถ	กฏวักัน เรืองแะ
เทียมแตะเทียบเกยน้อย	นารกให้ทูตแดง
๓๙ สององค์ทรงดัดบัตแก้ว	ดีตา
ยังทศวงธารา	ตบได้
เสด็จประสูตคนธา	ขจรกลิ่น พุ่งแะ
ต้องจัดขบวนไท้	เสด็จเข้าประทับองค์

๒๐ ทรงสนับเพลาคาดพนั	พรายพรณั
ภูษิตถขององค์สุวรรณั	พร่วงพร้อย
ตามทิศทั้ทรวงสุวรรณั	สอดมาศั กรเอย
สรวมประวิษประคับสร้อย	อีกต้องมังกุฏทรง
๒๑ ครันเสีจ้องอย่างเยอง	ยาตรา
ทรงรถเรีองรัตนา	กนกพริง
เครื่องส่งพัคโปกจา	มรมาศั
บังแทรกคันชิงกถัง	กตถกนบั้งสรียั
๒๒ ได้ฤกษ์โหรถันฆ้อง	ชานไชย
เลี้ยงประโคมพลไคถ	คตาศัเต้า
เค็ด็อนรทคชเกริกไทย	เหิมร่าน รนนา
ออกจากไทยเกษเข้า	เขตรแคว้นแดนตง
๒๓ เดินทางพถางพิศัพนั	ภูมัพนัศั
สัพรมัพฤกษ์สัพวังผลัต	ช่อช้อย
คุมบานตระการกถัต	กลั้มกลั้ม ถเวงแฮ
ชัเช็ดผลพวงย้อย	ยัันระย้าสุกหอม
๒๔ ยถนางนวนแนบไม้	ชานาง
ยุงเหยียบยอยดยางหาง	ฝายพ้อน
คัมแจจบัคคคาง	คชามจับั คชมนา
เทงทูตเกาะกัังสัท้อน	กัท่มถั้วนทงทูลถาม

โคลงรามเกียรติ์

๓๗

๒๕	พิศพรรค์จุฑาบทครัน	อรัญญ
	ระม่งมาศชมดลัน	เม่นด้น
	คณยงย่องย่นยัน	พยัคฆ์ชอบ ขยับแฮ
	ควายเถื่อน โคกทิงกตุ้ม	เถื่อนนกก้างกลางดง
๒๖	๑ ส่องกระบี่กริยาเพณพิศพัน	ไพโรระหง
	คณาเคื่อนพลเดินดง	ควนเค้า
	ชายแต่งพระสุริยง	ยาครรณ บ่ายนา
	ถึงถิ่นนครเข้	เขตรด้าวยุทธยา
๒๗	๑ พระดำรัสให้อยุดยั้ง	ยังภาย นอกนา
	พวพักพวกพดกาย	เถื่อยถ้ำ
	ทุกกองทุกแถวนาย	หมวดตรวจ ทราเฮย
	เลี้ยงคักกักก้องว่า	วุ่นแฉ่เลี้ยงชาน
๒๘	๑ รวณพลพรั่งพร้อมเสร็จ	เส็น
	ทุดแก่งดองกระบี่กริยา	ผ่านเกล้า
	รวณพลพวกโยธี	พักเหนือย แฉ่นา
	เชิญเสด็จยาตราเฝ้า	บาทเบองบิตรงค์

วชิรญาณ

ห้องที่ ๗

พระยาสุนทรนุรักษ์

(คนเดียวกันกับห้องที่ ๖)

๑ พระพรตสัตว์พรหม	เส้น
จากที่ปักเสด็จ	ตาศเฝ้า
ถวายประนตพังกดิ์	บรมนารถ
แห่งพระบิตุเรศเจ้า	ขยทุธด้าวภูวดิต
๒ ปางพงษ์จักรพรรดิเจ้า	จอมธรรม
เห็นพระโอรสพลัน	ประภาสอภัย
ตรัสสั่งสุนันต์	เตรียมพยุห์ ยาตรเฮย
ใครตรวจจงเรียบร้อย	รุ่งแล้วจักร
๓ สุนันต์รับใส่เกล้า	กลั้มเวร
หมายบอกนอกในเกณฑ์	ท้วนหน้า
รกรัตน์อศิวศเชนทร์	ชาญศึก
ทุกหมู่พลกตันท้า	สพรั่งพร้อมสาครสรรพ
๔ พลพระพรตเทียบเคียง	ตรงทมิ
นำหน้าจักรวงศ์สรรพ	เสร็จกิจ
พลพระสัตว์ด้นับ	อนันต์แน่น เนืองแฮ
จักเทียบเรียบบริวาร	พยุห์บึงกองโกรย

โคลงรามเกียรติ์

๓๘

๕ ทักษะษัตริย์จัดพร้อม	จักรวงศ์
ถ้วนแต่โยธาง	ฮาจแกถั่ว
ถ่อครมเครื่องสำตราง	ยุทหยัง
พร้อมหมู่ ทวยหาญแก้ว	เดื่อนรวิรายพล
๖ พลคชขุนคชขัน	คุมขอ
พลอศักรุมทวนยอ	พยัคเคน
พลรบจัดพลภอ	ครบเครื่อง ตำตรเฮย
พลรชุนรชเม่น	มุ่น้าวเกาทันท์
๗ รถทรงบุษบกขัน	เนดิระหง
งอนแองงามคุ่มกง	มาศแก้ว
เทียมเสวตรอศักรวงษ์	พลาหก หาญแฮ
รถประเทียบเทียมแฉะแผ้ว	ผ่องพินผ่านดำ
๘ จิตเดรัจฉานถึงตั้ง	พยุหบาต ตราเฮย
ทัพหน้าพลเทียบกลาด	เกดื่อนกลัม
ทัพหลวงทัพหลังดาษ	คุดิน ดินนอ
กองแซกกองสัชนั้	พรังพร้อมพนักงาน
๙ ปางบรมราชไท	ทรรฐ
สู่แทนองดงกฎ	กองแก้ว
ถ้ามอรรคเรศประนต	นฤเบศร์
นางพนักงานพิศแผ้ว	ผ่องหน้าพระไทยเกษม

๑๐ พระจอมอยุทธธ้าว
ดำรงการวิหาหั้น

ชวนราชบุตรจรรต
โดยเด็จจรท้งห้า

๑๑ ไชยประทุมอุทกพั้ง
ตรงโสดพระศกนธ์
เสร็จทรงเครื่องพระศกนธ์
หกกระษัตริย์สนานแล้ว

๑๒ บิดรงค์ทรงเครื่องคัน
เขาสทรวงเครื่องสุวรรณ
ถ่านนาฏเครื่องทรวงสร
เรืองอยู่ไทยอร่ามจำ

๑๓ บิดุเรศยุวยาตรเยือง
ทรงพระแสงขรรค์จร

พระเขาสทรวงศร
งามดั่งแสงโลมแผ้ว

๑๔ หกกระษัตริย์เด็จจร
เทียมและสัณทกมยง
รถประเทียมเครื่องสูง
ขุนขบจับแก้วชา

สถิตยบัน อกันเอย
สว่างฟ้า

กับนาฏ ถ้ามเย
ตู่ห้องสร้างสนาน

ผอยฝน
ผ่องแผ้ว
รศริน รวยแฮ
เด็จจรเข้าประทับองค์

เสร็จพลัน
พรั่งฟ้า
เสาวภาคย์ ผ่องนา
แจ่มแก้วแพรวพราว

กรวยกร
ฤทธิ์แก้ว
สถิตยบัน องค์นา

ผ่องฟ้าราษี

รถทรง
ยังถา
ทิวสถับ ถิ่นนา

หวดเร้าศัตร

๑๕ เครื่องตั้งครบสิ่งพร้อม

โบกแทรกบังสุริยา

ชุมสายฉัตรจนา

ทหน้าธงนำริ้ว

๑๖ จวบฤกษ์มาฤกษ์ยังดวน

พินพาทย์ประโคมครวญ

ตั้งขัณฑ์แต่เสียงหวน

ถึงเขตรบ้าทิวาซ้อง

๑๗ พิศพรรณต์โนศครัน

เขาขบกับแคคง

แก้วเกาะกุ่มถางถง

จัวจับไทรกระเด็น

๑๘ ชมนกชมพนศัพ

เดินดัดดัดอริญา

ดูเขตรมณิธา

ตรัสตั้งอำมาตย์ให้

๑๙ เสนารับตั้งแก้ว

ปลูกพลับพลาพักพลัน

กราบทูลพระทรงธรรม์

ออกหมู่เสนาอัน

พรายดา

หยดพลว

เอนกร่ง เรืองแฮ

เรียมถ้วนชบวนพล

เดินชบวน

ครันก้อง

มหรทัณฑ์ เตือนเอย

แซ่พนพนมวัน

ครันตง

คู่เร้น

เลียบเขตร บ้าแฮ

ไต่เข้าเคื่อนวัง

วิทยา เรียบนอ

ชวากไม้

พถันหยด พถเฮย

ปลูกดงพลับพลา

ผายผัน

เสด็จพร้อม

ทราบเสด็จ ประทับแฮ

เนื่องเผ่าพงการ

๒๐	ครว้ตั่งอ๋มาตย์ให้	จำทุต	ช่าวนา
	เสวกรับพจนนุร	ยาตวเค้า	
	คระบัตตั้งนเรนทร์สุริย์	ชนกนารก	ท่านนา
	ทุตกิจอัยุทธเจ้า	จอมแจ่งจิตรเกษม	
๒๑	เปรมปรีปราโมชได้	สดับสาร	
	ครว้ตั่งแก้กษณัศวตาร	พื่น้อง	
	พระบิตุเรศราชมาร	ตวพอ	มานา
	จงพอไปเฝ้าพร้อง	พว้าเชือทุตเชิญ	
๒๒	โองการตั้งท่งสั	เสนา	
	จัดจตุรงค์โยธา	แห่ห้อม	
	โดยตักษณัพระจักรา	เร็วเร่ง	พลเฮย
	ขุนรบัค่านับน้อม	บาทแก้วดาจร	
๒๓	๑ จัดพลส่วมเสื่อต่าง	สักัน	
	ส้องหมั่นถือบุษบรณั	เรียมร้อย	
	ขุนและโพกขตบัสสุวรรณั	ส่วมส่อด	เสื่อนา
	เชิญพุ่มมยุรชัย	เชิดห้าพันสัร	
๒๔	๑ มหาดเล็กเชิญเครื่องต้วน	กาญจนา	
	ขุนตรวจพลโยธา	เทียบไว้	
	ขุนรกลื่อนพระมหา	ราชรก	เตรียมเฮย
	คอยพระจักรกฤษณัให้	อึกท่งอนุชา	

๒๕	๑ พระรามพระลักษมณ์	ประนมกร
	ดาพระชนกนารถจร	จากเฝ้า
	ทรงบรรทมประภัสสร	สู่ดง่า งามเอย
	คล้ายเคื้องพลให้ไว้	เร่งเร็วไวไพล
๒๖	๑ เฝ้ายงัดทวนสันทอนทว	ชรณิน
	คัมภีร์แซ่ดตรึงขพิณ	พาทย์ฆ้อง
	ด่าเร่เร่งรุดสิน	ชพชัย ชนวนแฮ
	ตามรวดรักษาก้อง	ด้นพินภูมิสถาน
๒๗	๑ งามต้องกระษัตริย์พรัง	เพราอา ภรณ์เอย
	งามบุษบกรดา	ถองแก้ว
	งามพลเทียบรักยา	ยรยาตร
	งามเครื่องสูงไสวแก้ว	ผ่องพันสุวรรณงาม
๒๘	๑ ถึงเกยเทียบรทแก้ว	รับตง
	ต้องเสด็จจรไรหงษ์	ยาตรเอย
	เฝ้าพระมิตุเรศองค์	มาตุเรศ ดำนา
	โชนศิโรตม์นบเอย	บาทไท้ ธิบดินทร์

วชิรญาณ

ห้องที่ ๘

พระยาสุนทรนุรักษ์

(คนเดียวกันกับห้องที่ ๖)

๑	ปางจอมอยุทธเยศวรไท	สดับพจน์
	หริรักษ์ลักษณะประนค	นอบเกล้า
	พระตั้งจตุรงค์	พยุหมาตร
	อำมาตย์นับจากเฝ้า	เทียบพร้อมชบวนพล
๒	ทรรฐ์ตามนาฏทง	กระษัตริย์
	ทรงเครื่องสุวรรณรัตน์	สี่ย่อย
	เถลิงรถเครื่องพดชนิด	เพริศพร้อม
	ชาวมิตถาน้อย	ชานเรียบ จรแฮ
		นบเกล้าเกริกพร
๓	จอมพงษ์จักรพรรดิไท	ทศนา
	เมืองมิตถา	ทาดพัน
	กำแพงเขื่อนทวาร	รายฉัตร ธงแฮ
	หอรับนางจรัสศรี	ศรีภมรมบนิราย
๔	ปราสาทวิภาวดี	วณิ
	มุขที่สุบรรณจับ	วามเขย
	ภักตร์พรหมผ่องราย	นาคสดุ้ง
	ยอดรัตนจักรี	เรื่องโรจ กาญจนา
		เรือฟ้าเผ็ดโพยม

๕ ทั้งสำนาคัดตัว	ทราวยรอง เรียบนา
สำหรับคชประคอง	เดชแก้วน
เพดินกัศน์บัตรทอง	ถึงกัษ
เทียบประทับเกยแก้ว	เดห์ให้กระไลหงษ์
๖ ท้าวชนกอรชรเวศเชื้อ	เชิญทร รุชเอย
เดด็จสู่ปรางมรกฎ	เฉิดหล้า
ทรงสดับมธุรพจน์	ประทับที่ แทนเอย
ปวงราชประยูรช้ำ	บาทพร้อมอัญชต์
๗ ทรรฐชนกท้าว	ทรงครัด
สองพระนครสวัสดิ์	สว่างเค็ร่า
เปนศรีสุวรรณบัล	พืแผ่นดิน เดี่ยวนา
ครัดเสด็จต่างเดด็จเข้า	สู่ห้องทองปทม
๘ เรื่องอรุณอร่ามพัน	นภา
กุกกุก โกลิตกา	รเวกเร้า
ท้าวชนกจากนิทรคตา	ตรงเสด็จ แก้วเอย
ทรงเครื่องออกข้าเฝ้า	พรั่งพร้อมพนักงาน
๙ เผยโอรสประภาษพ้อง	พจนาน
ดูกรขุนโหรชาญ	โชกใช้
ดูจะแต่งวิหาการ	อภิเศก ส่องแย
หาฤกษ์ศัสด์ดีให้	ปลดอคร้ายรำค

๑๐ ขุนไกรรับสั่งให้	ภุช
คุณคิดตามพยากรณ์	ตรวจแล้ว
เทวประมุขจร	จันทร์จก ตรีเอย
รุ่งสับหกชั้นแล้ว	ฤกษ์นั้นพลันถวาย
๑๑ ทรงสดับโหรให้ฤกษ์	จันทร์ตรี
ครัสต์ตั้งสุรเสณี	ใหญ่หน่อย
เร็วเร่งจัดปรางศรี	โศภิต ผ่องแผ้ว
อำมาตย์รับสั่งคล้อย	จัดพร้อมเกณฑ์การ
๑๒ แต่งปรางค์พรหมดาตัพ	ปรอง
สุจหนักันตบแต่งทอง	ฉากกน
สุวรรณรัตนจักดอง	เป็นแท่น สรงนา
เสวตรฉัตรเจ็ดชั้น	แว่นแก้วบายศรี
๑๓ เเบญจะครวโรกาททั้ง	สุธารศ
เทียนปที่ปดั่งขักรด	เสร็จใจใช้
ธรรมการรับประนค	อาราธน์ ชวิติเย
เถดงกิจจิวิหาให้	กอบด้วยมงคล
๑๔ ธรรมการค่านับแก้ว	จรรจัต
ตุสุธามันคัน	พรตแก้ตัว
สวามิครวัตรฐอนันต์	คณะนิก สัทธะเย
เผดียงเสร็จความศุคแก้	ถุชปรางค์สถาน

๓๕ เทวรินทร์ทราบชนกไท้	ทำวิวา หะย
จัดเครื่องทรงเร็วศลา	เค็ดอนด้าว
พร้อมเทพยดั่ง มิถิลา	ทรงประทับ แทนนอ
ทรรฐชนกท้าว	นบน์อมอภิวันท์
๓๖ พระจอมเมรุมาศทั้ง	นางสุชา ดาเฮย
นำจักรีดีดา	ค้วนคด้อย
สร้างชดสัคนา	เสร็จประดับ เครื่องนอ
ดุจสุริยันจันทราย	หยดหตาเนติมศรี
๓๗ จวบฤกษ์เทวราชเจ้า	จอมมัมม วานนา
นำพระกฤษณบุรุษ	วันแคล้ว
สุจิตรานาฏนำถัก	ษมดี แทนเฮย
ล่องร่วมเสด็จครุฑแก้ว	เกี่ยวข้องการเนติม
๓๘ ทวยเทพย์ ไปรยทิพย์พุ่ง	บุษปเตียร คาชะ
ได้ฤกษ์โหรจตุเทยน	ถันฆ้อง
โกสัยส่งแฉ่นเวียน	เสร็จดับ เพติงนา
รณายโมกรมาต้อง	กระษัตริย์แก้วเจิมจันทน์
๓๙ เทวดาบาศพร้อม	พฤตพิงษ์ พราหมณ์นำ
รินอุทกสังข์กรดสร้ง	ไสดมัว
อวยพรพัฒน์มง	ศตเสร็จ กิจเฮย
ต่างรับดาท้าวแคล้ว	เค็ดอนคด้อยยังสถาน

- ๒๐ สรรพเสด็จสู่ศุภกิจเกอ^๕ การวิหา^๕
 สองกระษัตริย์เปรมปรา^๕ โมชแก้ว
 นาคองค์พระจักรา^๕ วรธัก ษณเอย
 เสด็จสู่ปราสาทแก้ว^๕ มอบให้สัมภัสมาน
 ๒๑ ทวยฐูรีนเสด็จสู่ท้าว^๕ จักรวรรดิ^๕
 เสด็จซึ่งการพิพัฒน์^๕ ศุภพร้อง
 ขอลาพระจักรวรรดิ^๕ กับพระธัก ษณเอย
 จนวนัดนนิเวศน์บ้อง^๕ ปกตัวผดุงเกษม
 ๒๒ ท้าวชนกจนจิตรต้อง^๕ ตามประสงค์^๕
 ออกโอษฐ์มธุรง^๕ เสด็จถ้อย^๕
 ให้หาดกษณเอย^๕ วิศณุ มาแย^๕
 เฝ้าเฝ้ารับสั่งคต้อย^๕ แทนไท้ทูลเชิญ
 ๒๓ สองเสด็จดีดาศเฝ้า^๕ ภรร ชนกนา
 ปลอบราชธิดาสมร^๕ เลื่อมเคี้ยว^๕
 พระเผยพจนสอน^๕ ศุภกิจ กระษัตริย์แย^๕
 ปฏิบัติราเมศเจ้า^๕ ยอย่าให้กระมลหนอง
 ๒๔ ดีดาตาดพร้อง^๕ ราชพรณ^๕ ต่างนา
 จักรวรรดิรัตนมณีนัน^๕ จิตรตน^๕
 ครัสปลอบประโลมขวัญ^๕ เนตรอย่า ไศกแม่^๕
 นางคอยคตวยวายส่อน^๕ ช่อนเอนทูลตา^๕

โคลงรามเกียรติ์

๔๘

๒๕	ท้าวชนกจักรวรรดิเจ้า	อาวรณ์	ยิ่งเอย
	ครัสต์ปากของคัมภีร์	แต่ให้	
	ทรรฐราชภูธร	เสด็จกลับ	ปรางค์ไธ
	จึงสั่งเสวกาให้	แต่งคงเตรียมพล	
๒๖	เสวกรรับสั่งเจ้า	จอมอยุ่	ธยาเอย
	มาจัดพลอึ้งอุคม	เอิกฉาว	
	สารแต่ละรถทรงบุษ	นกเพรีย	เพรามา
	อีกพวกพลท้านท้าว	ชนกไท้ประธานนาง	
๒๗	ทรรฐจากนิทรเอย	ยรรยง	ยาตร์ไธ
	ชวนแปดกระษัตริย์สง	เสด็จแล้ว	
	สอดสร่วมเครื่องทิพย์ทรง	ประดับ	พร้อมนา
	ต่างยาตร์ขึ้นรถแก้ว	ครัสต์ให้	ไศสพห
๒๘	แต่สดอนงอนรกรว	ทิวธง	ไธวไธ
	ทฤทธเทียมดวงค์	รำน้อง	
	มังคีรีศรีของสูงรง	แหนแท้	จรเอย
	คัมภีร์แซ่ครุสขม้อง	ด้นน้ก้อง	ไพรพนม

จบห้องที่ ๘

ห้องที่ ๗

ขุนทองสื่อคนเก่า

(ภายหลังเป็นหลวงมณฑลรัตน ช่าง)

๑	เอกองค์ทรูเจ้า	จอมพด
	รับพยุพพหล	ไห่ครั้น
	ผดกัฏกระหมบบน	บดเมฆ มัวแอ
	เลี้ยงรดเลี้ยงคชพันธ์	ภพตัวดินไหว
๒	นกกระเต็นรังเคิบไค้	บัณพ์
	คาตเหตุตลธกัณ	เว้าร้อน
	ผินถาถาบ โถมคี่	รงรท ไชยแอ
	บินผาดผินผายยอื่น	ผ่านซ้ายครไถยชวา
๓	พระเห็นพิทศเร้า	พลางทรง ตรีเอย
	หตาถกระเตนคี่รง	ถาบแคล้ว
	เสี่ยวทรงพระตุดสง	ไสยเหตุ ไฉนนอ
	ครวัธเรียกโหรมาถั่ว	เถ่าแจ้งประจักษ์ถาม
๔	โหรารับสั่งน้อม	นัมยาม
	ถอบพิไชยสงคราม	เคราะห์คี่อง
	ทุลเหตุพิทศถาม	ถางคึก มีนา
	แต่พระเกียรติจักมี้อง	บัณพ์เลี้ยงเค็กโกษย

๕ ทรรฐุทรรฐกัถวัน	ทำน้าย
ทรงพระถรรฐชนด้าย	สวาคัณ
พลางตั้งพยุหุฬาย	ฉนรับ จรแฮ
เตียงทศโยธิน	บาบบนนด้าย
๖ รามธรรฐุร่าย	เริงทนง
ถวิตจักประพาศดง	คัมเคร้า
ทรงเครื่องทพิญ์เดรัจทรง	ชวานเพ็ชร ศรแฮ
เหาะรับบุษเข้า	เชกษ์ควนนิมิตตา
๗ ชมฉัตร จตุบาทห้วย	เหวดผา
ยินฉนนพคตา	ควนควน
มารจรจวบพลา	กรราพ ถามเฮย
จอมทับนวมไคพน	นุญญันนอยนกรโหน
๘ ฝ่ายทหารภองนาไค	สดับคำ ถามแฮ
ยถักษัยนกำยำ	ชยบเยของ
ทักถักถ้าวคอบดำ	แดงราช รามเฮย
ไปยกศิลาภิเศกเมอง	บาทใต้พระนางคตา
๙ พระยายกษัฬโรธแค้น	ชบگرام
อูเหมมิ่งบขาม	แข่งอ้าง
เรากัศพระภักพตาม	คตซ์พ ถานา
กระที่บาทหมัดมถ้าง	ไถวันพคตอยู่

๑๐ ถึงรถเห็นราชทั้ง	สององค์
ขุนวาทพิศุขยง	อย่าดฟ้า
เหวยมมนุษย์ ไยทง	นามเช่น เราฮา
พานาฏผาดผ่านหน้า	จักถ้างชิงสมุทร
๑๑ ทรงตั้งขังราชพักอ	เกินกาย
ครัดความมารอย่าหมาย	มุงท่า
เราก็คือพระนารายณ์	องค์อะไร คารแฮ
มาปราบอสูรเสี้ยนเหล่า	ชาติร้ายแรงคนของ
๑๒ รวมสูรสดับเกรี้ยว	เกริกกัง หรรเฮย
เทพประชันเรายั	จับเขวียง
แกว่งขวานเพชรผาดผิง	แมตงเดช มัดแฮ
เปนนัสนี้ปลานเบรียง	เปรื่องคิวนคำรณ
๑๓ สันนางกระษัตริย์ว่า	หวัดเสียด
สนมนาฏอีกพลเพียง	พ่างม้วย
ทรรฐประคองเคียง	ปลดอบนาฏ ถ้ามเฮย
ว่าถูกเรามาด้วย	เดชตาฤทธิมาร
๑๔ จักรกฤษณ์นักถ้าวปลดอบห้าม	ถักษมี
นุชอย่าเกรงไพร่	ราชแกดัว
เวียนจักประหารชี	วาเทตย์ เองแม่
พลางถันพาดจันท์แผ้ว	ผ่องแจ้งอสูร

๑๕ ขุนราพยตศัตรุ์แก	เดชมาร
พิโรธเพ่งเพิงกาพ	จ๋อจ๋ม
จับศรพาดสายทยาน	แมลงคอบ ไปเฮย
ศรวของเวียนรถบีม	บีดไ้ว โนง
๑๖ พระเห็นศึลย์อสูรร้าย	รอบราช รดเฮย
ทรงจับอักษิณาค	หนองน้ำว
แมลงเปนจักรเพ็ชรรัณกาจ	กำจัด ศรแฮ
โดยฤทธิมหิทธิห้าว	หักได้ดังประดังค์
๑๗ ขุนราพพิโรธเขวียง	ชวานราญ รบเฮย
ไถ่จักรพระอวตาร	ค่อคว้าง
ราเมศร์พระเห็นหาญ	ฮักเขี้ยว ชาญแฮ
พถายวาทพระแมลงมถ้าง	แหลกสิ้นฤทธิชวาน
๑๘ อสูรเดี่ยวอาวุรร้าย	แรงพยศ
ดวงเนตรศึลย์เพิงกรด	กราวเกรี้ยว
แมลงถึงหนาทแทบทศ	ทิศลุ่ม แหลกฮ่า
ทถึงจับองรถเถยว	ตากง้างกลางแปลง
๑๙ นารายณ์ลงรบด้วย	ขุนมาร
คนค่อคนค่างหาญ	ค่อห้าว
ค่างรุกค่างรบราญ	เวียงเดช
ยักษ์พาดทรงศรน้ำว	หวดค้องมารกระเด็น

๒๐ ราพรำถำดัดถำน
 เหลือบเนตรจวนอีกร
 ทรวงตั้งจักรกษาศร
 ทราบวณารายณ์แล้ว
 ๒๑ พระเมยพจนาดกัแจ้ง
 เรากลับร่ำแต่พาด
 ซึ่งทำนอึกหักหาญ
 จงพิทักษ์โตกยห์ถำ
 ๒๒ กุมภันท์รับสัจย์แล้ว
 คิวประสิทธิ์ศรีตรวิ
 ไชยกาตัมชีว
 ขำบาทถวาศิธิบไว้
 ๒๓ พระวัศรราพณ์อม
 เหาะรัมถัมอำพร
 พระโยนพระแสงศร
 เกียรติเกริกเทพย่นบง
 ๒๔ แปรกระษัตริย์อีกทั้ง
 อำมาตย์แลพลขันธ์
 ชมเกียรติจักรกฤษณ์มหันต์
 ทูตรัฐตั้งพลศุขชัย

ฤทธิรอน
 กองแก้ว
 สุรศักดิ์ ดาษ
 ราพอชบปราณ
 ขุนमार
 เผ่ากถำ
 เห็นโทษ คนแฮ
 อยู่ด้วยสัจย์ธรรม
 อัญชติ ทูลเอย
 เมฆได้
 ตกอยู่ ขำนา
 แพบไต้มทมาตย์
 นบจร
 เรือยรว
 ฝากพิ รุณแฮ
 สันน้ออวยไชย
 กำนัน นางเอย
 กล่าวถ้อย
 เห็นประจักษ์ เนตรนำ
 เค็ด่อนเข้าอัยุทธยา

๒๕ ถึงเกษกระษัตริย์เจ้า	เบิกบาน กมดเอย
เสด็จสู่ปรางค์สุริยาภรณ์	กองแก้ว
ทรรฐพระราชทาน	สมบัติ พรหมเอย
แต่สุณิดาแก้ว	ธิดาเจ้าจิตรเกษม
๒๖ พระดำรัสสั่งให้	ราชบุตร
พระพรตพระสัตุ	กตบัตว์
ต้องรับตั้งแสนสุด	โศรณันต์
ดาเจ็ดกระษัตริย์ทั่ว	เสด็จขึ้นรถทรง
๒๗ พดางสั่งให้เคลื่อนคดีย	ศดาพดา กรเอย
นักรบชพดศดา	ให้สะท้อน
จากกรุงอยุธยา	ตุนันต์ พนมเอย
ต่ำลัดคดขึ้นแตกผ่าน	แผ่นเค้าเคดิดหนี
๒๘ แรมรอนพยุหครัน	ควรไถ
ถบถถึงกรุงไทย	เกษย
รถเรียบเทียบเกยไชย	ชวนอนุ ชำเอย
จากรถถดถอง	เสด็จขึ้นสถิตย์สถาน

ห้องที่ ๑๐

ขุนโอรสทวารกิจ

(คือพระโอรสทวารกิจ แก่น บัดนี้)

๑ ทพเฝ้าถื่นถ้ำ	สุรกาญจน์
ปวงเทพย์อภิบาล	ปกบ้อง
เจริญไวยบ่มเปตียวหาญ	หฤโหด
จรจากคหาห้อย	อีกท้าวหาญคนอง
๒ วัตถอยเห็นเท่าท้าว	นิคฺรุงค์
ตมจิตรที่จ้านง	นิกไว้
จักเปนสัตรปดง	ซัพพ้อ คณนา
คริเสร็จแฝงคนไต้	ร่มไม้ รมธาร
๓ ฝ่ายทรวาเผือกผู้	โสภณ
ครันพระสุริยน	เยี่ยมฟ้า
พาพวกบริวารดล	แดนถิ่น ธารนา
ต่างเสาะเสาะเกมหญ้า	แถววงแว้งแวงมิ่ง
๔ มหิงษ์มหิทธิเหยม	ใจหาญ
เห็นพ้อ โผนทยาน	จากซุ่ม
ว่าเหยยกระบือพาถ	ทจริต
มีแค้นวไม่หักถุ่ม	รากร้ายฤศยา

โคลงรามเกียรติ์

๕๗

๕ หวงเมี่ยม่าบุตรม้วย	มากหลาย
ไปกิดเกรงอบาย	มาบ้าง
เราเป็นบุตรสืบสาย	โดหิต ท่านนา
เจ้าจิตรจักษ์หมายมถ้าง	ชีพให้ดับสูญ
๖ ทรพาพิโรธร้อง	เสียงดัง
มิ่งบุตรับควรบัง	อาจสู้
มิ่งรบจักมรณัง	พิณาค์ เองนา
เพราะประมาทขมู	พอได้มีคุณ
๗ ทรพินผดพจนไค	ตอบคำ
ตัวท่านผิดทางธรรม	ก่อนโพ้น
ปวงเทพย์ไปอุปถัมภ์	พิทักษ์ เรอนา
ถึงเคราะห์หิกราวจักไฉน	ชีพม้วยขาดสูญ
๘ ทรพายินยังแค้น	หุนหัน
โผนแผ่นทถวงพถัน	ขวิดคว่ำ
ทรพีย่อด้วยัน	ยืนรับ รบพอ
ตัวต่อตัวต่างกล้า	ต่อได้กลางแปลง
๙ กษรสองเสียวสู้	ชดวน
หาญต่อหาญเชิงชน	เขี้ยว
ต่างกลต้องต่างแคล้วถน	เล่มอจกร์ หมุนนา
เสียงดุจลมพยุห	ทั่วทั้งอารัญ

๑๐ ทรพาเสียท่าทั้ง
ถอยเคียงเคียงอินทรีย์
กะบับนุตรรุกราว
คยิกเสียวชิรชา

๑๑ เสรีจุกนี้ถนอมขม
บานเบิกกระมลผา
ดำพองแผ่นไผ่นมา
คตพวงกรวาร์แก้ว

๑๒ ครตบจนคดีเคดำ
โดยเสัพยัสต์วนิยม
ร้ายเร่ววมรักสม
แควไขวได้ชีวิตคว่ำ

๑๓ บันเทิงเริงว้าว
จรรจากพวงกรวาร์
ดำพองคนองหาญ
โชนเทียวทุกแดนด้าว

๑๔ ฤๅษเฐร์ถิ่นท่านท้าว
แกดั่งเสี่ยวหักพฤษา
โดยจิตรฤๅษยา
กำเริบฤทธิ์คำรนรัง

เสี่ยวที่
พาดขวา
ไวว่อง
ชีพสันคัมธัญ
ปรดา
ศุกแผ้ว
ยังหมู่ มหิงษ์เฮย
ถดเดียวเดี่ยวโถม

คตังชม
ราคกล้า
ตั้งวาศ
พุ่มไม้ไพรพง

ตำราญ
แผ่นก้าว
เหิมฮัก ใจเฮย
ขอออ้างฤทธิ์ไกร

เทวา
สนั่นก้อง
ชยากย่า ยี่เฮย
เรียกไท้เทวัญ

๑๕	เหวี่ยง ๆ เทพท้าวทั้ง	ไพร่สนัณฑ์
	เวียงเดชศักดิ์ดาอัน	อาจากถ้ำ
	อย่าหลบอย่าหลีกมัน	ภักตร์ช่อนุ เดี่ยวเฮย
	จงเร่งเร็วอย่าช้า	ต่อสู้คู่ของ
๑๖	ปางองค์เทเวศร์เจ้า	หิมวานต์
	สถับพจน์ทวี่พาด	พูดทำ
	มนมหิงษ์ศิรฉาน	ชาติคำ หนักนอ
	เราไปใครรรบร้า	กับด้วยกาษร
๑๗	จักเส้อมเดี่ยวเดชด้วย	รณรงค์
	ถึงมาตรรบเราคง	ฆ่าได้
	เกรงเทพยทวี่แดนดง	จักคิ เคียนนา
	จำดจำเงียดให้	ซัพฮ้ายมหิงษ์พาด
๑๘	คริแล้วคริสถอบถ้อย	ทวี่
	เราไปอาจรวี	รบสู้
	สังขรเทวบุตร	เดชยัง นักพอ
	ผิวกไรรบใครรู้	เร่งเมือรณรงค์
๑๙	พึงพจน์เทเวศร์เอย	เอาจิคร
	ยอมยอบขยาตฤทธิ	บ่แย้ง
	ปรีเปรมกระมลคิต	กำเวิบ เริงเฮย
	จรจากพนสนัณฑ์แล้ว	เสียวฮ้ายขวิดขวา

๒๐	ถ้าของโผน โถดเถยว	ทองเซิง
	พบสัตว์เดี่ยวชนเบิ่ง	มันมี
	เฉยียนฉวตังตะเถิง	ถัดทุ่ง รางนา
	เว้งรับครวโดยถึ	ตาเข้าเขตรพนม
๒๑	บุญจวนรพคอ้าง	ชวดฤทธิ์ คนเฮย
	แต่เทพยซึ่งสถิตย	ถิ่นนั้น
	จัตกอินคี่ถาวติด	ทองถับ เสง่นา
	ซ้ำเดี่ยวสัตว์หั้น	หักถัมแหดกกระจาย
๒๒	แก้วผะพจน์ผรุศไว้	ชวนรบ
	ทำนก็ใหญ่ในภพ	แผ่นหล้า
	ภพเดชะจวบ	รอบจักร วาพแฮ
	อย่านิ่งอย่าเนิ่นช้า	ต่อไค้ฤทธิ์ไกร
๒๓	ฝ่ายฝูงเทเวศร์เจ้า	จอมผา
	สถับพจน์พรพพา	กะพร้อง
	จึงมีมรรควา	จาคอบ ไปเฮย
	เราหมดทั้งพวกพ้อง	รับแพ้พาดมิงษ์
๒๔	ฉิวทำนไคร่รบนัส	ทองฤทธิ์
	มีเทพยหั้นสถิตย	สมุทโพ้น
	ภพเดชะทั่วทุกทิศ	เปนใหญ่ ยิ่งแฮ
	เชิญท่านชวนเรอโน้น	ที่ซึ่งจวบ

โคลงรามเกียรติ์

๖๓

๕๕	๑	ลำดับถ้อยเทวศรแก้ว	เร็วมา
		ลูเซศรผิงมหา	ลุ่มทกวาง
		โชนถงเด่นชลา	ถลอกถัน ทเดเฮย
		ชวิตทกวนฉิ่งคว้าง	ผิงผิงเพียงทลาย
๕๖	๑	ว่าเหวยเทพยสถิตยทง	นทท
		ภพเดชะศักดิ์คาม	ยังผู้
		ศิวเรชื้อทรี	จักต้อ ทานนา
		เร็วเร่งออกรบสู้	จักรูฤทธิมหิงษ์
๕๗	๑	เทวศรเขื่อนพจนโต	คอบอศก
		เราเมตตาสรรพสัตว์	ท้วนหน้า
		ศิวเรชื้อยงสาหัส	หาญอีก นกนอ
		ควรวจกชอบคุณชา	ดัมรอันสุขเกษม
๕๘	๑	กตัมคิตทวยศยัน	คำไซ
		อวดเก่งการชิงไชย	ยังผู้
		อยากรบเร่งเร็วไป	ไกรทาศ นันนา
		จิงจักได้รับสู้	ค่อด้วยพระศัต

ห้องที่ ๑๑

ขุนโสภาทวรกิจ

(คนเดียวกันกับห้องที่ ๑๐)

๑	ทพัสต์ดับถ้อย	เทวนคร
	โชนจากฝั่งสมุทร	มุ่นคว้าง
	สู่พสุธารุด	เร่วรับ มาแฮ
	หมายจิตร คัดจกมถ้าง	ชีพเจ้าจอมผา
๒	รับรัตคตทุ่งข้าม	ศรี
	โดยจิตรเปรมปรีดิ์	ผ่องแผ้ว
	ตองเชิงเสียวขวิดดี	ลุดยหัก ดับนเฮย
	ถกนไกรทาศแก้ว	หยุดยงยืนทยาน
๓	เงยภักตร์พอบพบเจ้า	จอมไศล
	ทรงถกษณงามวิไล	เลิศแก้ว
	องค์ประดับดาษอุไร	เรื่องรุ่ง อร่ามแฮ
	เนายอดบรรพตแพรว	เพริศพร้อยฉวีฉาย
๔	จึงมีวณะเอน	อิตถ์ประจักษ์
	ดูก่อนเทพารักษ์	เลิศหล้า
	ภาขาวว่าสัทธศักดิ์	ใครเทียม เทียมขอ
	เรามหิงส์แต่ฤทธิกล้า	อยากแย่งรณรงค์

โคลงรวมเกียรติ

๒๓

๕ ปางไท้เทเวศร์เจ้า	จอมสวรรค์
ยिनอรรทวจันธัน	อชาปชั้
จิ่งแผยพจน์เทพย์ปัญ	ชาครัต
เหม่ ๆ มิ่งนี้ทำ	กถาวถ้อยทารุณ
๖ แผยอภัยศะเขย่งอ้าง	อวดหาญ
ทุดถ้อยทรพิพาท	พูดเพ้อ
หยามหยาบหยิ่งหยาน	จักยทุธ กุฎา
ยิ่นชงกัแห่งนชเจ้อ	ยิ่นหน้าท้าวทาย
๗ เหวย ๆ มิ่งไปรู้	คักคว
อวดฤทธิ์จิตรเณมัว	โม้หักลุ่ม
นิคฺเรศเหตุเกิดหวั	ห่อนคิด คุณแฮ
บาทเท้ามิดาตุ้ม	เลี้ยวสันตฺญชนม์
๘ กูเปินทพงทง	ไทรภพ
ทัวเทพย์ประจักษ์จับ	อยู่แจ้ง
แม็กอุอกรุกรบ	รณยุทธ์ ยงนา
โตกยจักสรวดแต่ร้าง	เยาะเย้ยไยไพ
๙ แม้นเองหวงอวดอ้าง	คักดา เดชเฮย
กูจักบอกรมรรคา	เขตรั่ว
ไปสู้ชีวิตินธา	นัราช นามฤา
จอมกระบิรินทร์มหิศร์หา	ฤทธิ์ดำๆจว

๑๐	เราเปนโอรสท้าว	โกสัย
	ปรากฏนามพาด	เลื่องหล้า
	แม่มีงจะรว	วรเดช เขาญา
	จงพ่ายฤทธิ์อย่าช้า	ชีพม้วยดับสูญ
๑๑	ไปเกิดเปนบุตรท้าว	แทยัชร
	เรื่องฤทธิ์อสูรหยอน	สยบเกล้า
	นามมีงชื่อมังกร	กรรณฉกาจ เก่งเฮย
	เมื่อยุทธ์พระฤษณเจ้า	ชีพสิ้นศรมดาญ
๑๒	ทรพีนถ้อยท่าน	ด่าปล่รวัค
	เหิมฮักโดยโมหัน	ห่อนแจ้ง
	พระด่าปคิดล้าคัญ	พระชยาด คนนา
	เบ็งภักตร์สู่ ป่าสรวง	เลี้ยวไม้ประไตยดาญ
๑๓	ทรพี้ดล้าคเค้า	คามรวาง เขาเฮย
	พบประสังไตยวาว	ชวิตสืบ
	ข้ามโหดศัชรทาง	ดัดท่ง เทินนา
	พฤกษ์ใหญ่เกะกะกัน	กิดหน้าชวิตระเนน
๑๔	ตั้งเตียงอุโฆษก้อง	ไพร่สาณท์
	เขาชวิตเท้าถนพยาน	ห่อนยัง
	วิบุรุดจุตมพาน	ภูมฝุ่น ฟุ้งแฮ
	บาดั่นถนถน	ดีศวรายชญาหน

โคลงรามเกียรติ์

๒๕

๑๕ คณาสัตว์ดัดหักสัณ	ตั้งดั่ง
ถาวรตนฤคเมียง	พุ่มไม้
ฝูงพิหคคกใจเพียง	พินาศ
ต่างคณินไขว่ไขว่	เกตุณกัณเฑน
๑๖ ทพัตถ์เทียบห้วย	เหวตะหาน
ครอกโกรกชงกธาร	เกตุณถา
ทองเชิงตะเถิงทยาน	ฤาหฤค ยังแ
เรือดุจถมพิชชา	เสียวพนมบัค
๑๗ บัดใจฤชเชกซ์เข้า	สัณพา ถึเฮย
บงหม่พวกพลสัควา	พรั้งพรั้ม
บางเหล่ากัศักควา	วีรต พฤกษัแ
นายไพร่ขัณแน้นถั้ม	แวดเฝ้าอุทยาน
๑๘ ทพพิชิตพฤกษัถัณ	แหดกัณ
มะม่วงมะปรางถัปะ	รตม้วย
มังกุคทุเรียนพลัณ	จันหัก โคนแ
ถางถาดเงาะถัถกถัวย	เกตุณพนมบัค
๑๙ วานรต่างคัณร้อง	เรียวกัณ
ควายเถื่อนเข้าสัณพลัณ	อย่าช้า
ช่วยกันจับตัวมัน	ถันจุมก ชัแ
หิบบเชือกกรกัณว่า	วังเข้าจับกะมื่อ

๒๐	บางกระบี่ฉวยบัววงคลัง	กระบี่สับัด
	บางไต้ค้อนคบหัด	โห้เรา
	ถางถึงแก่นตบสกด	ทางถิ่น ถนนเฮย
	บางหมู่เมื่อยย่องเข้า	แย่งยุดหาง
๒๑	ทพี่เสียวถัมตุก	โดดถลา
	ถึงเจ็บจับสาครา	วรุณถึง
	แทงถูกทวกายา	หอกยุ เอ็นแฮ
	ถึงยังชบเขยวชง	เคียดแค้นคือไฟ
๒๒	ทหารถึงจ้องนำไม้	รตมยิง
	ถูกทวกายมหิงษ์	ห่อนับ
	นายหมวดบอกละถึง	ทหารเร่ง เร็วเฮย
	ถึงไพร่ด้อมกันสู้	ยุทธแย่งชิงกระบี่
๒๓	ถางถึงแก่นโตดเดี่ยว	ทลงพั่น
	ถูกกระบี่เซหัน	ห่อนเข้า
	กระบี่ถ่ากระบี่ถน	กระบี่หลบ กระบี่แธ
	กระบี่ดักกระบี่เรา	รบสู้เสียดระเบง
๒๔	สว่าหักหินทั้งท่ม	ถูกกา ชรแฮ
	กระบี่ไต่กระบี่ถลา	พลาดถัม
	ถูกทถึงโตดผวา	จิตรหัวน หวาดแฮ
	ไม้คักจากมือกัม	เก็บไม้ตามอง

๒๕ ถ้วนมีอาวุธพร้อม	เพรียงกัน
กระบี่กระบี่กระบี่	ฟาดก้าง
โหดถึงแก่นกลั่น	หลัดหลบ กันนา
อาวุธหลุดจากมือทั้ง	วิ่งแตกตัวตาย
๒๖ ค้างคานต่างย่อท้อ	ถอยหลัง
มึงษนี้ทรงกำดั่ง	เดิศจั๊ก
อาวุธไม่เข้าหนั	เห็นยอดกาจ ผนกรจัน
มาครั้นเรากองพั	นักเลงหัวหลัดหนั
๒๗ งามเหล่านับายา	พญกษา
แอบกั้งซอ กายา	มิดเมี้ยน
ค่างคั่นค่างแตกมา	ซุกซื่อน สกนธ์เฮ
ถ่มลูกคานบ้วนเบี่ยน	บ้วนบ้วนปางตาย
๒๘ ทรพี่ยถะบึง	ถ้วนศรี
แตกพ่ายพาพดดี	ตาคัดไ
ยังพิโรธพวกไพร	เร่วรับ ตามเฮ
จนกระทั่งทวารเข้า	สู่ท้องทางถนน

วชิรญาณ

ห้องที่ ๑๒

หมื่นนิพนธ์ไพเราะที่

(คือขุนนิพนธ์พจนารถ์ ดิศ บัณฑิต)

๑	ทพทุ์เพศกร้าว	กระถี่ จิตรไย
	หมกมุ่นโมหมี่	มากร้าย
	ยื่นชงกเบ้งวัด	แถวทอง
	เดินดวนเตาะเยาะย่าย	ย่างเข้าทางเวียง
๒	ฤทวาเรศดวงบ้อม	ปรากฏ
	กรุงชัฒชินโอฬาร	รื่นเฝ้า
	เหิมกระหิณย์กัถยาน	ยังยิ่ง หนักรนอ
	คึกประตองเชิงแก้ว	หยุดยั้ง
๓	ถึงเลหวาดวุ่นว้า	ขวัญหาย
	เฉกพระกาฬชิตกาย	อกเต้น
	ตางถึงดุกหลานหลาย	พาเต้น หนักรนอ
	กราวเกริกกันแอบเร้น	ดุจพณณพัง
๔	มหิงษยันคัมภีร์	อิงอศ
	โตดไถ่ทวงชน	กระชั้น
	ปวงกระบี่ลัษณ	เชิงแซ่
	หลบหลีกตะกายดิน	มุดดินเพิงแผง

โคลงรามเกียรติ์

๒๘

๕ ภาษรยดเสี่ยวชา	ชุกมุ่น
กำเวนิฤทธิ์ทารุณ	หยามช้ำ
มีเลือกสิ่งใดผดุน	ผถันขวิด คบั้งแซ
โดยจิตรมัทธกถำ	กถันแกถั่วผจญผจญ
๖ ทิมแถวเรือนแคร่ร้าน	พะเพิง
ขวิดหักพังเบ็ดเบึง	บันบิ
มวญถ้ววักเกรเจิง	กระเจิน จรแฮ
กุนเกาะจุ้งหลานต ^๕	เคตติพนผกมต ^๕
๗ กระบี่ขวิด รือกรว	ระระ ภายเฮย
รกรักษ์ขั้วเกาะกะ	กิดกัณ
ถักขวิดไปนอถระ	แหลกจู่ จรแฮ
เจ้าชูชกับหัวถัน	มัทธัมถั่วจาย
๘ ภาษรอุกอาจราย	มฤคชา
ขวิดคักัดเศดา	แหลงพน ^๕
ประกายอุบถัผา	ปุ่นแผ่น แดกแฮ
คักเลี้ยวหนีหลาบท ^๕	ถันก้องเมทนี
๙ ผวกถักระหลบพุ่ง	กระจาย ฟุเฮย
เดกรุมาหมยกาย	อับกถัม
มีเลือกสิ่งหมาย	หมุนเสี่ยว
ขวิดทวารวังขัม	หักขัอันระเนนเอน

๑๐ มัดกะม็อบึงพ้อง	ถึงพหล
คาตั้นกระวายน	วุ่นว้า
อริกเกริกธราด	ตั้งอุ โขษแซ
ถางเตียงเหล็กหลบหน้า	นั่งเมียนสัถนรเฝง
๑๑ มหิงษ์ถันเข้าน้ำ	พระถาน
โดยจิตรร้อหังการ	เกกกร้าว
หมายจกักรรอนราญ	พานเรศ
สนั่นกลไสนักหัว	เบ่งมั่งคั่งหาญ
๑๒ พาด์พานเรศเจ้า	พานร
เดด็จสู่ปราสาทนวร	มุกแก้ว
ตฤกษ์ตั้งหาคนบัญชร	ภักตร์เจม จรูญเยย
มีพระกระมลแผ้ว	ผ่องด้วยพรหษา
๑๓ ปวงอำมาคย์แน่นเฝ้า	บทมจเย
ทรงแผ้วจกัการ	กิริอัน
ทรวพทุพพาธ	พิศเบ่ง
เผยพจน์ซึ่งส่วนย่อน	ยั่วทำหยาบหยาบ
๑๔ เหวยมุขร้อมเรศเจ้า	ธานี
ดิถกเถือกชัชฉิน	เซศร์กวาง
เขาภาวจะมินทร	อภิเดช นกนอ
ใครท่อนจกัณญอ้าง	ฮาจเอมณญ์เสมอ

๑๕	เราก็มัถุทธดำ	ภาษา
	ทรงมหิทธิศักดิ์ดา	เลื่องด้าว
	ทวยทิศเทพยสุธา	รักษัษยาด เรานอ
	ขามเข็ดคุทุกท้าว	ท้วงจักรพาห
๑๖	แต่พระอิศเรศวรเจ้า	จอมไกร ทัศแย
	มีอาจออกชิงไชย	ค่อค่าน
	คุณาพนัคนินใน	หิมเวศ สถานนอ
	รุมเหตุจกมาก้าน	แข่งด้วยฤทธิ์เอง
๑๗	ปางพาส์ดับถ้อย	ผรุสกา ษรแย
	ทรงชักพระขรรค์อา	วรุณกลั้ว
	ไกรรเจกอันมีมา	พอนพอก ทรวงเฮย
	โชนจากปราสาทแก้ว	กาจเข้านรงศ์
๑๘	ทพพิศุขจยจ้อง	คณยฉัญญ
	มุขเม่งอยุคยนิย	ขยนิชอ
	มูตรอินทรอุกสถักมัน	กักครค่อ ยุทธแย
	ขุนกระบือถดท้อ	วันถ้ำเร้วถึง
๑๙	พาส์กระโถดง้าง	งอนเขา
	ยื่นแผ่นองค์แขงเพดา	พติกเขี้ยว
	กาษรว่องไวเขาวน	ชิงสถิต ถึงแย
	กระบี่พดัดพดณเียว	เปตียนปล้ำผจญรณ

๒๐	ต๋องท่นทรหดเหียม	คำแหง
	ยงค๋อยงเชิงแรง	เขี้ยววรุ
	อุคตุตวิดิพันแหวง	ทั้นท่วง ทั้นอ
	ต๋องรบัต๋องรบั	คต๋องคต๋ายจักว้หมุ่น
๒๑	ต๋องขำนิกถับซ้าย	คตบขวา
	รบัชิตคิตพันมา	แต่เข้า
	ต๋องยงยุทรควา	นุภาพ นั๊กนอ
	เพียรรบัเพียรรูกเว้า	ร่วมไกล่ซ้ายยันห์
๒๒	๑ บุคว์อินทรวาดำหริว	ในปรี ซาเอย
	ฤทธิเรียวภาษรม	มากงท
	เก็นทศักครบัตู๋	ตู๋เรช
	จักปราบไห้มหิงษ์แพ	ยากด้วยกตางแปลง
๒๓	๑ จัจักตวงส่ถา	อ่าไฟ วัคั่นอ
	ผิวาเดชเกรียงไกร	กระด้าง
	คกงแคบขัตติงไซย	เชิงยุทร
	เราจิงต๋พยัทธมด้าง	ซัพไห้ส่มประตังค
๒๔	๑ ตวักเถรว์จโสมนคัพร้อง	พาท
	คูก่อนทรวพนี้	จิตว์กต๋า
	เราวยงยุทรวาว	ประจักษ์เดช กั้นนอ
	ไครพลาดไครพถ้ำถ้ำ	เพตียงพตังพตันทาย

โคลงรวมเกียรติ

๗๓

๒๕ เวทาสันรยศแก้ว	จำพัก
เองเร่งกตัญธังสมรรค	มิตรพ้อง
กุกักตั้งเอกอรรค	สนมนาฏ กุเอย
ปวงญาคิบุคร์หลานน้อง	อนึ่งทั้งทวยหาญ
๒๖ ทิวากาถรุ่งเช้า	จงจร คอยเฮย
ออกค่อฤทธิราญรอน	ข้า
จักดับเนตรปวงอมร	ทศ
ถึงหากส์ญช้พลา	มนุษย์นาค ครุฑนา
	กลบขัดอายสุญ
๒๗ มหิงษ์ภูเพิ่มพุง	พุ่มนัค
ดัดับพจนพัทธ	ขึ้นหน้า
หงกลกระบิณทรณ์	พูดพ้อ ดวงแ
กำเวนิฤทธิทงกล้า	หอนยังครุฑรอง
๒๘ เห็นชอบผดุนคอบถ้อย	ทนท
เราจักคยตามมี	พจนไว้
พถางรับเร่งจรดี	อริญเวศ คนเฮย
เอารสอมเรศวรไท	จึงท้าวคินสถาน

จบห้อง ที่ ๓๒

ห้องที่ ๑๓

หมื่นนิพนธ์ไพเราะห์

(คนเดียวกับห้องที่ ๑๒)

๑	พาด์เถดของฮาคันแก้ว	มีวา	จาเฮย
	สั่งสุกร์พอนซา	ร่วมไว้	
	พรงนพิจกตา	ค้อยุท	มหิงษ์แฮ
	เจ็ดทิวาจักได้	กตัมด้าวดตถถาน	
๒	คอยนิคณัตเจ้ายก	พตชนร์	
	ไปทีเนนร์คณัรร	พตด้วย	
	ยตโตหิคสำคัญ	ไนที่	ธารนา
	ไหลดคณมหิงษ์ม้วย	อย่าได้	แห่งฉาย
๓	ผิวดเถอดเหตุหลังให้	เต็งกล	
	ค้อยพิถังมรณชนม์	เช่นพร้อง	
	จงขับพวกพหลชน	ผาผินิด	
	บีดปากคหาห้อง	อย่าให้	ใครเห็น
๔	สั่งเสร์จเสร์จเข้าที	นิทรา	
	จนรุ่งแสงสุริยา	แผดแผ้ว	
	ดัดมธมสนาบวา	วิสุ	คนร้นอ
	ทรงเครื่องทรงขรรค์แก้ว	เสด็จขึ้น	คึกคานันต์

โคลงรวมเกียรติ

๗๕

๕ เสร็จทนายนุแห่ง ^๕ พน	บรรพต
บงม ^๕ หิงษ์ ^๕ ยับด	ไม้ ^๕ เอื้อง
ว่า ^๕ เหวยกะ ^๕ ม็อคค	คอย ^๕ รม เรา ^๕ ฤา
เร็ว ^๕ เร่งตาม ^๕ ค ^๕ เยือง	ยา ^๕ ศร ^๕ ถา ^๕ สุ ^๕ ร ^๕ กา ^๕ ญ ^๕ จ ^๕ น
๖ ท ^๕ ร ^๕ พ ^๕ ม ^๕ น ^๕ ค ^๕ ห ^๕ าว	โม ^๕ ห ^๕ น ^๕ ธ
ผ ^๕ ณ ^๕ แด ^๕ น ^๕ ตาม ^๕ ค ^๕ ิด ^๕ ถ ^๕ น	ส ^๕ ู่ ^๕ ถ ^๕ า
ส ^๕ อง ^๕ เขา ^๕ เส ^๕ ย ^๕ ว ^๕ พั ^๕ ต ^๕ วัน	ไ ^๕ ว ^๕ ว ^๕ อง
กะ ^๕ ม ^๕ ก ^๕ ุม ^๕ ว ^๕ รร ^๕ ก ^๕ หา	ห ^๕ ว ^๕ ด ^๕ ช ^๕ าย ^๕ แ ^๕ ง ^๕ ช ^๕ ว ^๕ า
๗ ส ^๕ อง ^๕ ร ^๕ ม ^๕ ร ^๕ บ ^๕ ร ^๕ ม ^๕ เช ^๕ ย ^๕ ว	ก ^๕ ล ^๕ ก ^๕ ก ^๕ ดี
เจ ^๕ ็ด ^๕ ท ^๕ ิ ^๕ ว ^๕ า ^๕ ว ^๕ ร ^๕	ค ^๕ อ ^๕ ส ^๕
ล ^๕ อง ^๕ ฤ ^๕ ท ^๕ ธ ^๕ ร ^๕ ี ^๕ ย ^๕ ว ^๕ รา ^๕ ว ^๕	ฤ ^๕ ท ^๕ ธ ^๕ ค ^๕ ่อ ฤ ^๕ ท ^๕ ธ ^๕ แ ^๕ ย
กา ^๕ กา ^๕ จ ^๕ อา ^๕ จ ^๕ ไ ^๕ ว ^๕ ร ^๕	เด ^๕ ศ ^๕ แ ^๕ ร ^๕ ัง ^๕ แ ^๕ ด ^๕ ง ^๕ ถ ^๕ า ^๕ ม
๘ เ ^๕ ว ^๕ ย ^๕ ท ^๕ ร ^๕ พ ^๕ ้อ ^๕ า ^๕ จ ^๕ อ ^๕ ้าง	ไ ^๕ อ ^๕ ห ^๕ ิง
ฤ ^๕ า ^๕ เท ^๕ พ ^๕ ย ^๕ ไ ^๕ ด ^๕ อ ^๕ ว ^๕ ย ^๕ พ ^๕ ต ^๕ ง	เพ ^๕ ิม ^๕ เก ^๕ อ
กา ^๕ ษ ^๕ ร ^๕ ก ^๕ อ ^๕ บ ^๕ ว ^๕ า ^๕ จ ^๕ ง	ไ ^๕ ด ^๕ ย ^๕ ท ^๕ ุ ^๕ จ วั ^๕ ค ^๕ แ ^๕ ย
ม ^๕ น ^๕ บ ^๕ มี ^๕ มา ^๕ เ ^๕ อ	อา ^๕ จ ^๕ ด ^๕ ว ^๕ ย ^๕ ค ^๕ น ^๕ ค ^๕
๙ ส ^๕ อง ^๕ เขา ^๕ แ ^๕ ถ ^๕ ม ^๕ แ ^๕ ร ^๕ ง ^๕ กร ^๕ ้าว	เก ^๕ ร ^๕ ียง ^๕ หา ^๕ ญ
ส ^๕ า ^๕ ม ^๕ า ^๕ ร ^๕ ก ^๕ จ ^๕ ก ^๕ ผ ^๕ จ ^๕ ญ ^๕ ผ ^๕ ตา ^๕ ญ	อ ^๕ ม ^๕ ิ ^๕ ศ ^๕ ร ^๕ ม ^๕ ั ^๕ ว ^๕ ย
พ ^๕ า ^๕ ถ ^๕ ี ^๕ เก ^๕ ร ^๕ ิน ^๕ พ ^๕ จ ^๕ มา ^๕ น	ม ^๕ ว ^๕ ญ ^๕ เท ^๕ พ ^๕ ย ^๕ ร ^๕ ัก ^๕ ษ ^๕ เ ^๕ ย
อ ^๕ ้าย ^๕ ม ^๕ ห ^๕ ิง ^๕ ษ ^๕ ร ^๕ ค ^๕ ด ^๕ ว ^๕ ย	ห ^๕ ่อ ^๕ น ^๕ ร ^๕ ุ ^๕ ค ^๕ ุ ^๕ ณ ^๕ เร ^๕ อ

๑๐ เชิญเทพยเจ้าสู่ตัว

เสวยสุขสำราญ

ทวยเทพย์ เบรมแคตณ

อ้ายมโหรีหยาบช้า

๑๑ หกเทพย์ออกจากเมือง

แต่คงฤทธิพรพราย

เฉพาะกระบี่บงาย

ระเห็จจาสดิงจรด้า

๑๒ พาดำดงเขมยัม

จับกระบี่อหังการ

ทพี่คอว่าบาบ

กระบี่เทวรงค์แก้ว

๑๓ ทพี่ระควัดดิน

เทพย์สถิตย์ผาอรัญ

อวยไชยปรบหัดถันค

เทพย์พิรุณดาดคอง

๑๔ ปางสุครีพกถันแก้ว

คอยเชษฐโดยใจรักดี

ชวนองภคหถานรัก

ออกจากขัดขินเข้า

สถิตย์แต่... ท่านเทอญ

แมกฟ้า

คณินันท์ จิงนอ

ช้วนแท้มก ุณ

กายควา

แพรวา

โณมณีก อยอเยย

ฤพพิ...

โณม...

ฤทธิ...

แรงพว อยอเยย

พวตย์ ชว

แตยัน อยนอ

มีพร...

สรวดเก าวกรวฮา

คกพุงฟู...

สิทธิ...

ผิต...

กับพว อยอเยย

เซตวแก้วอรัญ

โคลงรวมเกียรติ

๗๗

๑๕ ถับถึงเนินถ้ำคัน	สุรกาญจน์
พดคำฝนตกจาน	เจิงห้วย
มีทราบกิจยถาร	ทฤษฏีเด็ด เหตุแฮ
คิดว่าจอมเมืองม้วย	ม่อยหน้าอักกวน
๑๖ สุครีพพิลาปรี	รำพรรณ
กรตระกะหอดานขวัญ	แน่นน้อย
เสนาต่างจาบัลย์	คับทเพรียก ไพรเฮย
พดพวกพหลทะห้อย	รำให้ ไหยครวญ
๑๗ บุตรวีโคกสั่งพ้อง	พดสวา
สู่เร่งชนเคศา	ถดบกิน
ถมปากช่องคูหา	ตามสั่ง เซษฐานอ
ทำเอวี่จยภพหลดิน	บ้านดัดเมือง
๑๘ ปางพาตีท่านไท	ฤทธิรอน
ทรงศักดิ์ยระบือคชน	บาเต้า
ถึงทวาราศ์สิงขร	เห็นผนิก ผานอ
ดาตราชกระบถร้า	เคียดแค้นคำรน
๑๙ จับเคียวควายขวางด้วย	กำดั่ง
ไคดโถงโนนออกพัง	พนศัก้อง
ระเห็จรับสู่สถานวัง	สถิตย์แท่น ทองเฮย
ครวัดเหม่อปราชน้อง	เนื่องเนืออาธรรม

๒๐	กระทืบบาทกราดเกรี้ยว	โกรธนัก
	บริภาษจับคักคัก	ขู่
	ดูชาติทรตักษณ	หลอกแล้ว พงษ์
	ดูกริพหवादจิตรตั้ง	กราบไหว้ทุกส่วนของ
๒๑	เยี่ยงกิจโดยตั้งเบอง	บาทมุต
	ขอพระบดินทร์สุริย์	โปรดเกล้า
	พาสั่งดับคำทูล	รพโรช แรงแ
	ซักพระขรรค์เพชรเข้า	ไถ่้องพันถวัน
๒๒	บุตรอาทิตยหลบหน้า	หลีกหนี
	ออกนอกพระบุรี	รำให้
	กระมดหม่นหมองทว	เทศครว้า ครอบง
	เชษฐบุคคิยามไว้	บ่นวืความหลัง
๒๓	เวรใดวิบากไ	อกค
	มาบกดงแดนผ	เดี่ยวด
	ผมนนศัตตเถยบ	บัน
	อ่ามคังเขาน	สถิตยเบองเนียรขาว
๒๔	ว้ายบุตรฤทธิกร้าว	เกรียงหาญ
	ออกจากครมะณาน	ไม้
	เสาะผลพฤษ์การ	เต็มเลือก กิน
	พอจวบเจาะพระน้า	นอมเกล้าทุกถาม

๒๕ สู้ครีพแกดงเต่าคัน	จนปถาย เสร็จแฮ
กระบี่ต้องรททกาย	ก่นเศรร้า
รงับไศกถูกลมถวาย	อภิวาท ลาเฮย
ดูปากกัถ้เข้า	ดูห้องเจริญณาน
๒๖ พระยาขรอนุชไท้	ทศกรรฐ์
นางวิษณุาสุขขวัญ	เนตรท้าว
ครองบุเรศโรมคัต	ฉนมหมื่น นางเนอ
ดมบัลล์ สรรพอคร้าว	ดพณพร้อมพตพณท์
๒๗ จอมนารถกรรมาแก้ให้	อาวณั เทวศเฮย
คือทรพิณษร	ดูห้อง
คตอตนุศร์ชื่อมังก	กรรฐ์ราพ ร้ายแ
ฉมพจน์พระศุติพร้อม	สถาปไว้ปางเพรง
๒๘ ที่ต้องเอวสท้าว	ทรงฤทธิ์
ดมยศแด่งอาทิตย	บุศว์ไท้
ดกตกายเนกเชษฐพิศ	พิมพหตอ เคียวแ
ต้องกระษัตริย์ผดุงไว้	เด่นห้แม่นันดงกรรมด

หนังสือ ๑๔

ทูลมหาสิทธิไวยหาร

(ภายหลังเป็นหลวงเทพราชธาดา เดช)

๑	ปางกระษัตริย์สัมเษศทำว	ทรรฐ
	ครองอยู่ทวยาศ	ยิ่งไท้
	ราชบุตรนับรวมหมด	มีดี องค์เอย
	อำมาตย์ราชภูรไต้	คู่ชลาเหลื่อเกษม
๒	พระทรงดำหริด้วย	เฮอร์ส
	หวังจักเศกสมมติ	มอบตัว
	พระสัทรุดพระพรต	ต้องพี น้องนา
	ควรแก้สมบัต ทำว	ท่านผู้ไวยกา
๓	แต่รามาถกษณผู้	อนุชา
	ควรยกอยู่ทวยาศ	มอบให้
	ตัวเราเถาชรา	หกหมื่น ปีนอ
	หวังฝากประยูรไต้	สืบเชื้อชคัยา
๔	ศรีเสด็จออกเอนนราช	บรรหาร ถามเอย
	อำมาตย์ราชวงษ์วาร	พรั่งพร้อม
	จักอภิเศกกรมการ	ผิตชอบ ไฉนนา
	ต่างก็เห็นชอบน้อม	นอบเกล้าโดยทรง

โคลงรามเกียรติ์

๘๓

๕	ต้นเต้าบรมบาทเมือง	บิต
	ตรัสเรียกพระรามตอน	ตั้งชา
	จักเศกพ่อครองนคร	ตั้งราช ประยูรเฮย
	จงพ่อผดุงข้า	เขตรให้ภูตเกษม
๖	รามสถับรับสั่งให้	ครองนคร
	ครีว่าใครจักรอน	ราพราย
	โดยกิจพระบิต	จำจิตร ต้นองนา
	จึงไม่ทอญย้าย	หย่อนคด้อยตามกระแด
๗	พระชนกพึงบุตรเขย	โองการ ทานนา
	จึงตั้งโหรคุณหาร	ฤกษ์คัน
	ผิวเห็นชอบไฉนวาร	โมงท่ม บาทแ
	จงพิจารณาวัน	เว่งให้ฤกษ์แดง
๘	ขุนโหรรับสั่งกัน	คัมภีร์ พบเขย
	ดวงเทพย์สถิตยราช	เมศชา
	ลักษณะจันทรอยู่มี	อสุรราช เถงแ
	พระเคราะห์เสียดัก	ยอมร้ายนิราศเมือง
๙	บังเอินเทวศรีเข้า	คนจิตร
	ให้พระโหรเห็นผิด	พาดพด
	ถวายพระฤกษ์ โดยกิจ	การราช พิธีเฮย
	เดือนถ้วนจันทรทั้ง	บุษ ชนตรว

๑๐ พระทรงสถับทราบดี
 ครตัสถัสถันกัน
 จงจัดกิจพิธีสรวพ
 พลงรับตั้งได้เกล้า

๑๑ เกณฑ์แปดตำรวคง
 ห้ายอดยดงามครบ
 เรืองนามคณินพ
 พรหมตาสอดพัน

๑๒ ไพฑานดาเวศพรชัย
 ห้อยตุ่มมาถ่มมาถ
 กรดตั้งขแทนมณ
 เสดวครนตวิภทมิฐพ

๑๓ ทอดอษฎวฤถถวน
 เครื่องราชกกุธภัณฑ์
 ราชวตริตริเรยงกัน

ขอบเขตรนิเวศนถัม

๑๔ ขนอศวิรับตั้งแล้ว

มันตุไทยเกษนคร
 ทูลน้องพระทรงศร
 พวกหนึ่งถูฏฐเข้า

ถาวรพรณ

ที่เฝ้า

อภิเศก รามเฮย

ออกแจ้งจ่ายหมาย

มณฑป รตมเฮย

เครื่องครน

เทียมทิพย พิมานแฮ

เพริศพร้อมพิศตรคำ

พรายตั้ง

ถรณ์

นาอเนก เครื่องแฮ

ถาดถ้วนวงศา

ถบถรวพ

พิศพร้อม

รายรัก ยาแฮ

นัถถวนรงไถว

เร้วจร

นอบเฝ้า

ถองทราบ เถร์จนา

นบพร้องถองชฎิล

๑๕	ต้องนักสิทธิ์ดัดบัลย์	เด่น	นิมนต์เขย
	จึ่งป่าวคณะโยคี		ทวนหน้า
	ต่างทรงเครื่องฤาษี		เสด็จรับ จรเขย
	ถนุครห่อนช้ำ		รับเข้าโรงพิธี
๑๖	ฝ่ายกัจจไค้ค้อง		กะสุนแฝง
	อาฆาฏพระรามแหง		นักร้าย
	พอกการอภิเศกแจง		จัดพริก พร้อมเขย
	ค้อมคิดแต่จวบผ้าย		สู่เฝ้ามหิษ
๑๗	พิโรว่าพระแม่เจ้า		จอมไทย เกษเขย
	รามจักครองเวียงไชย		เฉิดหล้า
	พระพรตยศหย่อนไฉน		นักรบ ยศเขย
	พระแม่ทูลอวยช้ำ		เรื่องท้าวสัตยทาน
๑๘	นางกระษัตริย์เห็นชอบด้วย		กัจจ
	จึ่งได้ถกทำที่		เคลือบไค้
	กรดยายแย่งเกษี		เสด็จแว้ง ไค้กนา
	เสด็จสู่ไฉยาศน์ให้		หันห้องผอมครวญ
๑๙	ทรรฐธิดาไท้		ภูบดี เสด็จเขย
	ออกสู่รางคันารี		เวียนเฝ้า
	นางไทยเกษี		ตัญญักตร์ ไฉนนา
	พลางครีพลางยาตรเข้า		สู่ห้องเห็นครวญ

โคลงรวมเกียรติ

๘๕

๒๕	๑	ฤงามตามแต่เจ้า	จงใจ	จัดเอย
		ขออย่าส่งรวมไป	ผูกวาง	
		ผิวดูกจากวันใด	เค็ดชีพ	พินา
		จงเมตตาคายามอ้าง	พื้ให้ว้ายปราน	
๒๖	๑	ข้าบาทดลชีพด้วย	ภักดี	
		หวังยศยศยศความ	เชิดไว้	
		เพียงพระภูษจักดี	ถาศส์	พนัศนา
		พระจักดาญชีพได้	ชิงนฤควร	
๒๗	๑	พระพังกกฤษชา	เสียบทรง	
		กุมพระขรรค์พถันทวง	ไถ่เอ	
		ทวนคิดตจิตตวง	ถึงตัย	เดมินา
		ทงพระแสงโคกเมอ	สู่หยังตบพถัน	
๒๘	๑	นางยถอธราชเจ้า	วิธัญญ	
		แสนสุดจะปรัด	ทะไท้	
		พระนางรับจรดี	มาประทม	ทวารเฮย
		ครัดตั้งนางสาวใช้	ช่วยเฝ้าระวังการ	

ห้องที่ ๑๕

ชุมนุมหาสติวิเวการ

(คนเดียวกันกับห้องที่ ๑๔)

๑ พออรุณไพโรจน์	ทกนาย ไพโรจน์
ต่างประกวดแต่งกาย	ทวัญ
ผองพนักงานหมาย	มาพรัง พรหมแอ
ตำรวจัดเกณฑ์ไพร่	เว้งเว้งเตรียมคอย
๒ จวนฤกษ์ราเมศเช้า	สร้างชล
ไขประทุมเทียมฝน	ถึงฟ้า
เย็นทราบอาบสัณห์	กายผ่อง ผิวแอ
ทรงสุคนธ์รศกถ้ำ	กลิ่นฟุ้งจรุงใจ
๓ พระทรงภูษิตซ้อน	สนับเพลา
สรวมนสนอมชายแครงเพรา	เพรศแพร้ว
คาบทิศทับทรวงเฉลา	ฉลุเลิศ เพ็ชรแอ
ทรงประวิชมกฏแก้ว	เสด็จพร้อมพลันจร
๔ ถึงเกยพระเล็ดจัน	ทรงยาน มาศเฮย
กระทั้งแตรดังขประดาน	แซ่ซ้อง
พระหลวงหมื่นขุนกราน	ศิโรตม์ กราบนา
เสียดประโคนศคักก้อง	ตั้งให้เดินขบวน

๕ ทหารปล่ายวิวาท	๗ บินจร
ขุนแต่ถือนธงสดอน	สถับผ้าย
อาษาเหล่านิก	กุมธำตร์ สรรพแฮ
ขุนหอกแห่ขวาซ้าย	สัตว์เรียงเดิน
๖ แปรกรมตำรวจถวน	ขัดกระ มี่เฮย
นายมหาดคั่นเชือกกระ	เรียมร้อย
จำบ่จากถองชนะ	ครึกครื้น ประโคมแฮ
สรรพเครื่องสูงพรังพร้อย	เพรศ์พรังพรายสุวรรณ
๗ คู่เคียงหอกเข้า	เคียงเดิน รวงเฮย
แต่งธำตร์หว่างเครื่องเชิญ	เชิดตง
มังสุริยพิชัยโบกเหิน	หนโบก สดับฤ
พระกรดดวงมาศกั	เชิดตงบังโง
๘ หลั่งเดินสัตว์เวียน	รายสาย
คนทหารในสพาย	กระบี่มั่ง
พลตะพนอีกทนาย	เลื้อกหอก
กรมพระแสงทวนทั้ง	ธำตร์คั่นทองปลาย
๙ เครื่องสูงมั่งแทรกชั้น	ในขบวน
หอกงามเครื่องทองมวญ	แห่ห้อม
แต่งจ้าวหว่างเครื่องคว	พยุหะ แถนา
โดยราชดำเนิรพร้อม	พรังถ้วนมหาดเชิญ

๑๐ ดินรพต้องเทศก์แท้	ระวางโน
กัตถนัตถนุไชย	ดาบตั้ง
ดาบโล่หัดดาบเขนอโร	ดาบคู่ ถือเขย
บนใหญ่จ้าวรงค์ทั้ง	คู่ถือหลังขวอน
๑๑ ครอบเสว็จเขม็จรว	พยุหะ เคนเขย
งามหมื่นขวอนจังหวะ	พรงพริ้ม
งามส่มเต็จองค์พระ	ราเมศร์
งามพระญาคิวงษัตถัม	เนื่องเข้าขวอนตาม
๑๒ ฝ่ายประชาราษฎร์ขอ	อึ้งอน
มุงขวอนพยุหยถ	ยาตร์เต้า
เตงพระจักร์กฤษณักถ	อมเรศร์ จรฤา
ต่างประนคณ้อมเกด้า	โษษฐเอื้อนชมบุญ
๑๓ ส่มเปณส่มมคิไท้	เทวดา
ส่มพระเสว็จสวรยา	ท้าวด้ว
ส่มสืบขอคารมา	ปราบดิษ กรเขย
ส่มพระเกียรติยั้งท้าว	ท้าวหล้าฤาเทียม
๑๔ ลงพระเดชกระเดื่องด้าว	แดนอยุธยา ยาเขย
จงพระเรื่อฤทธิวิฑู	ยั้งตัน
จงพระโปรงญาณอุต	คมะเลิศ แถนา
จงปรบักษ์หลักพัน	ฟ้ายด้วยบารมี

๑๕ พันเงินอวพธรอัน

หวิหวันระวัไ

ถ่มแดงเหล่าพลไกร

จนจักจวนเขตรเข้า

๑๖ ถึงประทุมเกษมมาศแก้ว

มหาดเชิญเครื่องสถอน

โดยเสด็จพระสีกร

ได้ถึงราชอาคันจำ

๑๗ พระทรงอภิวาทแก้ว

ดาบศพระวดีรัฐ

ที่ส่งพระสวามิตร

ทั้งชฎิลหตามัน

๑๘ ส่งพระดาบศเก่า

ทรงเครื่องงามเนกรพี

นักสิทธิ์ศิษย์มุนี

พลางคว่ำเจ้าจอมหล้า

๑๙ งามจวนจักได้ฤกษ์

นักสิทธิ์ตั้งอำมาตย์จง

กราบทูลทูลรัฐองค์

ว่าพระสิทธิเจ้า

หฤไทย รามเอย

อระเจ้า

แทนแท้ ประโคมเอย

แทมโกฏิโรงพิธี

บุทจร

สถับหน้า

เนื่องเนื่อง อนันต์แฮ

จรัสแก้วแกมกาญจน์

บุชิต

ทิตัน

เคียงนั่ง อยู่แฮ

เหล่าถ้วนบริวาร

ทฤษฏี รามเอย

ผ่องฟ้า

ชานนัง ชมนา

หลากซ้ายฉนไ

ศุภมวง คตเอย

รับเฝ้า

อิริราช เทอญแฮ

คณะให้ทูลเตือน

๒๐ สุ่มันตันรับตั้งแล้ว	เร็วคตา คตาศเฮย
บันฑพระทวารวรา	จักเฝ้า
พอบประจวบค้อมทา	ษัธถิตย ทวารแฮ
อมาคยบอกระบุเค้า	ตั้งถ้อยทูลพระนาง
๒๑ ฝ่ายกุญแจค้อมแจ้ง	ขยืมใจ จรเฮย
ตมที่คึดกลใน	นิกนั้น
ถึงเข้ากราบอรไทย	ทูลเรื่อง ตั้งนา
ว่าอมาคยมาชน	โปรดเกล้าทูลเคื่อน
๒๒ ไกยเกษีธดับรั	กิจสรวรพ์ ตั้งเฮย
จงกุญแจจรพด้น	เกิดเจ้า
บอกอมาคยสุ่มันตัน	ทูลพระ รามนา
บิตุเรศวรให้มาเฝ้า	ที่ท้องพระโรงใน
๒๓ นางค้อมรับตั้งแล้ว	จรดี รื่นแฮ
คตอมาคยกุญแจ	นอบไหว
แสดงโดยพระเสาวนี้	ครว้ตตั้ง มานา
เชิญพระจักรกฤษณ์ให้	เสด็จเฝ้ามิตุงค์
๒๔ สุ่มันตันสดับแจ้ง	วาจา
คดียิ่งคึดสงกา	กิจรอัน
เย้ยไฉจ้งจักหา	โอรส มาเฮย
พดางครีพดางยาครยอัน	ตั้งไ้แกดงพด้น

โคลงรามเกียรติ์

๘๓

๒๕ หริวงษ์ทรงทราบถ้อย	พาที ทุลเชย
ครีว่าเหตุคงมี	แม่นหมื่น
อำตาพระมนู	หมายตั้ง ชนกลา
มาจวบพระนางกน	หยดยงยังทวาร
๒๖ พระนางชายเนตรเฝ้า	ยดองค์ รามเชย
ครีว่าพระบิทรุรงค์	ตั้งให้
พ้อไปผนวชเนาตง	โดยเพศ ขนิษฐา
สืบสืบจึงได้	กลับเข้าครองกรุง
๒๗ พระสัดับกลับครีถ้อย	นางแถง
ไฉนพระบิทรแพลง	พลาตัก
ครีได้ดูพระแสง	ขรรค์ขัด ผาเชย
หวนครีว่าเถคนี้	ชอบเคี้ยวขวตาร
๒๘ ทูลตอบพระโปรดให้	ถวญญ์เวียง
จำจิตรสุดคิดเถียง	ห่อนได้
ถึงแค่พระแม่เพียง	เผยโชนฐ์ ตั้งนา
ข้าก็ยอมรับไว้	ครีได้ถวญญ์

โคลงรวมเกียรติ

(ตอนตอนที่ ๓๓๐ หน้า ๙๓)

ห้องที่ ๑๖

ขุนมหาสิทธิโวหาร

(ภายหลังเป็นหลวงเทพราชธาดา เดช)

๑ พระรามประนตน์	ชนนี้
แสดงกิจไถ่เกษ	สั่งให้
เดินป่าสืบสืบ	ผนวชสถิตย ไพรแ
คำสั่งบิคุเรศได้	ครัดแก้วขอตา
๒ พระนางสดับถ้อยบุตร	ตุดกระสรร ห้ามเฮย
แม่จกถนทรวงธรรม	เทียบข้า
ครัดพดางพระนางผัน	ผายสั ผั่วแ
ทูลว่าลูกผิดตำ	ภักร้ายแรงในน
๓ ลูกเราความแค้นน้อย	ไหนดมี แม่เอย
เหตุเพราะไถ่เกษ	สอตแย้ง
ถึงสัคยที่พาที่	คราวปทุท ทวงแ
ดูดูจนมารดาแก้ตั้ง	กล่าววงษ์พเรียน

วชิรญาณ

๔ - ต้องกระษัตริย์ โคกต่างถิ่น	ต้มประดี
ต้มกิดไทยเกษ	คาดไว
จรเขื่องผอมขี้	คำสั่ง ค่อมแ
ก่อนประนรับไซ	สู้ ทำวทูตถวาย
๕ จักรกฤษณ์ลำดับรับถ้อย	กุจจี แดงเอย
หวนทวีถึงไพร	ราพร้าย
มันเมยพราษฏรฤกษ์	เราชอบ ปราบนา
พลางพระเป็ดของเครื่องย้าย	เพศเข้าผนุชพัตน์
๖ พระตักษณัทรามเหตุสู้	แดนเคื่อง
พระพิบไต่เมื่อง	มุ่นเค็ร่า
จับศรฤทธิเรือง	น้ำวมุ่ง พระนางแ
พระกฤษณ์ทรามเล็ดจเข้า	ยุคห้ามอนุชา
๗ พระมิตุรงค์ทรงสัศย์ไว้	เดิมมี
กับแม่ไทยเกษ	สั่งชา
รวมบาสืบสืบ	จึงกตัม กรุงแ
จำพิจกผดุงคำ	สัศยหนนกงควร
๘ พระตักษณัตรีตรุ่นเผ้า	เลี้ยงพระไทย
ราอยู่จะดูใคร	ลับหน้า
ดยเล็ดจพระพิไป	ดักว่า อยู่นา
าตบสู้ปรางคัมข้า	รับเข้าผนุชตาม

โคลงรามเกียรติ์

๓๔

๕ พระยถอนุชฌนวจจ้อง	จักรจร ห้ามเฮย
ใครอยู่เพื่อนบิตร	มาศุด้วย
พระพรคจักรองนคร	เขายู่ พัททษเ
น้องจักตามกว่าม้วย	กับไ้บาทบาศุ
๖ พระกฤษณทรวงสตับัถ้อย	อนุชา ชมเฮย
ขอบจิตรเจ้าเส่นหา	พิลา
ฝ่ายอรรคราชส์ดา	ทราบเหตุ กรวญเฮ
นางกัรบฌนวจช้ำ	ตั้งเฝ้าวอนตาม
๗ พระเมดินางฌนวจเค็ร้ำ	โสกา ตามเฮย
ปรามเถ่าทุกข์ไภยา	ยังถัน
นุชเนาเพื่อนมารดา	ดักว่า จรเฮ
สืบสืบไปพัน	พันจักคิน
๘ นางยนิราเมศร์ห้าม	โสเกี กรวญเฮย
พระปดอยว่าเวรมี่	อย่าเค็ร้ำ
ด้ามกระษัตริย์รทมถ์	ถาศตั้ง เฝ้าเฮ
นางถ่มุทยตบุดรเฝ้า	ฌนวจทงสามถาม
๙ พระหริวงษ์อภิวาทถั่ว	ทุดสนอง
คามเหตุห่อนได้กรอง	ครอบถั่ว
ถั่วพระถักถันบอง	ไปเพื่อน ถุกแ
ถาพระแม่แม่ช้ำ	บาทท้าวโปรดทุด

๑๔ นางสมุทรพิลาปแก้ว	ด่อนพระลักษณ
จรพนศังขพิทักษ์	พี่เจ้า
ดีดาพ่อจรงรัก	เส่มอมาคู รงค์แฮ
พระประสาธต์เถมเค้รำ	สดวกได้คีนนกร
๑๕ สำนกระษัตริย์ประนคณ้อม	ถาวร ไปเอย
ฝ่ายพวกอำมาตย์นิกร	ไพร่ฟ้า
บันญาท้วพระนคร	ส้ามราช ผนอชแฮ
ตองนักสิทธิ์ไปเข้า	วังท้วงถามนารายณ์
๑๖ พระรามเถาเหตุให้	ตองมุนี สดับนา
พระแม่ไทยเกษ	ตั้งชน
ให้ผนอชสืบสืบ	ไปอยู่ พนศัแฮ
พระลักษณสด้าน	เพื่อนเต้าตามจร
๑๗ ตองนักสิทธิ์ทราบแก้ว	รับมา เผ้าแฮ
ถึงที่โนปรางค์ปรา	สาทท้าว
เห็นเกาสุริยา	ทรรฐ โคกเอย
ถามว่าขัปรัมราว	เรื่องร้ายแรงไฉน
๑๘ ทรรฐว่าเหตุนี้	ไทยเก ชีนา
ทวงสดัยกดาวเกร	ร่ำร้อง
ข้าอยากแหะออกเท	วู่เฟิง จิตรนอ
เกรงจักเสียสดัย	โลกซำคำฉิน

๑๘ ฐฎีต้งต้งเวชท้าว	เด่นท้าว
ผิวกายเกษ	แนวเจ้า
ถูกไต้พระบุรี	ตมกิด แถ้วแฮ
ขออย่าให้พระรวมเข้า	บาร่างแรมเมือง
๑๙ ไกยเกษเคียดแค้น	คำอา จารีย์แฮ
กิจใช้กิจสัทธา	พรำพร้อง
ฐฎีตว่าพระภรรษดา	คุณยิ่ง นางเฮย
ในนคิตทยศัจ้อง	จักให้วายปราณ
๒๐ นางว่านเกสิทธี	โนหวั
ผิตชอบผัวเมะกัน	กิจคร้าม
ทรรฐตบโดยอัน	อุกอาจ คำนา
ทรงสัดยแม่ถกห้าม	อย่าให้มันเผา
๒๑ ตองนักสิทธีรำว้อ	รำพรรณ ปลอบเอย
เหลื่อจะทัตทานผัน	ผอนยัย
ทูลถารับจรรวัด	มาจวบ รามแฮ
บอกกว่าหญิงปากร้าย	ตุงยังอนเขา
๒๒ พระอวตารตบแจ่ง	ไศกี
ถวิตชนกชนัน	รำเศรำ
พลางถานักสิทธี	ถาศรัถ ยาแฮ
ผ่ายตม้นคันแก้ว	อุระว่อนเกณฑัพถ

๒๔	เทียมรถเสวรีไฟพร้อม	ตามทัน
	เชิเบเต็จจทรงรถสุวรรณ์	รับไว้
	ท้ายรถถ่มนคัน	กำกับ ไปแฮ
	ฝูงราษฎรบนแพ้ว	นอบเกล้าโดยจร
๒๕	๑ เทพยต์เต็จออกเบอง	ทักษิณ
	หวังเพียรปรามอสุรินทร	เหล่าร้าย
	ขุนรถขับรถดิน	ศาสตุ ลั่นแฮ
	สุริยถันกลั่นคล้าย	เคลื่อนเข้าฟ้าพล
๒๖	๑ เทพศรีดาดเหตุให้	พหลหลับ
	ตามกระษัตริย์จากประทับ	ที่ถ่อม
	เข้าดงดั่งด่านถับ	เร็วรีบ จ.แฮ
	รุ่งสุ่มนกันพร้อม	มาตยรู้ กระษัตริย์หาย
๒๗	๑ จึงอุบายสั่งให้กลับ	กรุงพลัน ลุเคย
	ชาวประชาเกษมสันต์	แซ่ซ้อง
	นางสนมแว้วดำคัญ	ตามกระษัตริย์ กลับแฮ
	นางวิมลเจ็ดจตุห้อง	แทบท้าวผรมใน
๒๘	๑ ถ่มนคันรับเข้า	ถวายกร
	ทรรฐชยอภินุชร	ล้นพร้อง
	อำมาตย์เบิกกิจจร	ตามกระษัตริย์ ผนวชนา
	ท้าวสดับประหนึ่งค้อง	ศาสตรถ่มนประโดยชนม์

โคลงรวมเกียรติ

ห้องที่ ๑๗

นายเสถียรรักษา

(คือพระยามนุสารดาตรมัญชามัตถ์)

๑	ปางจอมอยุทธเยศวรไ้	ทิวศคต
	สองมหิษกำสรด	ไศกสอิน
	จึงส่งพระนักรพรต	สุนิเวศน์ วังนา
	พร้อมหมู่ อำมาตย์สัคิน	คันทน้านางสนม
๒	จึงบรมนัถสิทธิ์ให้	พนักงาน
	ยกพระศัพธนานธาร	ผ่องแผ้ว
	ทรงภูษิตอถงการ	เครื่องกระษัตริย์ เจริญ
	เชิญพระศัพธง โกฎแก้ว	สถิตยชั้นสุพรรณราย
๓	เครื่องสูงรายรอบล้อม	แต่ไธว
	อีกเสวตวรรคไ้ไชย	เชิดกัน
	รุกขชาติอุไรไ้	รณเรียบ ราชนา
	กตของชนะแตรสังขชน	คัมภีร์ทงนางครวญ
๔	ฝ่ายพระรามพระลักษณทั้ง	สัดา จรแฮ
	ดุดะโถมมหาธา	ครเศเข้า
	ประทัมวันนิโครธา	ครเศร็ว โฉนญา
	บัดฤชันมาเฝ้า	ตั้งข้ามดาคร

๕ กุณนำเสด็จทั้ง
 ลูกพี่พระภวัท
 นักสิทธิ์นอกแนวพนาศ์
 พลังสังกฤษณ์แคว้ว

๖ ตั้งกองมอสดุดัม
 ระวงษ์หมู่ อรินทร์มา
 ปางหริรักษสุธา
 เรขจิตที่พลให้

๗ พระว่าพระพรคแจ้ง
 มารับเข้าคั่นนคร
 ครวัตพลงซัดกร
 ไปสู่ สักกภูแน้ว

๘ กล่าวถึงขุนม้าดู
 ทูลกิจสองตนโย
 มิตุราชจักเวรมไห
 ให้พระรามครองตัว

๙ พระพรตศัตรีบเฝ้า
 ถาเสด็จออกเสนา
 เตรียมพลอมาคยา
 ตองกระษัตริย์เกล็ดรกไท้

ตำนกษะษตรีย์ จรแฮ
 วาษแถ้ว
 พิศณุ ถานา
 กณัณเอบรูว่า
 รัชชา อยู่เฮย
 มุงไ้
 ศรมสระ รั้งค้แฮ
 กฤษณทั้วเจริญณาน
 จักจร
 ไบ่แถ้ว
 ฑาพระ ธรรมังค้แฮ
 จิตรตงภาวนา
 เวียงไทย เกษแฮ
 ว่าทั้ว
 สุริยศ
 ลั่งขัมาเชิญ
 ไอยกา
 ลั่งให้
 จดเดรัจ พหตแฮ
 เร่งมัยพตพณัท

๑๐ ดลอุทัยเยศยาตร์เข้า	บุรี
บงกักรับวงไฉน	ไศกสื่อน
ครัสถานกิจคดี	อำมาตย์ ปวงหน้า
จะมอบแผ่นไผทพิน	พิศณุแก้วโดยไฉน
๑๑ สุ่มันคั่นบับนัว	สนองทูล ทำนนา
พระชนกมอบไฉศุริย์	เชษฐไท่
แล้วครัสถ์ตั้งเชอयर	ยาตร์พนัค ผนอชแอ
สืบสืบจงให้	กลับเข้าคั่นกรอง
๑๒ พระชนนไท่จิง	เชษฐา ผนอชแอ
พระลักษณอีกตั้งคา	เล็ดจัตว
พระบิคุราชครวญหา	จนชีพ มลายนอ
ต้องกระษัตริย์ ยินบับม้วย	เพราะเค้นมารดร
๑๓ จรเฝ้านางสมุททง	เกาส์ ยาเฮย
กัมกราบชบเกษ	รำให้
ทูลถามเหตุชนนี้	กิจก่อ ไฉนนา
มาครุรงค์รามไท่	สัดบักอัยพถนถลง
๑๔ ว่าบิคุราชจักให้	ไฉศุริย์ ภูมื่นา
พระแม่เจ้าอาธรรม	จิงแสวัง
ทวงศักดิ์แย่งเชอชรันท์	มอบพ่อ พรตแอ
ขับเชษฐาเดินพนัคแกถ้ง	กลับทำวถึงมลาย

๑๕ พระพรตทราบโคกส่อน	ทูลสาร ท่านนา
ตัวถูกบ่ทราบการ	เกี่ยวพ้อ
इनหนองเม้งจิงหาญ	หักชีพ พระเฮย
เสียดชาติเกิดเข้าทอ้ง	ชีวะชีวะสำนาย
๑๖ ขย่ำว่าแต่เซตร์แคว้น	อยุทรยา เถยเฮย
ถึงทิพย์ ไครครังษา	มอบให้
ตัวข้าไม่ปราณา	ครองก่อน เซษรุ่นอ
ถาบทคนกฤษณ์ไท้	มีแคล้วคืบ
๑๗ ถ่วงนางพ้งพจน์สั้น	ส่งไสย
ตัวส่วจะจรइन	ศัพท้าว
ไครจักจัดการไป	งดก่อน เทอญพ้อ
การเสด็จจิงจากตัว	เสด็จด้วยฉันนี้
๑๘ พระพี่น้องรับถ้อย	ถาพถัน
สู่พระศัพทวิวันท์	รำให้
เมื่อพระพรตสัตว์ศักร	แสงนำ พระโกฏนา
ไถยเกษได้	ชาวถั่วคั่งวอย
๑๙ ไม่กู่จี้สืบแจ้ง	กิจจา
ว่าพระพรตเนาปรา	สำทแก้ว
นางทราบรับเสด็จมา	ก็พระ โกฎเฮย
ตัวส่วรับโคกถูกถั่ว	กล่าวถ้อยแฉดพถัน

๒๐ แม่ขอสัจชนกได้	ดื่มใจ	ม่งนา
ให้ถูกผ่านเวียงไชย	ดื่มเชื้อ	
พระพรตดับเนกไฟ	จุติจร	พิโรธเยย
พดางกว้างพระขรรค์	จกมถ้ำ	จร
๒๑ พระสัจสุตหัตถ์แก้ว	ทูลองค์	เชษฐีนา
ความชั่วจักติดจง	หยุดยั้ง	
พระพรกตแสงทรง	ขับแม่	เรนเย
กลับไต่กิ่งบิทรทั้ง	เชษฐีนี้	นาง
๒๒ พระวสุสูวามิตรผู้	นักธรรม	
พอรุ่งสู่พระโรงพลัน	ท่านเจ้า	
ให้ขุนสุนันต์	รับปลุก	เมรุแยะ
อำมาตย์รับพจน์คำ	บัดคงเกิด	ระดม
๒๓ ปวงด้านรตมปลุกถ้วน	ความคำ	กรับแยะ
เมรุใหญ่ทิศโรงระนำ	เสร็จแล้ว	
เทียบบุรุษพรณำ	อีกชนิด	ให้เยย
เชิญโกฏขึ้นรถแก้ว	เกิดอันค	ระดมถาวร
๒๔ ลุพระเมรุเชิญโกฏขึ้น	เบญจา	ของแยะ
ส้มโอมะเจ็ดทิวา	จวบเข้า	
พร้อมเฮาส์พงษา	อรรคเร	ท่านนา
ไทยเกษเฝ้า	แอบถ้ำ	เพ่ง

๒๕	๑	ต้องนักรรรมร้องว่า	นางไถย เกษเษย
		ขอศัศย์ขับรานไป	จากตัว
		ยกถูผ่านแผ่นไผ่ที่	พระบิณฑ์ นางนา
		งดแต่พิศณท์้าว	อย่าต้องเดินพนม
๒๖	๑	นางไม่ยอมทำวสิ่ง	กับเรา ขาดนา
		พรตกับเจ้าอย่าเฒา	ศัพทไ้
		ไปเสียอย่านั่งเฒา	นางรีบ จรเย
		พระพรตไศกรำให้	ชวดถันลงครวญ
๒๗	๑	ต้องมารดรศัศย์ทั้ง	ญาณี ดนมนา
		มวญมาตย์ถวายอศัศย์	เสด็จแล้ว
		เสด็จศัพทอเจตย์	บันจุ ธาตุเย
		ต้องนักลีลธรรคาศักดิ์	ตั้งตัวถุกตั้ง
๒๘	๑	พระพรตคิตยั้งคั่น	มารดา
		พระยั้งทรงไศกา	รำพร้อง
		เสียชาติที่เกิดมา	เป็นหน่อ กระษัตริย์เฮย
		คุดงหันชาติคอง	ตั้งห้ามถวายเพลิง

โถงรามเกียรติ์

๓๓๐

ห้องที่ ๑๘

พระเทพกระวี

(ชื่อนม วัดเครือวัล)

๑ พระพรตคิดขุ่นเค้น	ชนนี้ ทำนนา
ครวญคร่ำไค่กแสนทวิ	เทวดให้
ไปส่นานวรอินทริย์	องค์หอน ประดับแฮ
ทรงแค้นเคยใช้	เสด็จด้วยอนุชา
๒ สององค์เสด็จสู่ท้อง	พระโรงคถ
ประทับแท่นทาบสุวรรณ	ครัสใช้
มขมาดยส์มนันคัน	จงจิต พหุตแฮ
รทพระชนนีไท้	ประทับพร้อมแสด์สาร
๓ พระกนิฐราเมศร์อ้าง	อรรคถถง
เรจักยาครพนค้แขวง	วันท้าว
พระจักรักฤษณ์เสด็จแฝง	อยู่ทิศ ไตพ้อ
หวังพบเชษฐสู์ด้าว	เพื่อให้ครองนคร
๔ สมนันคันรับสั่งถ้าว	คธาไคถ มาฮา
จากพระโรงจัดไทย	เวศข้าง
พตรกบทจรใน	วันหนึ่ง เสด็จแฮ
สืบหมู่ถือสาครค้วาง	ไขว่คว้าดาวธนู

๕	รถที่หนึ่งนั่ง	ขอคาร
	รถชนนี้ ังคราญ	แข่งไ้
	วันทะ ะเทียบขนาน	เตรียมเสด็จ
	ทูตแต่ต ะทำนไท้	ว่าพร้อมจัดขบวน
๖	องกระษัตริย์ทราบเข้า	ที่ทรง
	ไซ้หุ่ย อยไปรัชตลง	พุงพุง
	ถ่านเสด็จอุโยของค์	ทรงเพศ ผนวชเ้า
	หนังสือ ษักรองใบสั่ง	มุ่นเกล้าทรงชฎา
๗	ทรงเครื่องผนวชเสด็จแล้ว	ถึงตา
	มากันพ ะมารดา	กราบเฝ้า
	ทูตเชิญเสด็จยาตรา	ทรงรถ มณีนี
	สองพระชนนีเจ้า	เพ่งคล้ายขอคาร
๘	พระกฤษณบุษทั้ง	อนุชา
	เมื่อจากเมืองผูกชฎา	ห่อเกล้า
	เหมือนพระพรตทรงมา	พนกิด ถึงเ้า
	กรกอดสององค์เศว้า	โคกซำรำพรรณ
๙	ตั้งโคกลีกระษัตริย์เ้า	รับตี ถาคณา
	มาสู่พระเจดีย์	ราชุท้าว
	มิ่งคนพร อัฐทวี่	เทศโคก ถึงเ้า
	สวางว่า าวญดุจว่าว	อรุณพรรณา

โคลงรามเกียรติ์

๑๖๖

๑๐ วายกำสรดญี่ไฉน	เสด็จมา
ทรงรถพร้อมโยธา	แห่ห้อม
เดินพยุหยาตรา	ออกจาก นครแ
ไถยเกษัฒ	นั่งท่ายรถทรง
๑๑ กทวยหาญพรังพร้อม	โดยสถิต มารค์แ
พอบ่ายพระสุริย	ลับไม้
เข้าแดนอุทยานด	มฤคมาศย์ ทูลเ
คราวเมื่อสามอัครไ	ดูด้วยสวนขวัญ
๑๒ เสด็จดึกพระหลีก	หนีพล ไปพ
หาไม้ทราบแห่งหน	พนัศัน
ทรงพังช้างเผือกม	แสนโคก ถึงแ
กลับว่าเชษฐา	เสด็จด้วยบาทา
๑๓ เราจะไปรถนี้	นึกหมอง โฉนา
เหมือนไม้เคารพดอง	บาทไท
ศรีสุแต่ภริยาสอง	องค์จาก รถแ
ยุรยาตรซ่มังไม้	หยุดยังพลพณ
๑๔ พักพลอยู่ที่ท้าย	อุทยาน
จนถ่วงวรา รัต	รุ่งเช้า
ห้ากระบี่บริษัทย	ให้ให้ มานา
เดินรถของระเ	ดูด้วยอาศรม

๑๕ ถิ่นวชิรฐวามิตรเชื้อ	ชีไพร
ถึงเขวรวายุคพลไกร	พักยัง
ห้องคังจันทรไอย	ยังกู ฐีเฮ
ดำเนินตามคัง	อิศวรไต่บญจางค์
๑๖ ขมิวาทนักรพรตแล้ว	พาที
ถามถิ่นพระจักรกร	อื้น้อง
กัมภกวดดี	ดาเล็จ ใดนา
หมายจักพบเผ่าพ้อง	ทราบแล้วจงแกล้ง
๑๗ ส่องตามคังว่าครัง	คาเนา เวียงนา
กอบกิจพระศัพเภา	จวบแล้ว
ถามกระษัตริย์เล็ดจเภา	ทูลจาก กรุงเฮ
บ่ประสับตาแคล้ว	ไปแจ้งหนจร
๑๘ พระพรตธัตรุศให้	โคกคัลย
เรอคว่ำครวญจาบถย์	บ่มเค็ร่า
ส่องพระมาตรงครัน	ทอดกอด ปดอบเฮย
จงดับโคกคิดเต้า	สืบให้พบนารายณ์
๑๙ จงอ้อนวอนท่านทง	ส่องชี
นำพนัศแกววิถิ	อย่าช้า
ส่ององค์ต่าง โคก	ชวนท่าน ไปเฮย
ดาบศรีบ่มหม้า	เบตือกไม้นาทาง

โคตกรรมเกียรติ

๑๓๔

๒๐	หากษัตริย์อีกทั้ง	สองตา	บศุแอ
	มาที่ประชุมโยธา	แห่งหน	
	ให้พระพรตเนารา	ชวรถ	ทรงเฮย
	พาเที่ยวในไพรต้น	สืบไท้ทรงสังข	
๒๑	ข้ามธารเหวไซด้าง	เนินไศล	
	เห็นพฤษ์ทิวไรไร	ฝั่งน้ำ	
	นามเรียกสะโคงใน	แนวป่า	นินนา
	รับเร่งพลดงดำ	ถาศ์เข้าเขตรันท์	
๒๒	ฝ่ายพรานมีชื่ออ้าง	กฤษณ	
	คราวพบพระทรงธรรม	พิศณุไท้	
	จากพระฟ้าหส์บรรณ	นานดอง	มาแอ
	เกณฑ์บ่าวตระเวนให้	ด้านดงระงังทาง	
๒๓	ครันอาทิตย์แจ่มแจ้ง	คึกคักนาค	
	พาพวกผ่านบริวาร	ตรวจแคว้น	
	ยินเสียงหมู่ทวยหาญ	ให้อีก	มานา
	บันพฤษ์ดูเห็นกัน	คิดแท็คตร	
๒๔	เห็นนายพลแน่นน้อย	ไศภา	
	ทะน้ายรูปพระจักรา	ดุรท้าว	
	ชรอยพระพรตตามมา	เปนชนก	พระแอ
	จับหอดดบ่าวเตียงกร้าว	เรียกพ้องบริวาร	

๒๕	พรานไพรไพรใหญ่ไฉน	มากอนันต์ มาแฮ
๑	พ้งเป้าหลอดดำคัญ	กักก้อง
	เรียกพวกเพื่อนในอรัญ	เร็วเร่ง จรเฮย
	ถึงที่ประชุมช้อง	อยากรู้การนาย
๒๖	กฤษณจังถึงให้	เตรียมคน
	ท้าวานยากงทน	กลั่นกล้า
	อวรุฑเกิดมาดต	ทางทัพ ยกแฮ
	ดาประดังขวางหน้า	กล่าวท้าวณรงค์
๒๗	๑ พระพรตพ้งจึ่งแจ้ง	ตามลัทธิ จริงแฮ
	เราก็กมาเชิญชคัย	พี่น้อง
	ถวายครของราชสมบัติ	ไฉ่ให้ ถวงนา
	พรานเชือก้าทานพร้อง	นอบเฒ่ามาตรงค
๒๘	๑ ทถรับจกช่วยข้าม	สั่งเล็ดจ ไปแฮ
	เรือจตมาพร้อมเล็จ	นับร้อย
	ถวายของบาเบศเตถัด	หลายอย่าง
	เชิญลัทธิย่นาวาคถ้อย	ยาครข้ามชโลทร

ห้องที่ ๑๘

พระเทพกระวี

(องค์เดียวกันกับห้องที่ ๑๗)

๑	หากกระษัตริย์เล็ดจข้าม	ฉนัยรชต
	ถึงฝั่งกับพวกพหล	กับขง
	ชนนี้เล็ดจเนาบน	รกรับ ยาศรเฮย
	ตบบริเวณชฎิตยัง	หยุดฟ้องพลพญนท์
๒	ทัพคงนอกเขตรั่ว	กษัตริย์
	พระพรตเชษฐชนนี้	เล็ดจเค้า
	ตบดาบศ่นาวีถึ	ตั้งกระษัตริย์ จรแต่
	ถึงถิ่นภารทวาชเข้า	นบหมั่นนักรรรม
๓	นักพรตถามว่าไ้	ราชกฤตย์
	ไฉนผนวชละชอบชนนี้	เขตรั่วร้าง
	พระพรตบอกสันต์สรรพ	เหตกลับ ถามแต่
	ทราบถิ่นโปรดแนะนำ	ท่านแจ้งเชอครวญ
๔	ดาบศเห็นพระเศว้า	ต่งสาร
	ทูลว่าจะพาหทาน	สู่ไ้
	ชวนสองพระอาจารย์	นำกระษัตริย์ ไปเฮย
	ถึงกษัตริย์ต่างไ้	กษัตริย์ยังไ้หนาม

๕	ตบถักคานค้ำ	จริงไซ
	ตามกระษัตริย์เนาเขตรไศล	พนศิ์ตัว
	นามลัทธิภูเขิญไป	ตจก นำเฮย
	นักพรตดี้นำท้าว	เล็ดจเข้าไพรเขี้ยว
๖	พวกดานค้อยเบ้อง	เชิงศรี
	เห็นหมูปหลหวาดหนี	วุ่นว้า
	ส่วนพระลักษณเล็ดจดี	ตาค้เลาะ ผดแฮ
	ยดพระพรตยกพยุหกล้า	คิดคั่นปลองคิณ
๗	ปางพระรามลัดดับก้อง	โกตา หลแฮ
	ตระหนกศรอนุชา	รับเต้า
	ครวญถวามทวากิจจา	ตามเหตุ ทลแฮ
	ปราชญ์พระลักษณหยดเข้า	กัญทั้งสององค์
๘	ตบถักคานค้ำ	สามมุนี
	นำเล็ดจดีดกัญ	กฤษณไ้
	พักพลร่มเฉอศรี	นอกเขตร
	กระษัตริย์เล็ดจดีโกต	พิศณแล้วโคกคัลย
๙	พระรามยถอนุชเศร้า	กำสรด
	เกรงกนิฐีพจกปลด	กอดไว้
	หากกระษัตริย์ต่างวันทด	คววญคร้า
	คถายโคกถามถึงไ้	ชนกเศร้าฤาเกษม

๑๐ พระพรตทุกแต่ต้น	จนจบ ความแ
บิตุเรศโคกปรารภ	เชษฐเจ้า
จากเวียงพระโคกสยบ	จนชีพ ตับเย
ตามกระษัตริย์ทราบโคกเศร้า	ขัตติย์หาวิสัยญ
๑๑ สุ่มันตันเห็นรืนเฝ้า	ชนนี้ ทูตเยย
ทราบเหตุจึ่งเล็ดจดี	ถาศร้าว
ถึงกลับโคกเทวศทวี่	สยบอีก กำนัดเย
นักพรตมาคย้หมอเข้า	ช่วยแก้พันหาย
๑๒ ฝันองค์พงษ์ขัตติยพร้อม	เห็นกัน
รามลักษณะอรรคเรศอัญ	ขัตติณอัม
มาตุรงค์ท่านว่าพรพรรณ	เชษฐเจ้า กถันนา
กฤษณรักรับรัศมีข้อม	มันแก้วฤๅคิน
๑๓ ไกยเกษักถ้าวอื่น	วอนขมา โทษเย
เชษฐพิศณุกถับพารา	อย่างก
พระตรัสมันดักยา	หอนรบั คำเยย
จักรักษาดักย ๕	เช่นไท้ไอยกา
๑๔ พระวสิษฐสวามิทรได้	ตดับครว
เห็นพระรามอ่างสัตย์	มันถ้อย
ชักเรื่องขัตติยวตร	ครองอยู่ท ๕ เพรงแ
พระพรตทุกขอคถ้อย	อยู่ด้วยองค์นารายณ์

๑๕ พระจักรีทฤษดิน้อง
 กอดกนิษฐาบัลย์
 ย่ำเท้ากอดกับเขตรัชนันท์
 พระพรตพังยั้งร้อง
 ๑๖ ฝ่ายรุกขเทพสถิตบัลย์
 อมรหมู่ แด่ดงกาย
 บังคับพระพรตคตาย
 คืบปากรองไฟร่ำ
 ๑๗ น้องนารายณ์สถิตข้า
 ดังถูกอาวรุณ
 จิ่งทูลสนองพระมัญญ
 ขอคู่ผดุงมาทไ้
 ๑๘ ปางพระราเมศวร์เขื่อน
 จำจกเดินพนศแฝง
 ผดุงมาทคู่ประทานแสดง
 ห้ากระบี่ดียวไ้ศกเพียน
 ๑๙ ฝ่ายสถิตบัลย์แจ้ง
 อวยสวัสดิ์แด่คณสถาน
 ส่องกระบี่ดียวพรตกาญ
 เด็กทพกอดพร้อมทั้ง

ไศกศัลย์
 พร่ำพร้อง
 ผดุงราชวัตร เทอญพ้อ
 ร่ำไห้ โหยครวญ
 เชิญนำรายัน
 เยี่ยมหน้า
 เกิดอุทพิ กัดบ้าย
 กฤษณเอนตามอมร
 ไศกศัลย์
 หม่นไหม้
 ซาพระ พี่นา
 เพี้ยไ้แทนองค์
 ขรรคถาด
 ปราบเสียน
 ความรัก อนุชา
 ผดุงฮาศรม
 เหลือทาน ทัดนา
 ขยู่ยัง
 จนเวิ้ง ทรงแผ่
 มาดย์ไ้ถ่มองค์

โคตงรามเกียรติ์

๑๒๐

๒๐ ครันถึงปลายเขตรัตว	อยู่ททยา นักรเย
ให้หยุดสร้างพารา	๒๕ ทนน
พระพรตตั้งอนุชา	เชิญชเนติก์ ส่ามเฮย
กัณบุเรศเรอสังคยหัน	พักถ้าวตาร
๒๑ กถ่าวถึงพิราพกถ่า	ฤทธิมหันต์
เนาถิ่นเขาศักกรรณ	หยาบข่า
มีสวนปลูกพวาสุวรรณ	พฤษ์หนึ่ง ปลาดพ้อ
กำขับนำวอสุธำ	สัตว์ตาแดนกุ่ม
๒๒ ตั้งเสร์จวเห็จเหาะขึ้น	คัณนาค
แฝงฤทธิมั่งสุริยฉาน	มีดฟ้า
ดลไครทศเทวสถาน	หยอกสุ รวงค์เฮย
เห็นเครีองประตัมคว่ำ	แย่งได้กัถับแดน
๒๓ ปางพระรามาภิด้วย	อนุชา ธิราชแฮ
อรรคเวศองค์ดีดา	พรตสร้าง
หญไทยขุนทรงอา	โดยพระ ชนกเฮย
จึงเสด็จมายังข้าง	นักให้ว้ถาษฏิต
๒๔ ฝ่ายดาบศใหญ่่น้อย	พั่งคำ ถาเฮ
ในจิตรหาโดยกำ	ตรดให้
อวยพรเสร์จพระดำ	เนรจาก ไศลเฮ
ถึงกัณฐิธหนึ่งไท	เสด็จเข้าวันทา

๒๕ เห็นตามศ้อยู่ด้วย	นางชฎิล
แสดงจิตรถามุนินท์	เผ่าพ้อง
นักพรตคอบตามระบิณ	สุทศันเชื้อ กระทบรีฟ่อ
กตัญญูกับพระพี่น้อง	อีกทั้งอนงค์ไฉน
๒๖ พระพั่งถามจึ่งแจ้ง	เสด็จความ! หดงนา
นักถิทธิช้วนอยู่ตาม	รักท้าว
เรอตอบว่าไถ่คำม	เขตร้อยุทธ ยาพื่อ
ขอกราบลาไปด้าว	ถิ่นให้ไถ่ถนกร
๒๗ ตามศ้อยู่ติดได้	อวยพร
จงบ่จามิตรหยาอน	พ่ายแพ้
นางชฎิลกับบงอร	อรรคเรศ เสน่ห้แฮ
สรวมสวดดีทุกขวันแท้	เสด็จแล้วเธอตา
๒๘ ตามกระทบรีฟจากพัน	อาศรม สุทศันเชื้อ
ถ่มชดพักชม	ร่วมไม้
จักข้ามนี้ปรารมภ์	เรอขัด ถ่นนา
รุกขเทพนิมิตร์เรือให้	เสด็จข้ามคงคา

ห้องที่ ๒๐

พระเจ้าราชวรวงษ์เชื้อพระวงศ์เจ้าบุตรี

(คือพระเจ้าไอยิกาเธอ กรมหลวงวรเสถรมหาลดาบัตินี้)

๑	องค์พระหริรักษ์เฝ้า	ฤทธา	นุภาพเอย
	เสด็จจุฬามณี	ดาศักดิ์	
	ชายชนพนันคัพพา	มฤคบัล	ขึ้นขอ
	จรจวบประเวศเข้า	สู่	แก้วนัสนวนขวัญ
๒	ไปทันประจักษ์แจ้ง	ล้า	คัญ
	ว่าอสูรเศกสรร	ปลุก	สร้าง
	ยุรยาตร์ประพาศพรณ	ผล	ดอก เณรนา
	พลยักษวางวังกว้าง	ไขว่	ล้อมเกรียวกรู
๓	ภูมินทร์วรนาถนั่ง	นรินทร	
	ทรงจับขรรค์ศรธร	รา	พราย
	บ้างเจ็บป่วยบ้างมรณ	เหต	ปดาศี หลบแฮ
	พระเสด็จยุรยาตร์ฝ่าย	ผาด	เต้าตามทาง
๔	บัดนั้นพิราพร้าย	เรื่อง	ฤทธิ
	จวบเจ็ดทิวาคิด	ใคร	ฝ่าย
	สวมนัสนวนพิจิตร	อ่า	อาคม
	จับหอกทายนัย	ยา	ตร์เข้าไพร่สันท์

๕ จับสัตว์กินอิ่มแล้ว	ตั้งตา มานอ
ผูกบาทศกคือนกตา	คล้ายคล้าย
ถึงสวนพืชผักกุษา	เห็นหัก รถมเหย
บ่าวเจ็บตายกว่าร้อย	โกรธฟุ้งควาตตาม
๖ ราชชนบถเหตุแจ้ง	จบความ
พิราพโกรธโหดตาม	คิดค้อน
เห็นมนุษย์รุ่มงามตาม	คนไต่ ทางนา
นักรักนางรุ่มร้อน	จิตรเอนอนมั่นคง
๗ อากาศมีวมืดมัว	คันธยา
โคมจับพระรัตนนา	เรศร้อง
ต้องแว่วคัมภีร์ดีตา	เด็ดจี่เทียว คันแฮ
หากนรีหอนพ้อง	ราฟร่ายพาหน์
๘ จักรกรกงัก	เกาทัณฑ์ แผลงเหย
หายมืดเห็นมารณ	ผกเต้า
พระตามราพทันพลัน	โถมแย่ง อนุชนา
มารยุตพระทธานเข้า	จิกเกตุศรประหาร
๙ พิราพเจ็บพางสิ้น	ชีวิต
แกว่งหอกกลดอกลายมิด	ต่อแย่ง
พระลักษณะเหี้ยมเขวากฤษณ	เหี้ยมบ้า ราฟเฮย
มารตมัตพลัดหลุดแว้ง	เหวี่ยงไท้ โถมแทง

๑๐ พระสีภรเห็นวนน้ำ	ส่ายศร
พรหมมาศมั่งอุรบรร	ถ่มถ้าง
ต้องอกพิราพนอน	อนาถนึระ ชีพแฮ
ทวยเทพออกโอรสู้อย่าง	ชเยศอ้อเอิกถวาย
๑๑ ภูวนารถพนาภูน้อง	จรวัด
มาประสับเสาวรี	ไต่เต้า
พระภามเหตุเทวี	ทูลเต้า ถวายแฮ
ชำนิคเพราะขาดเฝ้า	บาทเบ้องพระศุติ
๑๒ พระกริ้วครัดสำปให้	เพด็จตาม บำนา
แล้วสำปเข้าคอยยาม	กฤษณไ้
อวดตารเสด็จปราม	ปราบหม่อ อสูรแฮ
เชิญดับอัคนไ้	กลับขึ้นคั่นสวรรค์
๑๓ พระอวดตารเสด็จเต้า	ตามอนงค์ นำแฮ
ถึงทนต์ครทรวง	ครนครน
เปนพิรุณร่วงโรยตง	ดาดดับ เพ็จนา
นางเสด็จสมจิตร์อื่น	โอรสู้อยเออนถวายพร
๑๔ ภูมิศัควราชเจ้า	อนุเคราะห์ นางแฮ
นางชุตีตาเหาะ	ผาดผ้าย
ตั้งภักตรมั่งจำเภาะ	ไกรตาศ
ถอยถอยไปกล้าย ๆ	ถ่มถ้างหวาดหาย

๓๕	ตามกระษัตริย์ยุรยาตร์เยอง	คณาโคต
	คันทัดถัดเดียบไศล	ปากกว้าง
	บันถกิ่นอาไศรย์	นักสิทธิ์
	อรรคตะตาสลั้ว	พรตชำนานหึง
๓๖	เสด็จสู่ด่านกัณน์น้อม	วันทนา
	พระอรรคตะสิทธิ์า	ชักไช้
	รู้ว่าพระเทพา	วตารปราบ ยักษ์แฮ
	แถมเหตุควรคู่ให้	ท่านดั่งศรีบรูว่า
๓๗	เฝ้าพลงหยิบเกราะแก้ว	สุรกาญจน์
	ถวายแด่องค์อวตาร	ท่านไช้
	อินอวยพระพรมาน	ไชยสิทธิ์ พระเทอญ
	แสนดั่งอรุณให้	พ่ายแพ้ฤทธิ์
๓๘	นรินทราเมศเรือง	วังสรวศ์
	รับเกราะจากนักรรรม	ท่านแก้ว
	แสนโลมหนักหรร	ชาติบ ประสงค์เฮย
	พลงพระโชนมกุฏแก้ว	นอบเกล้าถาวร
๓๙	ภูวเรศประเวศเข้า	ไพรรหง
	พอสัญชัยมงคล	ถันไม้
	อาไศรย์พฤษศ โศกทรง	เสาวรส จรุงเฮย
	ถมเฉื่อยขึ้นหญไทยไท้	ท่านยังมีนทม

๒๐ ปางของค้อมรเมศเจ้า	ไทรศรีษะ
หตากจิตรคิดรำพึง	เพ่งรู้
ว่าพระจักรกฤษณ์คั่น	หาที่ เร้นแผ่
ให้ตั้งค่างคนผู้	จักคั่งคະณาน
๒๑ นำเทพบริสัษ्ह้อม	เหาะมา
บันลูนวโคธา	ผั่งนำ
นฤมิตรประสิทธิ์อา	ศรมบท ส่ามเฮย
จากฤกษ์อักษรซ้ำ	บอกไว้ ในบาน
๒๒ พระพงษ์พิศณุเทพไท	ภุชพล
ผทมณรุกรมณทล	จวบแผ้ว
แสงทองส่องนภดล	อร่ามเรื่อ อรุณเอย
สถณไถ่ขันเขี้ยวแจ้ว	วิหกร้องเร้งเสียง
๒๓ ส่างแสงพระพินส์ร้าง	นิทรา
พาพระลักษณนางส์ดา	ไต่เต้า
เทียบทางหว่างภูผา	พนพฤกษ์
เห็นฤกษ์กลางดงเข้า	สถิตยไถ่ถาวราร
๒๔ ทรงอ่านอักษรแจ้ง	คำคัญ
ทราบว่ครั้นเนตรสรวรค์	สถิตยไถ่
เป็นที่ประพฤตบวร	พชิตกิจ
ควรสถิตยท่นไถ่	คู่ชด้วยพรหมจรรย์

๒๕ ๑ จังมัมมรุพจนเอน	โองการ
แต่อนชนงพาด	เพื่อนไร่
อาศรมทศบรรณศาล	ที่สถิตย์ นั้
อมเรศนฤมิตรให้	ยัมยั้งฮาไศรย
๒๖ ๑ พถางชวนพระกนิฐทั้ง	เทพี
ออกจากทพิพม์ณทรี	บ่ช้า
แต่ด้จดังสู่สระศรี	สนานไสรด สกนซ์แอ
ดาดีนประทุมห้า	เหล่าพันชดไสว
๒๗ ๑ บ้างคุมบานเมิกแย้ม	เกษร
กลาดยุบถอยสลดอน	เกตุอินน้ำ
ทรงเต็ดประทานอร	อรรคเรศ
คล้ายเมื่อยเหนอยเน้น้ำ	สร้างร่อนรำคาญ
๒๘ ๑ ส้มเด็จพระนารกเจ้า	จักรพงษ์
เสด็จกลับบริเวณคง	นิเวศน์ด้าว
ฮาไศรยก็อุ้ทรง	ประพฤติ พรตแฮ
กัณวินคิน้องท้าว	เพื่อนไท้สถิตย์ดง

โคตงรามเกียรติ์

๓๒๘

ห้องที่ ๒๑

นายโตเปรียญ

๑	มารหนึ่งกุมภกาศอ้าง	ตมญา
	โอรสตำหนักชา	สืบได้
	นามชนกชื่อชีวหา	เขยทศ กวรรัฐไฮ
	จงจิตร คิดใคร่ได้	ตำตรไท้เทวัญ
๒	ทันใดระเห็จห้อย	เวหา
	สู่ชนกชนนีดา	รีบเท้า
	เหาะข้ามฝั่งโครา	นามแม่ น้ำเฮย
	ถึงแผ่นดินตาเข้า	นั่งชำเค็กมนต์
๓	ดินฟ้าอากาศก้อง	โกตา หตเฮย
	ด้วยเดชแห่งวิทยา	เขี้ยวไซ้
	ภักตร์สื้แปดโศครุหา	เหตุทราบ แล่วเฮย
	ทงพระขรรค์ทพย์ให้	เงาะหน้าขุนมาร
๔	หลานราพลัมเนตรขึ้น	เห็นขรรค์
	เคียดว่าพรหมอาธรรม	ทอดให้
	ฤมาหมื่นกุ่มภันท์	พงษ์สื้ ภักตร์เฮย
	ส่งกับมือไม่ได้	ดั่งนาคตนเรา

๕ หงุดหงิดคิดค้นกัน	ใจจน
กุกกุกคน	หนึ่งแท้
เทพาวุธไปดถ	หัตถ์ไป หยิบเหย
จักอยู่บริกรรมแก้	เกียงให้มามี
๖ ปางองค์พระลักษณะผู้	ภักดี
ต่อพระบาทมหศิริ	เชษฐไ้
อีกองค์พระลักษณะ	เต็มอเชษฐ คนนา
คือชนกชนนีได้	เท่าแท้ทั้งสอง
๗ จำวายพระจิตพร้อม	คานขอ
แสร์กู่ หาบกระทอ	รับเค้า
ผลไม้เก็บเก็บพอ	จวนกลับ
เห็นพระขรรค์นั้นเข้า	อยู่ข้างทางจร
๘ หยิบขรรค์ปลงหาบไว้	คงขรรค์ ถองเหย
วามปลาบแสงฉนั้น	โซ่ดีแพรว
กุมภกาศินพัตน์	ดั้นเนตร เห็นเหย
ฉวยชักศรแก้ว	รับเข้าโจมตี
๙ พระลักษณะเห็นยักษ์ร้าย	แรงทนง
กรแก้วพระแสงทรง	เสด็จยัง
ศอยที่ระงังองค์	ล้มอาจ หาญแฮ
การรณฤรช	ทำให้เสียที่

โคลงรามเกียรติ์

๑๓๐

๑๐ บาทขวาเหยียบเข้าซ้าย	กุ่มก้น
กลอกกลับจับพันวัน	วุ่นคว่ำ
บาทซ้ายเหยียบบ้ายัน	มีอูด กระบองนา
พระหวดด้วยขรรค์กล้า	ขาดเกล้ามารมรณ
๑๑ เสร็จการผจญราพแก้ว	เก็บผล ไม่เสีย
เต็มหามหามาดต	กุ่มไหว
ทูลเหตุยกษ์ผจญ	แด่ถาม ขรรค์เสีย
แต่พระพี่แก้วไซ้	นอบเกล้าถวายขรรค์
๑๒ ทรงรับอาวุธเขื่อน	โองการ
รอยว่าเทพทั้งประทาน	แน่น้อง
บุญพอประจวบพาน	จงตฤชดี พ่อฮา
มอบพระขรรค์พลางพร้อง	พว้าให้สัตว์สัตว์
๑๓ ปางทศกัณฐ์เจ้า	กรงมาร
จักประพาศภูมิตถาน	บ้าไม้
มอบกิจอภิบาล	บุเรศ
แก้ภัยชีวิตหาให้	อยู่ รุ่งดงกา
๑๔ ตั้งมารมีชื่ออ้าง	มโหรร
เตรียมตรวจจันดากร	จูงพร้อม
เราจักพาเนจร	ชมบา
ขุนยักษ์ประนคณ้อม	รับร่อนจัดพล

๑๕	พวงเพ็ชรพยุหพร้อม	เป็นขบวน	เสด็จเฮย
	ทูลกิจตามจำนวน	เวียนร้อย	
	จอมยักษัรตรีศวน	อรรคเรศ	เสด็จเฮย
	ทรงรถตั้งให้คด้อย	เคลื่อนพร้อมพดการ	
๑๖	ถึงมาพานาฏไท้	ชมพฤษ	
	โดยถิ่นขึงทัก	ร่วมชอ	
	จตุรทวิบาทคึก	จวนคำ	
	จอมยักษพัทพลอ	อืดตงพดัมพลา	
๑๗	ชีวหาผู้รับรง	ตงกา	
	ต่งแต่ทศภักตร์ครดา	ทัพคด้อย	
	เจ็ดคั่นเจ็ดทิวา	เวียนตรวจ	เมืองเฮย
	จะหลบแต่ดักน้อย	หนึ่งนบไม้	
๑๘	เจ็ดวันประพาศด้าว	แดนไพร	
	เลิกทัพกลับกรุงไกร	ทวนหน้า	
	พบมฤคน่อนใด	กรวด	ถ่อมเฮย
	พดางเด่นพดางชักช้า	คราบดินแดงสุริย	
๑๙	วนนัยกษชออ้าง	ชีวหา	
	แปลงรูปคือพรหมตา	หลบพรง	
	ถนแถบปีดตงกา	มิดทิว	
	หลบดินทงว่าทัง	ร่างม้วยฮาตัญญ	

โคลงรามเกียรติ์

จ.๓๒

๒๐ จอมราชได้มฤคแล้ว

ถึงบุรีแถม

ศรีสังข์อรุณ

แต่รักคนฤชา

๒๑ ท้าวราพพิโรธเคียว

ยี่สิบกรกุ่มสรรพ

คิดวาศักการธรรม

กว้างจกตตตตต

๒๒ ชาวเมืองแตกคั่นก้อง

ทศกัศพรเร่งรถดดา

ถึงพลาณสขชีวหา

ท้าวทณกรรแสงเคียว

๒๓ ฝนพระไทยเสด็จขึ้น

แสนโคกเสียดยุรา

นางสำนักรา

รับส่งพระศัพทขึ้น

๒๔ สร้างโคกฤๅสร้างแก่น

รับส่งปราสาทพนัน

ผัวชาติตชนัน

เร่งวายุยาตองง้อ

เร่งพล กตัมเฮย

มิดหล้า

เกรียวกู่ เรียกเฮย

โษษรื้อองรับชาน

ชนพัน

ตำตรักวัน

ท่าหล้า

ยักษณ์องเขยมลาย

โกตา หตแฮ

รับเต้า

นอนขาด ชีพเฮย

รุ่มร้อนแรงศัลย์

ยังปรา ลำพนา

เร่งร้อน

ทราบเหตุ นันเฮย

โคกชันกรรแสง

ทศกรรฐ์

คัตพ้อ

โตพระ พินา

พุดชาตถึงสอง

๒๕	ทศภักตร์ควัดปลอบน้อง	ว่ากรรม ดลนา
	ไซ้พี่จักแสวงทำ	ท่มให้
	งดโทษเกิดแม่ต่ำ	ม่นัก ขาแฮ
	นางสัดับดับเดียดให้	ท่านแก้วตาจร
๒๖	โองการมารเขื่อนสั่ง	ปาวนา สุธะย
	อีกเหต้ามายา	เชียวไซ้
	ทำเมรุเพื่อชีวหา	จำเร็จ
	เชิญศพประทับได้	ที่แก้วประทานเพลิง
๒๗	จำเนียรนางยักษ์หม้าย	เมาผัว
	หิยมเตศถุขายตัว	ขอกอ้าง
	ถาวาพะเมืองมัว	หาญ
	ดูเขตร โคธากว้าง	เหาะข้ามฝั่งแสงวง
๒๘	ปางสามกระบษัตริย์ผู้	ทรงพรต
	เนาภูมุนิพนท	ท่านให้
	ครันรุ่งพระรามบท	จรตู่ ทำเฮย
	งามยาครันาดกรไท้	เดห์ท้าวทรงหงษ์

โคลงรวมเกียรติ

๑๓๔

ห้องที่ ๒๒

หม่อมเจ้าชายดำ

(ในพระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหมื่นมเหศวรศิววิลาส)

๑	ตำหนักขากนิษฐา	ทศเคียร
	ยดราชนักษัตรเสถียร	ทำน
	แดโฉมประโลมเจียน	ใจขาด อยู่ฤ
	พิศเร่งพิศวงตา	หลากท้าวใดไฉน
๒	ตั้งคตังคตเจ้า	จอมสุรา โดยเอย
	ฤกฤษณธาดา	ตั้งตัว
	ฤสุริยาศิปปรา	กฏเกณฑ์ ไฉนฤ
	ฤว่าจักรพรรดิท้าว	ผนวชทั้งเวียงสถาน
๓	มตักตั้งพิศณุเร้า	รณฤดี
	วังรักม่วนกาม	หม่นไหม้
	จนพระเสริจรงถ์	ถาส์ กุญเอย
	นางจิ่งสมประดีไค	สติก้าวกถับมา
๔	ถึงถาพิลาปรือ	รำพรรณ
	ไม่หล่นจวบสุริยัน	เยียมฟ้า
	ปางพระสุกกรณ	ผายสนาบ อิกเอย
	นางตบแด่ให้บ้า	บันเควราชมกศัลย์

๕	ตรีพธางแปลงรูปคล้าย	นงคราญ เพศเคย
	คอยพระองค์จากทะหาน	ทักเต้า
	ภุชพงษ์เสด็จตรงสนาน	เสด็จคู่ กุฎีแยะ
	นางจิงเยของกรวยเข่า	นอบเกล้าอัญชิต
๖	จักรักฤษณพิศรูปเพี้ยน	ฉิดใจ
	เอะเทพฤกษ์ไพร	หยอกเย้า
	จิ้งก่ามแนทราวมไวย	มานี้ ไยฤา
	ส้มเยศเจ้าโฉมเจ้า	สถิตยด้าวสถานใด
๗	น้องคือกนิษฐีท้าว	ทศกัศร
	ซึ่งผ่านอาณาจักร	เกาะแก้ว
	หวังให้ร่วมวงษย์กษัตริย์	ฤาชอบ
	จึงหล็กมานุญแต่จ	สับไท้ถวายตัว
๘	พระพั่งพระว่าว่า	ช่ายใจ
	ฉิดเพศฉิดพิไต้ย	สือพร้อง
	พระเคยคัตตาไถย	หลากเล่ห์ ไฉนฤา
	แต่กนิษยังค้อง	อยู่ด้วยฤาษี
๙	น้องน้องวรนาฏเนอ	กษัตริย์
	หวังจักฝากขัว	แต่ไท้
	พระว่าซึ่งพาท	ใครเล่นให้ เองนา
	ข้าดำกัถยาให้	เจ้มนาคำคม

โคลงรามเกียรติ์

๑๓๖

๑๐ พระบริภาษแก้วคู่	ตำนาน
นางศดับพรทงจักร์	ด่าแจ้ว
จักถ่อซึ่งคำหนัก	หน้อยไม่ เถยนา
พอเหลือบเห็นพระแค้ว	รับคล้อยตามไป
๑๑ ถึงสถณถ่ายเนตรนัง	ยลดี ดาเขย
ดุจเทพกนิวี	สู้ตัว
นังพระจักร์	เผด็จสวดี กุเขย
จำฆ่าเมียชิงท้าว	ร่วมห้องสองส่ม
๑๒ แปรรูปเปนราพร้าย	ราว
ไถ่คยิกหยิกดี	เชนเขย
นางกรวดเรือกจักร์	ช่วยชีพ น้องเขย
พระศดับจับศรเดียว	ไถ่ล้างนางมาร
๑๓ ปางพระลักษณต์ถกียยัง	คำตก
ยินถันนชักขรรค์ศดา	สกัดหน้า
เห็นอนงค์แอบเชษฐา	บังราพ
พระนุชแผ่นทยานว้า	วิ่งเข้าชิงไชย
๑๔ ราวเห็นสองราชไท่	วังความ สวดีเขย
พิศลักษณตมถวาม	ราวอัน
แม้อ้อมมาดมทวาม	สวดีจัก ดินา
ยตนาฏดีดาค้อน	เชนเข้าราว

๑๕ พระลักษณะ ไต่ด้นค้อง	ยักขึ้น
เหยียบอกแกว่งขรรค์ศรี	บ้ายคว้าง
ว่าเหยยอ์กาด	จักฆ่า เสียญา
เกรงโลกย์จะยินอ้าง	แต่ให้สำใจ
๑๖ ว่าพลางคิดหัดทั้ง	ทอนบาท
ปากจุมภูษาด	ขับซ้ำ
จำใจจากภูวนารถ	จรเหต็อบ หลังเขย
ไถดพระนงเนตรนำ	รับเข้าโรมคัต
๑๗ ปางขุนขรสถิตย์พร้อม	เสนา
ยถกนิษฐานาธนา	จุมภูขึ้น
หุปากแห่งสงกา	จิงครัด ถามเขย
นางสดับแตรวังแตรถัน	กล่าวถ้วนดัส
๑๘ เดิมตาทศกัศ์เข้า	ไพร่ศรี
ตบหนึ่งนาฏสองชี้	ยั่วเย้า
น้องรักนไยดี	มันโกรธ
ทำโทษเพียงซ้ำเจ้า	จักม้วยมรณา
๑๙ ราพสดับพิโรธร้อง	เรียกมาร มาดัยเขย
เรื่อเร่งจิตทวยหาญ	เห็นกล้า
อำมาตย์รับโองการ	มาตระ เกรียมเขย
พลรคขมึงม้า	สัตว์พพร้อมพลเดิน

โคลงรวมเกียรติ

๑๓๗

๒๐ ชุนทรทรงเครื่องพร้อม	เพราะดูจ พรมนอ
จักรัศาศราวุธ	รับเต้า
ทรงรถเร่งพลยุทธ์	เช็กเกริก มาเฮย
ถึงภูมิจับอสูรเข้า	ได้ถ้อมจับ
๒๑ ตำมองค์ยตราพราย	รุดราญ
รามฝากโฉมเขาวมาถ	แต่น้อง
กุมศรแผ่นโผนทยาน	ได้พิฆาฏ ยักษ์เฮย
ปวงยักษ์เช่นเขยวร้อง	ถันพร้อมตากัน
๒๒ พระแสงพรหมมาศค้อง	โยธ
เด่นโกฏีดับชีว	เกดฮนหล้า
ราพิโรธว่าเหวยชี	ทูลชาติ
เขงอาจทำน้องข้า	ไม่วัฒนา
๒๓ เขอกัน้องทำนเย้า	ยวนชาย
เราจึงทำพยาย	แก้ว
นัยยาหม่แบบหมาย	ใครที่ ไหนฤ
หญิงจะมากระแหงชู้	พูดให้ใครเห็น
๒๔ พุดพถางแสงล้าครัก้อง	เปนไฟ
จักรักฤษณ์แสงคอบไป	เกิดน้ำ
ดับเพลิงแลศรไชย	ยักษ์หัก แหกแฮ
ราพิโรธเม่นข้า	ปล่อยด้วยจักรพาห

๒๕ ๑ ค้องคั่นครุศาสตร์บัน	จากกร พระเอย
รามเอะใจจิ้งวอน	เทพท้าว
พระพิรุณทราบนำคร	มาส่ง ถวายแะ
รามรับจับธนนำว	ปลดปล่อยต้องรดา
๒๖ ๑ ลารถี่ถั้หราชม้วย	ศรัทธา หักเฮย
แทศยพิโรธโคตถตา	ถ่นเข้า
ถอนวังฟาดจักรา	รามรับ
ข้าหวดราฟเจ็บเร้า	พลาดถ้ำเซตง
๒๗ ๑ ผลุดตุกได้โตดง้าง	บวรพต
เท่งทุมพระทรงยศ	ตำตรบ้อง
ไถ่รุดแทศยกระถด	ถอยฮ่อน กรเอย
ข้าปลดปล่อยพลายวาคต้อง	ราพร้ายวายปราณ
๒๘ ๑ ปวงเทพชวนเทพชรวง	ถรรเสถวิญ
ขานขับตำเนียงเพดิน	เพรียกฟ้า
เสร์จณตาญชริราชเณ	ยักษชีพ มลายแะ
จิงพระกฤษณเจ้าหถ้า	เสด็จเข้าอาศรม

ห้องที่ ๒๓

จหมื่นทิพยเสนา

(คือพระยามหามนตรีบัดนี้)

๑	อดุรพดยถ่านไท้	โรมกัถ
	ชีพิฆาฏาตัญญ	รับเต้า
	ต่างคนต่างผายผัน	จากพนัศ นันนา
	บันลฤษนบทเข้า	สู่ท้องพระโรง
๒	จึงประนตท้าวทูต	ทูลคดี
	ว่าเชษฐียกโยธี	ต่อรำ
	กับมณุษย์เพศเปนนั	แฝงตำตร ฤกเฮย
	เดี่ยวรคชพลม้า	อีกทั้งเรอมรณ
๓	ชนบทอิศเรศเจ้า	จอมมาร
	ทราบว่พระพื้มถาญ	ชีพแล้ว
	พระกำสรดพถางดาด	โกรธปกาศ
	ภูจิกยกพยุหแกถ้ว	คัตถะถ้ำไฟ
๔	เหวยอำมาตย์อย่าช้า	เกณฑ์ทหาร
	สืบสมุทเลือกนคชาญ	ฤทธิ์หัว
	เล่นรบถอยคถาน	มาจัด พหลเฮย
	ผูกอศักราชคอยท้าว	พรั่งพร้อมทุกขบวน

๕	ตั้งเครื่องเครื่องแก้ว	จับแต่ง	หอกเฮย
	ทรงที่นั่งตรงค้ำแรง	รับเค้า	
	มากขบวนนำหลังแซง	ด้รับหมู่	พดนา
	บันฑู โคธาเร้า	รับให้จับชี้	
๖	พระพงษ์จักรพรรดิผู้	ทรงชฎิต	เพศแฮ
	ยถทัฬหะกอสุนทร	ให้ก่อ	
	ทรงจับพระแสงศิเบ	รับจาก	กุกุเฮย
	พระยาทศประภาศรีรอง	เร่งให้รณรงค์	
๗	พระพิศณุรักษ์ไท้	แผดงศร	
	เลี้ยงส่งนั้นพนาอน	ครันครัน	
	บรรพตอิสินทร	กำปนาท	
	ต้องยักษ์ตายสัตว์	เกลื่อนกลาดถึงบัลลังก์	
๘	จอมยักษ์ยถหมดม้วย	พลทหาร	
	จิตรมาตจักรอนราญ	โกรธเกรี้ยว	
	ร้ายเวทแผ่กายมาร	หายมัด	ดลเฮย
	กรายหอกกดอกแก้วเงี้ยว	ถ่านเข้ารวี	
๙	พระราเมศมั่งเขม้น	ยักษ์หาย	ไปเฮย
	ยินแต่เลี้ยงม้าหมาย	แน่นแก้ว	
	ซักพลาญวาทพาดสาย	ทรงผาด	แผดงแฮ
	ต้องอัศวินตัวแก้ว	ขาดเกล้านรไทย	

โคลงรามเกียรติ์

๓๔๒

๑๐ ราพร้ายตกภาคพื้น	พสุธา
กตเวชพระรามมา	กตอกะกต้า
เรารบชิตชิวา	คงวอด วายเฮย
จักคิดกตตวงเค้า	ฆ่าอ้ายชั่ง
๑๑ จึ่งรับเหารเห่จัน	อัมพร
ฤทัยกษัรวร	มิตพา
เข้าแอบกลับเนมกร	กุมหอก
ท้าวทศไจหัวนัว	รฎกไหวค์คุณพรหม
๑๒ อ่านเวทครบเสร็จจัน	ด้ามวาร์
เมฆเกดอนทุกทิศสถาน	ไผ่แว่น
หอกดุจอินกัณธ	เรื่องโรจ
แต่ลบมนุษย์เขม้น	พุงด้วยหอกทรง
๑๓ พระรามยดหอกแก้ว	ขุนมาร
แสงโชติคังสุริยฉาน	ส่องด้าว
แสงพรหมมาคังหาร	หอกยักษ์ ยับแฮ
คัตหัตถ์มาทเคียรท้าว	ทศม้วยตกดิน
๑๔ ฝ่ายฝูงเทพบุตรทั้ง	กัถยา
ยดกฤษณม์ถ้างอสุรา	เสร็จแก้ว
ต่างเยียมพินามา	อวยลวดีดี พระเชย
เผยกระมลผ่องแผ้ว	แซ่ซ้องสาธุการ

๑๕ พระภิกษุณฐิกษุ

เสด็จพิจารณาพวกอสูร

พอจวนถึงยัย

เปรมจิตร่าเริงคึกกว้าง

๑๖ พลดจอยักษ์ขึ้น

ตยของเตชต่างพากัน

บันลุ่มขวรวรพณ

น้อมเกศทูลทักเจ้า

๑๗ ว่ามีมนุษย์ฤทธิธำ

รอนบาทถ้ำนักษา

พระยาขรทนต์โกธรา

ชีพิณฆาตม้วย

๑๘ ครีเคียวได้ตัดับถ้อย

ทรงโคกอาตุยภูต

คิดถึงเหล่าประยูร

ถ้ามโหรฐ์ตั้งมาคยเฝ้า

๑๙ อำมาตย์รับสั่งแล้ว

จัดพวกพิณกมภณ

ผูกพลายชื่อพิณกมล

๒๐ ครั้นเสร็จจากถ้ำนอบน้อม

ไวยกุล มาเฮย

มากมถ้าง

ยาครักถับ ไศตเฮ

เสด็จเข้ากุฎเกษม

อาสัญ

รับเฝ้า

๒๑ พระ โรงเฮย

อสูรไท้ครีเคียว

เดชา

หัดถ้อย

ไปรบ มนุษย์เฮย

อ้อมถ้างพดลสาย

พดล

เทวศเคี้ยว

พงษ์เผ่า ท่านเฮย

ผูกข้างจัดพล

รับครร ไถยเฮย

พรังพร้อม

ยื่นเทียบ เกยเฮย

นบไท้จอมอสูร

๒๐ พระยามารต่วนเข้าที่	สร้างชล เสร็จเฮย
ทรงเครื่องพิไชยรณ	ยุทธแล้ว
หกหัตถ์จับศาส์รดล	เกยมาศ
ทรงคชเว้งพลแตกแล้ว	ลุด้อมกฤษี
๒๑ พระรามเห็นยักษ์แล้ว	มีวา จาเฮย
กับพระลักษมณ์อนุชา	ท่านไท้
เราไวยกุตมา	ส่มเหตุ แล้วแฮ
รวิงพนางอย่าได้	ยาตร์ด้วยการณรงค์
๒๒ พระอชุตารจับศาส์รแล้ว	รีบจร มาเฮย
ไถ่สรพณิก	พ่ายสิ้น
ทรงถันพระแสงศร	สั่นเทอนทัว พนศัแฮ
ถูกดวงศัพทดิน	คำว่ม้วยมตายชนม์
๒๓ ศรีเศียรจับศษเข้า	ราญรอน
พระหวดงาบุญชร	ขาดสับ
ศรีเศียรแกว่งจักรกร	กดับคว่าง ไปเฮย
จักรคะคว่างไขว่กัน	รอบล้อมองค์ราม
๒๔ ราเมศยถจักรเจ้า	มัสวาร เวียนแฮ
ทรงถันอศนิวาคผตาญ	จักรแก้ว
จักรแหลกล่วงพะควาญ	คชมอด ม้วยเฮย
ขุนยักษ์ตกดินแล้ว	แผ่นเข้ารวัว

๒๕ ๐ หิริวัชโรโรหิต	คันศร
คฤกกายกำร	เจ็บชา
ครุเศียรมุ่งหมายรอน	ซัพถัน คิลบไย
ดาตเศิศรมากตา	แวกถ้อมองค์ราม
๒๖ ๐ พระบงศรัยักษธอม	รอบกาย ทานเฮย
เนตรมุ่งพระไทยหมาย	จกมถ้าง
จับพรหมมาศพาดสาย	ทรงผาด แผลงแฮ
นักรอกครุเศียรร้าง	ซัพถันสุญชนม์
๒๗ ๐ เทเวศร์นางฟ้าทุก	พิมาน มาศเฮย
ยถพระราเมศผตาญ	ยักษม้วย
ต่างโปรยบุษบาบาน	ทรงกลั่น คณบแฮ
มีจิตร ไล่มนศด้วย	ทาด้างอตุรตุญ
๒๘ ๐ องค์พระหิริวัชโร	ทรงศร
เสด็จพิฆาฏกำร	มอดแก้ว
ยถพิภพผกาจร	ขจายวัน รัชฎา
พระเบิกกระมลแผ้ว	เสด็จเข้ากฐ

โคลงรวมเกียรติ

๑๔๖

ห้องที่ ๒๔

พระเจ้านงเยาวาเธอ พระองค์เจ้าวรวรรณากร

(คือกรมหมื่นนราธิปประพันธ์พงษ์ บัดนี้)

๑	ตำหนักขาทองทอง	ทเดจรัต
	จากเขตร โรมคัตมัน	ดุดาว
	ยถยักษ์แผกภักตร์ถัน	รียงเด่น หนึ่งนอ
	นางสู่ทศเคียรท้าว	โอดไอ้ไศก
๒	ยักษ์สบกนิษฐ์ไศรว่า	ส่งสาร
	มือขาดบาททุกคณาน	เน้าเนื้อ
	แสนพิโรธอโฆษขาน	ดีหนาท
	แฝดงเดชศึกดาเงอ	ตำตรรียงคำรณาม
๓	นางทุถแกตงเมื่อเมื่อ	โคธา ชารเฮย
	พิลาปรำทำมูษา	เค็กพ้อง
	ยุยอต่อสิดา	ดวงสวาคี
	ชวนยักษ์ถักพระน้อง	นุชไฉฉนิมวัง
๔	ยินโฉมเยาวเรศท้าว	ทศภักตร์
	เลี้ยวชำนรานุรากรัก	เด่หน้า
	ศรชรรค์ธำจักร	หลุดจาก หักถ้าย
	พวักชกนางยักษ์อ้า	โอษฐ์อ้อยอโฉม

๕ ทศเคียร โถมหลากหน้า	นางยักษ
นางนักรวามลักษณ	รากเร้า
ต่างเห็นต่างเห็นภักตร์	ผิดแผก โฉมแย
รากพลุ่งเพลิงกามเคร่า	เล่นหัวร่อนฤไทยคัลย์
๖ พถันต์ อรรคเรศแจ้ง	ใจปอง
คิดแย่งดีดาครอง	คู่เกล้า
มณโฑทนต์ทุกส่นอง	เล่นอเล่ห์ ร้ายแย
ทศภักตร์พิโรธเร้า	เรี่ยหน้ามาเฉลย
๗ มารีศยีนออกอ้าง	ชวตาร
แต่งจิตรคิดขัฒยาน	เหตุ ^ข เหยม
ทศภักตร์พิฆาฏผลาญ	หมดโคตร วงษ์แย
จำรับอาษาเสียม	คึกแกดั่งแปลงปลอดม
๘ จอมมารสารตั้งให้	เตรียมพล
เลื้อกแต่ตะตนรณ	ฤทธิ์กล้า
ปาวหารับตั้งตน	ถานรับ มาแย
เทียบรักจัดพลห้า	สืบถ้วนมวญทมิฬ
๙ มารีศถวิธวิธเข้า	เคหา
กอดมิตรรักนิษฐา	ถึงถัย
แกล้งเหตุแก่เงษฏา	โดยราพ ตั้งแย
ต่างคร่ำครวญหวนละห้อย	ห่างช้าตาตาย

๑๐ พอยามย่ำรุ่งขึ้น ทศกัณฐ์อาองค์ทรง ชวนมารีศฤทธิรงค์ สพรังพหลแห่ห้อม	สุริยง เครื่องพร้อม เถลิงรถ ราพษ เหาะค้อยตอยพโยม
๑๑ ครั้นถึงฝั่งแม่น้ำ มารีศแปลงกายา ผิวผ่องต่องเตชา งามเร้งงามอะเคือ	โคธา เยื้องเหนือ เขาเฉก มุกฎา ค้อยเยื้องกรายชาย
๑๒ ฝ่ายพงษ์พิศณุเทพทง พร้อมพระอนุชี่ด้า ชวนชมพนมพนา บัดสนรมแม่ชม้อย	อนชา นั่งน้อย เด่นคู่ช เกษมเฮย เนตรพ้องยงคำ
๑๓ ล่าสัตว์รศวิธูป้อง จักรักฤษณ์พิศกวางพลาง ขัดสนรมแม่วอนระคาง จำจากฝากทักษณี่เมือ	ชอกวาง ทองเฮย หลาถเหนือ ขุนเทวศ ทวีแย มุ่นต้างกวางแปลง
๑๔ มารีศโธดถ่อต้อ เห็นพระห่างกวางหวน แผ่นโผนกระโจนจวน รามราชพิชาฏเขี้ยว	นเรศวร หกเตยว จิกคำ ถงแย ขับข้ามตามกวาง

๓๕ ถ้างมถาญมารมฤคถ้ำ	แรงแสงยง เดชเฮย
กถบักครเป็นยักษ์แฝง	บ้านช่อง
ภูวนารกพิชาฏแผง	คร่เลี้ยงบ . มารแฮ
ยักษ์ร่ำทำเลี้ยงร้อง	ถักษณฮ้ามาพถัน
๓๖ ถ้าวสรวรรค์บรู้เก้	ถวงยักษ์
พอสดับขับพระถักษณ	เร้งเต้า
อนุชากรามทูลทัก	นางเทวศ ทวี่แฮ
บริภาษพจมานเว้า	เร้งให้จรดล
๓๗ พระถักษณจันจิตรไหว	เทวัญ
ฝากพินางพลางคัตย	โคกร้าง
ปลวงฝูงอัมครสรวรรค์	หวาดผิด
หวนเหตฺราเมคัมถ้าง	ราพริอระบือเกษม
๓๘ ทศภักทรวัดถักษณ ทั้ง	เทพินทร์
แปลงเพศเป็นขญิตถิน	ถาคเต้า
โถมหลอกนอกโฉมฉิน	ชื้อสุ ธรรมแม่
ชักดี้อชวนสู่เหยา	ยักษ์เบองเมืองมาร
๓๙ ถังถารเขาวเรศร้อง	ขับยักษ์
ราพกถบเป็นสืบภักคร	ไถ่ถ้าว
อัม โอบอรองค์อรรค	เรศรับ มาเฮย
เถลิงรทเร้งพหุด้าว	เหาะขึ้นเมฆา

โคตรวมเกียรดี

๑๕ ๐

๒๐ บัณฑิตตายวัง

คิดคัฏกวเรศฉัน

ผายแผ่นพะโยมฉัน

ชรอยยุพินปิ่นเกล้า

๒๑ สัตยารัองควาตเข้า

พิฆาฏพหตพลยักษ

โถมถึบรรทศภักตร์

ข้าชาลารักด้วย

๒๒ พงษ์เสนแซนหนึ่งฮ่ม

อีกสืบเก้ากรดี

สัตยยทฐ์แยงฝั

ได้ชยิกจิกคัสะท้าน

๒๓ บัณฑิตนินยัวเย้ย

เหวยทศภักตร์จัก

ถูกถั่วแต่หริรักษ

๒๔ หนุมารชานเยาะฮ่ม

๒๕ ชนุมารชานเยาะฮ่ม

ชิงประวิษัถักษมน

ถูกอกนกเงี้ยวที่

ปากคาบอำมรงค์ค้ำ

รังสรวรค์

ไผ่เผ้า

พวยักษ์

กลมฟ้าพายุขง

โหมทัก

หมดม้วย

พินาศแหลก รยำแซ

ควนถั่งถางดง

๒๖ ตรี ดาเฮย

คอบค้ำ

มือเยียม ยงแซ

แทคยัทธิอุไทยถวิล

ขวางยักษ์

มอดม้วย

๒๗ ฤาษี ศวรฤา

๒๘ วจนพัตถ์ผลาญ

ยินดี

คว่างคว่าง

๒๙ ฤาษี ดงเฮย

๓๐ ครอบถ้ำถวญแขวน

๒๕ ๐ ทศเคียรเต็รจเคิกอัม	อรเหิร หวแฮ
เพรงเตชสุราเณอญ	ราพถ้ำ
พาสุมรรว่อดงเติน	ดงดวน มาแฮ
เยาวเรศเทวกัว	วิลาปก้องกำสรวนญ
๒๖ ๐ ยถมวณมยุเรศร้ง	ทูลรา เมศเทอญ
ว้ายกษัตถ์ดา	ดวนเค้า
สุมรแม่สับสวาวา	ทีฝาก สไบเฮย
ทูลว่าดีดาเค็รว่า	ตั้งไท่พัตนถึง
๒๗ ๐ นหิงถุแห่งขำม	ชลาสินธุ์
ราพจักพาโณมฉิน	สุ่ห้อง
เกรงเกตุออกกตบถิต	วรมหิ ชีนา
จิงโอบของคั่นอง	ม่งแคว้นสวณขวัญ
๒๘ ๐ พถันวางวรนญเข้า	เคียงสมร
ร่อนยั้งอักษัร	เสียดค้อง
อสุรตั้งมอบบังอร	กับสหัส กุมารนา
จนจิตรกิตขัตข้อง	เหาะเข้าดงกา

โคลงรวมเกียรติ

๑๕๒

ห้องที่ ๒๕

พระเจ้าน้อยยาเธอ พระองค์เจ้าวรวรรณากร

๑ ปางไท้เทวราชเจ้า จักรกฤษณ์
พิฆาฏมฤตยุมารอมิตร มอคม้วย
คอนกวางย่างเยื้องกิด คั่นงอรรค เรศเฮย
คว่นผ่านละหานห้วย กัดบ่ห้อยหิมวันต์
๒ ฉันทกัศรพบตักษณไค้ ตามองค์
เสนอเหตุเยาเวศทรง ตั้งไซ้
สัดบ่สักรเร่งพิศวง หวนเทวศ ถวิตเฮย
คว่นท่มมฤคไท้ รับผิดชอบเดิน
๓ เมตพโยมพยับก้อง กตางหน หาวแฮ
พวรรณพฤษงอกออกผล แผลกเค้า
พลายวาตปลาดดล หลุดจาก หัตถ์แฮ
พระเว้งเต็งตางเค้ร่า สู้เว้งวนาศรม
๔ กรมจิตรพิศณยาตวเข้า กุญ
บพบกัศรตักษณี่ หน่มหน้า
คั่นรอบขอบสวนศรี ฤาษะ ส่นานเฮย
แสน โศกกำสรวญเค้ร่า สัดบ่ดินสุมประดี

๕ พระศรีอนุชนารักษ์	ญไทยถวิล
กอดบาทพระทรงศีลย์	โคกเค็ร่า
โหยหวนร่ำครวญริน	ชตเนตร นองแฮ
วิเวกแว่วอัศวาศร่ำ	พิลาปถม์สถมตง
๖ ร้อนอาศน์เทวราชเจ้า	จอมสุถาน ทิพย์เฮย
ชวนเทพบุตรทวยหาญ	เหาะกวาง
ไปรยตของทิพย์ธาราน	ชาวถัก ชม็เฮย
ชทิศไชยสิทธิ์อ้าง	เสร์จอนคินสุวรรณค์
๗ มหิศร์ตองราชค้อง	ตองจาว ทิพย์เฮย
ผวาแว่ววัชรินทรธาน	ชำน้อง
กำสรวงญโคกส่งตำ	แฉ่นเทวศ
ชวนพระอนชลุ่ห้อง	พนศ์ตัวหุรต
๘ จักรพรรดิฉันทภักตร์พ้อง	พตมาร
ตายคาภพสุธาตะหาน	หาดห้วย
ม้ายถบักษาน	ชาวถัก ชม็เฮย
ถววยประวิษเสร์จม้วย	มอดเมือเมืองสุวรรณค์
๙ นรวิษรค์สังเวชเค็ร่า	ทรวงถวิล
แฉ่นเทวศชตเนตรวิน	ร่ำให้
พถันแดงพระแสงศีลย์	สฤษดิ์มาศ เนรุเฮย
เสร์จถันอันใหม่	ศพแก้วพิรุณโรย

โคตงรามเกียรติ์

๓๕๔

๑๐ พระชนวนอนชด้น	ดงเด็ง
ข้ามเขตรึงขรเงิน	โหดเค้า
ไปชมพนมเนิน	พนาเวศ
ถวิลถวายศตยเศวรา	โคกซึ่งคั่นสมุทร
๑๑ กุมภณทัคนโปรตเจ้า	โตกีย
ถอบหยอกนิธมาตี	ท่าแร่
คว่างจักรัตตนาภี	ขาดสาป ชั่วแฮ
ค้อพบพาสะทพำ	กลบให้ไปสรวรรค
๑๒ กุมภณทัคนโปรตเจ้า	เดโช
แต่รูปครึ่งคนโค	เคิบเคื่อง
จับถักมฤคโค	เข้าเขตร กินแฮ
ตามสาปแต่บาปเบือง	บ่มเศวราโคตสนอง
๑๓ อติศรตองราชเข้า	เขตรนาร
ยักษกระหึ่มใจทยาน	อยากุเคียว
ขยับจับถักมฤคโค	แดพรัน
ฉงนจิตรคิดเช็ดเชียว	ขยับย่อนยุบถกาม
๑๔ พระรามติดกแจ้ง	แกมร
คูอวตารผดายุ	เฝ้าเสียน
ตามมิ่งมหาศาล	ไปปราบ อสุรเฮย
ศักรึงกัถกายเหียน	เหตุเศวราภทโนน

๑๕ เทตยทุฏฐชกษณตัง

ถวายนเณศนังกา

ทศภักตฺรธักตฺตา

เชฏฐธักตฺตชินธัก

๑๖ พระจักได้พานเรศถ้วน

จตุเปณโยธิน

ชมพธักตฺตชิน

แต่พระเณศนัง

๑๗ พระศรีภวนารถได้

เลียงพระแสงแสงมณณ

กุนภณตฺตปฺราณหาณ

โทธเบศรเกศหล้า

๑๘ นางมรนามอังกษ

เคินใหญ่ไจกระด

จับถักมณ

ยถพระถักษณยักษ

๑๙ คว่าองค์พระถักษณอุม

เลียงสนนคคณนคชาน

รามราชพิฆาณมณณ

แสงธำตฺรธักตฺตวักถัก

โทษา สยมแฮ

เกาะแก้ว

ด่อนรับ ไปเฮย

จักรูทางไป

เทวินทร์

ทาสร้า

ถองนะ ครแฮ

โปรดให้ไปถาวรค์

ถักถาวร

ถักฟ้า

เหาะถักถาวรค์แฮ

รับถักถาวรค

ถัก

รากล้า

เคียวถัก อยู่แฮ

ถักถักถัก

เหาะถัก

ถักถัก

แสงถักถัก ครแฮ

ถักถักแสงถัก

๒๐ พระลักษณได้สติอื่น	มนตรา
ยักษ์ถุกมนต์หั่นถา	ถ่าถัม
พระพิโรธติดแขนขา	เขียนดับ ดั่งแฮ
มารอหนองนโทะกัม	กรามแฉ้วถาหนี
๒๑ สองศรีนราศรีร้าง	แรมพัน
ดูปากทัดวัน	เทพไท้
ดตจิตรจักรพรรดิฉัน	ผายอ่อน องค์แฮ
ชวนอนุชหยุดประทับไค้	ร่วมหวานนิทรารมย์
๒๒ ถุกถมถ่มเยศอ้าง	หลนมาน
จากพิริฐ์สถาน	ถิ่นไม้
ประสมถ้องมหาศาล	ไธภาคย์ พรรณแฮ
อยากส่มานมิตรไท้	ท่านท้าวทางถด
๒๓ กำแหงแปดงเพศเพียง	พานร น้อยเฮย
ปั่นป่ายค่ายพฤกษ์จร	จวนท้าว
แผดงฤทธิปติโมกร	เก็บท่ม ทั้งแฮ
พระลักษณห้ามถึงหัว	ห่มไม้ค้ายทวี่
๒๔ พระลักษณจับชนเห็นยวน้าว	ยิงถึง
ถึงกตบัจฉริฐ	กโศกเย้า
น้าวเด่นแผ่นไผ่นยง	ศรล่อ ล้อแฮ
พระลักษณพิโรธเร้า	ปลุกไ้ทุตเสนอ

๒๕ พระเลอภพเพ่งพ้อง	พานรินทร์
โถมรันทน์กฤษณิน	บอกน้อง
ผ่องเผือกเกตุออกกะบิรินทร์	มีเดช
พระตักษณบงค้อง	คอบก้อยทุตถธ
๒๖ ขุนกะบิรินทร์ยัตร์ธมน์	คำมาร ดานา
แปลงรูปเป็นหนูนาน	กราบเกตุ
ถวายศึบกะบิรินทร์ชาน	ขอโทษ แถดงแอ
โดยเหตุสวาทเผ้า	ตั้งให้ถวายตัว
๒๗ อยู่หัวจกเสด็จจ้าว	แดนใด
จักรักฤษณัตร์ธธธ	ข้างถ้อย
คำแหงหนุมนไว	วากย์ว่า พระเอย
ขอแนะนำข้าน้อย	หนึ่งเผ้าธฤ
๒๘ มีนามธฤพ้อง	พาถ
พิชฌจากธานี	สู้ไม้
เห็นถึงจักภักดี	ต่อบาท บงษ์เฮย
พระกฤษณอวยไชยให้	แนะนำมาถวาย

โคลงร่วมเกียรติ

๓๕๘

ห้องที่ ๒๒

ขุนวิจิตรวรรตาสัน (แก้ว)

๑ วายบุตรกรรมาทไธ	ทูลดา
ดื่บุตรพระสุริยา	กล่าวถ้อย
ยอเกียรติพระจักรา	เรื่องฤทธิ์
บเน่นน้ำนาคถ้อย	เคลื่อนเข้าบาทบงษ์
๒ ถึงถวายอัญชิติน้อม	ประนตบาท
จึงพระศรีภูวนารก	ท่านพร้อม
ตกรบุตรภาณมาศ	มีเหตุ ไตฤา
จึงตระนิเวศน์ต้อง	อยู่ร้างแรมไพร
๓ สักครุพุทธแต่ตั้ง	เดิมที่
กาจากกับทรพี	รบร่า
ผินนตปากถามณ	ข้าณิก เลี่ยนอ
พิกลัมขับไถข้า	จากตัวเนาพนาค
๔ คานหนึ่งข้าบาทไธ	ชลดผา หลวงแป
ความชอบพระอิศรา	โปรดเกล้า
วางวัตรวิเชียรดา	เรศแก่ ข้านอ
กาจากเกียรติกันเกล้า	คู่ข้าเคียงกนอม

๕	เสียด้ายถูกสาปเบ้อง	มทมาถ์
	ควรพระจักประหาร	ชีพนถ้าง
	ครัสว่าจงกิดการ	ไปถ่อ มาเทอญ
	เราจะสอบกำอ้าง	แก่งดั่งเดิมดู
๖	สุครีพทูลตอบไท้	ธิบดิ์
	อันจะดีพาด์	ยากถ้ำ
	ได้พรพระอิศรม์	ฤทธิ์ถ้อง โตกย๋แย
	ใครรบเสี้ยแรงกำ	กึ่งแพ้ไทยศัว
๗	พระเห็นสุกรัพท้อ	ทางยทุธ นานะ
	กระบัตพระทรงครุฑ	ท่านพร้อง
	จักสร้างเทพอาวุธ	วินรด ให้นอ
	ถ่านรรณำดับบ้อง	บีดร้ายไทยมร
๘	ครัสพถางแดงเดชด้วย	ฤทธิ์รอน
	ตั้งขทรวงแสงศัร	เหี้ยนวน้าว
	แดงเปนสุรจันทร	ดาเรศ ร่ายแย
	ไฟโรจเรืองจรต้าว	เดชด้วยดาถแดง
๙	ทั้งสองพานเรศได้	เห็นกระหนก นารายณ์แย
	วายุบุตรทูลพระจักร์	กฤษณณ์แก้ว
	สองน้ำจะโหมหัก	หาญค่อ กัณหา
	สุคคิกขัฏฐถั่ว	หลักถัถถาจร

๑๐ ฤๅครุฑพักษาทันไท้	ธิบดินทร์
เชิญผู้บุรุษชดชืน	เซตวันดาว
พระชนวนอนชดิ	ถาตาศ มานา
ฤๅครุฑรับนันทา	มั่งเมื่อมาเมือง
๑๑ ถึงประทับยับยั้งร่ม	นิโคธรา
ฤๅครุฑบังคมตา	บาทไท้
พระสร่งเทพสาครา	เสร์จรวด กะมี้แฮ
ออกโอรสผู้ช่วยพรให้	ฤๅครุฑเจ้าเรือนรงค์
๑๒ ฤๅครุฑพาเตือนชน	เวหาค์ เหิรแฮ
ถอยถ่วงตรงปราสาท	เรียวกร้าง
เหวี่ยง ๆ หน่อเทวราช	เว้งออก มาเฮย
คัวท่านวันนั้นต้อง	มอดม้วยมฤตยู
๑๓ พาถัดตาเดื่อได้	ยินอนช เรียวกนา
จับพระขรรค์อาวุธ	ฉิ่งคว้าง
ดาราวิเชียรนฤ	ซ้าก่อน พระเฮย
เห็นจกมีพวกช้าง	จิ้งก่าท้าวรงค์
๑๔ พาถัดขอบนาฏนั้ง	นฤมต พี้เฮย
อุทยานอ้ายทรชน	เซ่น
แสนโกฏิคุ้มทศน	จักช่วย มั่นนา
จักฆ่าบให้ถ	หัดกัณฑ์มหารัต

๓๕ ทรัพย์ต่างโฉนดแผ่นขึ้น	รณรงก์
ต้องจับตั้ปยุทฺธยัง	ขจรแก้ว
จวบพระกฤษณบุบ	บั้งดี ด้วนา
จับชนน้าวแก้ว	เงื้อมเงืองงณ
๓๖ ศุภวิพยุทฺธเพ็ชร์แพ	ร่ำมาญ
กาจากาโกมทยาน	จับได้
จักขาคิดสงสาร	อนุชร่วม ครรภ์แย
ขวางสัจจุกรวพไซรั	เสด็จแด้วนาเมือง
๓๗ สุริยบุตรกตัมโกรพ้อ	พระราม ไฉนเคย
ดวงพอเราสงคราม	เกือบม้วย
จักรรัตนศรีตอติดตาม	แคลงเคลือบ ด้วนา
สุดที่ดังเกิดด้วย	พี่น้องถกถกัน
๓๘ ทรัพย์ต่างฉีกผ้าผูก	กรกระบินทร์
ศุภวิพคมถาดิน	ดาศเต้า
จวักกับขี้ดิน	ขันยุทฺธ บองเฮย
กาจากาอินอนุชเร้า	เรี่ยกร้าพิโรธแรง
๓๙ ออกจากปราสาทขึ้น	อัมพร
ต้องค้อยุทฺธราญรอน	บุทธุ์ห้า
จวบองค์พระทรงคร	ครพาด เฟ่งนา
บงกะมื่นต้นน้ำ	เหนียวโน้มนุแสดง

โคลงรามเกียรติ์

๑๖๒

๒๐ ศรแสงทองแดงเดชด้วย	ฤทธิ
จรวรดอกพาด	จับไว้
โถดลงสู่บัลลังก์	ร้องแสบ เสียงแสบ
เหวี่ยงขี้ตมโหดไว้	ชั่วช้าสาธยาย
๒๑ คอวฤพาพีน้อง	ผิดกัน
ใช้กิจของนักรรรม	ถ้อยน
มาพลอยมาขู่ขื่น	เราเหตุ ไฉนา
บวชบ่อายบาปดี	ตอบต่างเราโฉน
๒๒ หริวงษ์ทรงสวัสดิ์เอ็น	โองการ คอบเฮย
เรานารายณ์อวดดาว	ปราบหล้า
ท่านเสียดยศส์ดาบ	ค่อมหิ ศวรเฮ
ครองวิษณุดาทำ	โทษต้องจำตาย
๒๓ เสร็จแสงทองวรเกียรติด้วย	ฤทธิรงค์
กรตั้งกุมสังข์ทรง	จักรแก้ว
พาดเหล็กอบเห็นองค์	ออกโอรส อกเฮย
จำตะขีพจำแคล้ว	กลาศด้วยงาปัสรร
๒๔ ออกปากฝากอนุชทั้ง	นัตตา
องคตอถิดาวรา	เพื่อนไว้
จงพระโปรตกรรณา	อนุเคราะห์ ผดุงแ
ทั้งสัขอถวายไต่	บทเบื่องบาทมต

๒๕	๑ พระทรงตั้งเวชเอน	ถดถันท์
	ขอเล็ดพอแม่งวัน	อิมทอ้ง
	บวงสรวงเทพสัตรีพลัน	ยกโทษ ทำนนา
	จักตั้งคั่นนิเวศน์บอง	ปกเกล้าพดเมือง
๒๖	๑ พาดอญชัตถ์แล้ว	ทูลถวาย เหตุเฮ
	คมสัตรีพาดกายอาย	เทพไท้
	ถึงกรรมหากจำตาย	ดึกว่า คงเฮย
	เดี่ยชพชชื้อไว้	ชวฟ้าดินชม
๒๗	๑ ทูลเสร็จจตุรนต์แล้ว	โคกกา
	โอษฐ์อ่อนส่อนอนรา	ชอบด้วย
	ตามแบบราชวัตร	นุวัตร ดั้นเฮย
	เสร็จจตุรวัตรม้วย	ช้พเมอพิมานแมน
๒๘	๑ สุกุรพกอดศัพกลง	เกล็ดอกตุ อนาคตเฮ
	ชาวทราบคาราพฐ	รับเค้า
	องค์คอกชมพู	พานพวง สนมนา
	โดยด่อนต์ ศพเศร้า	โคกแล้งนั้นเลี้ยง

โคลงรามเกียรติ์

ตอนที่ ๒๗

หลวงภานุวิเศษ (ชื่อ)

๑	ศุกร์พศตายโคกได้	ฉันท
	จึงกล่าวสุนทรพจน์	เทียบอิง
	ตั้งต่องนัคนาคี	ยราชบุตร พี่เอย
	บุรพเหตุจวบครถึง	เดาถึงสุดความ
๒	ดูราธองกะมัน้อย	ภาคินัย
	ซึ่งพึงกาลไฉน	เมื่อ
	เพราะอาลัยไทย	พิศนเศป ศรแฮ
	ถวาทภาคน	จึงต้องจำตาย
๓	ธองกะมันทร ยินออกอ้าง	นารายณ์
	ความโกรธถัมเกรงหาย	เหือดเศร้า
	สารภาพต่ออาถวาย	อภิวาท
	ศุกร์พาวรีบเฝ้า	กฤษณไท์ทูลถอง
๔	ข้าบาทสวามิภักดิ์น้อม	นำสถาน มาเอย
	องค์ชมพพาน	พี่น้อง
	ทั้งสมบัตริสถาน	ภมร์ประเทศ
	ออกกะบัพพรคพ้อง	พริยเกล้าทูลถวาย

๕ จักรพงษ์ทรงดับแยม	ยถะมินทร์
ต้องกระนั้นดาอินทร์	อาจแกดัว
ตรัสถึงศัพพานรินทร์	ควรวีป ปดงแฮ
สุครีพทูลว่าแก้ว	แต่เบองบาทบงษ์
๖ จักรกฤษณ์ตรัสเสร็จขึ้น	ศรสุณดี
ทรงถันจันทรากิตย	โตกยัสถาน
เปนเมรุรัตนชวติค	เลอภาคย์
งามสง่าสูงตุดอ้าน	อาจเยยเวชยันต์
๗ เขิญโกษสถิตยขึ้น	เชิงตกร
รามถันอศนีศร	ตำตรัว
เปนเพลิงรุ่งเรืองรอน	ศัพพะ บินทร์แฮ
สุครีพแสงไศกถา	เดห์ม้วยมถายตาม
๘ ดารารองคคทง	ชมพู่ พานเฮย
กะบิณาคีมาตย์พฐ	เทวคให้
ต่างถวายพระเพลิงพร	พรักพรั่ง พร้อมมา
เพลิงฤทธิศคคไฟไหม้	หมดสิ้นสุดควัน
๙ พระจันพถายวาคนำว	นึกหมาย
ฝนตกดับเพลิงหาย	พยุห์ห้อม
หอบอัสวีไปถ่าย	สนุทรเสร็จ ศัพแฮ
บุตรวิวิคิเสร็จจันอ้อม	นอบท้าวถวายเมื่อง

๑๐ ทูตเชิญเสด็จไท่	โทราช
บทจรตถาค	เถียบตัว
พตางนำเสด็จยุรยาตร์	ยังนัก เรศนา
ขึ้นสู่ปรางค์ทองท้าว	พิศมณเมืองสุวรรณ
๑๑ สถิตยเห็นอาศน์ไต้	เสวตรฉัตร
หมู่มาตย์ต้นมณฑ	นอบน้อม
เศกสุกรีพิลลิม	คิยราช กระบิณทร์
ถ่มถนิทธาราพร้อม	พรงพนต้นมนาง
๑๒ สุกรีพเถลิงรัชไต้	โดยประสงค์
มีจิตร์กตัญญูจง	ค่อเจ้า
เชิญเสด็จเจ็ดวันคง	นครท่า พหลโย
จึงจักยกพยุหเต้า	ค่อด้วยฉัตร
๑๓ พังกระบิณทร์ทูลให้ทำ	ทวยหาญ
ครลว่าเราเนานาน	ไปไต้
ที่ไต่ระโหลถน	จักพัก คอยนา
ทำนรับจัดพลให้	เสด็จแล้วตามเรา
๑๔ สุกรีพทูลว่าแม่	เสด็จกันธ มาทนต์
แสนคู่ขสมควรวรร	ทบยัง
พระรับพจนผายฉนิ	พาอนุ จรเอย
ออกจากนักระศัง	มูขเมอมรรคา

๑๕ ยถพระยามยุราช้อง	ทูลสาร
ข้าพบัสต์ดาวาน	ตั้งไท้
ว่าทศกัศรือสุรพาล	พาสู้ ทวีปเฮย
นางจะรอชีพไว้	ท่าท้าวเร็วตาม
๑๖ ยินความหวานเทศให้	กวิตโหย
ส่อนอัคราครุโบาย	ออกซ่า
สองเคียวพันศุโดย	ปดาสัม สวาเย
ถึงบาทุทเหตุซ่า	ตั้งผ้าสไบถวาย
๑๗ ทรงรับภษิตชัยม	สอบล้วน
ข้าวนกคำถึงทวน	ทบชัยน
ยังคิดขึงวิญจวน	จากที่ นั้นนา
ทวยเทพทุกทิศชัยน	ออกเคี้ยวพลอยศัลย์
๑๘ อมเรศทราบเหตุให้	วิศณุกรรม
นำทิพย์อาภรณ์สรพ	เสร็จพร้อม
สู่กันธมาทนต์เนรัน	มิตรพิถีบ พลาย
ไคว่มรังใหญ่ค้อม	เขตรดาวุธมีด
๑๙ อภัยรติชิตไว้	ไบบาน แกลเย
ว่าพระจอมนิมิตวาน	เค็กด้าง
ถวายองค์พระอวการ	ปฐนพยุห ทัพเพย
ไปขจัดสัตว์บาปต่าง	ราฟเสี้ยนอสุรพาล

๒๐	วิศณุกรรมธรรม์เศกแก้ว	เลอสุวรรณศรี
	พอนายแสงสุริยัน	รย้อยเยง
	รามลักษณบทจรบัน	ฤพลับ พลาศ
	ทรงอ่านตำนานเสด็จเปิดอง	ผนวชแล้วดงตรง
๒๑	เสด็จทรงเครื่องถว้น	ทิพยรัตน์
	งามเล่ห์สุริยจันทร์จรัส	รุ่งเร้า
	เนาคันธมาทน์พิณคี	คำหนัก ไพโรนา
	ยามย่ำสนธยเคศเข้า	สู่ห้องผทมใน
๒๒	เอนองค์เห็นอาศน์แก้ว	กอดสไม
	โอ้พระนุชเปนไฉน	เชนน
	ไวยกตสู่สับไสมย	ส่มรจาก ควรวา
	ไปตกมือมารดี	ดับแล้วฤาเห็น
๒๓	พระลักษณเคียงอาศน์ไท	ทูลเสนอ
	ค้อยผ่นนพฤทัยนำเรอ	ระเบียบเจ้า
	อันพระลักษมีเลอ	ไทรโตถย
	ธรรมชาติทองเนอเกา	เกียงคต่าญาม
๒๔	พระทรงเสาวนาศน์คต้อย	คตายนวิต
	ตฤกปราบราฟไพโรน	เร้าร้อน
	รอกคอยทพิชิติน	เกินเจ็ด วันนา
	พอตักษณังกตมัยอัน	รับเต้าเคือนสว

๒๕ ๑ อนุชาถว้บร้น	เร็วไค
ถุ่ดชินกรงไกร	ครัดแจ้ง
แก่สุครีพโดยไนย	รับสั่ง หาแฮ
กรวทานทรงว่าแก้ง	กตัญญูเชื่อนใน
๒๖ ๑ สุครีพเกรงกรามน้อง	นารายณ์
ทูลว่าพวกพดหลาย	ระบดดี
จ้กรอรวบรวมหมาย	พอครบ หมวดนา
ผัดรุ่งวันพรุ่งนี้	ไพร่พร้อมจักร
๒๗ ๑ พระลักษณ รับกตัญญู	ทรงสั่ง
องคกจัดพลหวัง	เทียบไว้
สุครีพเหาะไปยัง	กัทติ วันเฮ
ตบบุตรมารุได้	ด่วนแจ้งการจริง
๒๘ ๑ ว่าอะคัพระกฤษณเจ้า	จอมจรร โดงเถย
ประทับพลับพลาคัน	ธมาทน์ โพน
ควรวาจักรณ	พังราช กิจพอ
ยังที่สำนักโน้น	เนินชำฤคคว

โคตงรามเกียรติ์

๓๗๐

ห้องที่ ๒๘

นายเสถียรรักษา

(คือ พระยามนุสารต์สาครบญชาบดี)

๑	หณมานสู่กว้พซัน	นภดต	รเห็จะฮัย
	มขม่งพระภุชพล	รับผ้า	
	พบฤทธิกันพหต	คาตาส	หาวยเ
	วายุบุตรทยานเข้า	เข่นเขี้ยวชู่ถาม	
๒	เหวยอสรัน	นามไต	
	ฮายกพลไปไหน	ผ่านหน้า	
	กฤทธิเรื่องตอดไทร	จักรจับ	โตกยเ
	เว่งหลักพลแม่ช้า	ชีพเจ้าจักวาย	
๓	ฤทธิกันยนิถ้อยท	ถึงถาม	
	คาตโกรชบอกลนามตาม	กถันแก้ว	
	ช้าชกับเกรงขาม	สวาชือ	ไฉนเฮย
	วายุบุตรบอกลนามแก้ว	ดอด้อหลอกมาร	
๔	ราพพิโรธเรียกเร้า	พลรณ	รงค์เฮย
	ต่างพ่งดำตรัสบสน	ดักคหน้า	
	บุตรมารุทโจมผจญ	กลางเค็ก	อสุรเ
	พันทบตระหลบร้า	ถับเท้าทดวงแทง	

๕ แก้วศรีโตดไถ่ล้าง	กตางหน
บุกบันฝ้าพันพล	ฟาดทั้ง
ขาดแขนขาดคอคน	ตายคก ดงแฮ
ยักษ์ยบันนโกฏักถึง	กตาดพันนั้กพี
๖ ราพรายยถม้วยหมค	พดमार
แกว่งคราหอกทยาน	ไถ่ล้าง
ตูกตมโตดรำบาญ	บุกรุก ราพนา
ค่างคบกัดพัตง้าง	ง่าข้าค่าง
๗ บุตรพระพายแผ่นเข้า	พอนพัน แทตย่นา
โกมถับตูกฤทธีกัน	ท้าวดิน
จิกเกษแกว่งศรีผัน	เพียงจักร
แทงอรุราพสัน	ชีพคว้างกตางโพยม
๘ บุตรองค์อาทิตย์ได้	ยถหาดาน
พิฆาฏหม่มารผดาญ	ชีพแก้ว
สรวเสริญเตชยุทธาร	กอบปลัดวดี หาดานเฮย
ตองกระบี่ผ่องแผ้ว	รเห็จห้องโพยมหน
๙ จวบตณันธมาทนต์แก้ว	ตบต จรเฮย
ตู่พลับพลาประนค	อนุชไท้
จิงสุริโยรส	ทูลเคิก ราพนา
วายุบุตรเดี่ยวได้	พิฆาฏม้วยหมคमार

โคลงรามเกียรติ์

๑๗๒

๑๖ พระลักษมณ์ดับถ้อย

ปานเสพยาณฤทัยสินธุ์

นำส่งกะบิณทรสิน

นบบาทหวิรักษ์แล้ว

๑๗ สดับพจน์อินชท้าว

ไฉนศุภรีพพชันธ์

เจ็ดเวรไปมาทัน

จึ่งตั้งแต่ต้องให้

๑๘ ศุภรีพจน์ของพจนไท้

โดยเหตุเพราะพลสลาย

หนึ่งข้าพระบาทหมาย

เกรงแช่มพูน

๑๙ แม้ว่าทราบเชษฐข้า

จักโกรธกริ้วพลไกร

มากกว่าดประยุไป

ขอพระเดชปกเกล้า

๒๐ พระทรงสดับถ้อย

เผยพจน์ชมพวงผิน

ถิกริทธิกษณวาทิน

ตั้งกระบี่ต้องไปพร้อม

พานรินทร์ หุตเชย

สว่างแผ้ว

ทาสสุ พระนา

กิจแจ้งบรรยายทูล

ถามพถัน

ผิดไว้

ท่านคิด ไฉนฤ

แผกถ้อยคำเนถย

แกถงถวาย

หลบถ

เกณท์หมด มานา

เพื่อนท้าวบุตรีอินทร

บรรไถย

รุกเร้า

จากขัด ชินนอ

กระหม่อมข้าพานร

ขุนกะบิณทร

ตั้งน้อง

เสร็จจมอบ ถ่าสนั่น

กิจท้าวชมพู่

๑๕ บุตรวีรประณตน์อ้อม	เอางาน
รับราชสาส์นถอยคตาน	ดับท้าว
สองแผ่นดิวโพนมหาญ	เหาะรับ ไปแฮ
มันลุมพุด้าว	สู้ฟันปักพิ
๑๖ สองกระบี่เชิญสาส์นขึ้น	คำตา เหวเฮย
แจ้งกิจเสนาพา	รับเฝ้า
ชมพุดอกออกมาศยา	ทุดเบิก ทูตนา
ต้องทูลต่างรับเฝ้า	เหาะขึ้นอ่านถวาย
๑๗ ราชสาส์นพิศณุไท่	ทรงสั่งชี้
เอาอรุคเปนบัลลังก์	อาคันท้าว
มีพระกระมณทวัง	ผดุงราชธุรี
ไวยกตสู้ด้าว	เผด็จเจี้ยนเค็กอสูร
๑๘ ทรงนามรามาศผู้	จักรพรรดิ
พระเดชเจกเงาฉัตร	รับเกล้า
เทียบพตแทบเขารัตน์	คันทมาทน์
หาท่นเร่งไปเฝ้า	บทเบองเรณู
๑๙ เจ้าชมพุดมสัน	เสด็จสาส์น
เนกอดสู้ฟาดปาน	ชี้พร้าง
เอนสยบแพทยอยู่งาน	คันทติ ท่านนา
ถามทูลโดยสาส์นอ้าง	พิศนุนั้นเปนไฉน

๒๐	ผู้รู้แพลงลักษณะให้	ทวากร
	นิพนธ์ทรงศรี	กาจแก้ว
	ทำวศรวดเขาะพานร	พลางว่า สดวเฮย
	ผิจจักรภุชแก้ว	ห่อนได้รณทรง
๒๑	ผู้รู้ถ้อจักรแก้ว	ศรีครา ถึงชนอ
	เถถึงครุฑเพนทิพย์พา	หนะให้
	ปรวบทมื่อสุรพาธา	ปวงสัตว์ เกษมแฮ
	ถ้าสน์ทุกถ้วนเทจให้	เชื้อเจ้ากลใด
๒๒	ผู้รู้พั้งคังคั่น	เคื่องกรรณ
	ร้องว่าทนายาสรร	เคื่องสรวง
	จักไปไม่ไปนั้น	ไต่บอก เรานา
	ท้าวโกรธไปศรีสแกตัง	กตบขันคั่นสถาน
๒๓	น้ำหาดานรับฝ้ายตุ	ที่พิก นังเฮย
	บุตรวิว่าจำจัก	กตบพ้อง
	ถกตมบอกเดศีลัก	น้ำตฤก ขอบนา
	จรตุมาศย์แต่รังพร้อง	คานชอนอน
๒๔	อำมาตย์ทุกท้าวตั้ง	เกณท์ทหาร เจริญเฮย
	ไทรครวจรวบราชฐาน	ทวนหน้า
	พอถ่วงมัจฉิมกาต	จันทร์น่าย โพนมแฮ
	วายนุศรีตั้งน้ำ	เจริญแล้วอ่านมนต์

๒๕	๑	เลขเวทเหมทุกพุง	วายุพัด	ค้องแอ
		ปวงกระบี่หัตถ์สังค	เงียบพร้อม	
		หนูนานถอยดยอติรัน	ปราสาท	
		ทนต์วงพิดานด้อม	จวมท้าวเธอผทม	
๒๖	๑	ช้อนแท่นพานเรศร์ขึ้น	คึกคานต์	รเห็จเฮย
		ตุ้หวีเพาะตามหลาน	ถั่ว	
		ช้วนถัดตูลู่ถาน	คัมธมาทน์	
		ถงจากโพยมสูลู่ถ้ำ	จรัสแจ้งแสงจันทร์	
๒๗	๑	ถูกลมวางแท่นถั่ว	บุตรวี	จรเฮย
		เผือกฤษณทุตคต	แต่ท้าว	
		ทรงโล่รมนคัม	พจนาคถ	
		ครัดว่าชมพท้าว	ฮักแททรวงคน	
๒๘	๑	กอบด้วยมานะน้อม	นำจิตร	
		กำเรบถ้อมมฤท	เลื่องหล้า	
		หากถ้องท่านฉลาดคิด	การเลศ	คินา
		ไถ่ร้ายไหญ่อย่าช้า	ยกเข้ามาดู	

ห้องที่ ๒๘

นายเสถียรรักษา

(คนเดียวกับห้องที่ ๒๘)

๑ หนุมานยกแท่นท้าว	ถึงมทม ถวายแฮ
หรรษเห็นตรัสชม	ใช้น้อย
พระอุบาล์รุดม	ตลอดสุด หางแฮ
คำพระอุมาสร้อย	สำนัสนพัตนัญญ
๒ ตั้งให้วายุบุตรแก่	วิทยา มนต์แฮ
พระบัณฑิตพญา	ต้นพัน
บงพิศณแนจิศรพา	นเรศรียิ่ง สยของแฮ
ชมสถลพถนักฤษณ์อื่น	สั่งให้อนูเธอ
๓ จงสร้างพรหมมาศให้	พานรินทร์ เรือนา
พระลักษณ รับทรงศิลา	เสร็จแล้ว
นำอุทกโสดสร้างกระบิรินทร์	คืนสติ พถนแฮ
สวจากแท่นรัตนแก้ว	นบนิ้วทุกแกลง
๔ ขาชาตรีบดงัน	โทษมหันต์
ประทานชีพคุณทรงธรรม	เทียบด้าว
ชอกถวายมไหสวรวรย์	กับกระบี่ พถนแฮ
รองบาทยุคลท้าว	หมดทั้งชมพู

๕ พระว่าเราบ่ได้	คิดประสงค์ นครเฮ้ย
ขอแค่พลไปลงรงค์	ราพร้าย
ชมพลสู้กริพวง	คิดจัด พทดแอ
พระตั้งกระบี่เสร็จฝ้าย	สู้ห้องผทมใน
๖ กล่าวชมพูนีเวศน์ท้าว	สวานาย ไพรเฮ้ย
ทราบเหตุพานรินทร์หาย	ต่างเค้าร้า
อนงค์ในรับฉันทาย	ทูลนาฏ อุดรนา
นางสดับพลันจรเข้า	สู้ห้องสวามี
๗ ยถพิदानทลายตลอดทั้ง	ยอดปรา ลำทเฮ้ย
ชรอยทูลถักท้าวนิรา	แม่นแท้
นางช้อนอรุโคกกา	รทวยเทวศ
พลันสลับเหล้าอนงค์แก้	ค่อยพินคินดี
๘ เล้าวนั่งให้เรียก	นิลพิท
กระบี่ทราบกิจบัติ	รับเผ้า
นางบอกเหตุสวาทัด	เคื่องทศ ยิ่งแะ
ประนตพาพลงเร้า	รับขึ้นโพยมตาม
๙ ลูกันธมาทน์เพ่งพ้อง	ชมพู่
กับทุดหมอบมนุชยัต	หลากอัน
อ่านเวทกลับทายตุ	เปนมดัก จิกาแะ
บิณฑะอั้งชาชน	กระซิบถ้อยถามความ

โคตงรามเกียรติ์

๑๗๘

๑๑ พระมาหมอบอยู่
 จึ่งไปยุทรฤาใจ
 ชมพุดอกภาทิไนย์
 นิตพิททราบพจน์แล้ว
 ๑๒ ปางอนุชหริรักษ์เฝ้า
 สักครุพชมพูน
 ถวายบังคมขึ้นกะบิรินทร์
 ยัสืบเจ็ดสุมทพร้อม
 ๑๓ สองนักเรศรวบถ้วน
 เจ็ดสิบเจ็ดสุมท
 กับสืบแปดมกุฏของ
 นิตพิทหลานตามข้า
 ๑๔ น้อยนารายณ์ส่นเทให้ท้าว
 บัดเรียกหลานมังคม
 พระเลดกษณดม
 นำดีพานรให้
 ๑๕ ประนมกรทูลกิจทั้ง
 หริรักษ์ทราบอนุสนธิ์
 ชมพชราคน
 พกพิทชชิตชินด้าว

คิดไฉน
 ย่านแกถ้ว
 ว่าท่าน นารายณ์นอ
 บอกให้น้ำถวาย
 พานรินทร์ ดองเฮย
 ภัทรวน้อม
 หาดิบ สุมทแฮ
 กระบเบื้องชมพ
 พดณรงค
 ยุทธกล้า
 อาจเอก ทหารแฮ
 ดุแล้วขอถวาย
 ถามชม พุแฮ
 บาทไท้
 โถมเลื่อม คำนว
 รับเผ่านรินทร์
 ถวายพด
 ตั้งท้าว
 จงอยู่ นครแฮ
 อย่าให้อันตราย

๑๕ นิธพัทฝ่ายกับ	พดธวา
บันจบบุครรวีธา	อย่าแกตัว
ตองนกรยาตพทมา	ไนเจ็ด วันเฮย
สามกระบับตั้งแก้ว	รับเมอคินเมือ
๑๖ บุครรวีถุณเวศน์ให้	เตรียมพด
อำมาตย์รับจัดพท	เหิมกล้า
ห้าสิบตมุกหาญผจญ	เจนคึก เดรัจฉ
พระสุริยส่องหล้า	สุกรัฟฝ่ายพลากร
๑๗ จวนตทางร่วมยัง	พดขันธ
คอยทพัณิดพัณิน	จึงเต้า
ชมพุดวงพถัน	ตั้งจัด พทธแย
อำมาตย์เตรียมเดรัจฉ	นับนวกตถดอง
๑๘ ท้าวตั้งนิธพัทน้อย	ประนตลา
ยาครพยุหแสนยา	กถันแกตัว
จวนทพัสุกรัฟมา	บันจบ จรแย
โกธ ไชตคัณธมาทนต์แก้ว	ตั้งยังพทพณท์
๑๙ ชมพพานสุกรัฟทง	องคค
นิธพัทอัยฎาทศ	มกุฎพร้อม
บุครมารุคนำประนต	ถวายกะมี พดแย
พิศณตั้งสุกรัฟซ้อม	พยุทคงครุณาม

๒๐ สร้อยรับเร้า	จัดพหล
พยุหะรุกเศียรบกลัคน์	บาทถ้วน
กองเลื้อยน้ำซ่งปน	สามหอก เจ็ดฝ่า
ตามหมวดกองตระเวนถ้วน	พิทักษ์ไท่ ธิบดินทร์
๒๑ ถ้าวบโคณฑัพฑูมิถา	ภานุฤทธิ์
เนาโชดยคุณธรรมหิทธิ	ยี่กกถ้า
เทพทานพนกัถิทธิ	ด้อยองเดช เขาเนอ
ออกจากที่ไปช้า	เหาะเมือพนมขม
๒๒ ดลคันธมาทน์เพ่งพ้อง	พดพา นรเศย
พลันสู่พสุธาสว	ดักได้
พอนิดขันธ์มา	ถามชื่อ
ปโคณฑัพฑอกิจให้	ต่างถ้อยที่แดง
๒๓ กระบิณทร์นำปโคณฑัพฑู	นารายณ์
ทูลกิจพระพถันผาย	โอษฐ์พร้อง
สรวลเสริญที่มุ่งหมาย	สวามิภักดิ์ มานา
พลางเล็ดจันคั่นน้อง	จวบแจ้งแสงไถ
๒๔ เล็ดจออกครัดกิจว่า	อรินทร์มาร
ปวงมาคยาทูลสาร	ขจัดแผ้ว
ขอให้กระบิณทร์หลาน	ไปสืบ ผดุนา
เยือนพระถักษณ์มั่งถ้ว	จึงผ่ายพพถณ

๒๕ ๐ ทรงชอบดังสุครีพให้

ทูตว่าชมพพาน

อีกองค์คดหนุมนาน

พระศดับพตางหุยมผ้า

๒๖ ๐ วายบุตรรับไว้

ทูตว่าเราจักณรงค์

เมื่อกลับเครื่องใดทรง

ด้ามกระบี่จงฝ่าย

๒๗ ๐ ถูกถมประนตแล้ว

ทูตว่าแม่นอรไทย

ว่าข้าบาทเก็บไป

เป็นตุคุดคิขัน้อย

๒๘ ๐ ภูวไนยกระซิบซ่อน

ความลับแรกยกศัร

นางเนาแอมมัญชร

สองจิตวรักฤร่า

จัดทหาร จรแฮ

กลั่นกล้า

สามฉลาด เด็ดยวนอ

ดมัททงแหวนพฐ

ถวายนงค์ นาฏนา

ราพร้าย

เราจัก ให้แฮ

กันด้วยพลพญนท์

รับสไบ แหวนแฮ

กริ่งถ้อย

ทูตประจบ ความนา

จักแก้ทุกถถถ

พานร

เศกอ้าง

ชายเนตร ดมวรา

เดห์ นทุทอนงค์

โคตงรามเกียรติ์

๓๘๒

ห้องที่ ๓๐

นายทตฺกฤเวเตอริ์

(คือพระยาธโมธรรพรพการ บัณ)

๑	หถานอินทรวายบุตรผู้	ใจหาญ
	กับกระบี่ชุมพพาน	แคว้นแกดัว
	ตาธองพระบาท	มัดเร่ง พญนทแฮ
	จรจากคัมภีรมาทนต์แกดัว	บ้ายหน้าเรด
๒	ถ่วงทางสามโยชน์ถ้วน	แคววัก
	บันดฺ โปกขณ	ใหญ่ถ้วน
	กอบเบญจะประทุมศวี	ธรรพมคิ ยามช
	รุกขชาติรายรอบส้าง	สถับพันผั่งทราย
๓	พอพระสรีเยศเดียว	ถับไศต
	จึ่งหยุดแรมพลไกร	ตรวจพร้อม
	ปวงกระบี่ท่างกองไฟ	รายรอบ รวงเฮย
	นายเนงนิทรไพรถ้อม	หัดับถุ่มกตาดณีนัยน
๔	มดยักษบักถันเขียม	เหิมหาญ
	อินทรีสาปเผ้าธรรสนาน	เน้นซ้ำ
	ใคร ๆ สู้เขกรมาร	มารจับ กินเฮย
	ถึงเที่ยงคืนอสุรกถ้า	ผูกพันธรรพของ

๕	เทียบรอบขอบสระแก้ว	แถบ	สวาท
	หลายหลากมากหลับซม	ซับซ้อน	
	เทศย์ชอบชั้นจิตรตบ	หักกว่า	ตาบแต่
	ก็จะหักคอบ้อน	ปากเคี้ยวไป	เหลือ
๖	คิดพลงทางย่องเข้า	กลางพล	
	บงกะมีเขี้ยวขำชน	คาดเคี้ยว	
	คเนแน่นนายพล	ถูก	ผจญ
	แดงเดชโตดยกเท้า	ถึบค้อง	หลานอินทร์
๗	องคคผลุดลุกขึ้น	เห็นนาร	
	พิโรธรักสาทรทยาน	ไต่ต่าง	
	บักถันแดงเดรหาญ	โหมหัก	กะบิรินทร์เฮย
	กวัดแกว่งคราก้าง	หวดค้อง	ตีประจัญ
๘	กะบิรินทร์รักถึบถึบด้วย	มาทา	
	ถูกเทศย์ซับซ้อนถา	ถึบถึบถึบ	
	บักถันสุดเดชา	สุดค้อง	ฤทธิเฮย
	อ้อนเกษยอกรกัม	กล่าวถ้อย	ได้ถาม
๙	ทำนันสละเยศอ้าง	ไดชาน	หน้อยฮ่า
	พาพวกพลลุดถาน	เขตรชา	
	เราคือทหารหาญ	ของจักร	กฤษณเฮย
	เองชื่อใดจึงกล้า	ถอบเข้า	ว่าถึ

๑๐ ยักษ์คอบนักถน	คือนาม ข้าเอย
เดิมรักสนมงาม	เงื่อนขี้
บ่อบีตมิตความ	พรายแพร่ ออกนา
องค์อมรินทร์	ดำป้าเปนมาร
๑๑ ข้าดำปให้ยู่เฝ้า	สระศรี
ค่อพบทหารจักร	เชษฐกล้า
ตบกายครบสามที่	สัญญาโทษ ดำปแฮ
ขอท่นจงโปรดข้า	ช่วยให้คืนสัตว์รค์
๑๒ ขุนกะมินทร์นิยักษ์พร้อง	คำวอน
มีกรรมธเอนอร	ผ่องแผ้ว
ตบหลังแห่งกำทร	คลายโทษ ดำปเอย
กตยาถลับเป็นเทพแก้ว	เคต่อนคด้อยสู่สำรวจ
๑๓ ชมพวยบุครทั้ง	โยริน
หวาดสัดับดุจแผ่นดิน	ถันก้อง
ต่างตื่นตกใจผิน	ผืนแซ่ เสงเฮย
วายุบุตรควาตร้อง	เร่งให้สงบเสียง
๑๔ พอจวบองคตแก้ว	กตบดต ถิ่นเอย
ถกถวเื่องบัถนัจน	จบท้อย
ตองทหารทราบนุสนธิ์	โสมนัส นักรนา
จวนรุ่งยกพลคด้อย	คำข่มขาน

๓๕ หยุตพลยถเญบผู้	คนจรัถ
ส่ามกะบ่ปฤกษากัน	เถ่ร้างแถ้ว
วายุบุตรกระบัดฉิน	ผายสู่ วังเอย
เญอย่างชันปรางค์แก้ว	พิศแม่นเมื่องอินทร์
๓๖ ยถองคัชรแห่งน้อย	นวดถั่ว
เข้าชิตพลงพาที่	เกียงเกียว
ข้าโณแม่น้ำนมมี	ไฉนอยู่ เดียวแม่
เชิญยุบถอยาเบียว	เมียงเอนอายเวียน
๓๗ บุษมาถ์เหต้อบคอบถ้อย	พจนา
ไต่จิงหาญสู่ปรา	ส่าทแก้ว
ไม้เกรงมีนศุธา	ไถยถ่วง งามแฮ
เชิญท่านเร่งคตาศคถั่ว	อย่าเข้าชิตาน
๓๘ ถามนิตขับพีได้	ดวงมาตย์ พี่เอย
เวียนไซ้ถึงเทวดาญ	ถอบน้อง
ข้าบาทพระฮวดคาร	นามหนู มานแฮ
แม่ทุกข์สิ่งใดพร้อง	จักเกือกกลุสุมร
๓๙ ไม่อายมาแอบอ้าง	ฮวดฤทธิ์
ว่าทหารจักรักฤษณ์	เกริกก้อง
๓๙.๑ แต่เธออยากทราบกิจ	จักบอก ให้เฮย
พลงเต่าเรืองแต่ค้อง	ดำปให้ถึงพัง

๒๐ ยินจบจับหัทธยา	ยวนโฉม
นางสับดีถึงตระโบม	ไขว่คว้า
นางว่าอย่าถามโฉม	ตอบเด่น นินนอ
แม่นทหารจงอ้า	โอษฐ์เจ้จันทรศวัน
๒๑ ฟังนางแสงตงเดชะขึ้น	เหิรหา
สี่โอษฐ์ออกเต็กนวด	เด่นจำ
แสงแว้บจับเนตรสาว	สรวรกีบต เนตรเฮย
ร้องจะหวัดหวาดว่า	คั่นคั่นทรวงเสียว
๒๒ หนุมานคั่นปัดอบนัย	นวดอนงค์
กรโอบสเวยองค์	แอบเคต้า
ส่องส่นตนิทง	ใจเสนห์ กัณหา
นางหยิกถึงหยอกเย้า	ยั่วปล่มตมหลัง
๒๓ ถูกถมแกตงกิจต้า	ตาสมร
เต้าวนิตตะนางจร	จิตรเว้า
ไศกกระซิกสุดอาวรณ์	วานสั่ง สรวงเฮย
วายุบุตรดับไศกเคร้า	ส่งค้อยดอยโพนม
๒๔ บัดสั่งนางเสร็จแก้ว	จากสถาน
ถึงที่พิภพอ่องท้าว	เดชแกตัว
แกตงไขคดีสาร	เสร็จเรื่อง เจียวยา
พอจวบจวนรุ่งแก้ว	ศดาศัพันมายน

๒๕ ๑ แรมรอนนอนเกินท้อง	หิมวา
แก้โยชน์โดยคณนา	ถ่วงได้
ยถนาฏสุวรรณา	ดีที่ สุ่มทเฮย
งามภักตร์เพียงทองใต้	สถิตยเบืองหลังสินธุ์
๒๖ ๑ บุตรพระพายเผยโอษฐ์เอน	พจนา
อำเทภักตยา	จิตรช้อย
ทางจรถิ่นตกา	ไหนดนะ หน้อยแม่
พิจักกับคตาศักถ้อย	สู่เผ่าถักขมิ
๒๗ ๑ ตรีบถารชานตบช	มรรคา
โพ้นฟากมีสิทธิ	หนึ่งเจ้า
ไปถึงจึ่งแหวหา	ถามเหตุ ท่านเฮย
แกตงกิจตามข้อเค้า	จบแต่ตัวบิหาย
๒๘ ๑ หนุมนานตระหนกถ้อย	ปรีดา
ร้ายเวทกถับกายา	ใหญ่เจ้า
ทางชิงทอดข้ามลำ	ครุฑรับ กระบี่แย
สรรพเสร็จตั้งข้ามน้ำ	นับถ้วนกระบวณคตา

ประจำเดือน กรกฎาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๔

ตั้งแต่วันที่ ๑ ถึงวันที่ ๓๑ กรกฎาคมรัตนโกสินทรศก ๑๒๔

สมาชิกได้มายังหอพระสมุดวชิรญาณ ๗๔ ท่าน หนังสือที่ได้ให้
ยืมไป ไทย ๒๔๐ เล่ม ต่างประเทศ ๑๕ เล่ม ขายเป็นหนังสือ
วชิรญาณคอนใหม่ ๑ เล่ม เงิน ๑ บาท ขายเป็นน้ำมันก๊าด ๒๕ ปิบ
เงิน ๑๓ บาท

รวม ๒ รายเงิน ๑๔ บาท

ประทานแลส่งเงินบำรุง
ตามสัญญาสัญญา

พระเจ้าอนงยาเธอ กรมหมื่นมรุพงษ์ศิริพัฒน์ ปีที่ ๒๔ เงิน ๑๕ บาท

ภาคีสมาชิก

พระวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวัฒนา ปีที่ ๒๔ เงิน ๑๕ บาท

หม่อมเจ้าระเบียบ ในพระเจ้าราชวรวงศ์เธอ

กรมขุนราชสีหวิกรม ปีที่ ๒๔ เงิน ๑๕ บาท

พระยาราชสงคราม (กร) ,, ๒๔ ,, ๑๕ ,,

พระยาพิศาลศิริ	(ทับ)	มี บาท ๓๘ เงิน ๓๕ บาท
„	„	„ ๓๙ „ ๓๕ „
„	„	„ ๔๐ „ ๓๕ „
„	„	„ ๔๑ „ ๓๕ „
„	„	„ ๔๒ „ ๓๕ „
„	„	„ ๔๓ „ ๓๕ „
„	„	„ ๔๔ „ ๓๕ „
พระเทพพิทักษ์	(เปี้ยน)	„ ๔๕ „ ๓๕ „
„	„	„ ๔๖ „ ๓๕ „
พระหฤทัย	(บุญมา)	„ ๔๗ „ ๓๕ „
พระนรสาครสารภรณ์	(เจริญ)	„ ๔๘ „ ๓๕ „
หลวงเชษฐกาโรวาท	(พรหม)	„ ๔๙ „ ๓๕ „
หลวงศรีราชอักษร	(มา)	„ ๕๐ „ ๓๕ „
หลวงนรเนติบัญญัติ	(ถัด)	„ ๕๑ „ ๓๕ „
หลวงปฏิเวธสารวิทย์	(ถัด)	„ ๕๒ „ ๓๕ „
นายรองพิจิตรสรรพการ	(ถัด)	„ ๕๓ „ ๓๕ „
„	„	„ ๕๔ „ ๓๕ „
„	„	„ ๕๕ „ ๓๕ „

	รายงาน	๓๘๐
นายบำเรอบรมมาท	(ถ้วน)	๘๘ บาท ๒๓ เงิน ๓๕ บาท
,,	,,	,, ๒๒ ,, ๓๕ ,,
นายเถื่อนมหาดเล็ก		,, ๒๔ ,, ๓๕ ,,
มิศเตอร์เฮมโบรต		,, ๒๔ ,, ๓๕ ,,
	รวม ๓๖ ท่าน	เงิน ๓๘๐ บาท

โคลงพระมหากษัตริย์ล้านนา

โคลงรวมเกียรติ

(ต่อ ตอน ที่ ๑๓๑ หน้า ๑๘๗)

ห้องที่ ๓๑

นาย ทต กุเรเตอร์

(คือพระยาธมมธรรพการในบัดนี้)

๑	วายุบุตรภูมิเข็	ชายชาญ
	องค์ชมพพาน	ฤทธิเร้า
	เดือนคั่นหมู่ทวยหาร	รัตเร้ง จรดเฮย
	ห้ายอชนจวนบ้ายเข้า	เขตรแคว้นชฎิตอง
๒	ดำนายหยุดทัพแก้ว	บทจร
	ถึงนักรบทยอกร	นอบเกล้า
	องค์ชฎิตบพานร	แปดกจิตร ถามแฮ
	คกรดำนัดวาเจ้า	อยู่ด้าวแดนไหน
๓	ถูกถมแดงชื่อทั้ง	ดำนทหาร
	ข้าบาทพระอดดาว	แก่นหัด้า
	ตรัสใช้สืบข่าวสาร	อรรคเรศ พระเอย
	หนเกาะดงกาช้า	สุครุฑทางจร

๕ องครักษ์ภูมิจนจบแจ้ง	ปรีดา
ต้นองพจนบอกรมรรคา	มิดช
สุดโพ้นโน้นคูลา	เหมติ วันเฮย
ถิ่นท่ากงคานี้	ที่ข้ามเมืองมาร
๕ ตามนายพังเงื้อมน้ำ	เนานอน พักเอย
พอรุ่งยกพลจร	คดาศ์แคล้ว
คัตตั้นพนาคร	หกสหัส ไลน์เฮ
บันดุมเหมติวันแล้ว	ดาศ์ขึ้นเนินเขา
๖ พอถับสุริเยศคดุม	โพยมทน มิดเอย
ได้แต่แสงกุนทล	ไต่เต้า
ดุก้าเยือกเย็นตณข	กายสัน ระวังเฮ
ปวงกระมีต่างรับเร้า	คัตไม่สู้มเพดิง
๖ วายุมุตรกถ้าวถ้อยแก่	ต้องนาย
เรารัมตั้งนารายณ์	ตรัสใช้
นึกถึงมัทธนาถวาย	แหวนพระ เทอญพ่อ
คายนคุดคายได้	ชื่อแท็กตัญญู
๖ ลำพาที่สถิตยถ้ำ	พรณราย
โสศตัมเสียงภิปราย	ใจแจ้ว
ว่าตคายชีพมถาย	หลากจิตร คณิงเอย
จริงเท็จ จำจักแคล้ว	ด้อมถ้อยตองถาม

โคตงรานเกียรติ

๑๘๐

๙ พณรับอย่างเท่าเทียม	คีตา
เลี้ยงถนันทันคูลา	กีก้อง
พลตึงตักใจผวา	หวาดว้าง หนีนา
ขุนกระบี่สำนวย จ้อง	ตำตรึงเย็นหยาน
๑๐ บัณฑิตปากถ้ำ	แดไป
ฤาห่อนจะเห็นใคร	คดาคค้อย
ผินภักตร์ตื้นเินไศส	บงกระบี่ ถ้ามแย
ไธรมนัสเหล่านักถ้าวถ้อย	ทักถ้าวถามความ
๑๑ คุราตามท่านผู้	ไชยชาญ
ซึ่งว่าสตายดาญ	ชีพแก้ว
คือใคร ถ่วงถ้างผดาญ	ฤาอดต เองนา
เชิญท่านเปิดช่องสอศดักถ้ว	แห่งข้าหายผงน
๑๒ วายบุตรเจ้าแต่คั่น	จนรา มาเฮย
เผาศัพพบุษบักษา	เสวีจถ้อย
บัดนี้พระทรงนา	คาควัด ไซ้แย
สืบข่าวอรรคยอศดสร้อย	ภพพันตงกา
๑๓ พังจบชบภักตร์เศรว้า	หญไทย ครอบญเฮย
ควรที่ฤาควงใจ	พีม้วย
เจ้าเรื่องฤทธิเกรียงไกร	ไทร โถกย ฆจรแย
มาสู่กตัญชีพค้วย	เดชอ้ายทมิฬมาร

๓๕ วายุมุตรกถาถ้อยปดอบ	บักขา พถันเฮย
ท่านอย่างกันโสกา	ร่ำร้อง
ความเกิดแถมรณา	ใครห่อน พันเฮ
เมรมาศเจียวยังต้อง	พินาศนี้ด้วยเพลิงประไโดย
๓๕ เราส่งไธยใครแจ้ง	เหตุผล ท่านนา
มีชื่อใดตุนงน	หุดากแท้
อินทรีย์ไม่มีชน	หุดุดุ่น โฉนญา
วานท่านชานใจแก่	ที่ซ้ำไถ่ถาม
๓๖ บักขาส่างโสกถั่ว	ตอบคดี พถันเฮย
เราชื่อลำพาที	แพรวพรวง
อยู่ยังยอดคีรี	นามอรรศ กรรณเฮ
ส่งายผู้เพนน้อง	ก่อนนั้นยังเยาว์
๓๗ ยถรวินาตุกไม้	หมายกิน
วอนเร่งให้เราบิน	เต็ดบ่อน
คุห้ามกถัมโกธรณิน	โผนสู่ รดเฮย
พระพิโรธทรงแสงร้อน	จรัสเม้นเพลิงกัลป์
๓๘ เราทยานทางมีกบ้อง	กนิฐา ไว้อย
ชนหลุดโดยแสงอา	ทิดย์ใหม่
เรจิงพิโรธสา	หัดสาป เราเฮย
ค่อพบทหารกฤษณไท้	ให้พร้อมตามหน

โคตงรามเกียรติ์

๓๘๒

๑๙ ขนเราจึงจะขึ้นทั่ว	อินทรี
ขอท่านจงปรานี	อย่าช้อง
วายุบุตรเรียกโยธี	พต้นตั้ง โห้แฮ
มวนหมู่ถึง โห้ก้อง	ถันท้องไพรธำณท์
๒๐ บัณฑิตนิยให้ถ้วน	ล้ามหน
ขนงอกออกเคมคน	สถับแพรว
โผนแผ่นโผยมบน	ถ้องบีก ทยานแฮ
ไกลถับถับร่อนแคตัว	สู่ถ้ำอำพน
๒๑ วายุบุตรจึงเือนพจน์	พาที
ตกรขุนสถ์ณิ	เดชหัว
ถันถ้ำ' ระสุริยศรี	ขนงอก เคมนอ
เชิญช่วยณะแดนด้าว	เขตรแคว้นเมืองมาร
๒๒ บัณฑิตว่าเกาะนั้น	เหลือไกล
อยู่ท่ามกลางชดาโดย	แหล่งหล้า
แม่นหากว่าจะไคด	คดาซาก นกนอ
เชิญท่านชี้หงษ์	จักขุทางจร
๒๓ ถ้ามนายต่างสถับถ้อย	สุดยิน ต้อย
ขึ้นสู่หงษ์สถ์ณิทร	เสร็จแล้ว
นกพากบินทรณิน	ผืนรับ ทยานฮา
บิกกระพือพาแคตัว	เคตือนคต้อยถอยโผยม

๒๔ ๑ ฤกษ์ศิขเรศวร	บักขา	บอกเคย
โน้นเกาะดงกาปรา	กฏกวาง	
เขานั่นชื่อนิดกา	ดาเยียม	โพยมแฮ
เปนหลักดงกาอ้าง	แต่ครั้งธัญญา	
๒๕ ๑ ตามนายพิศเพ่งตัว	दनमार	
สังเกตดงกาสถาน	แม่นแต้ว	
เห็นแจ้งทุกประการ	บอกบัก	ซาเฮย
เชิญท่านกตัมคตาศักแต้ว	แห่งห้องคูลา	
๒๖ ๑ ดำพาที่ตัมแต้ว	เร็วฉัน	กตัมเคย
บันดุมเคย	ร่อนด้อย	
โผดงนำเขาพลัน	กบิษฐ์จาก	หลังแฮ
วายุบุตรจึงดำวถ้อย	กับด้วยต้องทวาร	
๒๗ ๑ เราตามพอเหาะข้าม	คงคา	
แต่พวกพดดินดา	ห่อนได้	
เราเดี่ยวจกถอบคตา	แหนบาท	นางเฮย
ต้องท่านคุมไพร่ไว้	ที่นคอยเรา	
๒๘ ๑ ตั้งเสร็จฝาก พวกพ้อง	พลชั้น	
แก้บักชินเสร็จพลัน	รเห็จเต้า	
บ้ายภักตรมุ่นผายฉัน	หมายเขตร์	मारहेय
ดิบถั่วจวนจวนเข้า	ด้านท้องชดรี	

โคลงรวมเกียรติ

๑๙๔

ห้องที่ ๓๒

หม่อมราชวงศ์วิน

(ภายหลังเป็นหลวงราชพงษ์ภักดี)

๑	อสุรผู้เลื้อยคาน	สมุทรถึง
	กายใหญ่กำยำหญิง	แก่นเกรี้ยว
	ห้าวมหิทธิวิหิงษ์	ดำหัด
	คิ้วขมวดทนต์ขาวเขียว	คู่ไค้เคียงตา
๒	กรอบหน้าจรมาศแก้ว	แกมกัน
	ประดับอาภรณ์สุวรรณ	เครื่องพร้อม
	ครามิดเกดยวพัน	สำหรับ กรเหยย
	ทงคักดัยกษณ์อบน้อม	แต่ท้าวทศกรร
๓	กำเรือบฤทธิ์จิตรเหี่ยม	เหิมฮึก
	หาญใหญ่ใจบั่นบึก	บ่อรัง
	ฉกรรจากาจอาหาญคึก	คักหยาบ ช้าแฮ
	อาณุภาพปราบทั้ง	ถิ่นทองสมุทรไทย
๔	ทศภักตร์ภูตยศตั้ง	นางมาร
	ตำแหน่งนายด่านธาร	ท้าวตัว
	มอบขาดพนักงาน	ตรวจหมู่ อรินเหย
	หวังพระไทยยกษ์ท้าว	เพื่อกันต์ศกร

๕ วนจักมีเหตุร้าย	รณสัทธ ภารเฮย
ให้เขม่นกมถรณ	รำนร้าว
จักไปตระเวนวง	ธมฺพค่าน ทุ แย
อาเพศเหตุหากน้ำ	แนะนำจิตรนาง
๖ ถักสไบมนัจ้อง	จิตรถวิถ อริเฮย
ชคฺคธาณุดินธุ์	เบ็งตัง
ตรวจบุรพทักษิณ ฝัน	ภักตรบัจ ฉิมเฮ
อีกอุตรทิศทั้ง	ทิศน้อยนางแสง
๗ มารตระเวนด่านด้าว	ดูจบ
จรเตรุขวามาตลบ	สู้ซ้าย
ทุกทิศทุกทางทบ	แทย็เทยว
จิตรภักดีฤยัย	มันด้วยกตัญญู
๘ ยดธวาเผือกผู้	โดยหน หาวเฮ
สองเนตรนางกล เพลิง	พดุงเร้า
นีกะมีไฉนด	แดนต่าน ภารเฮย
ฤาวิรูปองเจ้า	เขตรเอือมอาหาญ
๙ พระพงษ์กมเดชให้	กุกัน แดนเฮ
ค่านธมฺพที่มีดำคัญ	เขตรนี้
ใคร ๆ แปลกปลอมมจรณ	จักปล่อย ไฉนนา
อ้ายนี้ของอาจิด	ดอบเข้าเขตรแดน

โคตงรามเกียรติ์

๓๘๖

๑๐ แกว่งขวากขว้าง	โจอมประจัญ
แผดงฤทธิ์รับ โรมรัน	แผดร้อง
ถึงโอดตะคอกชน	ความคุก
เลี้ยงถันถันทั้ง	ต้มตุ๋นเอื้ออวดวง
๑๑ พดางรับ เห็นเหาะจ้อง	จอมประจบ ถึงนา
โจนถันอรณพ	แผ่นเต็น
แยกเขี้ยวจะรบ	พิฆาฏ ถึงเฮย
หมนใครจับกระบี่เค้น	เข่นให้เป็นจุน
๑๒ หนุมานถึงด่านได้	ยดยักษ์
โอดเด่นขวางทางกัก	กีดหน้า
ทำที่จักหาญหัก	เหินยุท ขุนา
กูก็ชาคิชายกดำ	ยอทัมมันไฉน
๑๓ บุตรมารุตฤทธิ์ดำ	ดำหัดถ์ เข้มแป
ถถึงเนตรชกตรีบัด	เด็กคิ้ว
พยักภักตรชนคัค	กรยทช นาสเย
คนองว่าเกาขวางนี้	หนึ่งชกภักตรนาง
๑๔ ลูกถมถนหลอกถ้อ	อสุรี
องอาจตั้งราชดีห์	รวดร่า
บห่อนจักเกรงผี	มีอัยกษ
โอดต่อทดวงกดำ	กถันแก้วการณรงค์

๑๕ มารเห็นแผ่นตู้ไถด้	ใจบึก บั่นเขย
ขบเข่นทนต์คันสออีก	อาจเร้า
โจนส์จุ๋เจนคึก	ตำมารก
ถึงทยานตรงเข้า	จ่อจ้องตะบองวัน
๑๖ บุตรพระพายปัดบั้ง	ครี๊วบี๊ คราเฮย
คนท้อคนขันขัน	แก่งจ้าน
โรมรุดรุดตระบึงสับ	ยุชแย่ง แย้งนา
ดวงค่อด่อรุกค้ำ	เดชะกำเกินนาง
๑๗ อสุรีที่เปรี๊ยะเปรี๊ยะ	คราโรม
หมายพิฆาฏดาโถม	ทุ่มซ่าย
กตัมขวราห์หักโหม	หวนหวด ถึงแฮ
ผ่นภักตร์ยักษ์กตัมย่าย	สออีกย่อนวันพด้น
๑๘ ยักษ์ถึงได้หลบบ้อง	ปองผดาม
ถึงยักษ์เฉกมันดาร์	ทรมหน้า
ยักษ์ถึงฉิ่งประจัญบาน	บุกรุก
ถึงยักษ์คตุมบอนกถ้ำ	ค่อแย่งแทง คี
๑๙ ยักษ์วันถึงรับด้วย	ครี๊วบี๊
ยักษ์เลี้ยงถึงสวดลับ	ร้ายซ้ำ
ยักษ์ฟ้าดกะมีหลบกตัม	ครี๊วคอด แทงแฮ
ยักษ์เพี้ยถึงพิฆาตพด้น	ผดขันวันรงค์

๒๐ รณยุทธ์อุโฆษก้อง	ไหวหวาด
สี่ตมทุกระฉ่อนฉาด	ฉ่ำ
ไตรภพจบกำปนาท	สเทือนทว
ยักษ์ตรีภคถึงรู้	รับด้านรานกร
๒๑ ผู้เลื้อยคิดอ้า	โอรุชออก
คจั่วคยชยอก	กะปี้เคียว
เนตรแม่สุริยกดอก	กตบมุง
โตดแผ่นสำครเคียว	แค้นคว้าวานร
๒๒ หนุมานหาญแผ่นผ้าย	หมายเนเกาะ
ตรงโอรุชมารเข้าเหมาะ	มุงด้าง
ออกกรรณยักษ์ชวาเหาะ	หันกลับ
รับวัดประเวศช้าง	ช่องซ้ายไศตรมาร
๒๓ ถึงเคียวถึงถ่วงถ้ำ	ถ้ำคอ ยักษ์แป
ถึงประเทศอุทรยอ	ถ้ำตรเนน
ครีแหะเชือกไม่รอ	เร็วรีบ
เป็นช่องทญไปเว้น	ทวทองนางมาร
๒๔ อุทรยักษ์เคียดถัน	ถึงคดบ
คว่ำคัมภกับปอด ทบ	ดากได้
หทัยกะเพาะดีครบ	ออกจาก มารเฮย
สรวพลัดควยักษ์ถดินไว้	รอดบ้างรีบจร

๒๕ ๐ วนวรรณกษัตรา	ชายราย
บันท่อนกรบาทกาย	ชาติชั้น
เนื้อเกล็ดอนเดียดกระจาย	ยักษ์สุด ชีพแป
โยนศพลงตมุตถัน	ตู้ทองมัยยา
๒๖ ๐ มังกรวาฬกระโห้	เหวรา
ฉนากฉตามโถมา	เงือกน้ำ
พยนตรพยุปลา	วาฬออก ว้ายเฮย
ดีเดียดยี่ตมุต	จุมทองมันมาร
๒๗ ๐ เพียนทองหมอดุกแบ่น	ทปด
จันตเมตมุตที่บุตร	ว้ายเคถ้า
หางไก่อคาบดาวรุต	กากด
จวดกระเบนปักเป้า	แย่งเนื่อนางฉิน
๒๘ ๐ เสร็จจำปาศักดิ์	ศัพมาร
วายุบุตรดำแดงหาญ	อีกร้าว
แกว่งตรีศุเพตถึงกาล	แสงกำ
เหาะมั่งดงกาตัว	รับขำมณฑ

โคลงรามเกียรติ์

๒๐๐

ห้องที่ ๓๓.

หม่อม ราชวงศ์วิน

๑	ถูกตม เหาะลื้อดำ	เคยตง กาเฮย
	เหนกฏี นกัทธิจริง	จิตรแผ้ว
	หยุดแปดงตุถึงตง	กายเด็ก
	ดอบ ตูตัทธาแล้ว	ยอบเกด้าอภิวันท์
๒	คาบศนารทบ้อง	ภักตร์ถาม
	ถึง ถิ่นแฉวงษ์ นาม	เหตุฝ้าย
	วาสุบุตรบอกเล่าความ	จำเจื่อน เตียนนา
	แต่รังกต่างเดิมแต่ท้าย	ที่ค้องการกถ
๓	ยินข่าวภาเถื่องก้อง	โกตา หดพ้อ
	เมืองพิไชยตงกา	มัดกั
	แด่นสนุกันเณกสุรา	โดยเลิศ นกนย
	ขอพระคุณเชิญชั	ทิศซ้ายอยากเหน
๔	พระนุชชีบอกล่าว	โดยพลัน
	กรงยักษ์อยู่เขาควน	ตกใต้
	ถึงว่าค่านันฉิน	ขอพัก ค้างนอ
	นักพรตแนะกฏให้	กะมีเข้าเนวคณิง

๕ สวาทรินักสิทธิ์ไถ่	กรุงยักษ อยู่แฮ
ดองเดห์ให้ประจักษ์	จิตรแจ้ง
พถนร่ายเวทสิทธิ์ศักดิ์	ดาเดช
กายคัมภุชโดยแก่ง	อศุหองร้องอึ้ง
๖ พระดาบศ์โปรดเกล้า	ศาตา เด็กนา
เตมแคบกายกรธา	คุศุ
ฤๅษีว่าสวามา	ดองเดห์ ภูฎา
ท่านกษัตริย์	นิมิตรให้กุณินหันต์
๗ ดึงยี่งโตท่านต้อง	ตามนิมิตร กุณิแฮ
กวนรำนกสิทธิ์คิด	ขุนข้อง
จักให้กะบึงฤทธิ์	วิบร่าย มนต์เฮย
หมุนกถัมเข้างห้อง	ห้วงน้อมชดกษิน
๘ เข้าฉานเพ่งจิตรแผ้ว	บริสุทธ์
ดาตพรุณตกรุด	กะบือร้อง
ข้าหนาวนังคุ คุศุ	คางถัน
กายยอบคราวพดวงพร้อง	ท่านให้ไฟผิง
๙ ฝนหยดถึงหัดบ่แก้ว	นารท
สู่สระธารกรจรวด	เสกขว้าง
เปนปดถึงสั่งกำหนด	เสร์จกถับ กุณินา
สวาคันไปสระถ้าง	ภักตร์ กัมมอมชด

โคลงรามเกียรติ์

๒๐๒

๑๐ ชารกรซัดลูกเข้า	เกาะคาง ถึงแฮ
ตองหัตถ์รัง ปดิง พดาง	วุ่นว้า
มาถึงกฎีกะมีศราง	ตามศ ศรวดอย่า
ทำนปดปดถึงขัณฑ์	นี้ไม ชารกร
๑๑ ถึงหาดบารภาพน้อม	รับผิด
กรานกรามถานักลิตชี	ถัดฟ้า
ตั้งหัตถ์ทิศ	เดชกระเดื่อง
เลี้ยงถันถันหัตถ์	มั่งเมื่อนิลโคต
๑๒ อากาศไต่ถัยกษัส	เมืองมาร
ถึงมัจฉิมเตงการ	รอบด้าว
ตั้งภักตร์แปดกรทยาน	อาวช ครอบแฮ
ขรรคจักรศราง้าว	หอกคั่นศรตรี
๑๓ เหน็ดวาระเห็จคว้าง	ขวางภักตร์
มารแผ่นอำพรกัก	ถัดวถัด
ถามนามอีกถ้านัก	เองเฝ้า ไตเฮย
คือถ่วงมาถ่วงซ้ำ	คับ แค้น อาหาร
๑๔ กระบี่บอกตคอกเคน	คำต
ตฤจตุวัมจุ	ราชท้าว
หาดนภากาศอาจุ	ถุยักษ์ แตกชื้อ
ถึงทศกรรฐ์จอมท้าว	ห่อนพันกรู

๑๕ ยักษ์ตั้งปี่สาธให้	รุมจับ ถึงเฮย
พลกุดพรายรูดรับ	ไขว่คว้า
หนุมานจับตัวรับ	ปี่สาธหมด ม้วยแฮ
แทคย์ทูปพันแทงขว้าง	พาดซำถ้ำถาด
๑๖ กระบี่รับจับจ้วง	จิกคัก มาวเฮย
ครีตคักคักควดก	เต็ดคั้น
โยนเคียวตู่ตูก	ถิบถัก
เส้จฆ่าเส้เมืองคั้น	ชีพแถ้วเหาะจว
๑๗ จวบคำจันทรส่อง พัน	นรางค์
สวาทเพ่งแสงพบปรางค์	ยอดห้า
ดงไผทแอบคทาง	ผลับแทคย์ ตระเวนเฮย
ฆ้องเกราะเสียงเกริกกถ้ำ	ตรวจบ้อมทวารเวียง
๑๘ ถึงนิมิตรว่างมนั้น	รูปมาร
โดยยักษ์เดินยังพदान	หยุดค้อม
ถับราพอ่านเวทชาญ	ตกดงัด วังแฮ
ทั้งนาฏมณฑโทพร้อม	ตฤคย์ ด้วยทศเคียว
๑๙ หนุมานคถายเวทยัน	เปนถึง
องอาจผาดคังถึงห	แผ่นเข้า
ปรางค์หนึ่งยักษ์เอนอิง	เขนยพินิจ สุ่มดแฮ
หัตถ์จับดินสอเค้า	เลขว้างกตานโหร

โคลงรวมเกียรติ

๒๐๔

๒๐	ธวาศิณิณเณจัน	ปรางค์กัถ	ถันเฮย
	ยถยักษดาครวัก	แอบข้าง	
	กัณนงยักษร่วมบัก	ฐรณแทน	
	ถันมหม่มเมอมา	เบียดเคด้าสไบรยาย	
๒๑	ผิของค้ดถึงแดนกัน	ปรางค์มณี	หนึ่งนา
	พบแทตยห่มเชียวดี	เดกยอม	
	นางร่วมแทนเกศฉวี	วรรณผ่อง	ภักตร์เฮย
	ตามเล่มคิณปไซยพร้อม	ทำนแกดัวการณรงค์	
๒๒	กถัมธูปรางค์กัถ้าว	เหนองค์	
	ทศภักตร์นชนแนบอณงค์	ถนิทเหนือ	
	ทริว่าถักษมีปดง	จิตรเด่นห์	มารเฮย
	โกทรยักษรักรักรเจือ	ปจวบจิงจากเสียง	
๒๓	ถึงฉงนตถันนัถได้	นางมณ	โทแย
	อึกหม่มพระสนมยถ	เพียบพัน	
	ภักวดีอยู่ใดจน	จิตรคิต	ไฉนนา
	ทริยักษนัใจคิน	เทวคัณสถิตถาน	
๒๔	ธวาศรจบท้องห่อน	ปดบด	คานา
	กถัมภุณิพมุนี	นบพร้อง	
	ข้าเทียวถันบุรี	รมย์เลิศ	จรงนอ
	องค์พระคุณเกยวข้อง	ยักษกันเคยโฉน	

๒๕	นักธรรมได้ยักษ์ถวน	ทรชน
	ถึงว่าโกดาหล	ยักษ์ได้
	สัปดาห์ไพร่สนท	วิไลยลักษณะ เดิศจะ
	มารสวาค์ฤๅจะไ้	ใคร่จ้งแห่งโณม
๒๖	ดีทราว่ากะบีก้อ	เกินกาย
	อย่าก่อเจ้าชู้ชาย	เช่นเจ้า
	พระพรคูนารายณ์	ทศภักตร์ ถักเฮย
	ไว้ที่สวนนางเค็รว่า	ชุ่นแค้เค็จมาร
๒๗	กะบิรินทร์ประจักษ์แจ้ง	จ้งชาน คำแยะ
	ช้ำแม่นช้ำอวดคาร	ครดีใช้
	สืบข่าวลักษณะมีมาร	มันดัก มานา
	นารททราบชัตให้	อ้อมด้วยเตชนารายณ์
๒๘	จ้งเค็กสวตัตให้	แต่หะ ญุมานเฮย
	ยักษ์พวกลงกาพะ	พ่ายเจ้า
	อาษาเด็รจ่มพระ	จักรกฤษณ์ ตั้งแยะ
	ถึงรับพรอ้อนเกตุ้า	เหาะฝ้ายสวนนอสุร

โคลงรามเกียรติ์

๒๐๖

ห้องที่ ๓๔

พระยาศรีสังหเทพ (หรุ่น)

(ภายหลังเป็นพระยามหาอำมาตยาธิบดี)

๑	ถึงถึงสวณยักษ์แล้ว	จำแดง	ตนแฮ
	เป็นกระบี่ไพรแฝง	โคกไม้	
	เหินนางหนึ่งกรรแสง	นึกแน่	พระนางนา
	คอยคำสั่งบคนได้	ดอดเข้าทุกความ	
๒	ทศกัฏฐ์แต่ถักได้	นางสี	ดาเฮย
	มาอยู่ในสวนทวี่	เทวศเศร่า	
	จวนจบขอบฤาณี	พานพบ	ภักตร์นำ
	รุมระอุกรร่า	รักร้อนคั่นถึง	
๓	จำจักเขิญชวน้อง	ดวงสมร	
	มาร่วมทิพย์บรรจุนัน	แท่นแก้ว	
	เค็กเป่นมึงบังอร	อรรคเรศ	แดนา
	ร่วมเสวตรฉัตรแผ้ว	ผ่องน้ำใจเกษม	
๔	ศรีเสด็จเสด็จออกเฮือน	โองการ	
	ตั้งพฤษมินางชาญ	ช่วงไซ้	
	ถูกจักสู่อุทยาน	ยามค่ำ	หันนา
	จงบอกเสนาให้	จัดพร้อมพลพยุห	

๕. เถ้าแก่รับตั้งช้าง

โองการ

บอกหมู่เสนามาร

พรังพร้อม

เสด็จตรงออกทศน่าน

ทรงเครื่อง เสด็จหน้า

เถลิงรกรัตน์มารห้อม

แห่ด้วยขบวนเดิน

๖. ออกจากนิเวศน์เต้า

ตามมรร คาเฮย

ถึงประตูสวนขวัญ

หยุดยั้ง

บุรยาตรพลับพลาพถัน

พดางทฤษ คันทา

สถมภัคตวิเวยวเรศตั้ง

จิตรจ้องชมโฉม

๗. งานลักษณะวิจิตรดำ

เดชา

ดุจชัยภักตัญญา

เยี่ยมยัม

ถ่มถ่มนาฏสองหา

รือรค เรศเฮย

คำฤษณป่วนปานบีม

ถ่มถ่มถาญทรวง

๘. ชมนางพดางเร่งร้อน

ใจดี ดาศนา

เถลิงแท่นทองมณีนี

เพ็ชรพร้อย

นั่งกับพระตักขม

เล้าภากย์

เหตือบเนตรชำเถื่องช้อย

ขยี้มยัมทยานใจ

๙. พระยามารพดางกล่าวถ้อย

สุนทร

รามลักษณะคนสัจจร

บ่าไร

เคียงกนอมแนบมัจจร

ควรรู้ โฉมหน้า

โฉมแม่ควรรเซตไว้

หว่างเกล้าสาวสู่รางค์

โคตงรามเกียรติ์

๒๔๗

๑๐ แดนต้นมณฑลทิศทั้ง	ดงกา
ฟ้าจะเค็กด้นมา	มอญค้อย
เชิญสมรแม่มาสา	ทรร่วม เรียมเฮย
รามซึ่งตามมฤคมาย	แม่นแก้วหงไฉน
๑๑ นางสดับจับไม้ปัก	ประจัน เปเรียนนา
มิ่งประทุษฐ์จินทาต	ท้าวตัว
ประมาทพระมาณดาญ	อสูรศักดิ์ บาปเฮย
เทเวศชุมเชิญท้าว	ท่านให้ ไวยกร
๑๒ วันดักกุดอบถ	จากคำ ลาเฮย
หากพระตามมฤคคตา	คตาค้าง
ถ้าพระเจ้จกดับมา	ทันพบ ภักตร์แย
เคียรตบคงขาตกถึง	เกดเอนด้วยศรทรง
๑๓ ทศกรรฐ์ดับพจน์พร้อง	พระนาง เปเรียนนา
พั้งยั้งเพราเพดินพตาง	กราบไหว้
จึ่งกล่าววามจรุศทาง	วอนว่า แม่เฮย
จงชุบชีพเวียนให้	ยัดข้าววันชม
๑๔ นางพั้งแด่นเจ็บซ้ำ	คำมาร
มินภักตร์พตางประจัน	เหมไม้
เองอย่าหมิ่นขอคาร	ทรงจักร ท่านแย
พตางกุ่มเซพะให้	ราพแก้วผันชนอง

๑๕ หนุมนายดยักษเจ้า	พาที นางนา
คิดใคร่ผจญชีวิต	วอดม้วย
เกรงเกินพระจักรี	ครัดสั่ง มานา
เหน็บปลงใจด้วย	ราพแฉ้วถึงเกษม
๑๖ ทศเคียรแสนเสนาหน้า	ตำเนียง นางนา
คิดใคร่เอนองค์เอียง	แขน้อง
ครีพลางขยับเรียง	รมย์ร่วม นางแฉ
ร้อยเรียงเปดพเพลิงต้อง	เทห์ท้าวเหตือทน
๑๗ จึ่งเสด็จจากแท่นแก้ว	อดงกร
ซุกซุนางงามสดอน	อยู่ไซ้
ฉิมมิ่งมิวอนสมร	ส่มครัก ภูนา
จักประหารมิ่งให้	ฉิมขัพสุญปราณ
๑๘ ครัดพิลางทางขึ้นราช	รถทอง
กถับนิเวศน์วังหมอง	ภักตร์เคร้า
เสด็จเหนือแท่นผทมครอง	ก่นโศก ถวิลแฉ
ไฉนจะส่มสมรเจ้า	แนบเน้นวนถนอม
๑๙ ฝูงก้านัดโกธขค้น	สึดา
ต่างถ้าววภิภาษสา	หัดถ้อย
นางพังอัชรา	กถินเทวศ ไร่แฉ
แสนลัดดตะห้อย	ใครให้ประไลยชนม์

โคลงรวมเกียรติ

๒๓๐

๒๐ เจียโสศเจียมแซ่ซ้อง	เลี้ยงนาง กำหนดนา
ดงจากพดัมพดาพดาง	รับวัน
จรโดยสถิตทาง	วันทอ รทวยเฮย
ถึงประทับสถานคั่น	โศกไม้ในสวน
๒๑ พดางคั่นถึงบาทเบ้อง	อวดคาร
เมียจกทำตายดาญ	ชีพแก้ว
ฤ็พระจกทราบสาร	แสนโศก ทรวงนา
โอ้อวกรรมจำแคว	คดาศเมื่อเมืองสรวง
๒๒ ราพดางนางหนองขัน	รุกขา
ขุนกระบี่บังกายา	ยอบเฝ้า
นางจับพระภุษา	ล่วมกึ่ง โศกเฮย
รับกระสันคืบเข้า	ทอดทิ้งองค์ดง
๒๓ วาญบุตรดุเดือดแค้น	กัศกระสัน เมื่อนา
วางพระนางพดางอัญ	ชดิดน้อม
นางเผยผรุสถึงฉิน	โตโศก เฉาเฮย
เองใช้การหาญค้อม	คดอแก้วไฉน
๒๔ ขุนสวาททูลว่าข้า	ขุดดี บาทเฮย
ทหาพระจอมจักรี	ตรัสใช้
เหยียบนครเขตรัยกษี	สืบเหตุ พระนา
ทรงมอบขามรงค์ให้	กับผ้ามาถวาย

๒๕	นางยตแหวนพัชรรัตน์	รัตนวง
	ชุกคิตจิตรกระหวง	ยักษ์ไธวัง
	ออกโอรสูรว่าถึงดวง	ลอมเปลี่ยน แปลงนา
	ของตกกลางไพรแก้ง	กล่าวให้กุ่มง
๒๖	ขุนกระบี่ทูลถ้อย	ความดับ
	ยามยกศิขิณเตรจับ	เนตรให้
	นางพังเชื่อนางรับ	ภูษิต แหวนนา
	ข้าโศกถึงสารให้	ทราบท้าวทูลสนอง
๒๗	สวาวอนเชิญเสด็จท้าว	อรไทย
	เถลิงหัตถ์จักพาไค	คตาศเฝ้า
	นางตอบว่าคิดไฉน	ผิดเยี่ยง อย่างนา
	ยักษ์ถักถึงพาเท้า	โทษร้ายราศี
๒๘	หณมานต์คัมภีร์	พถางทูล ต้นองนา
	พระม่ายอาชฎ	เค็ดครว้น
	นางพังพจนตังยุ	ยาตรพลับ พดาเหย
	ขึ้นสถิตยัมบรมฐณัน	อกอ้นกรรแสง

โคลงรามเกียรติ์

๒๑๒

ห้องที่ ๓.๕

พระยาศรีดิศเทพ (หุ่น)

๑	ถูกลมเดิรเดื่องดำ	เดอหาญ
	ถาจากองค์นางควาญ	นึกได้
	เรามาถือสืบสาร	เสร์จวบ นางนา
	จำประดองฤทธิให้	หากรู้แรงมาร
๒	คริเสร์จระเห็จขึ้น	รุกขา
	หักกิ่งจันทน์จำปา	บบแก้ว
	ม่วงดมุดพุกา	ตัดคั่น ดงเขย
	ทั้งดุดหุดรอกแก้ว	แกว่งคว้างพดางโยน
๓	เก็บผลพฤษ์ปอกปล่อน	เบียดอกคน
	บะรศโธชาอม	โธษฐ์เคียว
	ผลไคติบขึ้นชม	คายลาค เตียนา
	ผลที่ฝื่อนฝาดเปรี้ยว	บว่าถัน โปรยง
๔	พดางแมลงสุรเคสดำ	โอดโผน
	ยังยอดพฤษ์ษาโจน	จวบพัน
	หันหุคคะเมนโจน	หวัถถับ กถอกแฮ
	กระที่บกระเทือนคฤ์ณ	ครันด้าวดินไหว

๕ บัดมารนายหมวดเฝ้า	สวนขวัญ
ต่างคนแต่ถึงฉกรรจ์	เก่งร้าย
ถอนหักพฤษภาศรพ	สวนย่อย ยับนา
ร้องเรียกเพื่อนเฝ้าฝ่าย	ช่วยคิดต้องถึงคง
๖ เหล่าข้ายังยืนเรียกร้อง	รับมา
ถือบ่วงตะบองอา	ดูพร้อม
แสนดื้อสุดดา	คาชนับ หมิ่นเฮย
เกรี้ยวสะพรั่งพรุล้อม	ไต่เตี้ยจับถึง
๗ ขุนถึงเด็กคิ้วดู่	หลุดกรรม
ยักษ์โกรธโศกตาบพัน	หอกห้า
ถึงหลอกกลดกกลับผัน	โผนกัศ ยักษ์นา
มือคืบคืบเคะเข้า	ซบซ้อนนอนตาย
๘ พดยักษ์ยังเนื่องเข้า	โรมยุทธ์
พุ่งซัดลำตราดู	ว่องจ้อง
ถูกลมหลัดหลบดู	ชิงลำคร ยักษ์นา
ฟาดพัดวัดเหวี่ยงต้อง	ราพร้ายตายเป่ดอง
๙ เหลือตายต่างรับเฝ้า	พันกุมาร
ทูลว่าถึงจันฑา	เผือกผู้
เข้าสวนหักพฤษภาศร	รอนราฟ แดเฮย
เข้าบาทออกต่อผู้	สุดค้ำทานผจญ

๑๐ บัดพันบุตรท้าวยี่	สืบกร
ตดัดบเค็ดดักคณศร	เสียบไต้
ค่างกระที่บบรรชุน	ตเถื่อนถัน ถันนัณ
พดางสั่งเสนาให้	จัดพร้อมพดขันธ์
๑๑ เถิ่นประณคณ้อม	ค่านับ
จัดสหัสทัฬหะรพ	เสร์จไว
เตรียมมรณคณประทับ	เกษมาศ
คอยพระโอรสให้	ทวนทั้งพันองค์
๑๒ พันองค์ตรงโอรสสิ้น	ราศี
ทรงเครื่องเรืองมณ	นพพร้อย
กุมศรศักดาดี	ดาสดู รณนา
ให้ยกจตุรงค์คด้อย	เค็ดอนรวิทิวพด
๑๓ ราชรถสหัสราพทั้ง	พันทรง คึกแยะ
เทียมพยัคฆ์สี่หราชอง	อาจุหัว
โถทันแต่ตะคณยง	ทยานขับ รณนา
กงเดือนกำถันด้าว	ภาคพื้นดินกะเทือน
๑๔ เสียงธรรกพันภูก้อง	กาหล
บังแทรกมั่งสุริย	กตดกถึง
เบนชนิดแน่นตัมสน	อุดรเอิก ชิงนา
ทิวราชันัตรนพรัง	เพริศพร้อมอภิรมย์

๑๕ มวญหฺมฺพยุหฺพั้ง	พตฺชนฺธ
เหิมฮักแกหงหฺรพฺ	หินห้าว
ศฺรืตฺตวํตํศฺรืพฺรณ	ภักตฺรํณก กัณหา
เตโถหฺ โคนรงจ้าว	ครบถวณชบวณพต
๑๖ ถังถวณรับสั่งให้	พตมาร
เรียงรอบรายอุทฺทฺยาน	แยกถ้อม
เตนารับนิมฺหาร	รืบแวด วงนา
ทุกหมฺพถยักขฺพริอม	พริ้งหน้าตาประตัง
๑๗ โอโรตทศภักตฺรทัง	พันทรวง ศฺรแฮ
เกถึงรตทรวงอง	อาจแกถ้ว
ครัดถามว่าถึงตง	เนาถิน ไตนา
มาถักหักถวณถ้ว	ไถถ้างมารไฉน
๑๘ ถิงว่ากอยู่ถ้าว	แดนไพร พุ้นเฮย
เหนพฤกษาลำคัณใจ	บ่ากว้าง
เทียวมพักอาไศรย	เตพยัพฤกษ์ ผุดนา
มารไถ่กุกุมถ้าง	ยักข์ร่ายววยชนม์
๑๙ พันองค์ทรวงตบถ้อย	นิกมา นะเฮย
กฐติยวงษา	ชาติแกถ้ว
บ่ควรรบกับถว	หินชาติ
พันราพดำริห์ถ้ว	ตอบถ้อยพานร

โคลงรามเกียรติ์

๒๑๖

๒๐	๑	สวนนิมิตราชเจ้า	จอมมาร
		ทรงมอบกุญทิมาด	ปกับ้อง
		เองอาจอหังการ	จักจับ ถวายนา
		ผิว่าถลัดตายต้อง	นบน้อยมยคมคว
๒๑	๑	ถึงตอบพันราพด้วย	คำมรศ
		กูไม่เกรงเดชยุทธ์	ยักษ์ร้าย
		ต่ำศักดิ์กุมารสุด	แสนโกรธ ถึงนา
		ตั้งหม่พดมาร้าย	แยกเขี้ยวขญถึง
๒๒	๑	พดมารหาญอีกเข้า	โรมถึง
		ถึงกระษากยักษซึ่ง	นุชยอ
		หลุดกรก่ายคนพิง	ทับเพื่อน กันนา
		ถึงรุกคฤกคฤคัส	โตดคันพันมาร
๒๓	๑	พดอสูรหนุณเืองเข้า	ราวี
		กวัดแกว่งคราศ์	ไขว่คว้าง
		ดาวโผนพุ่งจรี	ราญรบ ถึงนา
		ถึงแย่งแทงพันด้าง	ชีพน้วยมารพด
๒๔	๑	พันราพต่างโกรธนำ	แมลงคร
		หมายพิฆาฏพานร	เด็ดเกล้า
		วายุบุตรยกบาทกร	โจมจับ ศรนา
		หักคว้างพดางโถมเข้า	ต่อด้วยพดมาร

๒๕	๑	ฟาดพัตรรัตนันต์	สัตว์ดีห์
		ยักษที่กัฏฐี	วชตวัน
		องค์ศักดิ์กามารมี	กมดมุ่น มุเขย
		ค่างกระโดดโถดเต็น	ไถ่ต้อนคืออิง
๒๖	๑	หนุมาณหาญฮักหัว	เหิมฤทธิ์
		นวยชกตรีประชิด	ฉับฉ้าย
		โถมแทงแย่งยุทธิต	ตามฆ่า ยักษเฮย
		องค์ศักดิ์ราพราย	วินาศม้วยหมดพัน
๒๗	๑	พดมารที่หลบวัน	รอดมรณ
		ฝังสู่มโหทร	ถ่องถ้อย
		โดยเหตุแห่งพานร	เผือกหัก สวมนา
		พระกุมารสืบวัย	รบสู้เสียชนม์
๒๘	๑	มโหทรสดับดิน	อนุสนธิ์
		ร่อนจิตรจุเพ็งถน	ถวกใหม่
		รับทูลพระจุมพล	จอมภพ มรนา
		ต้นแต่ถึงหักไม้	จวบสิ้นอดด้าน

โคจรรวมเกียรติ

๒๓๘

ห้องที่ ๓๖

พระยาศรีสิงหเทพ (หรุ่น)

๑	ยศเคียรทรงสถับถ้อย	มโหทร
	แค้นยิ่งแด่นคมศร	เสียบได้
	พลางสั่งพนักงานจร	ยังนิเวศน์ บุตรนา
	บรกรเอาโอรสให้	รีบเข้ามาวัง
๒	สาวสรวรค์อัญชิตแก้ว	รับคทา ไคตเยย
	ถุนิเวศน์ประเทศปรา	ตำทแก้ว
	ทูลว่าบันดงกา	ครัดสั่ง หาเย
	ฉินทรชิตสถับแก้ว	ท่อนเฝ้าพระยามาร
๓	พระยาอภัยชัยดบุตรเจ้า	มาประนต
	ครัดว่าถึงทรหด	เผือกผู้
	เข้าสวนฆ่ารากษษ	หักพฤก ษาเยย
	พักเฝ้ามารออกสู้	มอดม้วย มลายชนม์
๔	โอรสรับสั่งแก้ว	ทูลอา ษาเย
	จะจับถึงเผือกมา	มัดไว้
	ทูลพลางรับทูลดา	ถุนิเวศน์ ังนา
	ครัดสั่งเสนาให้	จับพร้อมพลพฤก

๕ เสนารับตั้งแก้ว	เร็วพลัน
จัดทัพเทียมพดธัญ	แก้วนกกัถา
ถวมนเกราะธำตราธรร	พยุทธิศรม มื้อแป
เทียมมรกเทียมเกยถ้ำ	บุตรท้าวทศเคียร
๖ อินทริตเล่ห์เจ้าที่	ตรงด้นช ธารแป
ทรงเครื่องพิไชยรณ	ยุทธิพร้อม
กุมศรนาคบาศคด	เถลิงราช รกนา
มวญหม่พดมารห้อม	แห่หน้าดาหตั้ง
๗ ราชรรัตนเพริศแพร้ว	พรายแสง
สี่หราชเทียมมรกแรง	เร่งเร้า
ชนิดแห่เครื่องสูงแสง	ทิวชวชิ ไล่ฮเยย
ออกจากรันคเริศเข้า	เขตรแคว้นแดนสวน
๘ ยดศพ่ายักษ์ทั้ง	พันกุมาร
ตั้งเวรแดนตั้งตำ	ศพน้อง
ผินภักตร์พบถึงพาด	เผือกผ่อง
โกรธยิงศรเสียต้อง	อกท้าวทวาดถาม
๙ ว่าเหยยสวเสวคน	นามกร ไตนา
มาหักพฤษณ์สวนรอย	ราพม้วย
ศุทรวงสิทธิแสงศร	สามโลกย์ ภาเฮย
อาจจากผดามมั่งค้วย	เดชให้ว้ยชนม์

๑๐ กระบิณทรียนตอบโต้	อสุรา
เขงอวดศรัศกิดา	เดชอ้าง
คมีแต่คนมา	มีอเปถ่า แดแฮ
อาภพินาฐเข้หมถ้าง	ยักษ์ให้ว้ายปราณ
๑๑ องค์อินทรชิตได้	ดัดบดาด เกือบแฮ
ปานอสุริมาตผลาญ	อกร้าว
ขับพวกทศทวยหาร	รุกได้ ถึงนา
พดกดอกหอกดาบจ้าว	โดดจ้วงโจมพัน
๑๒ ลูกตมโถมถืบคว่า	คธาอุจ
บุกมันพ้นแทงยุทธ์	ยุ่งแย้ง
พลมารต่างหาญรุก	รุกรบ ถึงนา
ถึงกัศวัดเหวี่ยงแว้ง	ราพร้ายว้ายชนม์
๑๓ อสุรินทรเคืองชุ่นชุ่น	ศัรแดง ฉัตรเฮย
ถึงจับศรัคำแหง	หักทั้ง
อินทรชิตฤทธิ์เร้งแรง	แดงนาค บาศแฮ
เปนนาคมัตถิงถั่ง	กับพินบักพี
๑๔ ลูกตมนาคราชร้าย	รัดสัณห์ แน่นเฮย
ถองชยัณนาคมัทน	เดชได้
ทำนึ่งไปคิงคน	คั่นนิก ย่อนา
ยักษ์จักทำไฉนให้	หากรู้ตตี้

๑๕ อินทรชิตสั่งให้มัด	ถึงประจัน ไปเฝ้า
เด็กที่พลัดกับกรุงบาน	จิตรแล้ว
ขึ้นเผ้ากรามทูตด้าว	บิคุราช
ทศภักตร์ชมตฤณแก้ว	สั่งมั่งถึงพลัน
๑๖ ยักษ์มั่งถึงตากเต้า	ถึงแดง แขนงา
รวมเร่งวันพันทาง	ทุ่มทั้ง
ถึงสถิตไชวราดแดง	เดชะมา ยักษ์เฝ้า
ตายกลาดหัวขาดถึง	เกิดอ้นด้าวภูคด
๑๗ เพี้ยฆาฏุมเข้มนัด	ถึงจำ ไชวรา
จับยกดงครกคำ	ไขว่คว้าง
ถูกดมโอดหุดกำ	หมัดชก ชิงนา
ได้สากตากไล่ถ้าง	แตกย่น้วยมถายชนม์
๑๘ พดยักษ์ถางครันคว้าม	ด้อยงชน
ถางยักษ์ออกหาญผจญ	จับไว้
ถางยักษ์รับจรด	ทุกทศ เคียรนา
ทรงตัม ไกรธวัชให้	ผูกข้างมันแทง
๑๙ หมอช้างรับสั่งแล้ว	เร็วพลัน
ผูกคเชนทร์ข่มมัน	อีกห้า
ขึ้นรวางสัพตบวร	โดยจักร วาฬไธ
หมอชุกุมของ้าว	ง่าเงือกควาญเคื่อน

โคตงรามเกียรติ์

๒๒๒

๒๐ ถึงถึงยักษม์ได้	ฤาติง คนแยะ
ความขบขันคเชนทรถึง	หลุดปัดัน
หักคอกเชนทรซึ่ง	ขอฟาด ลงนา
ถกยักษหมอกความสิ้น	ซึ่งม้วยฤาหต
๒๑ เพี้ยมหารีบคดาศ์เผ้า	จอมมาร
ทูลยุบตกิจสาร	เสร็จจ้อย
ทศเคียรดับเตือตาด	ต้นเทห์ พระไถยนา
เอะแต่ถึงกระจ้อย	ร่อนนฤทธีไฉน
๒๒ ตรึงวางใครพิศหน้า	เสวตรสว
ตรึงตั้งพาดิงมา	ที่เผ้า
พลยักษรับสั่งคดา	ไปจับ ถึงแยะ
นุดครว่านรเข้า	ตั้งพันพาดินไชย
๒๓ จอมยักษยัดกระบี่ร้าย	แรงหาญ
ประจุกองค์พระกาฬ	กาจแกดัว
พดางตรึงว่าส่งสาร	สังเวช มิ่งนา
ยอมอยู่กับกุดัว	จักเลี้ยงเพียงทหาร
๒๔ หนุมนานพดนักดัวถ้อย	มารษา
ทศว่าเจ็บกายา	ยิ่งดัน
อยู่ไปไซ้ชัว	จักรอด พระเฮีย
โปรดพิฆาฏให้พัน	ทุกข์แท้ทรมาน

๒๕	ทศกัศตร์เผยแพร่เอ็น	โองการ	ถามแะ
	ในจักรวาลเองดาญ	ชีพได้	
	สิ่งใดซึ่งประหาร	ชีวิต	วอดนา
	สู่ร่งบอกเหตุให้	แต่ถ้วนใจจริง	
๒๖	ถึงหลอกบอกเหตุทั่ว	ยักษา	
	เพื่องคดอกละกายา	มอดม้วย	
	ทศกัศตร์ตั้งเตนา	มารจับ	ถึงแะ
	ผูกมัดพันพัศด้วย	นุ่นเค้าน้ำมันโซดม	
๒๗	๑ เสนารับตั้งท้าว	ทศกรฐ	
	ทำเสร็จจุฑาทรงธรรม	ครัสใช้	
	พระยายักษ์รักหอกพถัน	กวัดแกว่ง	
	เปดวับจ่อจุใหม่	นุ่นเชื้อเพลิงโพลง	
๒๘	๑ ลูกกลมโตดเด่นเดี่ยว	อดวน	
	จุตทุกมุขไพชยนต์	ไปยั้ง	
	เปดวเพลิงพถังคิตมณ	เคี้ยรราช	ถามแะ
	คำหนักนอกในทั้ง	นิเวศน์ใหม่ไฟเผา	

โคตงรามเกียรติ์

๒๒๔

ห้องที่ ๓๗

พระยาศรีสิงหนเทพ (หรั่ง)

๑	เสียงเพิงคึกก้อง	โกตา	หตเหย
	พยุพัตราลงมา	มีดคู้	
	เปิดเพิงพล่งโพลงอา	กาศวาม	วามแฮ
	คิดมุขปรางค์มาศชุ่ม	ชุดดั้นทลายลง	
๒	ทศเคียรตตั้งแต่ให้ดั้น	มลายชนม์	
	เรี่ยกญาติโยธาพล	ดั้นก้อง	
	กรยุตตนางมณ	โห้อค	คินา
	รับเสด็จออกจากห้อง	กับทั้งด้นใน	
๓	กุมภกรรฐอุปราชท้าว	ทศภักตร์	
	กรกระถึงโมกษศักดิ์	หอกแก้ว	
	จงจันทด้อค	เรศวร	ไปแฮ
	ด้นมพนักงานแคถั่ว	คดาศเต้าคดาตาม	
๔	บัดองค์พิเภกท้าว	ยักษา	
	ดวยสมุดตำรา	ฤกษ์ไต้	
	จวบครยุตตรีชฎา	เดินควน	
	เชิงเขว่เสียงส่าวไซ้	ด้นเต้าตามหลัง	

๕ เอกองค์โอรสเจ้า	งกา
จุลสุวรรณกนิษฐมา	รีบฉ้าย
ฉวยศรฤทธิวิรา	ดูธนู หัดถ้อย
ออกทวาศ์ท่าย	นิเวศน์ท้าวทศกรรฐ
๖ บัดองค์ศักรินทร์เจ้า	จอมมาร
พาหม่นางในสคราญ	ค่อมค่อม
ออกจากพระราชาน	ถึงนำ พถานแฮ
พระญาติวงศ์ห้อม	แห่ซ้ายฝ่ายขวา
๗ ทศกรรฐพัตินตั้งให้	จัดบุษ บกแฮ
อำมาตย์ยังอุตุต	แดนเต้า
ไปโรงกรรรมรต	นำรถ มานา
ถึงประทับกับเกยเจ้า	นมไท้ทศเคียร
๘ เล็ดจทรงบุษบกแก้ว	อถงกฎ
พระประยูรต้นมประนค	นั่งถ่อม
ถอยเลื่อนสู่บรรพต	นามดัด นานา
ถึงประทับสถานพร้อม	พรั่งหน้าพถานมาร
๙ โขถนจำวศิษณ์	ชาววัง
ตกตะถิงตังตัง	คินเต็น
ชนของวังไปยัง	ศิขเรศ
ม้างออกนอกวงเวียน	สู่ตัวสัตว์คณา

โคลงรวมเกียรติ

๒๒๖

๑๐	แสนล้ำอสูรพวกพัน	พดमार
	ที่อยู่ประจำการ	ช่วงไช้
	ต่างคนวิ่งถนถน	รตมดับ เพติงแฮ
	ไฟดับกับดับไหม้	หมดทั้งวงอสูร
๑๑	เพติงไหม้เนิเวศน์แล้ว	เคยดาม
	ถนกระพืออื้อวาม	วามฟ้า
	เปลวเพติงพดุงติดตาม	เรือนราช ฏรแฮ
	เพติงพดุงรุ่งโรจจำ	จับพันโพยมมาน
๑๒	ราชฏรพดุงกษัตริย์	หญิงชาย
	ต่างตื่นเสียงเวยววาย	วุ่นว้า
	หมอล้างคัตเชื้อกจ่าย	ปลดอกชช ด้ารแฮ
	นายอศุ์คัตคตแห่งม้า	ตื่นตื่นคามตถ
๑๓	ถางคนชนกระเซ้า	เชิงกราน
	บ้างแบกโคะชันพาน	เครื่องไช้
	ถางอู้มถกเหตุนถน	ถ่มเก็บ ของนา
	ปล่อยปลระตะเรือนไหม้	หมดสิ้นถึงของ
๑๔	ทศภักตร์เสร็จประทับเบื้อง	ศิขร
	ทอพระเนตรตุนกร	เขครไท้
	เสียดายเนิเวศน์ถน	ใจตถ
	ตั้งเวชพดเมืองไต้	เคือครว้นทรมาน

๑๕ อุกถมตมจิตรคั่น	เผานคร ไตเฮย
เห็นยักษ์พัดเมืองจร	ขจัดผ้าย
ไต่ทฤษัถ์วราษฏร	แดนราพ ร้อนนา
ตมกับภักตร์ยักษ์ร้าย	หยามข้าอาชรรพ์
๑๖ ศรพิธางทางเหาะขึ้น	เวหา
เฉวียนรณวัคตางนภา	กาศพร้อย
สัดตเพลิงที่คิตกา	ยาตบ หมดแฮ
ยังที่ปถายหางน้อย	หนึ่งนฤาสูญ
๑๗ เพลิงพิศม์ฤทธิหอกแก้ว	พระยามาร
ร้อนยิ่งเพลิงอื่นณณาน	ดวกใหม่
วายุบุตรสุดทนทาน	ทฤษัเทวศ ร้อนฤ
จะดับดับได้	สุดรู้ฤทธิคน
๑๘ บุตรมารุตรร้อน	รำคาญ
เหาะมุ่งมายังธาร	ตมทุกกว้าง
ถึงฝั่งนที่ทยาน	โคตโคต ดงแฮ
คำเกดือกเลือกคัวกว้าง	แค้นเดียววอลวน
๑๙ มหาตมทุกจุบัคตั้น	คตฟอง
เปนระลอกถันไหถนอง	น่านพุง
เอิบอาบดาบดำคดอง	โครมคตั้น
ปถาคันคกใจสัดง	โตคคั้นขวัญหาย

โคตรรามเกียรติ์

๒๒๗

๒๐	ต่าง ๆ บ้างเด่นเดี่ยว	หัดกหนี
	ว้ายแหวกแกกวารี	รับวัน
	ไปสู่อ่าวชดรี	ธารภก แดนา
	ผุดโผล่โผล่คำตัน	ตั้งคั่นผืนผาย
๒๑	หนุมนานบดบได้	โดยหวัง
	เพลิงที่ปลายหางยัง	รุ่มเร้า
	จนจิตรสุกฤทธิ์ผั่ง	ผายตู้
	ดำนั้นนารทเจ้า	ห่อม้งอ้อมจอมธรรม
๒๒	พถันเข้าพถางนอบน้อม	ประนมกร
	ดาบศเหินพานร	นั้งไถ่
	ถึงกราบกล่าวคำวอน	วานดับ เพลิงนา
	แล้วเก่าเหตุคั่นให้	ทราบสิ้นทุกประการ
๒๓	ฤๅษีสัตว์ดเวยะพ้อ	ถึงพถาง
	ดัพยอกพานรทาง	ถ่องถ้อย
	เพลิงนิคิตปลายหาง	กับบ่อ ไตนา
	น้ำที่ในบ่อน้อย	จักไว้โยหว่า
๒๔	หนุมนานพถันคิดได้	โดยไฉ
	หางจุ่มโอชูอมไฟ	อัดอัน
	ถมนานประสาทใน	นาศิก ตนเฮย
	เพลิงที่ปลายหางนั้น	ดับได้ดังประสงค์

๒๕	ถูกตมยภิวาทน้อม	นักพรต	แฉ้วนา
	ตาจากพระนารท	รึมวัน	
	เหาะม่งสู่บรรพต	เหมติ	รัญเย
	ข้ามมหาสมุทร	ถ่วงเข้าแดนพนม	
๒๖	ถุกึ่งที่พักพัก	พลหาร	
	องค์คชฌพพาน	อยู่เฝ้า	
	วายุบุตรแดงการ	ไปสืบ	ข่าวนา
	จนพบพระนางเจ้า	จวบได้ถวายแหวน	
๒๗	สองนายสดับถ้อย	หณมาน	
	มีจิตวิโสรมนคืบาน	เมิกแผ้ว	
	สรวเลียว่ายอดทหาร	พระจักร	รัตนนา
	เล่นอกกับขุนพลแก้ว	นึกได้ตั้งประสงค์	
๒๘	สามนายต่างกล่าวถ้อย	สนทนา	กันเฮย
	จนพระสรียกดา	คำกลัถ้อย	
	สามกระบี่ต่างไถยา	เอนอาศน์	
	ทุกท้าวพลใหญ่่น้อย	หัดบด้นทุกคน	

โคลงรามเกียรติ์
ห้องที่ ๓๘

๒๓๐

ขุนพิสนท์สังฆกิจ (บุญ)

๑	ปางทศกัศพรพร้อม	มहिษฐ์	สนมเฮย
	ประทับดัดนาครี	พักยัง	
	แดงประเทษธานี	เพลิงซุด	โซมแฮ
	เชอศฤกเหตุคราวครั่ง	นิเวศน์สร้างปางบรรพ	
๒	เต็มดงกาบเรศนี้	พรหมมา	
	วังประสาทไอยกา	จิราขไท้	
	งามสอาดโอภา	ภพเทพ	ถึงฤา
	จำจักเชิญเทพให้	นิมิตรมั่นเมืองพรหม	
๓	ตรีเสร์จราพท้าวตั้ง	เสนา	ในเฮย
	จงสู่อังคอินทรา	จิราขพร้อม	
	อีกทวยเทพเชิญมา	มวญหมต	
	เร็วรับรเห็จข้อ	สู่น้อย่านาน	
๔	เปาวนาสูรนบคด้อย	คตาสวรรค์	เวียงเฮย
	ทุดสหัสสในยพลัน	เร่งเร้า	
	พาผองเทพอนันต์	รับรเห็จ	มาแฮ
	ถึงดัดนาครีเต้า	สู่ไท้ทศเคียร	

๕ จอมมารเมิดเทพท้าว	พจนา
เออท่านบรรดามา	ท้าวไท
จงแจ้งภพดงกา	เกิดพิบัติ ใหม่แฮ
เชิญท่านมาเพื่อให้	ช่วยสร้างนครคืน
๖ จึ่งองค์อมเรศเจ้า	จอมสมร
เร็วรบือสรุสนทร	ราพท้าว
ภามองเทพรเห็จจร	จากที่
เดชะอุ้งกาตัว	นิเวศน์ใหม่ไฟโตรม
๗ ถับถึงเทวราชท้าว	เชอพลัน
ตั้งพระพิศณุกรรม	เทพยชา
จงร้งราพนครอน	พินาศน์ คั่นขอ
เป็นป็นนคเรศถ้ำ	เลิศชั้นคงเดิม
๘ ชำดั่งพรุณเทพมั่งรัง	ดาถาร ตกเอย
ดับหมดมวณภักศมาน	มอชเชอ
พวยพัดเท่าธุติพาน	พาสุ์ ลินธุแฮ
ภมรราบเต็มมอเดิมเนอ	นำพนเภาว
๙ ภูมิภาคใหม่ใหม่พุง	ฝนตลบ หอมแฮ
มารุศุชยายยายอบ	ถิ่นถ้วน
สรวถึงราชถนนครบ	อมเรศ รังขอ
ตั้งประหลาดหลากถ้วน	พิดาศพร้อมตามเพรง

โคลงรวมเกียรติ

๒๑๒

๑๐ รัตฤกษ์ที่สุททั้ง	โกษา หารเยย
คามเขตรภพคฤหา	ใหญ่่น้อย
ภดเพิ่มเพียบนครปรา	กฏเก่า เหมือนแฮ
ภอเจ้าทวยเทพยัคค้อย	กตบ้าวดาวตึงษ์
๑๑ พงษ์พรหมเมศพร้อมมิ่ง	มहिษฐ์ ดองเยย
กับพระสนมনারี	รุ่งหน้า
เถถึงบุษบภมณี	นิกนิวัตร เวียงแฮ
บุษบกตาลโด่งฟ้า	มั่งเมือเมืองมาร
๑๒ มารมายุ์หะแห่ห้อม	เหินตา ตาษเยย
แฮอิตเลี้ยงอิงอา	กาศัก้อง
บุษบกเรือนรورا	เดียบรอบ บุรินทร์แฮ
มวณมายุ์เมิดเมืองช้อง	ท้วหน้าสาธุการ
๑๓ ชมเมืองปรางค์มาศมั่น	พิมาน พรหมเยย
งามสอาดเทียมโอฬาร	ถิวฟ้า
จตุรมุขประกอบกาญ	จนนพ มณีนอ
ต้งหยดไใหญ่ยดห้า	ยอติเออมอัมพร
๑๔ ตำหนักถ่มนนาฏท้าว	นางใน เนานา
ไพจิตรพิศภาใจ	ขึ้นช้อย
พระโรงรัตนเรืองอุไร	รุจิเรก อร่ามแฮ
ที่นั่งเย็นเพ็ญย้อย	ยาตรฟ้ามาดิน

๓๕	ปรากฏการกอบแก้วเนื่อง	เนาวรัตน์	เรืองเฮย
	ชงบั๊กชิงเทียนฉัตร	เชิดกั๊ก	
	หอรับเรียบเรียงขันต์	เคิกน้ำ	ตยบแฮ
	ต้องฟากถนนคักคั้ง	ตดอดตวันแดงาม	
๓๖	ชมพดางท้าวใครให้	พางค์	กถับเฮย
	บุษบกถอยเวียนลง	เถื่อนคั้ง	
	เทียบเกยถนนกพงษ์	พรหมเมศ	เล็ดจแฮ
	พามเหสีสองทัง	ถ้ำด้อยตู่รางค์จว	
๓๗	ยังบรรยงก์ภาคพื้น	ปรางค์สุวรรณ	
	เถถึงอาศน์มณีนัน	เพรศแพรว	
	งามเทียบทัดจันทร์ควร	ไถเมฆ	มาเฮย
	เรียกมาคย่มารมาถั่ว	ริราชชาตังการ	
๓๘	จักสมโภชบุเรศเกอ	มังกด	กิจแฮ
	สู่เว้งกอบการยด	อย่าคว้าน	
	จักถดของเด่นถาวรจน	จวนเจ็ด	วาวนา
	เว้งรับหมายทุกด้าน	เว้งเร้ารตมกัน	
๓๙	เปาวนาสู่รวรับ	วโรงการ	พถันเฮย
	นบค้อยถอยถดคถาน	คถาศ์เต้า	
	รับหมายบาตบอถงาน	ถณท้ไถร์จ	
	คามตั้งจอมราพเจ้า	อสูรเขื่อน	โองการ

โคตงรามเกียรติ์

๒๓๔

๒๐ ถึงวันกำหนดพร้อม	โหนดคร
ชนเครื่องเนาโรงนอน	แน่นเฝ้า
พวกพิเศษหาบหามจร	ตำแหน่ง การแผ่
ตรวจเสร็จจรต่งเช้า	ที่วังโรงครัว
๒๑ การต้มโภชอุโฆษอ้อ	อดเวง
โชนหุ่นตครเพลง	ชกปล้ำ
มอญร่ำระบำระเบง	อึกเทพ ทองนา
โหมกรุ่มกุ่มกะพดจำ	ก่นำฆ้องกตองวัน
๒๒ หกขเมนสามชั่วไม้	เมิตรหง
เดินถวดทางยงผจง	จักเยื้อง
บางเด่นดอคม่วงบง	เพศเล่ห์ เลื่อยพ้อ
แพนร่ำรำบนเบื่อง	ยอดไม้ โยนเยน
๒๓ บางพอกทรหดห้าว	ใจหาญ นักเฮย
ช่างคเวทวิชาการ	เก่งถ้ำ
นอนคาบหอกเหนป่าน	นุ่นนวม นอนนา
บนอกครกวางซ้ำ	ได้พร้อมตำกรุม
๒๔ จิ้งจั่งจ้าวจับจ้อง	จังกา
พลไล่หับกายดา	แรวดไ้
บางเหต่าเด่นกตฮา	วรุณหวะ
พุงทุดเถิดดลัดได้	ทถักยัยยดลยง

๒๕	๑	พลบหนึ่งเข็ดเต๋นเต๋น	เฉลิมการ
วีเรื่องตามเบาราน			รัตพร้อง
ทศกัฏฐ์ภานงพาด			อุภัยนาฏ
กับถ้ำเต๋นเต๋นมช้อง			จุดพร้อมบุบผาเพลิง
๒๖	๑	มีครบพุ่มพร้อมตรวจ	ตะไค่เพ็ญ
โง่งบบนบกนินเสียง			ต้นน้อย
พลุดวงช่วงไซตเพียง			ดาวเด่น
รัตนกุดรดมาต้อ			จุดช้องเตี้ยงาน
๒๗	๑	วิเศษจัตของเตี้ยทั่ว	ธานีทร
ราพนิกรมากิน			ห่อนช้อ
นักแดงเจ้าเมาริน			สุราตม
เกษมศุขไปทุกมือ			จวบแล้วการฉลอง
๒๘	๑	มหรศุขครบถ้วนเจ็ด	ทิวา การเฮย
ทศกัฏฐ์จอมดงกา			เกษด้าว
เสพศุขสวัสดิ์สรวรยา			ยศโยค ยิ่งแะ
กับมิ่งมณโฑท้าว			อีกให้อรรคเชื้อ

โคลงรวมเกียรติ

๒๓๖

ห้องที่ ๓๘

(คนเดียว กัน กับ ห้องที่ ๓๘)

๑	กล่าวถกลับจับเรื่องเบื้อง	บทว่า	ยุบตร์เอย	
	ภอรุ่งแสงสุริยา		ยาตร์ไต้	
	ยังสำนัสน้ำภา		ที่ล้ง	สกุณแฮ
	พลันชื่อนโยธาเข้า		เขตร์ไม่มาพถัน	
๒	จับ ความตามเรื่องช้าง		องค์ว่า	มราชเอย
	แรกแต่โปรดตามพา		นเรศไ้	
	ไปเยือนชาวพระยุพา		ยังภพ	ราพแฮ
	จวนกำหนดไปได้		เรื่องร้าวความ	
๓	คอยบเหนพระให้		โหยหด	
	โคกสถักทรวงวน		สวาค์เศร่า	
	เรอหวดเหตุพฐน		ทุกซ์เทวศ	
	ยามคำพระรุ่มเร้า		รุกร้อนอาวรณิต	
๔	สมคั่นจวบรุ่งแจ้ง		แสงไกอง	
	ชวนพระตักษณเสด็จไคต		คตาศัย้อง	
	สวาทำรวจแวงใน		นำแห่	สอสงเสย
	ถึงท่าธารทรงเปิดอง		ผดิดแก้วดงดรง	

วิธีร่ายยัน

๕ องคควายบุตรทั้ง	ชนภุ พานเฮย
พาพวกพหลย	รยาตร์ไค้
ถึงแทบพระพลาตร	ครับเหตุ
ทราบว่จักรกฤษณ์เจ้า	ดัษณ์น้อง สรงสนาม
๖ ถ้ามหายคอยเฝ้าพระ	จักรา จิราชเฮย
จักรกฤษณ์ทอดทศนา	เนตรพ้อง
สืบถ้ามกะมีมา	เส้มอหมอบ เฝ้าแฮ
เปรมจิตร์จากราท้อง	ประเทศท้าวสรงชด
๗ ประทับเพี้ยงภาคพื้น	พดหลาม
หมอบตาสกิดาดกลางสนาม	แผ่นซ้อง
ตรัสทักกะโมถาม	ถึงพนิต
สู่สู่ส่ายสวาค์น้อง	นาฏเค็รว่าฎาเกษม
๘ หนึ่งทางที่จะเข้า	เขตร้อสุร นันนา
จรยาถญ่ายังยุร	ยาตร์ไค้
บัคขุนกะมีทุด	ไทจิราช
ทางสู่ลงกาไ้	ทุเรศข้าแด่ณกันดาร
๙ ทุดแรกจรวอนเจ้า	จอมพนิต
เหนผูกสอช่วยปลิด	ปลดไค้
รำนรงกับภุษิต	ถวายนาฏ แถ้วนอ
ฆ่าราพเผาเมื่องใหม่	จวบสิ้นเดรั้จถวาย

โคลงรวมเกียรติ

๒๓๘

๑๐ ทรงทราบข่าวพม่วย	เมืองमार	เผาเอย
เกรงกริ่งไทรพัวพาด	พาดน้อง	
เพราะกะมีทำการ	เกินตั้ง	
พระวัดเคื่องฤไทยช้อง	เคียดเค้นขุนกระบินทร์	
๑๑ ครวี่ว่ากูดีไร	ตามพรู	เยื่อนเอย
เพียงแต่แหวนกับภู	ษิตให้	
ฆ่ายักษ์จุตเมืองต	หมื่นเดิมค	กูแฮ
เองอีกหาญห่อนได้	ตฤกหน้าตรองหลัง	
๑๒ อรรคเรศเรตถกเมื้อ	मारตธาน	
มันเคียดเองพลอยผลาญ	นาญชำ	
เราคิดต่อกรราญ	รอนราพ	
เมียมอดชีพจักชำ	อูระเศรวัทรวงคัลย	
๑๓ กะมีค่านับนท้าว	ทูลดาร์	ภาพเอย
คเดิมิตฆ่าพดพาด	ผิตถัน	
เมื่อครบบมาราญ	ดวงราพ	
ว่าถกถึงตงคัน	บ่าตนม่าเคียว	
๑๔ ผิรวาพเคียดว่าชำ	ทำดา	พลเอย
มันฆ่าพรูแทนวาย	ชีพถ	
จงพิฆาฏคุตตาย	ตามเลตัจ	
โดยกฎพิภคชี	โทษอ้างไยการ	

๑๕ พระฟังทูตเสด็จเยือน	โองการ
กับบุตรสุริยาน	นบน์อ้อม
ถูกถมถ่วงบรรพการ	ก่อเหตุ
มองท่านจักเห็นพรอ้อม	โทษนั้นเพียงไหน
๑๖ กระมีส่องนคเรศน้อม	ต้นของสาร
บทเดิมคบอกควรผดญาณ	ชอบใช้
พระคำวิหังจักราญ	ราพต่อ ใ้ปนา
ควรที่ภาททัศน์ไว้	ช่วยแก้การณรงค์
๑๗ ทูตภาคโทษกระบี่ท้าว	ยินทัศน์ ภาคแย
ภษิตตรงเรอพลัน	ผัดให้
ถูกถมรับโพกพันธ์	เคียรเทศ ถวิตเยย
หมายชอบกลับชั่วได้	ผิดซ้ำกรรมกู
๑๘ พระเสด็จยาตรเยื้องสู่	พระพดา
ประทับเสด็จเสนา	แน่นเฝ้า
ว่าถึงเหตุสุดด้ายา	จิตรจาก นานเยย
จำจะยกพลเต้า	ติดดั้มเมืองมาร
๑๙ รอยราพระพันนิศเจ้า	จอมพรู
คั่นกดับโยทธยาญ	รยาตรเต้า
พอดกโษษฐัมภ	พานนบ ต้นของแย
เขาหนึ่งคังที่เจ้า	ทำข้ามเขตรมาร

โคลงรามเกียรติ์

๒๔๐

๒๐ เนาเนินส้มท้อช้าง	คันธกา ดาเอย
ชานโชดเหนหาตบรา	กฎกัน
เชิญพระพักโยธา	สถิตยถิ่น นันนอ
เมิดชอบไชยภุมหมัน	เหมาะสู่เด็กมาร
๒๑ พังทนต์แผนที่ท้าว	ส้มทไทย ถวิตเฮย
ตรัสสั่งเตรียมพลไคร	ตรวจเร็ว
เราจักเคลื่อนทัพไคร	คดาเขตร เขาเฮย
สุครีพรับสั่งเค้า	แต่งพร้อมพลากร
๒๒ นิพนบทไปนทัพหน้า	นำพหต
คุมไพร่สืบส้มทคน	เคิบถ้วน
ขุนองคคคุมพล	สืบส้มท หนุนนอ
กายเกียกสืบส้มทม้วน	มอบให้หนุนาน
๒๓ ทัพหตวงยี่สิบถ้วน	ส้มทสุรวพ พดเฮย
นิทพัทสืบส้มทนับ	ไพร่ได้
เปนนยกระบัตรบักับ	พลพวก คุมแฮ
นิตราชสืบส้มทให้	ว่าดินกองขันธ์
๒๔ กองหลิงนิทเอกไค	พลปราม ปราบเฮย
เจ็ดส้มทพหตตาม	จัดถ้วน
เจ็ดสืบเจ็ดส้มทคราม	ควนครบ เกณฑ์แฮ
พดแก้พันพิช้วน	อาจอ้างออกหาญ

๒๕ ทีวีวงษ์องค์กัษณน้อง	ตำนานสงฆ์ เสร็จแฮ
ทรงเครื่องตันนรงค์	ฤกษ์ได้
กุมศิณธุ์พลอง	อาจสง่า งามเฮย
พลโหมฏฐ์ให้	คึกคักคดากกระบวณ
๒๖ กองนำอเนกแน่นเหยม	เหิมณรงค์
เคียวดาบกลาดดงยง	ยุทธกล้า
ละตนละตนคง	แข่งแข่ง ฤทธิ์แฮ
เพียงจะลุยแผ่นหัด	เดียดพุ่งฝู่นปถิว
๒๗ เติร์บรัมรอนคัต	มรรคา ไปเฮย
ถึงเขตรคันธกา	อยุ่คยัง
เขื่อนขันธ์ค่ายพระพดา	สุทวิพจิต เสร็จแฮ
พระเสด็จประทับทั้ง	พี่น้องสององค์
๒๘ จัตนิถเอกให้	ตรวจระวัง บรเฮย
ทบทพิณนัธพัง	เหตุด้อม
พลเรียงเยี่ยงไชยมัง	กรเกี่ยว เติร์แฮ
ผดัดเปื่อยแว่นแวดด้อม	รอบวังระวังไทย

โคลงรวมเกียรติ

๒๔๒

ห้องที่ ๔๐

พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าเกษมศรีศุภโยค
(คือ กรมหมื่นทิวากรวงศ์ประวัติ บัดนี้)

๑	ปางทศภัทรเผ่าพ้อง	พงษ์พรหม	เมศเย
	กับมิ่งมณโฑมธม	แท่นแก้ว	
	ทรงสถิตยแต่ประทุม	ยามย่า	
	ร่มอยหัดดับสนิทแล้ว	ด่วงพันยามประณิม	
๒	ทนต์จะงัดง้างไฟ	ทศกรรฐ์	
	เกิดนิมิตรมหัทธจรรย	จิตรว้า	
	ตกใจตื่นตรองฝัน	เพื่อนเพื่อน	ใจเย
	พอสุริยจัตแจ่มฟ้า	ผ่ายท้าวเดด็จตรง	
๓	ทรงเครื่องเดรัจฉัดจ้อง	โรงธาร	ท่านแด
	ประทับอาคันธมาตย์มาร	หมอบเฝ้า	
	องค์อสูรโองการ	บอกกิจ	พิเภกเฮย
	เรานิทรคั่นเจ้า	พี่เค็ดมหลับฝัน	
๔	เห็นศิษย์ชาวเขตรเบียง	บรรพทิศ	
	ทางประจิมศิษย์กฤษณ	เตรักถ้ำ	
	เจอกันประจัญฤทธิ์	ศิษย์หมัก	พ่ายฤา
	ตกฟ้างภูมิขั	ชีพสิ้นเพนธสุร	

๕ ยังเชฐผ้นค่อน
ผ่นว่าถือกถาอัน

ภายในใต้น้ำมัน
ในท่ามกตางมีได้

๖ มีหญิงหนึ่งจุตเชื้อ

ได้กับน้ำมันสุมาน

กตานิหม้อคั้นหาญ

ร่อนหัวของค่างจาง

๗ พิภพยนิยงท้อ

ทรวาเน่เสี่ยธานีทร

จึ่งทูลว่าทรงสุบิน

คือแก่งดงกาแก้ว

๘ ได้เชื้อคือคูไท

เตละคือวงษา

ไฟได้แก่ม้า

หญิงคู่ตัมหนักษ์น้อง

๙ ราชคิณฉาวผ่องนั้น

กัณหคิณคือเชฐา

จักประติวพ้อปรา

องค์อสุรทรวาณร้อย

อักษรรย ใจนอ
หนึ่งไว้

ยางเบี่ยม ปากนา

ใต้เท้าเทียมตะเกียง

เพตึงกาต

หมดแห่ง

ติดหัตถ์ พี่แย

จะร้ายคี่ไหน

ทุกซ์ถวิด หวาดแฮ

หนึ่งแล้ว

ถือซึ่ง กตาทา

ก่อธ้อเกิดเชื้อ

เชฐา

เผ่าพ้อง

เคียวเด่น ดวงแย

จุตเชื้อเพตึงเริง

รามา

ตุจถ้อย

ชัพถับ มถายแย

โสกร้าปฤกษา

โคลงรามเกียรติ์

๒๔๔

๑๐ จักคิดดับเสียดาด้วย	ใดคตาย
ฉันอุบาทว์จึ่งจะหาย	ห่างไ้
พิเภกว่าฤาวย	เวรเรื่อง ร้ายเลย
เหินแต่ยุติธรรมให้	ห่างทั้งทางพาด
๑๑ ดมบุรณสมบัติท้าว	เทียบสรวง
เนื่องคณะพรูปวง	เปี่ยมหัตถ์
ษัตราแต่เดียดวง	สวาทร่วม รามฤา
นิว่าคั่นนางขั	คิดล้นเคิกโทษย
๑๒ พังทนต์เทียมถวี่ยน	ไฟแรง
ยี่สิบพระเนตรแดง	จักจี้
เหม่มิ่งข่างจัดแจง	จักส่ง นางฤา
ดูหมิ่นพงษ์พรหมกถ้ำ	กล่าวได้โดยใจ
๑๓ คิดว่ามิ่งคู่พ้อง	करรภา
ทฤษัศฐหวังปฤษา	ร่วมไว้
กถับยอยกบั้จจา	มิตรฐั กุเศ
เองอะกตัญญูได้	เต็ดพ้องพงษ์พันธุ์
๑๔ พิเภกยินตรัดกริ้ว	กราบกราบ
ทูลว่าทลายทัตทาน	ท่านไ้
หวังกอบเกี่ยววศินาน	โนยัคี ธรรมแฮ
ซึ่งจะสอศเปนไ้	คักนน้อย่าแห่ง

๑๕ ทศเคียรยนิยังกรว	ตรัสพถัน
มิ่งกับภูษาดกัน	พี่น้อง
ยกกรมเชิดฉีกพันธุ	พงษ์เผ่า พรหมฤา
เหน่ว่ากนิศพ้อง	เร่งพันเมืองนาร
๑๖ ขัณฑ์คิดพถังแค้น	ชักรรค
โกมไต้พิเภกถน	แผ่นแคถว
แถมกมภักจนทกัน	เหตุท กถวแฮ
เลี้ยงตั้งอัญชิตถว	หลบวังขอชนม์
๑๗ ครั้นเหนเชฐไต้ไถถ	จะทกัน
เข้าแอบอินทรชิตพถัน	หลบไต้
ทศเคียรบทันพันธุ	ภักตรเฝื่อน
แผดสั่งเปาวนาให้	เร่งคันริบของ
๑๘ ริบถรรพตั้งถน	เถรจถรรพ
มันอยู่หนกันครขับ	อย่าไว
อัครีชฎาขับ	คัวถั่ง ส่วนเฮย
เปนทามชี่ดาไช้	เช่นถ้อยกถถง
๑๙ เปาวนานอ้อมถถำรับ	โองการ
พาพิเภกขุนมาร	มุงเต้า
อตุรเตินดาถ	เทวศถำว แตนแฮ
ถั่งถ่ถักถยเข้า	กอดแก้วถริชฎา

๒๐ ออกโอรุส่ออีกสื่อน	ชาตวร
พดางเล่าแถมมุด	เหตุไ้
ผ่นร้ายพทายทุด	ตามสัดย จรงนา
หวงจะผ่นผ่นให้	ห่างพันไภยไภษย
๒๑ ท้าวเธอกลับโกรธแค้น	ครัดขบ พี่เอย
ให้รับทงสินทรัพย์	เก็บเกลี้ยง
ตัวเจ้าประทานกับ	พระลักษ มีนา
เจ้าอยู่เอนคุดเลี้ยง	ตุดด้วยดวงตมร
๒๒ ครุฑวาระทอดทง	เบญกาย
ยินสั่งครุฑกัทรักดา	เผือกคด้า
ส่ามกระษัตริย์โคกบวาย	เลี้ยงตั้ง ส่ารเขย
ทรงแต่กรรแสงซ้า	แทบสิ้นส่นประดี
๒๓ บัตินายอสุรผู้	ขิบดี
รับเสด็จตอบบาญชี	เครื่องใช้
บั้งพาสุดาตรี	ขวาลู่ ส่นแฮ
เปาวนาทุดพิเภกให้	รับตั้งจาจร
๒๔ ยินจับคัมภีร์ท้อ	ใจทว เทวศเฮย
ผ่นรักทรวีศบุตรี	ตุดกถัน
ให้พดางจากปรางค์ศรี	โคกสู่ ทางแฮ
ออกนอกนกรอน	อกค่นค่นทรวง

๒๕	ดำเนินนี้กอนาถโธ	อาทวา
	ถกิดว่ากายเขกา	เกียงไว้
	คิดพึงพระพงษา	สัญญาที่ เหนเฮย
	มีแต่เกรงทันท้ไท	เทศย์ผู้ผ่านถวัก
๒๖	จำจรัดถึงฝั่งน้ำ	อยุดพัก
	จึงจำบยามประจักษ์	จิตรแล้ว
	ครุจรประจำตักษณ	ตั้งที่ จันทรนา
	แรงโทษร้างถิ่นแคว	แต่สิ้นมรณโทษ
๒๗	จักใดที่พึงนั้น	คือนรายน
	อยู่อุดรควรวาย	ชีพไว้
	คริสุริจเหาะข้ามสาย	สมทุรรับ เรือนา
	ถงตื้นเนินทรายได้	สดวกด้นเดินจร
๒๘	โคกพลงพถันว่าไท	เทพา วัณษเอย
	เชิญช่วยดมนาคา	ส่งให้
	ลบพระสีหัทธา	ยังที่ สัตถ์ชัย
	พลงว่าพลงรับไถ	แก่งแก้วคันธกาต

โคลงรวมเกียรติ

๒๔๗

ห้องที่ ๔๑

(องค์ เคียงกันกับห้องที่ ๔๐)

๑	ชัยฉนวนรทพหน้า	ตรวจพนาณต์	ทางนา
	เหนือสุรเกียรติยศ	เทศให้	
	ออกนามพระอวดาร	เดินป่น	มาแฮ
	วานเรศล้อมตากไว้	อุ่นว่าพัดวัน	
๒	พิภกประหม่าซ้ำ	เสียดยอน	ชยาดแฮ
	ถามว่าพดพานร	พวกัน	
	บังอาจดากดุดกร	มีกิจ	ดังฤ
	ผิดชอบบไต่ช	ช่องให้เราเหน	
๓	นิลเอกจากอาตมแท้	โยธา	หาญแฮ
	พลพระจอมจักรา	ฤทธิ์ก้อง	
	จะเด็จเงาะดงกา	ผดามรภาพ	ร้ายแฮ
	เองพวกอสุรต้อง	จับเจ้าไปถวาย	
๔	พิภกสัคับถ้อย	ถาดงนาม	หริฤ
	บอกว่าคนสืบตาม	เดาะเต้า	
	ไซ้เป็นวิปความ	คิดชื้อ	ตรงแฮ
	ขอท่านพาเราเฝ้า	เฝ้าให้ถวายตัว	

๕ นิตเอยินพจนแก้ว	พาดน พิเภกเฮย
ไปที่ประชุมพล	พักพร้อม
ค่านับบุตรสุริยน	เสร็จเจ้า แดงแย
ตามที่พบอสูรดิ้น	จับได้ตัวมา
๖ สุกุวิพยตราพแก้ว	ควาความ เทตยเฮย
ไต่เชืษชาติพงษ์คาม	บอกข้อ
เออเองออกพระนาม	กิจเรื่อง ไตฤา
จับเกรงทัณฑ์ทัธ	โทษต่างบรรโดย
๗ อสุรทราบชักพว้าง	บอกพลัน
เราชื่อพเภกพันธ์	เผ่าห้อง
เปนขนิษฐาภรรย	เกิดร่วม ครรภแย
อยู่เกาะดงกาต้อง	ขับเข้าไพรเขี้ยว
๘ เดิมที่ฝันอุบาทว์ให้	เราทาย
โกรธริบขับกลับกลาย	เกลียดกลัว
เรานึกแสงวงนาย	นึกห่อน เห็นเฮย
จึงคิดมาเป็นข้า	บาทให้จักรี
๙ สุกุวิพชัททราบแก้ว	รับรุด เร็วแย
กับสืบแปดมงกุฏ	เสร็จเจ้า
บังคมพระทรงครุฑ	ถวายเรื่อง ทุกแย
กองตรวจพบยักษ์เข้า	จับได้ตัวมา

๑๐ มีนามพิเภกน้อง	ทศกรรฐ์
พี่รับจากเมืองนั้น	คดาศ์แคล้ว
จักรองบาทพระทรงธรรม	เต่าเทียว มานา
แม่นมิโปรดเลี้ยงแก้ว	ชีพน้อมยอมถวาย
๑๑ จักรพงษ์ทรงทราบสิ้น	เล่ห์จลาร
ออกพระโอรสโองการ	ครัดให้
นิลเขวี้ยงพามาร	พิเภก มาเฮย
ครบบัดนิตเอกไหว	กราบแก้วครวโดย
๑๒ ถึงแทยต์แดงว่าไท้	จักรา
มีรับสั่งให้หา	แห่งเจ้า
พดางกุมหัดถือสุรมา	ถึงที่ เฝ้าแฮ
พิเภก โอนศิรเกล้า	กราบน้อมอภิวัณท์
๑๓ จักรกฤษณ์ศรีกรังถ้อย	ครัดถาม
ศุกรพิเภกความ	เท่านั้น
ควรฤาพิเองหยาม	หยามได้ เองเฮย
ฤาต่ออ้อมศักชั้น	ซ่อนซ่อนกตมา
๑๔ พิเภกทูลให้ซ่อน	กตความ
ทศภักตร์ผันร้ายถาม	บอกให้
คือจักราตชีฟตาม	คำหรับ โหระแฮ
จงตั้งชีดาไท้	แทนเบื้องมทมาถย์

๑๕	กตัญญูกรรณได้ชั่ว	บาทมา
	ที่พึงแดฤทธา	เปิดาเปิดอง
	แต่คำหรับโหรา	เรียนทราบ เสร็จแฮ
	หมายมุ่งมาพึงเบื่อง	บาทไท้ทุกเคี้ยว
๑๖	จักรกฤษณจิ้งตัวด้วย	มนตร์
	พิเภกมาฝากชี	พิศไว้
	วันควรมิควรดี	โตบอก เราเฮย
	ญาณฤกษ์ควรเลี้ยงใช้	แต่เชื้อทศกรรฐ์
๑๗	สุครีพทูลว่าต้อง	ทศทอง
	ให้กระทำสัตย์สนอง	บาทไว้
	ใจตรงจึงควรปอง	โปรดชุม เติงแฮ
	ผิพริบจากใต้	เขียนชานันเคี้ยว
๑๘	หริวงษ์ทรงสถับสัน	นุสนธิ์
	ตั้งสุครีพนายพล	เร่งให้
	เชิญพรหมมาศตรงชล	เป่นประ ฐานเฮย
	ให้แทดยำสัตย์ไว้	ต่อหน้าพดากร
๑๙	สุครีพคำนับน้อม	บาทมด
	ครไถ่พานเชิญทูล	ศิริไว้
	พาพิเภกพลันยร	ยาตรที่ ประชุมแฮ
	ตรงซึ่งครเสร็จให้	ยกยักตั้งสัตยา

โคลงรามเกียรติ์

๒๕๒

๒๐ พิเภกทำสัตย์ข้อง	ส่าบาด
บวงเทพเป็นทิพพยาน	อย่าแค้น
ผิวน้ำขอศรมดาญ	ชีพแห่ง ช้ำแหย
กราบรับชดพัฒน์แล้ว	ค้มด้วยยินต์
๒๑ บุตรอาทิตย์ชดชบถ้อย	แกดงสาร
เราจักรับราชการ	ร่วมเจ้า
ท่านพงษ์เผ่าพรหมมาร	เราวิ วงษ์แฮ
ดมศักดิ์ควรจักเข้า	คบช้ำคือสหาย
๒๒ พิเภกตอบว่าช้ำ	ขอบใจ
ยอมกระทำสัตย์ใน	ที่พร้อม
เราต้องร่วมฤไทย	ศุขทุกข์ เทียมแฮ
ต่างรับค้ำบัณน้อม	จิตรไว้ใจกัน
๒๓ ฝ่ายพิเภกดูทแถม	จักรกฤษณ์
สืบแปดมงกุฎพิศ	เครื่องถว้น
พานรแน่นอกนิฐ	คนต่าง แต่งแฮ
เพ็ชรฉวาทฤณชดถว้น	เด็กทั้งยศถา
๒๔ ถามสุครีพว่าไท้	จักผจญ มารฤา
ทศกัณฐ์ก็ฤาญ	ทั่วด้าว
พลพานระยคุด	บาทเลิศ ไฉนหนอ
เห็นแต่หนุมารหัว	เมื่อเมื่อดงกา

๒๕ ๐ สุควีฬวาฤทธินั้น	หนุมาร	มากแะ
ฤทธิฝ่ายชมภูพาน	กาจแกดัว	
องค์ศรีประทาน	พรเพิ่ม	พุดเฮย
ใครจักคิดฆ่าแกว	ห่อนสันตญฺชนม์	
๒๖ ๐ พานรินทรฤทธิเดิคนั้น	เหลือนับ	
ชี้พลวงถูกถมกถัม	ชี้พลแก้ว	
แผ่นโผนผจญทัพ	สหายอย่า	แทงเฮย
เสร็จพจนพักันแกดัว	กลางเผ้าอวดาร	
๒๗ ๐ ทรงจักรชกแทดยัซม	เสาวนา	
พดเท่าใดตงกา	เกาะนี้	
เราจะเร่งพานรา	รุกได้	รบเฮย
ไคมิไคจ้งช	ช้องให้หายฉน	
๒๘ ๐ พิเภกทุดว่าฟ้อง	พดขัม	ฉนแะ
แทดยที่ตงกานัม	ไม่ถ้วน	
วานเรศฤทธิรบทัพ	ยังห่อน	เห็นเฮย
เหลือนประมาณประมอดม้วน	มอดอัยทุดฉดอง	

ห้องที่ ๔๒

พระเจ้าน้อยยาเธอ พระองค์เจ้า จิตรเจริญ
(คือสมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมหลวงนริศรานุวัดติวงศ์ บัดนี้)

๑ พระอาศน์อรุณห้าว	หาญฤทธิ
ลำดับพิภพทุกกิจ	ดั่งนั้น
พระเปรมกระมลคิด	ปราโมทย์
จึงเปดงัดหนาทชน	ตั้งน้องพาดี
๒ จงพาพานเรศถ้วน	ทวยหาญ
ยังฝั่งข โธธาร	ทำน้ำ
แผดงฤทธิชวตฤทธิมาร	หมายเปรียบ กันนอ
จงประจักษ์ฤทธิกา	กาจจ้านการณรงก์
๓ เหาเรศสุริเยศไค	ครบสาร
ค่านับรับ โองการ	ได้เกด้า
สามคาบกราบศิรกราน	บัวบาท
ถาบันเรศเจ้า	จากท้องโรงคัต
๔ ออกมาเตรียมตรวจพัน	พลพา นเรศเฮย
ครบเสด็จสองนครา	ฤทธิห้าว
เชิญชวนอนุชา	ทศภัตร์
นำนิกรคุ้มค้ำ	แหดงพันพนสนท

๕ โยธะกัณฐะ	เชิงชาญ รมเยย
จรแน่นแผ่นดินดาด	ดาษกัณฐะ
ชุตติระหตมปาน	ภาณุนาศ มัดเฮย
แลชรอำพาศกัณฐะ	เดห์คัณฐะอัมม
๖ พิงพิศพรคพวกพัน	พดกระบินทร์
ฉริปปัจฉิม	ยันเกด้า
เพียงผดกับรินทร์อินทร์	เอนดัม ดงพ้อ
ทศภักตฤจกัณฐะ	รมโตคัณฐะ
๗ ตรีภักตฤจกัณฐะ	แนวสมุท
พร้อมพดพดฤจกัณฐะ	ใหญ่น้อย
จิงถูกรวิจกัณฐะ	ไวว่อง
เผยพจน์สันทรถ้อย	เก็ก้อยแดงความ
๘ ณะนายวานเรศกัณฐะ	ทวยผอง
ผู้ร่วมตรีเทรียมปอง	มัดเดียน
จงผดงพดประดอง	คุดเดช กัณฐะ
ให้ทุกประเทศเทียร	ออกออร์บิอนาม
๙ ยินธาร์ศักรัณฐะ	เดร์จธรรพ์
ปราโมทย์ฤไทยครัน	ครันครัน
ต่างผดงฤทธิโรมัน	หทยหตาก - เดศแฮ
คะฤกคะครันถันพัน	พ่วงพ้างายพัง

๑๐	ถูกลมโถมถึขึ้น	อัมพร
	ซัดเซ็ดดวงทินกร	กำฟ้า
	หาดนอินทร์เหี้ยมยุคนธร	ถึบโยก โยนเฮย
	กรไขว่กระหวัดคว่ำ	เหินยวเน้นเมรุไกร
๑๑	ถูพระทรงแด่กล้า	ฤทธิ์
	เทอดวิมานวิจิ	เดรัยยัง
	นิพนธ์ที่แซกบัลพิ	ผิงผ่า ไปเฮย
	เก็บเพ็ชรก่อถมอดัง	เดห์ดำเมรุไศด
๑๒	นิตเอกชำแรกพัน	แผ่นไผท
	ผุดพระสุเมรุไศด	หลัดกุด้า
	นิตขันธุ์ฤทธิชาญไชย	ปลุกเวท
	กายกระหัดบัลลีหน้า	เซ็ดพันภูวดต
๑๓	พินิตพานเรศร้าย	ฤทธา
	บันด์เฮวทันตินา	มอดม้วย
	เกษรทมาดา	ภาาเดช
	ฉวยฉีกหัดคินทรด้วย	เดชกด้ากตางตมร
๑๔	อศุภถรรวามะศรีเหี้ยม	เหิมหาญ
	บัดแบกเขาจักรวาล	เหาะร่า
	ญาณรศสุคนธ์ชาญ	เชิงเดห์
	รวบเมฆเสกไฟฟ้า	ถันเท่งเทพิรุณ

๑๕ ชมภูพานผู้เขี้ยว	ชาญยุทธ์
แม่หัดถักพัตมารุค	ครันครัน
ชามภูวราชวุฒิ	ไกรร่าย มนต์นา
ดาร์กตกสัตว์คืน	เด่นทั้งกลางวัน
๑๖ กุมมิตันชนเช่นเค้น	ถือดีห์
ลี้หับทานฤทธิ	พ่ายร้อง
วิสันตะรวา	แมลงเดช
รัตนวงศลี้หัจจง	จับคนคอขยา
๑๗ สรุเดินแผ่นผางตรา	รณรงค์
ฉีกอระกระทิงตง	แควตั้น
สุรกาถฤทธิรงค์	อาวรุ
โถมถึบกาฬรัน	ชีพถ่มนตายชนม์
๑๘ เกยรโถมจับได้	กฤษร ชดแฮ
หัดถักประหัดางอน	หักเหยน
มายรแหวกสาคกร	จับแะ ลินรุ้แฮ
คาบฉะหิวม้าเมยน	มอดม้วยมตายปราน
๑๙ สัตตะพัตถันถ่นเข้า	จับพยัม
เลื้อยคบถึงค้อยดัก	เตะค้อง
โคมุตช่วยถึบอ๊ก	รูกอก เลื้ออา
เลื้อเจ็บเลื้อจุกร้อง	ไถ่ฆ่าเลื้อหนี

โคลงรามเกียรติ์

๒๕๘

๒๐ นิธราษผาดแผ่นคว่ำ	มังกร
จับเคาะกระเด็นกระดอน	โต้งฟ้า
ไวยบุศรฤทธิราญรอน	แสงดงเดช
หัตถ์รวบเหรากล้า	ฟาดพื้นพังทรวง
๒๑ วาหุโรมโถมจู่	กุมภิต ต้องเหย
กุมคู้กุมภามิพี	แมกน้ำ
มะหัทวิกนิณ	ภักตร์พบ ฌนากเหย
โผนแผ่นโผนปล้ำ	ปลิดปล้นทนค้ำปล่า
๒๒ บึงคธาโดดเด่นเดี่ยว	หลังชด
ทวิพิทแหวกวงววด	ตั้งคั้น
จับมัจฉะอานนท์	จับขี้ มานา
ไซติมุขจับครุฑคัน	ควมด้าวตากโพนม
๒๓ นิธป่านักถันแกตัว	การณรงค์
โหมหักหอบเมอของ	ฟองฟ้า
มาตุณแผ่นผยของตรง	ถึบถุก ไซ่ดแฮ
ไศธบ่ทนเดชกล้า	ไค่นถันเคียนคดุย
๒๔ นิธปาดันเหิมหัว	หาญสมร
เหาะหักโหดถึงธร	ทุ้มทั้ง
ไซยามพวานร	หัตถ์หัก หินเหย
เคาะถื่นเคาะถัก	เกตุณพ่นภูวด

๒๕	นิตเกษิฏกิริยัย	เวียงแรง
	แซะแซะเศดาแดง	คว่างฟ้า
	มากันจกิกแดง	ฤทธิรืบ เร็วฤ
	รุดรุดถึงขรห้า	ยอดทั้งถ่มทลาย
๒๖	ครั้น ๆ พันพวงช้าง	ซัดชิน เมืองฮา
	ถั้น ๆ บันคีชริน	แบกจ้อง
	ค่าง ๆ คว่างหอบหิน	ท่ายท่ม กันแฮ
	หลัด ๆ บัดบัดบ้อง	ค่างบ้องบัดกัน
๒๗	อดวนพหุดเตชัพณ	ชมพู่ พดเฮย
	ง้างงัดแง่นาฐ	เพียบพณ
	ค่างเตาะต่างโยนค	ตจจักร ผันแฮ
	ค่างคว่างต่างเท้งครน	ครนครนพงพนานค
๒๘	อุโฆษบรรพตราว	เราะกัน
	เป็นประกายเปลวควน	กตบฟ้า
	หินหักกระจายผัน	บินทัว ทิศเฮย
	พยุพยับยับหัด้า	เดห์ พนโพนมพัง

โคตรวมเกียรติ

๒๖๐

ห้องที่ ๔๓

(องค์เดียวกับ ห้องที่ ๔๒)

๑	ทศเคียรสุรศักดิ์เจ้า	จอมเมือง	มรเขย
	เถลิงอาศน์รัตนเรือง	มาคได้	
	มวญมาตยาศาษาเนือง	นบบาท	พระนา
	คอยรบบรับสั่งไท้	ธจะเอือน	โองการ
๒	มัตยีนอุโฆษคฤม	คักนิทานต์	
	หิณส์เกิดตกหน้าฉาน	เฉียดไถ่	
	ตระถึงกรรมฉมาร	ฉงนนี้ก	เวงายแธ
	ครัดสั่งสุกรดำรให้	รุดเต้าตามตุ	
๓	สุกรดำรรับสั่งค้อย	คดามา	
	เห็นเหตุฝ่ายบุรพา	ภาคินัน	
	ตำรวมร่ายคาถา	ตำมคาบ	
	กายกดับเปนเหยี่ยวดั้น	เมษฝ้ายฉนผยง	
๔	วัยนพ้ามาแกดไถ่	คันทกา	ถ้าเอย
	ยดพวกถึงโยธา	คินนควัน	
	บ้างท่ายท่มหินผา	แตกขจัต	ขจายแธ
	ต้องบักมารตกพัน	ฟางม้วยช้วน	

๕ จวนตัวกัณฑ์นั้น	ไภยพาด
อ่านเวทของพรหมมาร	มอบให้
กัณฑ์เป็นกระบิดชาญ	ไชยว่อง ไวพ้อ
ได้ดอดปนพดได้	โตเตต้นตามกัน
๖ พิเภกพิศพดพัน	พานร
แม่น้ำกัณฑ์แก่นรอน	รันเต้า
ชนพองด้อยด้อยอน	แต่ยงเคช พระนา
แสนสุขเสื่อมโศกเศร้า	ต่างถิ่นถิ่นแห่ง
๗ ชุนราพบดับอกนัย	พาด
อัสเรศแปลงอินทรี	ดอบเร้น
ปลดอมเป็นพยุหโยธี	หมายสืบ ดัรย
แถดงเสด็จดีดาศเขม้น	มุ่นหน้ามาทูล
๘ ถึงถวายเป็นภิกษุ	เกษม ถิ่นของเฮย
ขอเคชพระนาทา	ปกเกล้า
มีอริอสุรา	มาดอบ
อุกขาจปลดอมทัพเจ้า	สืบร้ายดีเรา
๙ พระทรงครุฑพาหนะผู้	เพี้ยยศ
จึงผาดเมยศุภพจน	ตอบถ้อย
เร็วรับจับรากษษ	แปลงอาคม ปลดอมเอย
หมายมั่นสำคัญน้อย	หนึ่งได้ฉันท

โคลงรามเกียรติ์

๒๖๒

๑๐ เวลล์ญาณอัญชิตะถ์	ทลพถัน
อันเพศพวกกุมภภัณฑ์	ทวผู้
เงามันบุ่มมั้น	บุพริน ตาฮา
มั่นพิศจกพึงรู้	แนไต้ดังประดังค์
๑๑ พระองค์ทรงสถับถ์	ทลสาร
ครัดสั่งหลนมานหาญ	เหิมกล้า
จงจับอสุรพงษ์พาด	มาดอบ ปดอมแฮ
กจกตุน้ำหน้า	ชาติอ้ายมารสฤถ
๑๒ หลนมานรืบยาตรขึ้น	เวหา ทนเขย
ถึงทพิภถักกายา	ใหญ่ง้า
หัตถ์หนึ่งครอบโยธา	ท้งหมด
ท่อนออกทีละคนน้ำ	จิตรจ้องจับมาร
๑๓ สุกธรรคกประหม่าหน้า	ซัดสัดด ถนอ
ถับถ่อวอจ้องจต	สุดท่าย
คิดถจะหนี่สัด	สุดยาก นักเฮย
สุดคิที่จักผ่าย	ย้อยยังพังการ
๑๔ วายบุตรเห็นกระบี่	จักหนี่ ไปนอ
พิศเพ่งถำคณมี	หมดสิ้น
โถมจับจิกเกษี	สัดตัวรบ ตัวเฮย
ถึงถับเป็นยักษ์ ดัน	ตัววอชิงขอทณท์

๑๕ โยธีพิโรธทั้ง	ทัพนัน
เชือกกรัดมัดมือพัน	ผูกกรัง
ชุกชุกชุกจรัล	จูงรีบ ถวายเหยย
แกลงเหวเสด็จสรรพตง	แต่ต้นจนปลาย
๑๖ พระทรงศรศักดิ์ดำ	ภาฤทธิ
ตั้งถุกพระอาทิตย์	เดชร้าย
จงถามราพในนาค	ตอบล่อต แนมแฮ
คันคดใครไข้อย	ยักษณ์ มาปดณ
๑๗ สักกรับตั้งแถว	ซักถาม นามนา
ในนาคเกรงขาม	เดชให้
ใครไขว้งบอกความ	โดยสัตย์ จริงเยย
อยู่ที่ใดจึงได้	ดอดด้อมปดอมพด
๑๘ กุมภินท์สารภาพสิ้น	เสด็จสาร
ซ้ายยังดงกาสรฐาน	ถิ่นทั่ว
นามว่าสุกรสารมาร	อมาตย์ศักดิ์ กรรฐพ่อ
หินตกตรงภักตร์ทั่ว	ตั้งข้ามาต
๑๙ จึ่งปดอมเปเนเหยี่ยวข้าม	มายด
หินกระทบปัดทน	บได้
แปดงเรนกระบิตปน	ปดอมพวก ถึงแฮ
แสนผิตตามแต่ให้	โปรคข้าวสุรี

๒๐ ชักไซ้ สิ้นเสร็จชัย	คำชวน
เต็มย่นจดคำขุนมาร	มันแก้ว
ตุ้ครีพรีบเร็วคตาน	เฉียวฉับ
ทุดแต่พระจักรแก้ว	ทราบสิ้นทุกประการ
๒๑ ยินสาร์สุดซัดแคน	เคื่องนัก นอพอ
๑ เร็วเร่งวามบทยักษ์	อย่าช้า
โทษมันจกมีดัก	เพียงอย่าง ไรนอ
หาญนักคิดหักถั่ว	บ่ได้เกรงขาม
๒๒ รับสั่งวางบทตั้ง	อัยการ คึกเสย
แน่นอริปลดอมพดหาญ	จับได้
แมต้องฆ่าหนึ่งประจาง	จงประจักษ์
ผู้หนึ่งทำโทษให้	บอกแล้วบดอ้อมัน
๒๓ ตุ้กรสาร์ดำมารณผู้	เฉียวดี ตามา
ปลดอมทัพจับไพร่	ราพได้
ผิวด่างซึ้งพยักษ์	เกียรติเจียบ เตียนอ
เขียนหนักดักหน้าให้	กตบแจ้งนายมัน
๒๔ ราเมศเวียงเดชเจ้า	อยุทธยา
ยินปฤกษาเสนา	คงน
ค้องในหทัยปรา	รภทริ ใจเฮย
พระจิงเผยทจนช	ช่องเอ็ดอวยตาม

๒๕ ๑ ราชนันอุตุตเจ้า	บักหัดัก
คาไถ่มัดม้อชัก	เข็ชอกตัว
ผูกเข็ชวผูกเท้ายักษ์	ยัดแน่น
บับรมบักไถ่นัว	เข็ชวเข้าส้องหวาย
๒๖ ๑ ครันไถร์จลัดหน้าผาก	เปนกา กระบาทเฮย
เพ็ชราฎราชมนัพา	ผาดไถ้ย
คัมขังตระเวนมา	โดยรอบ ทัพแฮ
ถึงท่าอสุเรศร้าย	เอ็กขังออกดอน
๒๗ ๑ นัตบุครภาณมาศร้าย	ฤทธิ์
ไถร์จประจานอสุริ	รอบแต้ว
จั่งตั้งถอยักษ์	ปลดเครื่อง จำนา
ไถ้ขับขุนราพแคตัว	กตบเมือเมืองมาร
๒๘ ๑ สุกกรดาร์แดนเจ็บช้ำ	กายา
ถึงปลดเครื่องพันหนา	ออกให้
แดนสุดเหตุหรรษา	โถมนัค
แผดงฤทธิ์รูดรีบได้	เหาะข้ามสมุทร

โคลงร่วมเกียรติ

๒๖๖

ห้องที่ ๔๔

หมื่นพากย์โวหาร (นิล)

๑	ตุกรถารเหาะข้ามสู่	เวียงอุดร
	เข้านบศักรรัฐถ	ถึถวน
	ขยมนเป็นเหยี่ยวเหินยุร	ยงทัพ รามนา
	ถึงประดงฤทธิ์ถวน	เลิศถ้ำเหต้อหาญ
๒	ถึงยกหินท่มแท้ง	กระทบผา
	กระเหาะถูกปีกถดถา	หล่นถถึง
	ตุตฤทธิศิขิแปลงกา	ยาเปื่อยน
	เป็นรูปพานวทั้ง	เพศปล้นปลอมนพด
๓	พิเภกไปพึงท้าว	รามพาด
	เหตุหุณมานทยาน	ยุตไต้
	ตัวตุลฐนศาถ	สุกรัฟ ชักนา
	เป็นสัถย์ทำโทษให้	สักหน้มาเมือง
๔	ทศเคียรสดับเดื่อดเคว้า	โคกหา กดแฮ
	จึงถับเพศเบ่นตา	นศพรัม
	เห็จเหินยังพดัมพดา	รามร้าย มนค์แฮ
	ผูกปากพิเภกมื่น	ปากไม้บั่นของ

๕ ยืนจำเภาะภักตร์พรหม	พระราม
ยถินมนต์สถิตยถาม	ถ้องถ้อย
ตามคืบบอกความ	บพิตร พระเยย
รูปช็อกกาฬสิทธิ์ค้อย	เค็ดอนเยองมาเยอน
๖ บพิตรมาตังทัพ	ทำไฉน
พระพิศณุสนองไซ	จะแจ้ง
ห้วงผดามุทศภักตร์ใจ	หินโหด
มันดกษดาแกตั้ง	แต่ข้าควรสนอง
๗ ไปควรบพิตรข้า	ขอเคื่อน สตินา
เมียดกม้อมารเหมื่อน	ม่อรว
คือรัตนรกายเพื่อน	ไฟฟ้า
ได้ก่เสียศักดิ์ท้าว	ท้าวห้าภานิ
๘ ชีเยยสมรแม่แม่	พระลักษมี เราฤ
ประตุจินตามณี	นาฏแก้ว
ฤาจะระคายศรี	ลักหยาด
ไฉนนักสิทธิ์สอดแคถั่ว	ชาติเค็ดมโนดเขต
๙ ฤาษีตักคิดเดียว	ถดถาม
ยักษ์กับถึงตองงาม	ต่ง่าเฝ้า
เนาหนแห่งโตตาม	เจ็ดจิตติ มานา
องค์พระจักรกรเจ้า	จึงพร้องตองถว

๑๐ พิกนกนิษฐา	ทศศัร
ตุครีพอนุชพาดิ	เลิศล้ำ
เชษฐาณฤเทศน์	มาพัง เรา นา
บุคร พระอินทร์ เตีย น้า	ลัศย สัน เตีย ชนม์
๑๑ บพิตรมณพวกพ้อง	ศัทร
มีพิศมั่งพิศมั่ง	เปรียบได้
เตียมน่น่าอดตุ	จับตัง เตีย นา
น่านกัเห็นเปนไต้	คึกซำเตียการ
๑๒ พระรามบรวัธอัย	นักรรรม์ แพศย์นา
พิภกเผยพจนคัน	อกเคน
ตุครีพชยัชรรค	คิดจะณะ ชีนา
เกรงจะมีผิดเวิน	โทษไว้ให้ตรวง
๑๓ พถถึงชิงแข่งอ้าง	ชนอา ษาเอย
ถางจะจับยักษา	ดัม ริว
ถางจะยกดงกา	เกาะทวิป ถวายแป
ถางดักกึกกึก	หลุดออกค้อนแดชัน
๑๔ ชัยกษัยถยานถั่ว	ถาเถาะ เตียบนา
ถับเนตรเปนยักษไหาะ	ถั่วต
พิภกต่างมนตรไหาะ	เมียงบาท ทถนา
ไชนมนเมอก	แก่นท้าวทศกรรฐ

๑๕ ขำฉิษัพิตรไค	บาทบงษ์
มันผูกโอฐฎอง	อาจพร้อง
พระกฤษณโปรดโทษทรง	เสี้ยพระ ไทยนา
เดด็จผู้มธมช้อง	ชุ่นแก่นชุนอสุร
๑๖ ไทเทศยถึงถิ่นแก้ว	จำเคญ
ดำฤกกดศึกเหิน	เหตุน้อย
ครว้หาพระหฐานเบญ	กายบอ กเหตุแฮ
ให้ตักศัคนางอ้อย	อิงอ้นนวนนิง
๑๗ เมื่อคิดผิดพ่อเจ้า	จึ่งแปร จากแฮ
ถูกรุกเหต้อแด	ตักได้ย
เปนเคราะห์เณระแฉว	วกพ้ง รามนา
สุดที่ศตตามเกดย	ก่ดอมเกดยงกตัมเมือง
๑๘ พังหฐานวานอย่าน้อย	กมดษมา เทอญแม่
เชิญช่วยออกอาษา	ศึกด้วย
แปดงโณมเณษีตา	คตหาด ทรายเฮย
ถงทอศรารทำม้วย	มอดแก้วดอยไป
๑๙ รามดงบงศ์พเคว้า	ตตดทรวง
แม่นว่าษีตาดวง	ตัมแก้ว
จะเลิกดำทัพหลวง	หัดักตัม ไปเฮย
พิรเอกจะพ้งแผ้ว	ผ่องหน้ามาเมือง

๒๐ เบญกายเจ็บจิตรอัน	จำอา ษาเฮย
ต่นองว่าดษีดา	จิ่งได้
ทศเคียรตั้งเสนา	นารท เทียบแฮ
อวยพระหุดานเถถึงให้	แหบ้องไปสวณ
๒๑ นางกึ่งจึ่งแจ้งนาฏ	ชนัน นาง นา
แม่โคกนางคัถยดี	ดาศโยน
ยาตรเยียนเยียนองค์ษี	ดาไต่ ถามแฮ
พดางโคกชบภักตร์เขื่อน	โอรุแสงรังแกตงสาร
๒๒ ขำบุตรพิเภกผู้	ภักดี รามนา
ศรีชฎาชนัน	ก่อเกื้อ
มาหวังจะฝากชี	วิตรแม่ นามแม่
พดางเพ่งองค์เคื้อ	ชิตใช้ชมโฉม
๒๓ จำเสด็จสู่ภักตษณดำ	เดชา
ตมคติบงคมดา	หัดกเต้า
กึ่งสถิตยนิมิตรกา	ยาเดิด โฉมแฮ
งามเงื่อนษีดาเข้า	นมไท่ทศเคียร
๒๔ ทศภักตร์พิศรูปมั่น	หยาดโพยม
หลงว่าษีดาโฉม	โลกยโยง
แย้มโอรุช่ออรโฉม	เชิญแม่ ชินแม่
นาม่นามาเบื้ออง	ปติตร้อนเรียมกระศัตย์

๒๕ ๑	เบญกายอายอัคคัน	ชวยกรรมด
	ส่นองว่าจอมยักษ์พด	อย่าเค็ดม
	ค้อหาดานกรดับตน	คามตั้ง ตำรนา
	ชนยักษ์บิณเรัม	ริกรับขวัญ
๒๖ ๑	เรียนเด่นสุดสวดีสว้อย	ไต่ภี พ็อย
	จะเค็กเปนมมิษฐ์	สืบเชื้อ
	ส่มบคิมม็องมี	หมายมอบ แม่นา
	พดางนังแอบแนบเนอ	ส่นิทน้อมแนมถนอม
๒๗ ๑	อนงกัหาดานเหต้อขัดแค้น	เขินขนาง
	กตวยเพศเปนยักษ์นาง	นังบง
	ทศภักตร์พิศแดหมาง	หมองหม่น
	ทำกระอักกะแอมอ้ง	โอฐแก้วเถยส่นอง
๒๘ ๑	ดุษมาตาเผื่อนแก้ว	หาดานขวัญ
	ช่างฉดาดแปลงทรวงสรว	เสร์จพรั้ม
	เชิญเทญเร่งไปทัน	อรุณรุ่ง ราแม่
	นางรับรศพจนน้อม	ประนตแก้วถาวร

โคลงรวมเกียรติ

๒๗๒

ห้องที่ ๔๕

(คนเดียวกันกับห้องที่ ๔๔)

๑	เบญจกายเหาะถั่วดำ	วิธาคหังษ์	เหินเฮย
	เหนือทพนรายนร่าลง	แหล่งหล้า	
	ยังเนี่ยนนิมิตรองค์	อรเอี่ยม	
	พ่างภักดิ์หน้า	หันม่นหน้าเจตาเจตนิม	
๒	ดงธารดอยทักแก้ว	ท่ามตาย	ชีพแฮ
	วนอยู่แทบฉนวนวนชาย	หาดช่อง	
	แสงทองส่องด่างปกาย	พฤกพร่วง	พร่วงเฮย
	เตียงตุโนกเส่นาร้อง	ตั้นเร้ารวีศรี	
๓	ปางพระหริรักษ์	ผมทวง	
	ไศกแต่ชีดาหลง	เถกคฤม	
	พลงชวนอนช่อสร้ง	ต่านหน้า	เนี่ยนนา
	พร้อมกระบี่กระบวนหุ้ม	แห่ด้อมดงฉนวน	
๔	พระเดชพิทักษ์แฉ่ง	เศกสร	
	เหมือนถักขมมีขี้ผัน	พ่างถัม	
	ช้อนเคียวพาดเพลาพัตัน	พลงทุ่ม	ทรวงเฮย
	ไศกรทศรทวยกัม	กอดแก้วกรรแสง	

๕ อ้าโถมอร่ามน้อย	นงราม พี่เอย
เรียนอด้าห์พยายาม	ยากด้วย
โดยอนงค์จะสงคราม	ฆาฏโคตร มารนา
ไยแม่มาชิงม้วย	มึงแค้นเคืองไฉน
๖ หาไหนจะได้ดู	มีดา พี่เอย
สัติดตามเรียนมา	ตกไว้
ว้ายชีพแม่ยังพา	ศพลาก พี่แม่
เรียนจะทำไฉนให้	นุชพินคินเปน
๗ พระลักษณเอยอรหัน	ชนมาน แก้วพ่อ
พระลักษณม้แถมตาต	ตุจัน
ต้องกระษัตริย์ดังดาว	แสนเทวศ วายฤ
ต่างโคกชบสยบสัน	ตุจรวงศ์รเสียง
๘ พดถึงแด่ตถกทั้ง	ทัพไชย
คิดว่าต้องธโกษย	ถัน
เลี้ยงโคกแซ่ตองไท	สเทือนตถก ทรวงนา
แว่วพระโศตรตดับพัน	สร้างได้สมฤดี
๙ พระพิโรธเรียกเฮ้ย	หนุมาน
เองเดมิคไปหลงมฤต	ราฟโพ้น
จึ่งขุนสืบภักตร์พาด	พิฆาฏ นางนา
สุตติตัญญาโน้น	อย่างนัยังไฉน

๑๐ บุตรพระพายกายท้าว	ทุดแดง
ขรยว่ากตอสรแฝง	เค็ดือบไค้
หาหาหนุมานแห่ง	ถักษณนาฏ โฉนนา
ภูษิตำมรงค์ได้	อยู่พร้อมเพรียงมา
๑๑ ชอบแต่ข้าบาท	บงเหลื่อ หลากนา
ศัพตฤาถอยเมื่อ	แม่น้า
หนึ่งฉนวนพระพลาเหนือ	นครเขตร มารเอย
ยังจะทวนกระแสน้ำ	ตั้งตั้งคั้ง
๑๒ ข้าขอพิศุตรด้วย	อัครี ทองนา
อสรุทก็จจะหนี	หัดกเต้า
มิเป็นศัพจอมศรี	เมืองมอด ไหมเอย
จงพระองค์พันเกล้า	กระหม่อมม้วยเหมือนสนม
๑๓ พระนรายนเห็นชอบด้วย	ชมเชิง ตกรแย
กระบี่แบกศัพได้ถึง	แหต่งนั้น
เบญกายก็รอุเพลิง	ผดายุพล่ง ผดุดแย
เหาะโด่งโดยควันคั้น	ดอดคั้นคั้นนี้
๑๔ หนุมานทยานยุดได้	ทองสนม มารนา
พาสู่พระดีกร	แก่นไท้
พระครวาทครวี่สัตว์	ประดำทสุ ครีพแย
สุชักจริงจงได้	เด็คจันพดับพลา

๑๕	ผู้คร่ำมดึกยักข คว	ยาตรตาม	แต่ดีจนา
	ถึงพระदानชกถาม	ไล่กทั	
	เบญกายกับอกนาม	ถนองเคดื้อบ	แฝงนา
	เปนนครพิเภกผู้	แม่นั้นครชฎา	
๑๖	มาหวังพึ่งข้าด้วย	บิดา	มอดแฮ
	ไซ้จะชนบพระรา	เมศวไร	
	เกรงฤทธิ์คิดแปลงมา	หมายรอก	เมืองเฮย
	ผู้คร่ำเขียนคำได้	คิดขันทุถถวาย	
๑๗	พระศັบถักถักรวบุตร	สุริยเปน	เหตุแฮ
	ผู้เพื่อนพิเภกเหน	แก่หน้า	
	ฤาควรเชื้อคำเมญ	กายกถ้าว	เท็จแฮ
	ผู้คร่ำพดามุดถนถ้ำ	หัดขันนาคำด	
๑๘	ให้ถึงคำรวจร้าย	ราชมัน	
	ผูกบับโบยวันพถัน	ชักไซ้	
	นางแทคยแทบอาถัญ	สารภาพ	โทษเฮย
	หยุดพอขอเผื่อได้	สติแจ้งตามจริง	
๑๙	ข้อยจำแดงหลอกเจ้า	จอมมณษย์	
	จอมยักษคิดเผด็จยุทธ์	อยุดยง	
	บงคับขัตติจะปะทุษฐ	โทษเข็ด	เขาพ่อ
	กับอกยกโทษครึ่ง	หนึ่งท้าวเฮาบุญ	

โคลงรามเกียรติ์

๒๗๖

๒๐	ศุกร์พร้อมจรตชน ^๕	คัถถวาย	คำเอย
	ทูลเสด็จสมเด็จจนวนัน	ราชรัฐ	
	ครีตตามณะพณาย	พิเภก	
	บุครท่านทำนิคผู้	โทษนั้นฐานไหน	
๒๑	พิเภกทูลโทษมล้าง	ชีพมัน	เหมาะแฮ
	พระก็โปรดยกทัณฑ์	โทษแล้ว	
	เรียกวายบุครพณ	พลงครีต	ตั้งนา
	สู่เร่งพามันแก้ตัว	ตั้งพันพลถึง	
๒๒	๑ ชนกระบิรินทร์กราบทแก้	ดาจร	
	มาบอกเบญกายกร	กชก ^๕ เกอ	
	เหาะถถึงแทบถนคร	เขตรวพ	
	เอิบอิมอูริงเื้อ	อุน ^๕ เอนันถกระคัลย	
๒๓	๑ พานงคังถน ^๕ เจียม	เงาเขา	
	พลงประโดมโถมเฉดา	ลุด ^๕ ขิง	
	บุญปางก่อนสองเรา	รักร่วม	กันแม่
	เผอิญพระองค์อวยน ^๕ อิง	สิ้น ^๕ พานาง	
๒๔	๑ เเบญกายอายอับพัถ	ผดักไถ	
	หยิกหัดถับ ^๕ เบือนไย	เนตร ^๕ ค้อน	
	ชมเหงบ่เกรงไฉน	แนม ^๕ เห็บ	ฉิน ^๕ นา
	ข้าแม่เอยเรียน ^๕ รอน	รักเจ้าจำเปน	

๒๕	โยเหนียมเรียนไค้แอบ	องค์ โดม	แก้วแม่
	ใครจะตรัสหาโฉม	ชั่วช้า	
	พถางอิงแอบตระโบน	บัวมาศ	
	ต้องบ่ฉวนกวนการณคว่ำ	ไขว่ไขว่ในเชิง	
๒๖	ต้องสมต้องคู่ชู้แล้ว	ต้องหลง	ดลถึงแฮ
	กระบี่กระบโบนโฉมยง	ยั่วเย้า	
	จำเรียนจากไปณรงค์	การราช	ก่อนรา
	เสร็จศึกก็จะสมเจ้า	แต่บ่ชิงครองกาย	
๒๗	นางตบับบับประกาศขัง	คืบอก	
	ทำขึ้นฝืนฝักชนก	แน่นแพ้น	
	เสียดนดัดชดก	เค็มสดด	ดาเขย
	ฉันทักตรึงรักแค้น	รับเข้านครมาร	
๒๘	ถึงปรางนางนบท้าว	ทูลสาร	เสร็จแฮ
	ดงโคกเพราะคิดการ	ศดาศ์แคถั่ว	
	หยิบสายเพชรดังวาลย์	บำเหน็จ	หอนานา
	วายุบุตรตั้งนางแล้ว	กตบเฝ้าขจร	

โคลงรามเกียรติ์

๒๗๗

ห้องที่ ๔๖

พระยาราชดำรารากร (เดือน)

๑	พระศรีภูวนารุณเจ้า	จอมพล
	เดชะจตุรทิศยลมน	แท่นแก้ว
	เรืองเรื่อพระสุริยน	รยับเยิน โปยมเยย
	เสียดไถ่การเวกแจ้ว	จึ่งไท่คัตถม
๒	เสด็จตรงทรงเครื่องแก้ว	จรวดี
	เกล็ดอาศน์นอกเต็น	นอบน้อม
	ตำรับปฤกษาคดี	โดยกิจ ฌรงค์เอย
	เรจักข้ามสมุทรพร้อม	ทัพได้นัใด
๓	บางกะบินทร์ทูลธุราชไท่	ทรงศร
	จักทอขลิบเนรุจร	ต่างด้าม
	บางกิตวิดลาคกร	เขตรัฐมุต เตินแด
	คิดผูกหางช้างข้าม	ฝั่งโพ้นแทนตะพาน
๔	ชามภูวราชเฝ้า	ทูลพลัน
	ขอจักถนอมถนอมบรร	จบสรว้าง
	สุพระเกียรติ์จวบจัน	ทราทิตย ไกษยแฮ
	ทรงสถับชุนถึงอ้าง	อัคร์ค้องหญไทย

๕
๑๑ ตรัสถึงศุภรพให้

ព្រះបាទសីហនុ

มัทนตรีวิจารณ์

เกณฑ์บุตรพระกาฬดำ

๖
๑๑) สองสัญญาบัตร

วายนครวัดหินพล

นิตพัทจักคุมพล

๘.๖๔ จัดสมุดให้

๗
๑๑ นิพพิทกัมเมียดเคน

គរុប័ត្តដេពងពុតវិរុត

ตบยังยอดไม้ดุด

สองหัตถ์สองบาทหิว

๘ ถึงเรี่ยกวาดบุตรให้

มองมุ่ง โยนเขาทับ

ព្រះពុទ្ធបរមគតិ

คคจกแก ทฐา

๑๖ พณฺณพาวานเรศถ้วน

ตั้งให้กายอดิศรินทร์

แต่อาจบุตรกะบิณทร์

เขาทอด โทมดะกัอัน

เกณฐานิกร กะบิณฑร์เฮย

๒. ๒๒

รับรับ มาแฮ

๖๕
กตทงกณมาน

ผลิตภัณฑ์ ผานา

គ្រឿងផ្ទៃ

ถึงเหล่า ชุมชน

รับเข้าทลายเขา

นายบุตร นานนา

เหาะหว

โยกโคน ดงแอ

ตั้งก่อนจร โปยม

ເຮົາ

ທຸ່ມໜ້າ

เขาเหวี่ยง ไวนา

จิตร ใต้ตบถ่มของ

๔๖
ชดชน

๒๒
รูปค้อน

ដេញដោល

การทบทวนวรรณคดี

๑๐ นิฉัพพทว่าทั้งแต่	ครวญระต่อง	คู่เนอ
วายุบุตรไม้ปรองคอง	ว่าช้า	
ด้ดัดเขาจากชนมอ	หมายมุ่ง	
นิฉัพพทเหต้อหัตถ์คว่ำ	รับทั้งบาททางค์	
๑๑ วายุบุตรบงบัตแค้น	ฉะสา	
ไยจึงเขาบาทา	รับแย	
จริตเองล่อถึงตา	มกชาติ	เซตยแฮ
นิฉัพพทคอบเปิดเพี้ย	ว่าอ้ายเซตยเอง	
๑๒ ถูกลมโจนจับได้	ขุนนิล	พัทเฮย
พัดฟาดกับแผ่นดิน	คว่างคว่าง	
ต้องเขาจักรวาทพิณท์	ประกายวาม	เพิงนา
กายม่งเจ็บถลันจะถ้าง	ชีพโค้หญฺมาม	
๑๓ โผนจับวายุบุตรได้	ทันที	
เหนี่ยวฟาดกับบั๊กพี	สนั่นหล้า	
ประเดห์คัมท้อสนี้	बातเป็รื่อง	เป็รียงแฮ
ดินหลุดทยานกถ้ำ	กถับเข้ารณรงค์	
๑๔ ลุครีพริบวิ่งเข้า	ย่นกัน	กลางเฮย
ยุคหัตถ์ต้องนายพลัน	ชูห้าม	
พระกฤษณ์ดัดบับคัมทรร	ภุภพ	ไฉนนา
ลงนว่ายักษคอตข้าม	ตมฺทลู้พดเรา	

๑๕	ครวติตั้งพระอนชให้	เร็วยด	สืบแฮ
	พระดักษณวิมจรตด	บ้น้ำ	
	บงบุตฺรสุยริตน	ยื่นท่าม	กตางเฮย
	ตองกระบั้งบ่มบ้ำ	บ่มรอรทยาน	
๑๖	ครวติว่าไยกะบั้น	ยุทหนา	กันนอ
	บมิเกรงอาญา	อยู่เกล้า	
	ดำนนายคกใจถด	ดงฟุ่ม	กรวบแฮ
	สุครีพทูลตามเค้า	เรื่องอ้างอดทนง	
๑๗	เธอนำด้ามกระบี่เฝ้า	ทูลขยาย	เหตุนา
	จิราชทราบเคื่องระคาย	ครวติกริ้ว	
	สุครีพเร่งอธิบาย	วางโทษ	ตองเทอญ
	ธรรมเที่ยงอย่าเพื่องพลัว	ชอบไซ้ตองโดน	
๑๘	สุครีพทูลจิราชให้	โดยถวิล	
	นิลพัทควริชิติน	กุดบั้ง	
	ผดรุณท์ทุกมาศนิล	พัทตั้ง	มานา
	วายุบุตรเกณฑพัททั้ง	ทัพให้ทำถนน	
๑๙	พระพิศณุรักษด้า	โดกา	
	พั่งบุตรพระสุริยา	แยกขี้	
	ควรเปนอรรรคเสนา	นุกตกิจ	
	คำพิพากษานี้	ถูกแท้ทางธรรม	

โคลงรามเกียรติ์

๒๗๒

๒๐	หยิบกุนทลรัตนทั้ง	ตั้งวาลย์	ยื่นแฮ
	สุครีพรับราชทาน	กราบไถ่	
	คำรัสสั่งให้นุมา	นิลพัท	
	คามพิพากษาไว้	อย่าช้าจงจร	
๒๑	นิลพัทดาบาทหน้า	นองชด	เนตรเฮย
	ส่อนตั้งนิถนทพิณ	โศกเศร้า	
	ต่างโศกรับจรด	เดี้ยวเบเลี้ยว	ไปเฮย
	บัตเหวมุ่งรักคร้เข้า	เขตรแคว้นชิตชิน	
๒๒	ฝ่ายชามภูวราชรู้	ราวความ	เต็มเฮย
	พณักราบทูลพระราม	เรื่องก็	
	กะปี่หนึ่งมีนาม	นิลราช	
	เนาแทบทินชฎิดชั	ชื่ออังกาวิณ	
๒๓	มือชนลักซ่อนไม้	ธารกร	ทำนนา
	ซ่อนต่อตริมตำคร	หลบช้า	
	ควาวิณนักสิทธิจร	พบจับ	สาปแฮ
	สู่ท่มโตโยนน้า	ถึงนัยอย่างออย	
๒๔	ปางใดได้รับทั้ง	ปาสาณ	ถมเฮย
	ทางเตด็จพระอวตาร	ครว้ไช้	
	ทำตราบเล็กรัชมหาร	ถนนคดออก	ผั่งนา
	เดี้ยวแต่คนจึงได้	ผ่องพันด่าปชฎิด	

๒๕ ทราบชัดควรตั้งไว้	บุตรอา ทิตยเฮย
นิตราชกับขุนหา	ยุบุตรแก้ว
จงรับเรียบมรรคา	ในเจ็ด วันแป
ตามกระบี่ตั้งแก้ว	รับยังยงเนี่ยน
๒๖ ลูกกลมไต้ไฟร่ค้อน	ถึงนาย รดมเฮย
จ้างจัดคิดเขาทลาย	ถันหดำ
ต่างชนต่างคอนสพาย	ผาแบก บ้างนอ
หามแรงทุดกระกร้า	หามบุงกัชน
๒๗ ไต้ผาพายบุตรเร้า	เร้วถึง
กองแทบเนี่ยนตะบั้ง	บั้ง
เสียงพดเอิกอึ้งคั่น	คับที่สนั่น ภาพแป
ชนเนืองเนืองรับทง	ตั้งทึงกองพุน
๒๘ เตียวแต่นิตราชเข้า	ชนกม
ผานเคถือนกงจม	เรียบร้อย
เปนแนววิถิธม	ทางเดีจ ด้ดวกแฮ
เพญภาคบ่คำด้อย	ตุพณบ่ถัพ

โคลงรวมเกียรติ

๒๘๓

ห้องที่ ๔๗

(คน เดียว กัน กับ ห้อง ที่ ๔๖)

๑ คอยเหตุเห็นเหตุร้าย	เร็วฉนั้น ฝายเฮย
ดูนิเวศน์กุ่มภันท์	รับเผ้า
ทศภักตร์พิศดารวิน	ครัดทัก ถามแฮ
ราชกิจกตไต่เจ้า	เรื่องร้อนรนไฉน
๒ ขำบาทพบคึกฉนวน	ถึงอุค ตฤตเฮย
รวมระดมถมถมุต	มากถ้ำ
ตอนจวนจวนฝั่งสุด	ลักโยชน์ หนึ่งนา
ผาเพิ่มพุดพินา	เพื่อข้ามโยธ
๓ ทรงทราบศึกจักข้าม	ล้ำคร มาเฮย
หาเดศกันคัยกร	ตรีไต้
ครัดตั้งมโหทร	จรัถกัน ทเจเฮย
บอกบุตรเราให้	รับร้อนเร็วมา
๔ มโหทรรับตั้งแล้ว	เร็วถึ ฉาเฮย
แสดงเดชแหวกวารี	รับเร้า
ถึงทูลพระบุตร	อสุเรศร์
เชิญเสด็จจวนเผ้า	ชนกด้วยการเร็ว

๕ พังคำอำมาตย์แจ้ง

นางรีบแต่งกายา

จากที่สถิตย์ป่า

บันไดนครเศแก้ว

๖ ถึงปรางค์นางรีบเฝ้า

ทศภักตร์ว่าดิษกร

มันเกณฑ์เหล่าวานร

ชนหมู่ถมน่านน้ำ

๗ มุ่งจิตรคิดจักข้าม

ถูกร่วงนอกปถาชน

พาผาเหวี่ยงทกหน

จงรีบเร่งเยื่อย้อย

๘ นางทูลว่าข้าจัก

เพียงแต่พังถนนผา

จักทนมปากฝูงปถา

ถูกรับอาษาชั้

๙ ถึงสถิตย์แท่นน้ำถ้ำ

ให้บัวอมคัยาพต

ปถายินจากวงจวด

ดาตั้นดูจากกร้าว

กิจจา

รยับแพรว

สถานสุ วรณแฮ

ถ่วงเข้าเมืองมาร

บิตร

ฉกาจถ้ำ

คัตไค่น เขาแป

เนื่องทั้งทำวิถิ

มาผจญ พ่อนา

คามรือ

ทกฮ่าว แอ่งแป

อย่าให้เป็นทาง

อาษา พระเขย

เท่านั้น

คามแย่ง ได้ฤา

เรืองแก้วถาวร

กถางชล

ทกค้าว

ไวยวาย มานา

เกริกทองชโลธร

โคลงรวมเกียรติ

๒๘๓

๑๐ บุตรีอสูรราชเจ้า	ดงกา
มัดตั้งด้ามศิลา	แย่งต่าง
ถนนที่กระมีนา	ถมท่อม ทางแย
จงคาบผาคว้าง้าง	เพิกให้พังจาย
๑๑ วารัชรบั้งแก้ว	จรดถ
ต่างคาบถมอชน	มุดน้ำ
ไปวางทุกอ่าวอด	วังภก
ถึงท่อมผาปดชา	คาบทั้งทลายพัง
๑๒ ฝ่ายบุตรสุริยผู้	ตรวจการ
เห็นหลาภาในธาร	ค้ำ
ปริมชดถับชุดปาน	ทลายถล่ม ดงเขย
ทงมีจาดากดง	เกตุอนเข้าค่อมผา
๑๓ บัดบอกวายุบุตรด้วย	คาถาแดง เหตุเขย
โอรธมารุตระแวง	เรื่องร้าย
ข้าเดี่ยวจักถอบแสง	สืบเหตุ
สุครีพว่าจงฝ่าย	พิศค้นตำคร
๑๔ ถุกถมถกเกี่ยวกัน	คงคา
พบหม่มมินพาผา	คดน้ำ
เหลื่อคะเนคณนา	นับนหุค แดนเขย
พถันชกตรีโศคนดำ	หวดซ้ายแทงขวา

๓๕ พันทนขึ้นนากทั้ง

จับพญนอ์กะพง

ฟาดดำบิตดตามปลง

วาริชเร้วรวดบ้าง

๓๖ ถูกดมไถ่กระชั้น

จอมสุพรรณมัจฉา

นรตักษณเฒ่าเตธา

ทางอย่างปลาแห่งน้อย

๓๗ ชะรอยนางนั้จัก

ผันแฉกเหวกลินธุ์สาย

นางบงบุตรพระพาย

นาฏตระนกลใจว่า

๓๘ ถูกดมกุนหัตถ์เขื่อน

ถามชื่ออรอนงค์พงษ์

ไฉนพามัจฉาจง

แม่นมิบอกจักต้อง

๓๙ นางขอขพิพัธว์อง

เรารู้พรรณมัจฉา

ทศเคียรราชบิดา

เกณฑท์หม่มศัยาให้

แทงกทง วาฬไชย

สัตว์ขว้าง

ชีพเกลื่อน ทเดย

แฉลบถนั้กระเจิง

พันปลา

เจ็ดช้อย

ชำผ้อง ผิวแย

นาฏแม่นโถมสรวรค์

เปนนาย ปลาเฮย

ไขว่คว้า

ไผ่ไถ่ มาแย

หวนเดียวทอดบแผง

โอบองค์

เผ่าพ้อง

ใจถัก หินเฮย

พิฆาฏด้วยคมตรี

ถ่มญา

บุตรไท้

คำรัส ถังแย

คาบรือผาถนุ

โคตงรามเกียรติ์

๒๘๕

๒๐ พังนางเสนาะน้ำ	เลี้ยงเลี้ยง สวดชัย
คตายโกรธกมดเคี้ยว	พรว่ำพรวัง
ชรอยเทพย์ชักนำเจียว	จึงจวบ สมนรแม่
จงอย่าหวาดใจน้อง	พี่หวังถนอม
๒๑ อรเอยโถมบ่เพี้ยน	พิมพ์คำ
ยดิ่งเด่นเด่นหักงำ	เวบร่อน
หวังร่วมหฤทัยจำ	เกาะกนิฐ เจียวแม่
กรโอบอรของค์ซ้อน	สู่ถ้ำกำบัง
๒๒ กัญญาหยิกชวนพลัด	ผดักได้
คนโทษควรบรรไถย	อยู่แล้ว
สุดจิตระงักสิ้นใจ	ฤตขึ้น แดนอ
ขยับยาตรจากอาศน์แก้ว	กะบี่คว่ำประคององค์
๒๓ โอ้ดวงไฉนเนตรพริ้ง	เพราโฉม
ผิวเจือจกจากประโถม	เดห์ซ้ำ
นางพังก้อยวายโทรม	นั้ขึ้น แหม่แฮ
ต้องกตกรรมลดถ่ำ	ยั่วเข้ายาม
๒๔ วานรวอนนาฏไฉ	มวณม์คิ ยาเฮย
คั่นคาบคีตาจัท	อย่างก็
นางยนิยรยาตรบัด	บอกหมู่ มินแฮ
ปลาท่คามผาถ	กตบหน้าพาคัน

๒๕	วายุบุตรยุตหัตถ์ให้	นางเนา	อาศน์เอย
	กระซิกกระซิบเบาเบา	เบียดหน้า	
	จำพิ้งจากเขาว	มาตย์มิ่ง	มิตรแม่
	นางสดับวับจิตรว้า	เหว่ถ้ำถ้ำเคญ	
๒๖	นางร่ำกำสรตรว้อ	ร่ำพรรณ	
	สยบมขแนบเพลาพถัน	สละน	
	ถึงซบอศุขตวัญ	กระมลต่าง	เทอญแม่
	ยินยั้งตันใจคั่น	ชู่ระเด่นคนระทวย	
๒๗	การราชจำเต็จร้าง	จักจร	แม่เอย
	ตัวจากใจจอดมร	อยู่เคถ้ำ	
	นางว่าเถ่หัดมรอน	เร็วเชื้อ	ถั่วพ้อ
	อย่าพักอ้างการเจ้า	บ้วยซ้ำเชญครไถ	
๒๘	ปดอบบุปผาจากถ้ำ	ถึงสุ	ศรีพเฮย
	บัดบอญบถระบุ	ถ่องถ้อย	
	สุศรีพขึ้นชมตุ	ตมคิต	ถั่วนา
	ชั้นตั้งถึงใหญ่่น้อย	แน่นเข้ากมถนน	

หนังสือ ๔๘

พระเจ้านันทยาเธอ กรมหมื่นนัคคีรชุตมเดช

๑ ปางมัจฉาโคมติดเชื้อ	พรหมินทร์
แต่รักร่วมมรณะบิณฑ	ชั้นชู
ทรงครมภ์วันหวาดถวิล	ทุกซ์เทศ ใจแป
เกรงเรื่องจักเร็วรู้	คดอดไต่ บิณฑรงค์
๒ จำจกตำรอกว้าง	จากครมภ์
หวังบิณฑไปทัน	ทราบได้
ตรีเสด็จสู่ดาจรัต	เนินสมุท นันทา
นางประนมกรไหว	เทพยเชื้อเชิญถนอม
๓ ปวงเทพยที่ฝั่งน้ำ	ทราบกิจ
วานเรศกับมัจฉาจิต	ชั้นเกล้า
นางทรงครมภ์คิด	ตำรอก
บุตรจักเป็นทหารเจ้า	จักรแก้วอวดดาร
๔ คิดตมุดพันบัวร้อง	กันมา
สู่หาดทรายชายชลา	พรั่งพร้อม
สู่รางค์ต่างของคักดา	ไคตมั่ง ถนอมแป
โคมมิ่งมัจฉาถนอม	ศิริไหวเทวัญ

๕ พถนดำรอกบุตรพัน	ครรภา
เพศบิทรมารดา	กอบเฝ้า
เทเวศร์ต่างหรรษา	คิดตฤษดี นามแ
ชื่อมัจฉาณเชื้อ	เทพย์ไท้พระพาย
๖ ต่างเทพย์อวยสวัสดิ์แล้ว	พรภิปราย
ตฤษดีได้จรณผาย	คู่ฟ้า
มัจฉากอบบุตรถาย	สวดตั้ง สอนเอย
เจ้าอยู่หาดทรายถ้ำ	พบผู้บิทรังค์
๗ มีกุนศกชนเพชรเจ้า	จำเคื่อน ใจนา
เขยวณนี้มาโดยเหมือน	แม่พร้อง
โอฐีหาออกเปนเคื่อน	ดาวเด่น เห็นแ
คือว่าบิทรต้อง	ถ่อมน้อมนับถือ
๘ ตั้งได้จรณโคกเคร้า	โคก
พลงร้าวอนเทวา	ฝากไว้
ไปหายห่วงมัจฉา	ณฤก รักเอย
ผินจิตรจากฝั่งไคถ์	คู่ห้องชโลธร
๙ บ้างไท้ไมยราพเจ้า	บาตาด
เสวยสวัสดิ์ไผ่ฟาร	เลื่องห้า
ยามเมื่อย่าสุริยดาน	ตฤษดีแท่น ผสมแ
จวนจวนจะรุ่งท้าว	ท่านเค็ดมัทธบัณ

โคลงรามเกียรติ์

๒๘๘

๑๐ เห็นไท้เทเวศร์นั้น	ถ่อมณิ
มาส่งองค์อสูร	รับแก้ว
เทวัญดวณเฑาะดี	ถาคู้ สวรรค์นำ
ไมยราพชมแก้วแพรว	พลิกพันคนผชม
๑๑ เดรัจฉางทรงเครื่องแก้ว	จรรจิด
ออกพระโรงกุ่มกัณฑ์	พรั่งพร้อม
ศรีเหตุเจ้าผ่นพถัน	นอกแก่ ไหร่
โหรราชค่านับน้อม	นอบเกล้าทูลทวย
๑๒ ดวงแก้วที่เทพยนั้น	นำมา ถวายฤ
ก็จะได้นครา	เดิศจัน
แสงสว่างว่าเดชา	จักยัง ยงเฮย
ไมยราพยนิตพัน	ภักตร์แผ้วเพียงจันทร์
๑๓ เทวัญตถจิตรเจ้า	จอมไธ สวรรค์เอย
คิดจะไปเด่นไพร	พรั่งเข้า
สั่งให้จัดพลไกร	การประพาศ ป่าเ
อำมาตย์รับน้อมเกล้า	จากห้องโรงคัถ
๑๔ จัดพลพยุทที่เทียบพร้อม	อสุรา หาญเฮย
พลรณพถอาชา	หมู่ช้าง
พถเท้าแน่นรภัยา	กุมธาค ตราเ
ดูประคองไถ่มถ้าง	โตกยัถันสุธสวรรค

๑ ปางนั้นเจ้าภพได้	บัณฺฑิณ
จากแท่นเสด็จจรดสินธุ์	กถินพุ่ม
สนับเพลาอุปมาคิน	ภุชิต ทรงเยะ
แก้วกนกชายแครงรุ่ง	รักร้อยชายไหว
๑๖ รัตนพัชรทั้งเกราะแก้ว	ฉดององค์
ตามทิศทัมทรวงทรง	สอดสร้อย
ทองกรอกร้อมวงค์	พาหุรัด
มกุฏกรรณเจียกพร้อย	จับพร้อมภรณ์
๑๗ ครันต์เรไรเจ็ดจัน	รถทรง
ให้ยกเหล่าจตุรงค์	จากด้าว
โตทันขับรถกง	กำถัน เดือนแสด
พลให้อีกแห่ห้าว	แน่นทั้งทางหลวง
๑๘ ฤๅไรให้อยู่ดั่ง	โยธา หาญเยะ
วิมพิลชายเชิงพนา	ย่านกว้าง
ไมยราพจากรถา	เที่ยวประพาศ พฤกษ์แฮ
คันจับแรดควายช้าง	เชือดชันกินมัน
๑๙ บินอสรพิษมึงไม้	ไพรวัน
ผดิดอกออกแถมกัน	ช่อช้อย
บักขาร่าเรงผัน	โผจับ จิกเยะ
บางหมื่นนับร้อย	ร่ำร้องต่งเตี้ยง

โคตงรามเกียรติ์

๓๐๑

๒๐	สู่หาดชมกรวดแก้ว	แกมทราย
	ดีสดเขียวชาวพราย	พรวนน้ำ
	ที่แดงดังเพทาย	ทัดเทียบ ได้เฮย
	ดำเปรียบดุจนิคธำ	แทดยไ้ครไ้ชม
๒๑	แลไปไท่ท้าวสับ	กุมาร
	ดวงภักตร์เพศเป็นพา	นเรศน้อย
	แต่อย่างมัยคยา	ชาวเมือง ผุดแฮ
	เลียบหาดเดินค้อยค้อย	ท่านไท่เอนด
๒๒	๑ ครัดถามนามท่านนี้	มีไฉน
	พงษ์เหล่าเจ้าคือใคร	ใครแจ้ง
	มารดาบิดเรศไป	ไ้หมบ่ ยอดเฮย
	ไ้จ้งอยู่หาดแห้ง	แห่งด้าวกันดาร
๒๓	๑ บุตรกะบิณทรียินแทดยไ้	บัญชา ถามเฮย
	ทุกแต่โดยเดิมมา	ไม่พดั่ง
	นามข้าชื่อมัจฉา	ณเทพย์ ฤๅษดีแฮ
	จงทราบโดยเหตุตั้ง	สัตย์น้อมทูลเสนอ
๒๔	๑ จอมมารโล่มนนค์ด้วย	สนนิมิตร
	ครัดว่าเรารักสนิท	แนถ้อย
	จงเป็นบิณบุตรีคิด	ควรสมัก ใจนา
	พถันรับกุมารน้อย	สถิตยเบื่องรททรง

๒๕ ปีนอสูรตรัสสั่งให้	ทัพกลับ
เดินด้วยขวบขวนอสูรพ	เนื่องน้อย
จอมมารคิดเหตุนับ	ภูกาคา การแป
พลางสั่งพลอยู่พร้อม	ที่ท้องทางหลวง
๒๖ อินทกุมารชาติเชื้อ	มัจฉา
เคยส่ายกายา	อยู่หน้า
ไปเมืองจะไม่ผา	ศุกเช่น ชดเชย
คุณจักเป็นโทษซ้ำ	ดังต้องทรมาน
๒๗ จึงให้ทำสระแก้ว	เสร็จการ
ปลูกประทุมในธาร	ร่มกิ้ง
อสูรมอบสระสนาน	ในถิ่น นันทา
ให้บุตรเลี้ยงอยู่วัง	ด้านตัวสดชื่น
๒๘ ครั้นเสร็จสร้างดำนกน	ชั้นใน
บานเบิกราชอุทยาน	ท่านท้าว
ให้เด็กเหล่าพลไพร	จากที่ นั้นแฮ
เล็ดจตุรนครศัคว์	ภาพเบองบาดาล

โคลงรามเกียรติ์

๓๐๓

ห้องที่ ๔๘

พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคม
(ซึ่งเป็นกรมหลวงบดินทร์)

๑ ราเมศวร์วิศิษฐนาถเจ้า	อวดดาว
ตำรัสตั้งหฤมาน	รับเค้า
เชิญพระดีทหาจารย์	อมรเมศวร์ นามนา
จักสืบสวนสอบเค้า	ที่อ้างนักธรรม
๒ รับบัญชาพรแก้วรับ	จรดี
บันดุษยังกุฎี	นบเกล้า
แสดงว่าพระรามมี	รับสั่ง นิมนต์นา
นักสิทธิ์ทราบรับเข้า	กุฎีควาคากรอง
๓ มาครองเดรัจฉาจับ	พัชรากร กรแป
รับเหาะโดยคักคานาค	สู่ไท
ตำรวมจิตรประสาธน์	หัดถ์รับ พังเฮย
พระจึงตรัสชักไซ้	ที่ขอกังขา
๔ ดิถีธาตุดกด้วย	วานร ทูตแฮ
เปรมจิตรพระภูธร	อครว้า
นักสิทธิ์พรำถวายพร	ตากลับ
รับเหาะเหินสู่ด้าว	ที่คงเดิมสถาน

๕ โองการตั้งนารณ์ยัง	ราพนา ชูรเฮย
ชำระฤกษ์เวธดา	เดรัจฉัก
จึงทูลพระกรุณา	เชิญยาตร พยุห้แป
ศรีสวัสดิ์ฤกษ์แล้ว	มองพันไภยพาด
๖ ศุภวารฤกษ์โชคเจ้า	ชนนี้
คำหรับว่าจกมี	ถาถัน
โดยทางนภาสวัสดิ์	ถาตุ้ พระเฮย
ในพรุ่งนี้ฤกษ์พัน	แน่นท่อย่างน
๗ เตรียมพลพานเรศข้าม	โยธิน
ตุ้ครุ่พตรวจเหล่ากะมิน	เพรียกพร้อม
คอยเดรัจฉักพระทรงศิธิบ์	ตุ้รราช ตองนา
ตุ้พรังตุ้พรืบพดห้อม	แห่งถ้วนพานริน
๘ จึงมีนเทเวศร์ท้าว	มีฆวาน
มีเทพยโองการ	ครวดีไซ้
พระมาตะดีชาญ	ชเยศ
นำรณมาถวายไท้	ท่านตุ้ ศักกตุ้
๙ พระภูตเพิ่มจิตรเอื้อน	วาทิ
เราชอบใจโกษีย์	ยังดี
จึงชวนพระถักษณดี	จาศตุ้ รดแป
เด็กพุดขั้วหน้า	ตุ้ตัวตงกา

โคลงรวมเกียรติ

๓๐๕

๓๐ ยักษาคอยเหตุนั้น	เห็นประจักษ์
ว่าทัพพวกรามลักษณ	สู่แล้ว
ต่างจับสาตราชัก	ชวนเพื่อน คดาแย
รับกตัญญูยังแก้ว	กราบเกล้าทุกความ
๓๑ บัณฑิตรามลักษณผู้	บัจจามิตร
ยกทัพมาสถิตย	เกาะแล้ว
คงพักอยู่ยังคิ	หาที่ สถิตยนา
ข้าจึงรับคดาศแคตัว	สู่เมืองบพมาถย
๓๒ พังสาร์เสียวทราบนัน	อินทรี
จอมมกุฏอสูร	หวาดต้ง
จึงตรัสตั้งเดิน	พาณูราช
เร็วเร่งสู่เขตรุ่ง	น้ำท้ายลงกา
๓๓ คิทยาภูมิที่ให้	ชอบกต
เองเร่งนิมิตรตน	อย่าช้า
ซ้ำแรกแผ่นดินดต	แอบอยู่
คอยพวกวานรถา	ปลุกตงทัพไชย
๓๔ จงยกไปท่มทั้ง	เสียใน ทตเตย
อย่าละให้ถึงไพร	รอดได้
เขาถารับคดาโค	ทำตุฯ ตั้งนา
คอยหม่มพตถึงให้	ด่วงเข้ามกต

๓๕ จอมพดพานเรศไท้	อวดาร
ตั้งปะโคนจรรพชาญ	ฤทธิห้าว
หาญมีที่ตระการ	ชรพฤกษ์ พร้อมแฮ
รับตั้งแต่ัวตาท้าว	รับเข้าป่าหา
๓๖ มาเห็นที่ยักษ์แก้ง	นิมิตร ไว้ง
แฉประหลาดหลากจิต	คั่นเต้น
รับถับกรามทูลกิจ	ตามที พบนา
หอนทรามกดยักษ์เร้น	หลอกไว้ให้ฉน
๓๗ ยินยุบจึงตรัสขึ้น	สอบถาม
พิเภกทูลทศความ	เค็รก็ได้
จึงตั้งหนุมนตาม	ปะโคนจรรพ ไปแฮ
ตรวจอีกชั้นหนึ่งให้	หมดข้อกังขา
๓๘ พานเรศเห็นจบแจ้ง	ในกต ยักษ์เอย
จึงแทรกพสุธาต	ตัดัน
เห็นยักษ์ นิมิตรตน	แอบอยู่
จึงแกว่งตรีกระชั้น	จู่จ้วงโถมประจัญ
๓๙ ยักษ์ผันเขยวดขำ	เสียที
ถึงจับได้ตามคดี	เสร็จแล้ว
จิกเกศตัดเกล้าดี	ตากถับ มานา
เสนอเหตุพระจักรแก้ว	กับทั้งถวายเคียร

โคลงรวมเกียรติ

๓๐๗

๒๐	ขรเมียนเคียรยักษ์แก้ว	บโคนขรรพ
	ดงโทยโปรดไธวัช	ลู่ด้าว
	ครัสตามพิภกรับ	หาที่ ถวายนา
	เชิญบพิตรท่านท้าว	อยุดตังทัพไชย
๒๑	ในเชิงบรรพตแก้ว	มรกฏ
	ขอพระองค์ทรงยศ	ครัสไช้
	หณมานลุ่มบรรพต	ปราบหมู่ อสุรเย
	ซึ่งพิทักษ์อยู่ให้	แผนกพิมายหนี
๒๒	พระมีพจนาดให้	หณมาน
	กับพลทวยหาญ	พรังพร้อม
	วายุบุตรรับโองการ	ลู่ที่ นัสนา
	เห็นยักษ์ยืนอยู่ล้อม	เขตรแคว้นศิริ
๒๓	กระบี่รุ่มรับล้อม	ประชิด
	กุมภอสูรแดงฤทธิ์	รีบเร็ว
	วายุบุตรขยิกคิด	คี่ตอบ กั้นเย
	ถึงถันยักษ์ถ่มเข้า	คัตถ์เกล้าถ่มถวาย
๒๔	พระชยายพยุหบาตรตั้ง	เชิงพนม
	เป็นที่ผาศึกบม	ราชเจ้า
	พานเรศต่างขึ้นชม	ทุกหมวด หมู่เฮย
	ต่างคิดจะคอยเข้า	ถ่มถ้างดงกา

๒๕ ฝ้ายดำรัตนคฤๅณเจ้า	ดงกา
ภาณุราชกุมภาสूर	ขาดเกล้า
ตกลใจจับครา	ชรกดับ กรุงเฮย
ถึงราชนิเวศน์เจ้า	กรามกัมมุตสาร
๒๖ ชุนมวียิ่งก่งแก่น	คับใจ
ตั้งแก้เสนาใน	ท้าวหน้า
เว้งเกณฑ์หมู่พลไกร	รายรอบ นครเฮย
คอยรวังพวงขำ	คืบถันพระนคร
๒๗ ภูธรวิราชเจ้า	อญุทธยา
ตรัสปลุกเสนา	ใหญ่น้อย
ควรรุกรบภารา	ผจญราพ แดฤา
วานช่วยตรีแถมถ้อย	หนึ่งให้เห็นถด
๒๘ ชุนพตศักริพโยง	พาที
ว่านควรรวา	ก่อนไต้
ควรส่งราชดำเนินศรี	ไปลือ เขานา
ให้ตั้งอรรคเรศให้	ก่อนแล้วจึงควร

โคลงรวมเกียรติ

๓๐๘

ห้องที่ ๕๐

(องค์เดียวกันกับห้องที่ ๔๙)

๑ มหิศวรดำรัสให้	ปฤกษา
พานเรศร์เสนา	ทุกผู้
คือไกรจักรควรอา	ชาติธิดา
สุครีพครันต์คัมภีร์	แห่งเมืองบึงหาร
๒ ทูลดสารแก่ท่านไท้	จักรกรร
กระบองคดมี	ฤทธิกล้า
ควรเชิฐราชดำเนินศรี	เบญทนต์ ไปเฮย
ขุพระเกียรติเจ้าห้า	สวดกัณฑ์โดยถวิล
๓ พระปิ่นภูกเรศให้	แต่งดา ราช
สัตตพัสตมณ	นบไท้
รับดิชิตเดชา	ดงแผ่น ทองเอย
เชิฐสถิตยพาน ส่งให้	บุครท้าวพาด
๔ ขุนกระบี่รับแก้ว	เหาะตรง ไปเฮย
ถึงนิเวศน์อสูรตง	อยุคยัง
นายทวารวังวางวง	มาบิต ทวาร
ถันเขื่อนลงสถักก	ห่อนให้ถึงจร

๕ พานรองคตพร้อง	พจนา
ราชทูตถือสาธินมา	สู่ไท่
ไยจึงหับทวาร	ไว้เหตุ ไฉนเฮย
เองจึงพัตเปิดให้	สู่ท้าวถนถการ
๖ นายทวารร้องให้ทูล	อยดพิก ก่อนเฮย
ต่างรับทูลทรงศักดิ์	ราพร้าย
ถนถเหตุว่ารามดักษณ	แต่งทูล มานา
องคคนามผู้ฝ่าย	พิกซุ่มทวารวัง
๗ อสุรพังกเหตุถั่ว	หไทยวับ
เห้งถกข่านซิมซิบ	เราร้อน
ฤทธิมันก็เปรียบกับ	บิตุเรศ มัหนา
จำจะเอาดีก่อน	ต่อให้หายพาด
๘ จิงขานดังหมู่เจ้า	พระกานต์
ตุเร้งสู่จอมขวัญ	อย่าช้า
ให้แต่งโภชนอัน	เอมโธช
เดียงถกนางเหน้อยถ้า	อยู่ถ้าทวารวัง
๙ มณโฑพั่งข่าวแจ้ง	เจ็บอุ ราเฮย
อายนันนมหตุ	ใช้น้อย
จิงเทียบเครื่องถนตุ	พวรรณภาชน
เดือกอนุชรูปแหม่ช้อย	จัดให้เชิญไป

โคลงรวมเกียรติ

๓๓๓

๑๐ จึ่งไขพจนเอน	เดวนี้ ตั้งนา
เครื่องแม่แต่งอย่างดี	จัดให้
เขาได้รับจรดี	มาที่ ทวารนา
ตั้งเครื่องเสด็จกราบไหว้	กะมีแก้วทูลวอน
๑๑ วนรว่าโกชนกถว	ยาพิศม์
สนมนาฏคบอยตบิต	พราพร้อง
องคตชนเคื่องจิตร	จับตำตร แกว่งเฮย
กรัดกรัดหวัดฉิ่งร้อง	รับเข้าวังสถาน
๑๒ หลานอินทร์ผดงเดชเข้า	พึงประ ตูนา
หม้ายกษัตริย์รอรพะ	ภักตร์ได้
องคตรับสู่พระ	โรงราช
ถนัดโศกโศคนไถ่	แท่นท้าวทศกรรฐ์
๑๓ พถนชดหางขึ้นนั่ง	ทำทรง
สูงแทบแท่นขององค์	ราพร้าย
เราเป็นทศพระพงษ์	พิศณุ ทานแฮ
พระโปรดให้เราฝ้าย	สู่ท้าวแดงดำสน
๑๔ ขุนमारไปนบท้าว	เสียดี้ คีนา
ท่านจักรอดชีวี	แม่นหม่น
ท่านจงตั้งองค์	ตากลับ คีนแฮ
จักเลิกทัพคืนกัน	เกษเกล้าอยู่ททยา

๑๕ ราพนาสูรกริ้วโกรธ	คือไฟ
จึ่งว่าอ้ายจรรไร	อียบขี้
มึงมาแทบวังใน	ไยห่อน ประนคเฮย
เทเวศร์ทุกชั้นฟ้า	ย้อมน้อมนนบก
๑๖ ตูต้อัยยักษร้าย	เจรจา
ภูมิไช้ทาสา	บ่ไหว
จงโชนเกษวันทนา	นบราช ลำต้นแฮ
องคค่านักกษณให้	ยักษสันตุดลำต้น
๑๗ อวดารราเมศร์เจ้า	อยุทธยา
ถึงทศกรรฐ์ดงกา	ผ่านเผ้า
จงส่งอนนชี่ดา	คินส์ เรานา
มันไม่ส่งจักเข้า	รบร้าวาญรอน
๑๘ ดังศรเสียบโล่ศรช่อน	ดอดใน ทรวงเฮย
ตอบว่านางอัยไพร	น้ำกว้าง
กูไปเที่ยวชมไศส	นางร่ำ วอนนา
นางบ่ได้ออกอ้าง	บอกผู้สวามี
๑๙ ขอดี้ดักให้	ดังประ ดังกเฮย
นี้กถับพุตทะกะ	อวดกถ้ำ
กุก่เกิดมานะ	บ่ห่อน ให้นา
กุกักเตรียมคอยร่ำ	รบอ้ายเตียราน

โคลงรวมเกียรติ

๓๑๓

๒๐	พวกพาดยงย่องถ้วน	แต่ปด
	เที่ยวหลบหนีพระพรต	ซ่อนเร้น
	เชิญองค์พระทรงยศ	ไปรบ นังนา
	แล้วจึงกลับมาเด่น	ต่อสู้ด้วยมือมาร
๒๑	ฟังข่าวจึงตอบถ้อย	พาที
	อันทศขอนศรีเคียร	พวกนั้น
	นั้นตายไม่เพราะผี	หัดกล้าช คอกฤ
	เขี้ยวอย่าคิดหมายหมั้น	จักได้ไชยภู
๒๒	ตมิ่งซึ่งฮวดอ้าง	อภิปราย
	อันยักษาสำนาย	นั้นนั้น
	เป็นผู้อยู่แต่ปลาย	ขอบเขต
	เองคิดเอาต้นต้น	อย่างนี้ดีไฉน
๒๓	ช่างกระไรมายกทั้ง	ตองมนุษย์
	เขาฆ่าพ่อมิ่งสุด	ชีพแล้ว
	ยังมาช่วยกันฮุด	หนุนรับ ไซ้เฮย
	ขึ้นรบคงไม่แคล้ว	ชีพม้วยปลดปลง
๒๔	องค์ใดตอบด้วย	โกรธา
	อันทศขอนกาสะนา	นั้นไซ้
	ศรีเคียรไช้วงษา	เองคอก ฤพ้อ
	เทเวศร์มนุษย์ได้	ทราบทั้งโลกา

๒๕ พอกมิ่งว่านนี้	พระองค์
ผดามฐิพให้ปลดบดง	ย้อมแจ้
แต่หากพระบิตุรงค์	บ่อยาก อยู่เฮย
มิ่งหากมาว่าแก้ง	กตัญให้ ไต้ฮาย
๒๖ จักชยายเต่าเด่นบั้ง	จงศดับ เทิญนา
บิตุเรศกนนี้จับ	ยักษ์ได้
สืบเคียรอีกหัดถัน	ไต้ยี้ ดิมเฮย
ซ้ำตากเด่นแล้วให้	โกชนมนักนตาย
๒๗ แฉ่นฮายคำกต่างเย้ย	โยไฟ
จิ่งสังเสนาใน	สี่ถ้วน
ให้เข้าจับถึงไพร	เข่นฆ่า เตี้ยเฮย
ต่างจับจำตราถ้วน	เงอดเงอรุนรงค์
๒๘ องค์คจิมทงดี	เสนา
ฆ่ามอดม้วยชีวา	หมดแล้ว
รับถับที่พดบพดา	หมบาท ถ่นองเฮย
พระศดับหญไทยแผ้ว	ครว้ชว้รังสัตว์เริญ

จบห้องที่ ๕๐

